

**T.C.
ZONGULDAK BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM YÖNETİMİ ANABİLİM DALI**

Yüksek Lisans Tezi

**ÖZEL YETENEKLİ ÖĞRENCİLERE YÖNELİK
BİREYSELLEŞTİRİLMİŞ EĞİTİM
PROGRAMLARINA İLİŞKİN OKUL
BİLEŞENLERİNİN GÖRÜŞLERİ:
ZONGULDAK EREĞLİ ÖRNEĞİ**

Aysun KALINCI

Zonguldak 2021

**T.C.
ZONGULDAK BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM YÖNETİMİ ANABİLİM DALI**

Yüksek Lisans Tezi

**ÖZEL YETENEKLİ ÖĞRENCİLERE YÖNELİK
BİREYSELLEŞTİRİLMİŞ EĞİTİM
PROGRAMLARINA İLİŞKİN OKUL
BİLEŞENLERİNİN GÖRÜŞLERİ:
ZONGULDAK EREĞLİ ÖRNEĞİ**

**Hazırlayan
Aysun KALINCI**

**Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Birgül ULUTAŞ**

Zonguldak 2021

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Hazırladığım Yüksek Lisans Tezinin bütün aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara riayet ettiğimi, çalışmada doğrudan veya dolaylı olarak kullandığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, yazımda ve basımda enstitü tez yazım ve basım yönergesine uygun davranıldığını taahhüt ederim.

Aysun KALINCI

.../.../2022

T.C.
ZONGULDAK BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ ONAYI

Enstitümüzün Eğitim Yönetimi Anabilim Dalında 195282127019 öğrenci numaralı Aysun KALINCI'nın hazırladığı “**Özel Yetenekli Öğrencilere Yönelik Bireyselleştirilmiş Eğitim Programlarına İlişkin Okul Bileşenlerinin Görüşleri: Zonguldak Ereğli Örneği**” başlıklı YÜKSEK LİSANS tezi ile ilgili TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği uyarınca 15/12/2021 Çarşamba günü saat 14:00'da yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda tezinin onayına OY BİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

Dr. Öğr. Üyesi Gökçe GÜVERCİN SEÇKİN
Başkan

Dr. Öğr. Üyesi Birgül ULUTAŞ
(Tez Danışmanı)

Dr. Öğr. Üyesi Fatma Zehra ÜNLÜ KAYNAKÇI
Üye

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

... / ... / 2022

Prof. Dr. Ertuğrul YILDIRIM
Enstitü Müdürü

ÖZET

Kurum : ZBEÜ, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Yönetimi
Anabilim Dalı
Tez Başlığı : Özel Yetenekli Öğrencilere Yönelik Bireyselleştirilmiş
Eğitim Programlarına İlişkin Okul Bileşenlerinin Görüşleri:
Zonguldak Ereğli Örneği
Tez Yazarı : Aysun KALINCI
Tez Danışmanı : Dr. Öğr. Üyesi Birgül ULUTAŞ
Tez Türü, Yılı : Yüksek Lisans Tezi, 2021
Sayfa Adedi : 153

Bu araştırmanın amacı, özel yetenekli öğrencilere yönelik hazırlanan bireyselleştirilmiş eğitim programının hazırlanması ve uygulanmasında okul bileşenlerinin gözlemleri, deneyimleri, karşılaştıkları güçlükler; bu güçlüklerin aşılması için sundukları önerilerin ortaya konulmasıdır. Araştırmada nitel araştırma türlerinden durum çalışması yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2020-2021 eğitim öğretim yılında Zonguldak ili Ereğli ilçesinde özel yetenekli öğrencisi olan ve kaynaştırma uygulaması yapılan resmi ilköğretim okullarının birinci kademesinde bu öğrencilerin eğitiminde sorumluluğu bulunan dokuz okul yöneticisi, dokuz sınıf öğretmeni ve sekiz psikolojik danışman/rehber öğretmen olmak üzere 26 katılımcı oluşturmuştur. Araştırma verilerin toplanmasında yarı yapılandırılmış görüşme formu; verilerin analizinde ise betimsel analiz tercih edilmiştir. Araştırma sonucunda; katılımcıların çoğunluğun özel yetenekli öğrencilerin belirgin bilişsel, davranışsal, sosyal ve duygusal özelliklerine ve diğer öğrencilerden ayrılan gereksinimlerine ilişkin yeterli bilgiye sahip oldukları görülmüştür. Katılımcıların birçoğunun özel yetenekli öğrencilere yönelik BEP'lerin hazırlanması ve uygulanmasında yeterli deneyime ve bilgiye sahip olmadıkları; BEP süreçlerinde sınıf mevcutlarının fazla, ders süresinin yetersiz ve farklı seviyede birçok öğrencinin olması gibi olumsuz durumlarla karşılaştıkları görülmüştür. Destek eğitim odalarının özel yetenekli bireylerin gereksinimlerini karşılayacak fiziki mekan, araç-gereç ve materyale sahip olmadığı; özel yetenekli öğrencilere olumlu ve olumsuz yansımaları olduğu tespit edilmiştir. Katılımcılar,

okul içinde özel yetenekli öğrencilerin eğitim olanaklarının çeşitlendirilmesi için birtakım önerilerde bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Özel Yetenekli Öğrenciler, Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı, Destek Eğitim Odası

ABSTRACT

Institution : ZBEU, Institute of Social Sciences, Department of Educational Administration
Title : Opinions of School Components Regarding Individualized Education Program for Gifted Students: Zonguldak Ereğli Example
Author : Aysun KALINCI
Adviser : Assist. Prof. Dr. Birgöl ULUTAŞ
Type of Thesis, Year : MSc. Thesis, 2021
Total Number of Pages : 153

The purpose of this research is to examine the observations, experiences and difficulties faced by the school components in the preparation and implementation of the individualized education program prepared for gifted students; presenting their suggestions to overcome these difficulties. The case study method, one of the qualitative research types, was used in the research. The study group of the research consisted of 26 participants; nine school administrators, nine classroom teachers, and eight counselors/guidance teachers who had gifted students and were responsible for the education of these students in the first level of the official primary schools where mainstreaming was implemented in the Ereğli district of Zonguldak province in the 2020-2021 academic year. Semi-structured interview form in collecting research data; descriptive analysis in the analysis of the data was preferred. As a result of the research; It was seen that the majority of the participants had sufficient knowledge about the distinctive cognitive, behavioral, social and emotional characteristics of gifted students and their needs that differ from other students. Most of the participants didn't have sufficient experience and knowledge in the preparation and implementation of IEPs for gifted students; It has been observed that in the IEP processes, they encountered negative situations such as having too many classrooms, insufficient course time, and many students at different levels. Support training rooms don't have the physical space, equipment and materials to meet the needs of gifted individuals; It has been determined that there are positive and negative reflections on gifted students. The participants made

some suggestions to diversify the educational opportunities of gifted students within the school.

Keywords: Gifted Students, Individualized Education Program, Support Training Room

ÖN SÖZ

Bu çalışma, özel yetenekli öğrencilere yönelik hazırlanan bireyselleştirilmiş eğitim programının geliştirilmesinde ve uygulanmasında Zonguldak ili Ereğli ilçesinde özel yetenekli öğrencisi olan ve kaynaştırma uygulaması yapılan resmi ilköğretim okullarının birinci kademesinde bu öğrencilerin eğitiminde sorumluluğu bulunan okul yöneticilerinin, sınıf öğretmenlerinin ve psikolojik danışman/rehber öğretmenlerin gözlemleri, deneyimleri, karşılaştıkları güçlüklerin; bu güçlüklerin aşılması için sundukları önerilerin ortaya konulması için gerçekleştirilmiştir. Elde edilen bulgular ve sonuçların uygulayıcılara ve ilgili araştırmacılara yol gösterici olması dileğiyle.

Araştırmanın tüm aşamalarında katkısını, ilgisini ve zamanını esirgemeyen tez danışmanım Dr. Öğretim Üyesi Birgül ULUTAŞ’a çok teşekkür ederim.

Tez jüri üyeleri Dr. Öğretim Üyesi F. Zehra ÜNLÜ KAYNAKÇI’ya ve Dr. Öğretim Üyesi Gökçe GÜVERCİN SEÇKİN’e geribildirimleri ile tezime yaptıkları katkılardan dolayı teşekkür ederim.

Araştırma için gerekli verilerin toplanmasında tüm içtenlikleri ile destek ve kolaylık sağlayan psikolojik danışman/rehber öğretmen arkadaşlarıma; deneyimlerini, gözlemlerini ve bilgilerini tüm şeffaflığı ile paylaşan okul yöneticileri ve sınıf öğretmenlerine teşekkürü bir borç bilirim.

Araştırma süresince manevi desteklerini hep hissettiğim kardeşlerim Arzu KALINCI DÜNYA’ya ve Aytaç KALINCI’ya; motivasyon kaynağım biricik yeğenim Uras Alp DÜNYA’ya çok teşekkür ederim.

Son olarak; emekleri ve destekleri ile eğitim hayatımda bu noktaya gelmemi sağlayan, koşulsuz her zaman yanımda olduklarını bildiğim annem Yaşar KALINCI’ya ve babam M. Emin KALINCI’ya sonsuz minnetlerimi sunuyorum. Tez çalışmamı annem ve babama ithaf ediyorum.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iv
ABSTRACT.....	vi
ÖN SÖZ	viii
İÇİNDEKİLER	ix
TABLolar LİSTESİ	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ	xii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xiii
GİRİŞ	1
1. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	11
1.1. Özel Yetenek ile İlgili Tanımlar ve Kuramlar	11
1.2. Özel Yetenekli Bireylerin Tanılanması/Belirlenmesi.....	19
1.3. Özel Yetenekli Bireylerin Gelişim Özellikleri	21
1.4. Özel Yetenekli Bireylerin Eğitimi	23
1.4.1. Bilim ve Sanat Merkezleri (BİLSEM).....	24
1.4.2. Araştırma Geliştirme Uygulama Merkezi (ARGEM)	26
1.4.3. Destek Eğitim Odaları	27
1.5. Özel Yetenekli Bireyler İçin Eğitim Stratejileri	31
1.5.1. Hızlandırma	32
1.5.2. Zenginleştirme	33
1.5.3. Gruplandırma	33
1.6. Özel Yetenekli Bireyler İçin Eğitim Programı Modelleri	35
1.6.1. Purdue Üç-Evre Modeli	35
1.6.2. Özerk Öğrenen Modeli	36
1.6.3. ÜYEP Müfredat Modeli.....	36
1.6.4. Maker Müfredat Farklılaştırma Modeli	37
1.6.5. Paralel Program.....	37
1.7. Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı	38
1.7.1. Bireyselleştirilmiş Eğitim Programının Tanımı, Amacı, İşlevleri ve Yasal Dayanakları.....	38
1.7.2. Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Geliştirme Birimi ve Görevleri ..	40
1.7.3. BEP Geliştirme Süreci	44

1.7.4. BEP'in Değerlendirilmesi.....	46
1.8. İlgili Araştırmalar	47
2. YÖNTEM	57
2.1. Araştırmanın Yöntemi	57
2.2. Çalışma Grubu	58
2.3. Veri Toplama ve Veri Toplama Araçları	62
2.4. Verilerin Analizi	64
3. BULGULAR VE YORUMLAR	66
3.1. Özel Yetenekli Bireylerin Belirgin Özellikleri ile Diğer Bireylerden Ayrılan Gereksinimlerine İlişkin Bulgular	66
3.2. Özel Yetenekli Öğrencilere Yönelik Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Hazırlanması ve Uygulanması Sürecinde Karşılaşılan Olumlu ve Olumsuz Durumlar.....	77
3.3. Destek Eğitim Odalarının İşleyişine Yönelik Olumlu ve Olumsuz Durumlar	94
3.4. Okul İçinde Özel Yetenekli Öğrencilerin Eğitim Olanaklarının Çeşitlendirilmesine Yönelik Önerilere İlişkin Bulgular	103
SONUÇ	114
KAYNAKÇA.....	124
EKLER	132
Ek 1: Görüşme Yapılan Kişiler.....	132
Ek 2: Görüşme Formu (Okul Yöneticileri).....	136
Ek 3: Görüşme Formu (Sınıf Öğretmenleri).....	138
Ek 4: Görüşme Formu (Psikolojik Danışman/Rehber Öğretmenler).....	140
Ek 5: Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Etik Kurulu İzni	142
Ek 6: Tez Çalışma İzin Belgesi.....	143
ÖZ GEÇMİŞ	153

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 2.1: Görüşme Yapılan Grupların Okullara Göre Dağılımı	59
Tablo 2.2: Görüşme Yapılan Grupların Yaş ve Cinsiyet Dağılımı.....	60
Tablo 2.3: Görüşme Yapılan Grupların Kıdem Dağılımları ve Okuldaki Görev Süreleri	61
Tablo 2.4: Görüşme Yapılan Grupların Mezuniyet Durumları ve BEP ve Özel Yetenekli Öğrencilerle İlgili Hizmet İçi Eğitim Alma Durumları.....	62
Tablo 2.5: Görüşme Yapılan Grupların Okullarında Aktif Destek Eğitim Odaları Olma Durumları	62
Tablo 3.1: Özel Yetenekli Öğrencilerin Belirgin Özellikleri	73
Tablo 3.2: Özel Yetenekli Öğrencilerin Diğer Öğrencilerden Ayrılan Gerekksinimleri.....	76
Tablo 3.3: Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Hazırlanması ve Uygulanması Sürecinde Karşılaşılan Olumlu ve Olumsuz Durumlar	94
Tablo 3.4: Destek Eğitim Odalarının İşleyişine Yönelik Olumlu ve Olumsuz Durumlar	103
Tablo 3.5: Okul İçinde Eğitim Olanaklarının Çeşitlendirilmesine Yönelik Öneriler	112

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.1: Renzulli Üçlü Çember Kuramı Modeli	12
Şekil 1.2: Sternberg ve Zhang'ın Beşgen Kuramı Modeli.....	13
Şekil 1.3: Gagne'nin Ayrımsal Üstün Zekâ ve Üstün Yetenek Kuramı Modeli ...	14
Şekil 1.4: Abraham Tannenbaum'un Üstün Yetenek Kuramı Modeli	15
Şekil 1.5: Çoklu Zekâ Kuramı Modeli.....	16
Şekil 1.6: Üçlü Saç Ayağı Kuramı Modeli	18
Şekil 1.7: BİLSEM Eğitim Programı Modeli	25

KISALTMALAR LİSTESİ

ARGEM	: Araştırma Geliştirme Uygulama Merkezi
ASİS	: Anadolu SAK Zekâ Testi
BEP	: Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı
BİLSEM	: Bilim ve Sanat Merkezi
K-BIT	: Kaufman Kısa Zekâ Testi
MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
TDK	: Türk Dil Kurumu
TÜZDER	: Tüm Üstün Zekalılar Derneği
UNICEF	: Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
ÜYEP	: Üstün Yeteneklilerin Eğitimi Programı
ÜZE	: Üstün Zekalılar Eğitim Enstitüsü
WAIS-IV	: Wechsler Yetişkinler Zekâ Ölçeği
WISC-IV	: Wechsler Çocuklar İçin Zekâ Ölçeği
WNV Testi	: Wechsler Nonverbal Yetenek Testi
WPPSI-III	: Wechsler Okul Öncesi ve İlkokul Zekâ Testi

GİRİŞ

İnsanlık tarihine iz bırakanların yaklaşık yüzde ikilik kısmını üstün zekâlı veya yetenekli bireyler oluşturmaktadır (Marland, 1972). Isaac Newton, Albert Einstein, Marie Curie gibi birçok bilim insanı üstün zekâları ile toplumların dikkatini çekmekle kalmamış, toplumların gelişmesine de büyük katkılar sağlamışlardır. Bu açıdan bakıldığında özel yetenekli bireylerin, kendilerine uygun öğretim programları doğrultusunda özel eğitim almaları büyük önem arz etmektedir.

Zekâ alanında yapılan ilk çalışmalar 20. yüzyılın başlarında başlamıştır ve günümüzde de kapsamlı çalışmalarla devam etmektedir. Tarih boyunca farklı yaklaşımclar tarafından zekânın birçok farklı tanımının yapıldığı görülmektedir. Mesela biyo ekolojik yaklaşımclarından Ceci zekayı, “bireyin doğuştan kalıtım yoluyla getirdikleri ile içinde bulunduğu çevrenin etkileşiminin oluşturduğu bileşke” olarak tanımlarken; çoklu zekâ yaklaşımclarından Gardner ise zekayı, “problem çözme, bir ya da daha fazla kültürel ortam içinde değer yaratan ürünler ortaya koyma becerisi” olarak tanımlamıştır (Ataman, 2003, s. 176-177). Zekânın farklı tanımları olmasına karşılık tüm yaklaşımclar, zekânın geliştirilebilir olduğunu kabul etmektedirler. Buna göre zekâ; bireyin doğuştan getirdiği, kalıtımla ve merkezi sinir sisteminin işlevlerini kapsayan deneyim, öğrenme ve çevrenin etkileri ile gelişen bir bileşimdir (ÜZE, 2016a). Türkçede “yetenek” sözcüğü; bir kimsenin bir şeyi anlama veya yapabilme niteliği, istidat, kabiliyet, kudret.” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2020). Literatüre bakıldığında “üstün zekâ”, “üstün yetenek” ve “özel yetenek” kavramlarının iç içe geçtiği; farklı tarihsel dönemlerde farklı isimlerle aynı kavramdan bahsedildiği anlaşılmıştır. Bu çerçevede 2916 Sayılı Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanununu dayanak alan Millî Eğitim Bakanlığına bağlı Özel Eğitim Okulları Yönetmeliğinde üstün zekalı birey; “zekâ bölümünün çeşitli ölçeklerle ölçülmesi sonucu 130 ve üstü çıkan birey” olarak tanımlanırken; Renzulli özel yetenekli bireyi; ortalamanın üstünde özel-genel yetenek, yaratıcılık ve göreve adanmışlık olmak üzere üç temel özelliğe sahip birey olarak tanımlamıştır (Davaslıgil, 1991, s. 62-67). Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yapılan birinci özel eğitim konseyinde üstün yetenekli çocuklar ve eğitimleri

komisyonu raporuna göre üstün zekâ veya üstün özel yetenek kavramları üstün yetenek, daha sonrasında özel yetenek başlığı altında toplanmıştır (MEB, 1991). Bu rapor ile özel yeteneklilerin tanımlanmasında yaşanan kavram sorunlarının açığa kavuşturulduğu görülmektedir. Özel yetenek başlığı altında toplanan bireyler, ilgili mevzuat metinlerinde tanımlanmıştır ve bu tanım günümüzde de kullanılmaktadır. Buna göre, Millî Eğitim Bakanlığı Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi'nde özel yetenekli birey; “Yaştlarına göre daha hızlı öğrenen; yaratıcılık, sanat, liderliğe ilişkin kapasitede önde olan, özel akademik yeteneğe sahip, soyut fikirleri anlayabilen, ilgi alanlarında bağımsız hareket etmeyi seven ve yüksek düzeyde performans gösteren birey” olarak tanımlanmıştır (MEB, 2019a, s. 393).

Eğitim alma ve kendini gerçekleştirme her çocuğun hakkıdır. Bu haklar ulusal ve uluslararası düzeyde yasalarla ve sözleşmelerle güvence altına alınmıştır (Pak& Özden, 2018, s. 7). Yaştlarına göre birtakım gizil güçlere ve üstün yeteneklere sahip olan özel yetenekli çocukların kendilerini gerçekleştirebilme, eğitim ihtiyaçlarını karşılayabilme haklarına ulusal ve uluslararası hukuki düzenlemelerde açıkça yer verilmiştir. Özel yetenekli çocukların eğitim hakkı, uluslararası sözleşmeler kapsamında ilk olarak Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nde yer almıştır. Bu beyannamenin 26. Maddesinde eğitimin her çocuğun hakkı olduğuna ve çocuğa verilecek eğitimin onun kişiliğini ve kendisini tam olarak geliştirmesine olanak tanımasından bahsedilmiştir (TBMM, 2020). Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'ni kabul eden devletler, tüm çocukların gelişimini destekleyecek eğitim faaliyetlerini de kabul etmiş olmaktadır. Dolayısıyla tüm çocukların eğitimi kapsayan bu beyanname, özel yetenekli çocukların da ilgi ve ihtiyaçları doğrultusunda planlanacak eğitim programlarını desteklemektedir. Bir diğer uluslararası sözleşme olan Çocuk Hakları Sözleşmesinin 28. ve 29. Maddelerinde, eğitimin çocuğun hakkı olduğundan ve bu hakkın fırsat eşitliği temeline dayandırılması gerekliliğinden bahsedilmiştir. Ayrıca eğitimin amacının, çocuğun kişiliğinin, zihinsel ve bedensel yeteneklerinin geliştirilmesine yönelik olması üzerinde durulmuştur (UNICEF, 2004, s. 13). Sözleşmede yer alan ilgili ifadelerden hareketle, yaştlarına göre birtakım farklı özelliklere sahip özel yetenekli çocukların kendi zekâ ve yeteneklerine uygun eğitim almaları hem insan hakları hem de çocuk hakları açısından bir zorunluluktur. Özel yetenekli çocukların uluslararası düzeyde eğitim hakkını ele alan bir diğer

belge ise 5-9 Mart 1990 tarihleri arasında Tayland'da düzenlenen “Herkes için Eğitim Dünya Beyannamesi Konferansı”nda (Conference on Education for All in 1990) oybirliğiyle kabul edilen “Herkes İçin Eğitim Dünya Beyannamesi” (EFA) belgesidir. Bu belgede yer alan maddeler ile tüm çocukların eğitim hakkı olduğu, çocuklara verilecek eğitimin geliştirilmesinin ve yaygınlaştırılmasının gerekliliği kabul edilmiştir (Levent, 2011, s. 63-71). Bu yönü ile tüm çocukların eğitim haklarını kapsayan belge, özel yetenekli çocukların bireysel farklılıklarının dikkate alınarak, gizil güçlerini ve yeteneklerini ortaya koymalarını, geliştirmelerini sağlayacak eğitim ortamlarının ve programlarının oluşturulmasını da desteklemektedir. 7-10 Haziran 1994 tarihlerinde İspanya’da kapsayıcı eğitim anlayışını geliştirmek amacıyla oluşturulan “Salamanca Bildirgesi” de özel yetenekli çocukların eğitim hakkını ele alan bir başka uluslararası önemli gelişmedir. Salamanca Bildirgesi’nde ilgi, yetenek ve öğrenme ihtiyaçları doğrultusunda her çocuğun normal okullarda eğitim programlarının ve sistemlerinin düzenlenerek eğitim görmesine vurgu yapılmıştır (Dede, 1996, s. 91-94). Buradan yola çıkarak özel yetenekli çocukların akranlarıyla birlikte eğitim görebilmeleri için öğretim programlarının özel yetenekli çocukların ilgi, yetenek ve ihtiyaçları doğrultusunda zenginleştirilmesinin gereği vurgulanmıştır.

Türkiye’de de özel yetenekli öğrencilerin eğitim-öğretimlerine yönelik, temelleri Osmanlı Devleti’ne kadar dayanan birtakım uygulamalar ve yasal düzenlemeleri içermektedir. 1876 Kanun-i Esasi’nin 15. ve 16. Maddelerinde, Osmanlı vatandaşlarına, kanunlara uymak koşuluyla genel ve özel eğitim kapsamındaki her türlü eğitim ve öğretim etkinliklerinde serbestlik getirildiği belirtilmiştir (Gözler, 1999, s. 30-63). 1924 Teşkilat-ı Esasiye Kanununun 80. Maddesinde kanunlar çerçevesinde ve Osmanlı himayesi altında her türlü eğitim ve öğretim etkinliklerinin serbest olacağı açıklanmıştır (Gözler, 1999, s. 73-79). Cumhuriyet’in ilanından sonra özel yeteneklilerin eğitimi alanında ilk ve en önemli uygulama 1929 yılında çıkartılan 08.04.1929 tarihli 1416 sayılı “Ecnebi Memleketlere Gönderilecek Talebe Hakkında Kanun”dur. Bu kanunda, ortaöğretim ve yükseköğretimin farklı dallarından mezun olan yaşlıtlarına göre daha iyi olan özel yetenekli öğrencilerin seçilerek daha iyi bir eğitim almaları için yurtdışına gönderileceğine ilişkin maddelere yer verilmiştir (T.C. Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Bilgi Sistemi, 1929). Böylece bugün hala geçerliliğini koruyan bu yasa ile ilk kez,

özel yetenekli öğrencilerin uluslararası düzeyde eğitim almalarının önünün açıldığı görülmektedir. 1942 yılında kabul edilen 4274 sayılı Köy Okulları ve Enstitüleri Teşkilat Kanunu'nda özel yetenekli öğrenciler için yatılı okul uygulamaları yapılacağına ilişkin düzenlemeler yer almıştır (Çetinkaya & Döner, 2012, s. 9-10). 1961 tarihli Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ile özel yetenekli öğrencilerin yasal haklarının özellikle daha nitelikli ve kapsamlı olarak ele alındığı görülmektedir. Buna göre ilgili anayasanın “Öğrenimin Sağlanması” başlıklı 50. Maddesinde eğitim ve öğretim ihtiyaçlarının karşılanması devletin görevi olduğuna, ilköğretimin mecburi ve devlet okullarında parasız olduğuna, maddi imkânı kısıtlı yüksek başarı gösteren öğrencilere burs ve yardımların yapılacağına, özel eğitime gereksinim duyan öğrencilerin topluma yararlı olabilmesi için gerekli tedbirlerin alınacağına dair açıklamalara yer verilmiştir (Aydoğdu, 2005, s. 94-95). Bütün bu düzenlemeler düşünüldüğünde, tüm çocuklarla birlikte özel yetenekli çocukların da her tür eğitim ve öğretim faaliyetlerinin ihtiyaçları doğrultusunda düzenlenmesinin bir hak olarak anayasalarla korunduğu söylenebilir.

1973 tarihli 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanununda da özel yetenekli bireylerin eğitim öğretimlerine ilişkin düzenlemeler ve açıklamalar yapılmıştır. Bu kanunla özel yetenekli öğrencilerin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda, özel yeteneklerine uygun eğitim ve öğretim almalarının zorunlu olduğu, yeteneklerine uygun programlar ve okullar aracılığıyla eğitimlerini sürdürmeleri gerektiği, her bakımdan yönlendirmelerinin yapılması ve kimsenin cinsiyet, ekonomik durum, özel eğitim gereksinimi nedeniyle ayrılamayacağı, fırsat eşitliğinin her alanda devam edeceğine dair ibarelere yer verilmiştir (MEB, 1973). 1976 yılında Bakanlar Kurulu tarafından onaylanarak çıkartılan “özel statü” ile özel yetenekli öğrencilerin Devlet Konservatuvarında yoğun ve hızlandırılmış bir müzik eğitimi görmeleri sağlanmış ve konservatuvarı bitiren özel yetenekli çocukların yurtdışına gönderilmelerinin yolu açılmıştır (Tunçdemir, 2004, s. 5-6). 1982 Anayasası'nın 42. Maddesinin 8. Fıkrasında ekonomik durumu iyi olmayan başarılı ve özel yetenekli öğrencilere yönelik devletin burs ve çeşitli olanaklar sağlamasına dair açıklamalara yer verilmiştir (Özer, 1996, s. 195-199). Bu durum incelendiğinde, 1990'ların başına kadar özel yetenekli bireylerin özel gereksinimli bireyler ve normal gelişim gösteren bireylerle aynı şemsiye altında değerlendirildiği görülmektedir. 1993 yılında “Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri” bünyesinde açılan “Üstün

Yetenekliler Şube Müdürlüğü” ile özel yetenekli bireylerin eğitimleri onlara özgü bir çatı altında toplanmış ve ardından Özel Eğitim, Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü’nün 2639 sayılı makam onayı ile Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi yürürlüğe girmiştir. Bu gelişmenin ardından Türkiye’nin ilk Bilim ve Sanat Merkezi olan Yasemin Karakaya Bilim ve Sanat Merkezi (BİLSEM) açılmıştır (Bulut & Taylı, 2006, s. 33-40). BİLSEM’ler genel yetenek, görsel sanatlar veya müzik alanlarında tanınan özel yetenekli öğrencilerin yeteneklerini ve potansiyellerini en üst düzeyde kullanmaları amacıyla örgün eğitim saatleri dışında gittikleri kurumlardır. BİLSEM’lerde özel yetenekli öğrencilerin yetenekleri doğrultusunda öğretimin farklılaştırılması yoluyla proje tabanlı, disiplinler arası eğitim programı uygulanır ve çeşitli etkinlikler düzenlenir (MEB, 2019a). 31.05.2006 tarih ve 26184 sayılı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği ile özel gereksinimli öğrencilerin yanı sıra özel yetenekli öğrencilerin de okullarında destek eğitim odalarında ihtiyaçları doğrultusunda destek eğitim hizmetlerinin verilmesi hükmüne yer verilmiştir (MEB, 2006). Böylece özel yetenekli öğrencilerin eğitim ihtiyaçlarının, BİLSEM’ler dışında öğrenimlerine devam ettikleri okullarındaki destek eğitim odalarında karşılanması, ilgili yönetmelik hükmü ile güvence altına alınmıştır. Destek eğitim odası; hem özel gereksinimli öğrencilere hem de özel yetenekli öğrencilere ihtiyaç duydukları eğitsel alanlarda destek eğitim hizmetleri verilmesi için düzenlenmiş ortamdır. Özel yetenekli öğrenciler, haftalık toplam ders saatinin %40’ını aşmayacak şekilde takip ettikleri dersler ve yetenek alanları doğrultusunda destek eğitim odalarında öğretimin zenginleştirilmesi yoluyla eğitim alırlar (MEB, 2020a).

Özel yetenekli öğrenciler için eğitim ortamlarının düzenlenmesi ve öğretimlerinin zenginleştirilmesi bu öğrencilerin hızları, yeterlikleri ve yetenekleri göz önünde bulundurularak oluşturulacak bireyselleştirilmiş eğitim programları (BEP) ile yapılmaktadır. 31.05.2006 tarih ve 26184 sayılı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği ile özel eğitime ihtiyaç duyan tüm öğrenciler için BEP hazırlanması zorunlu hale getirilmiştir (MEB, 2006). Çeşitli değişiklikler yapılarak en son yayınlanan ve hala yürürlükte olan 11.06.2020 tarih ve 3112 sayılı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’ne (MEB, 2020a) göre “Özel eğitim ihtiyacı olan birey: Bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından anlamlı düzeyde farklılık gösteren birey.” olarak tanımlanmaktadır. Tanımdan yola

çıkıldığında, akranlarına göre hızlı öğrenen ve çeşitli alanlarda yüksek performansa sahip özel yetenekli öğrenciler için BEP hazırlanmasının yasal bir zorunluluk olduğu görülebilir. BEP, “Özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin takip ettikleri program esas alınarak gelişim özellikleri, eğitim ihtiyaçları ve performansları doğrultusunda hedeflenen amaçlara ulaşmaya yönelik hazırlanan ve bu bireylere verilecek destek eğitim hizmetlerini de içeren özel eğitim programı”dır (MEB, 2020a).

Özel yetenekli öğrencilere eğitimden en üst düzeyde yararlanma fırsatı sunan BEP’lerde zenginleştirilmiş öğretim uygulamalarına yer verilmektedir. Zenginleştirme, öğretim programının özel yetenekli öğrencinin eğitsel gereksinimleri doğrultusunda çeşitlendirilmesi ve derinleştirilmesidir (Avcı & Ateşgöz, 2020, s. 180-195). Zenginleştirilmiş eğitim programları, özel yetenekli öğrencinin ilgi ve yetenek alanları doğrultusunda, öğrencinin devam ettiği sınıf müfredatına üst düzey içeriklerin eklenmesi esasına göre hazırlanmaktadır. Öğretim programının zenginleştirilmesi özel yetenekli öğrenciye hem kendi hızı, yeterliği ve yetenekleriyle gelişme fırsatı, hem de akranlarıyla bir arada etkileşimde olma imkânı sağlamaktadır (Gür, 2017, s. 78). Bu sayede yaşıtlarına göre birçok farklı disiplinde üst düzey akademik becerilere sahip özel yetenekli öğrencinin, sınıf içi çalışmalarda sıkılma, dersten kopma gibi sorunların önüne geçilmesinin sağlandığı, öğrencinin mevcut potansiyelini geliştirmesinin desteklendiği söylenebilir. Zenginleştirilmiş eğitim programlarında yer alan kazanımlar, öğrenciye sınıf içinde ya da destek eğitim odasında verilmektedir. Bu şekilde özel yetenekli öğrencinin normal gelişim gösteren akranları ile ayrışmadan bir arada olması sağlanırken, farklı gelişim özelliğine sahip öğrencilerin gelişimin farklı alanlarında birbirlerini besledikleri de söylenebilir.

Bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlamak bir ekip işidir. Bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlamak amacıyla BEP geliştirme birimi oluşturulur ve bu ekipte okul müdürü ya da müdür yardımcısı başkanlığında, rehberlik öğretmeni, öğrencinin sınıf öğretmeni, öğrencinin dersini okutan alan öğretmenleri, öğrencinin velisi ve öğrenci yer alır. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğine (MEB, 2020a) göre bu ekibin görevi; öğrencinin tüm gelişim alanlarındaki özelliklerini ve eğitim ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak BEP’in

hazırlanması, uygulanması, izlenmesi ve değerlendirilmesiyle ilgili çalışmaları koordine etmektir. Sınıf öğretmenleri, öğrencileri daha yakından tanıyabildikleri ve değerlendirebildikleri için BEP'lerin hazırlanmasında ve uygulanmasında BEP geliştirme biriminde önemli rol oynarlar. Ancak sınıf öğretmenleri lisansta aldıkları özel eğitim derslerinin içeriğinin ve kalitesinin yetersiz olmasından dolayı bireyselleştirilmiş eğitim planlarının hazırlanmasında ve uygulanmasında yetersiz kalmaktadırlar (Kargın, 2004). Ayrıca, okul yöneticileri özel yetenekli öğrencilerin sayılarının az olmasından dolayı bu öğrencileri görmezden gelmekte ve öğrencilerin potansiyellerini geliştirebilecekleri uygun programların hazırlanmasını ve uygulanmasını önemsememektedirler (Emir ve Yaman, 2017, s. 3-19).

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'ne (MEB, 2020a) göre BEP'te yer alması gereken bilgiler şu şekildedir;

- Eğitim planında yer alan yıllık amaçlar ve kısa dönemli amaçlar,
- Sunulacak destek eğitim hizmetinin türü, süresi ve hizmetin kimler tarafından nasıl sağlanacağı,
- Öğretim ve değerlendirmede kullanılacak yöntem ve teknikler ile öğretim materyalleri,
- Eğitim ortamına ilişkin düzenlemeler,
- Davranış problemlerini önlemeye ya da azaltmaya yönelik tedbirler ile olumlu davranış kazandırmaya yönelik uygulanacak yöntem ve teknikler,
- Öğrencinin kişisel bilgileridir.

Buradan yola çıkarak, BEP geliştirme ekibinin BEP'te bulunması gereken uzun ve kısa dönemli amaçları belirlerken öncelikle özel yetenekli öğrencilerin ilgi, istek ve yeteneklerini nasıl ve hangi ölçme araçlarını kullanarak belirleyebileceklerini bilmeleri önemlidir. BEP'te özel yetenekli öğrenciler için öğretim ve değerlendirmede hangi yöntem ve tekniklerin kullanılacağı bilgisinin verilmesi gerekmektedir. Şahin ve Levent'in (2015) yaptığı bir araştırmada sınıf öğretmenlerinin özel yetenekli öğrencilerin eğitimlerinde kullanılabilecek yöntemler konusunda eksik bilgiye sahip oldukları belirlenmiştir (Şahin, 2015b, s. 231-245). Özel yetenekli öğrencilerin eğitimsel ihtiyaçlarını karşılamak için destek eğitim odalarında ve BİLSEM'lerde birtakım çalışmalar yapılmakta ancak;

buralarda uygulanan farklılaştırılmış öğretim programlarının etkililiğine ilişkin herhangi bir çalışma, araştırma ve değerlendirme yapılmamaktadır (Emir ve Yaman, 2017, s. 3-19). BEP’te bulunması gereken bir diğer bilgi de özel yetenekli öğrencilerin kişisel bilgileri ve varsa davranış problemlerini önlemeye yönelik tedbirler ve olumlu davranış kazandırmaya yönelik uygulanabilecek yöntem ve tekniklerdir. Öğretmenler üstün zekâ ve özel yetenek kavramı, özel yetenekli bireylerin özellikleri ve gereksinimleri konusunda ne kadar doğru bilgiye sahip olurlarsa özel yetenekli öğrencilere sunulacak öğretim hizmetleri de o kadar etkili olacaktır (Kaya, 2015, s. 62). Şahin ve Kargın (2013), sınıf öğretmenlerinin özel yetenekli öğrencilerin özelliklerine ilişkin yeterli bilgiye sahip olmadıklarını saptamışlardır. Öğretmenler, özel yetenekli öğrencilerin özelliklerine ilişkin yeterli bilgi ve beceriye sahip olmazlarsa bu çocuklar fark edilmeden kaybolup gideceklerdir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, özel yetenekli öğrencilere yönelik hazırlanan bireyselleştirilmiş eğitim programının geliştirilmesinde ve uygulanmasında okul bileşenlerinin gözlemleri, deneyimleri, karşılaştıkları güçlükler; bu güçlüklerin aşılması için sundukları önerilerin ortaya konulmasıdır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Okul yöneticileri, sınıf öğretmenleri ve psikolojik danışman/rehber öğretmenlerin görüşlerine göre özel yetenekli bireylerin belirgin özellikleri ile diğer bireylerden ayrılan gereksinimleri nelerdir?
2. Okul yöneticileri, sınıf öğretmenleri ve psikolojik danışman/rehber öğretmenlerin görüşlerine göre bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlanması ve uygulanması sürecinde karşılaşılan olumlu ve olumsuz durumlar nelerdir?
3. Okul yöneticileri, sınıf öğretmenleri ve psikolojik danışman/rehber öğretmenlerin görüşlerine göre destek eğitim odalarının işleyişine yönelik olumlu ve olumsuz durumlar nelerdir?
4. Okul yöneticileri, sınıf öğretmenleri ve psikolojik danışman/rehber öğretmenlerin okul içinde özel yetenekli bireylerin eğitim olanaklarının çeşitlendirilmesi için önerileri nelerdir?

Araştırmanın Önemi

Eğitim alma ve kendini gerçekleştirme her çocuğun hakkıdır. Eğitim hakkı, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ile tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de en temel insani haklardan kabul edilmektedir ve tüm bireyleri kapsamaktadır. Dolayısıyla normal gelişim gösteren bireylerin eğitim alma hakları olduğu gibi özel yetenekli bireylerin de kendilerine uygun bireyselleştirilmiş eğitim programları doğrultusunda eğitim almaları büyük önem arz etmektedir. Özel yetenekli bireylere yönelik hazırlanan bireyselleştirilmiş eğitim programlarının daha etkili ve yararlı olması için, bu konuda bizzat görevli bulunan ve özel yetenekli bireylerin eğitiminden sorumlu okul yöneticilerinin, sınıf öğretmenlerinin ve psikolojik danışman/rehber öğretmenlerin görüşlerinin alınmasının yararlı olacağı düşünülmektedir. Bu çalışma, nitel bir çalışma olması; bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlanması ve uygulanması sürecinde görev alan tüm okul bileşenlerinin görüşlerini (okul yöneticileri, rehber öğretmenler ve sınıf öğretmenleri) yansıtması ve konuyu Zonguldak ili Ereğli ilçesi ölçeğinde ele alması açısından alanyazında yer alan diğer araştırmalardan ayrılmaktadır. Bu nedenle bir durum çalışması olarak tasarlanan bu araştırmanın, özel yetenekli öğrencilerin eğitimsel gereksinimlerini karşılayabilmek için Türk eğitim sisteminde uygulanan en önemli uygulamalardan biri olarak süregelen bireyselleştirilmiş eğitim programlarının (BEP) hazırlanması ve uygulanması süreçlerinin görünür hale getirilmesi açısından, alan yazına katkı sunması beklenmektedir. Çalışmanın sonuçlarının, özel yetenekli bireylere yönelik bireyselleştirilmiş eğitim programlarının hazırlanması ve uygulanması aşamalarında dikkat edilmesi gereken önemli hususları ortaya çıkarması ve özel yetenekli bireylerin eğitimleri sürecinde hem politika yapıcılara hem de uygulayıcılara fikir verici nitelikte olacağı düşünülmektedir. Çalışmanın ayrıca özel yetenekli bireylerin akademik yaşamlarının planlanmasında okul paydaşlarına, ailelere ve özel yetenekli bireylere olumlu katkılar sunacağı ve yol göstereceği düşünülmektedir.

Tanımlar

Özel Yetenekli Birey. “Yaştlarına göre daha hızlı öğrenen, yaratıcılık, sanat, liderliğe ilişkin kapasitede önde olan, özel akademik yeteneğe sahip, soyut fikirleri

anlayabilen, ilgi alanlarında bağımsız hareket etmeyi seven ve yüksek düzeyde performans gösteren birey”dir (MEB, 2019a, s. 393).

Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı. “Özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin takip ettikleri program esas alınarak gelişim özellikleri, eğitim ihtiyaçları ve performansları doğrultusunda hedeflenen amaçlara ulaşmaya yönelik hazırlanan ve bu bireylere verilecek destek eğitim hizmetlerini de içeren özel eğitim programı”dır (MEB, 2020a).

Destek Eğitim Odası. “Tam zamanlı kaynaştırma ya da bütünleştirme yoluyla eğitim öğretimlerine devam eden özel gereksinimli bireyler ile özel yetenekli bireylerin gereksinimlerinin karşılanmasına yönelik sunulacak tüm destek eğitim hizmetleri için tasarlanmış ortam”dır (MEB, 2016).

1. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde özel yetenek ile ilgili tanımlar ve kuramlar, özel yetenekli bireylerin gelişim özellikleri, eğitimleri, BEP geliştirme ve uygulama süreçleri hakkında kuramsal bilgiler yer almaktadır.

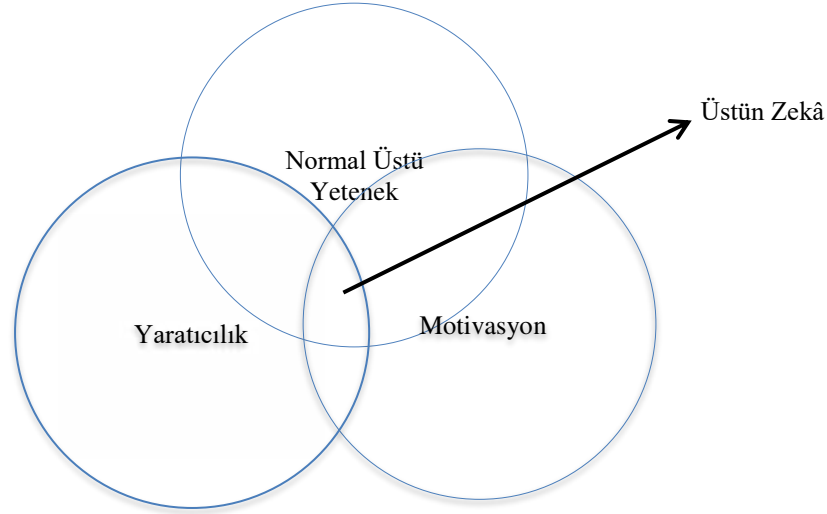
1.1. Özel Yetenek ile İlgili Tanımlar ve Kuramlar

Özel yetenek, yüz yılı aşkın bir süredir araştırmacılar tarafından tartışılan ve farklı tanımlamalar getirilen bir kavramdır. Bu tanımlamaların zamanın koşullarına ve kültürel değerlerine göre değiştiği görülmüştür. 20. yüzyılın sonlarına kadar özel yetenek tanımı, standart zekâ testlerinden elde edilen puanlarla sınırlandırılmıştır. Buna göre Terman tarafından zekâ bölümü 140 ve üstü olan bireyleri özel yetenekli olarak tanımlamıştır (Baykoç Dönmez, 2018, s. 415). Zekâ testlerinin genel akademik alanları ölçme ile sınırlı kalması diğer yetenek alanlarının göz ardı edilmesine sebep olmuştur. 21. yüzyıla girerken özel yeteneğin tanımlanmasına ilişkin algıların değiştiği, zekâ bölümü yerine daha esnek ve özgür tanımlamaların girdiği görülmüştür (Sak & Kirişçi, 2020, s. 136-158). Marland Raporu'na (1972) göre özel yetenek; “genel zihinsel yetenek, özel akademik yetenek, yaratıcı düşünme yeteneği, liderlik, görsel ve performans sanatları, psikomotor yeteneklerden biri ya da birkaçında olağanüstü yeteneğe sahip olma” olarak tanımlanmış ve genel zihinsel yetenek ile birlikte diğer yetenek alanlarına da vurgu yapılmıştır.

Özel yeteneği açıklayan tek bir tanım olmadığı gibi tarihsel süreç içinde kuramcıların bakış açılarını yansıtan birçok kuram ortaya atılmıştır. Bu kuramlardan öne çıkanları aşağıda açıklanmıştır.

Üçlü Çember Kuramı. Renzulli tarafından geliştirilen bu modelde özel yetenekli birey; ortalamanın üstünde özel-genel yetenek, yaratıcılık ve göreve adanmışlık olmak üzere üç temel özelliğe sahip birey olarak tanımlanmıştır (Davaslıgil, 1991, s. 62-67).

Şekil 1.1: Renzulli Üçlü Çember Kuramı Modeli

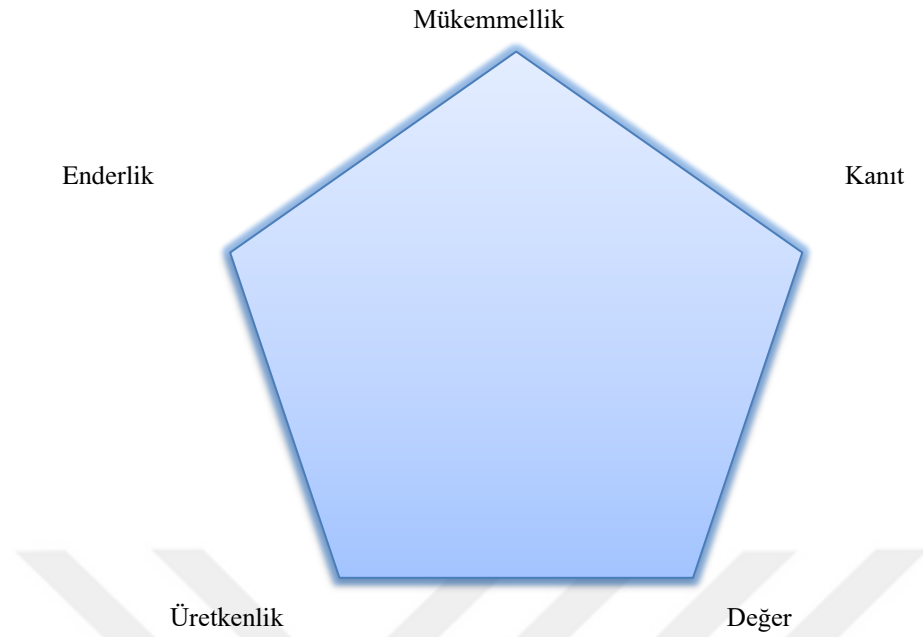

Kaynak: A. Bildiren (2018). *Üstün Yetenekli Çocuklar*. Ankara: Pegem Akademi, s. 14-16.

Renzulli ortalama üstü kabiliyeti genel ve özel yetenek olmak üzere ikiye ayırmıştır. Genel yetenek sözel, sayısal, görsel ve akılda tutma gibi alanları içerirken; özel yetenekler resim, müzik, tiyatro, dans ve kimya gibi daha sınırlı ve özel alanları içermektedir. Göreve adanmışlığı; bireyin işi yapabilme sorumluluğunu alabilmesi, problemleri çözebilme becerisine sahip olması, yüksek standartlar belirlemesi, özgüven, istek, kararlılık olarak tanımlamıştır. Çemberin son halkasını oluşturan yaratıcılığı ise bireyin sıradan olmayan, özgün ürünler ortaya çıkarması, yeni fikirler bulması ve bunları karşılaştığı problemleri çözmede kullanabilmesi şeklinde tanımlamıştır. Şekil 1.1’de belirtildiği gibi Renzulli, özel yeteneğin bu üç halkanın birleşiminden oluştuğunu; bu halkalardan birinin ortalamanın altında olması ya da hiç olmaması durumunda özel yetenekten söz edilemeyeceğini belirtmiştir (Bildiren, 2018, s. 14-16).

Beşgen Kuramı. Sternberg ve Zhang tarafından geliştirilen bu kurama göre özel yetenekli birey; mükemmellik, enderlik, üretkenlik, kanıt ve değer olmak üzere beş kriteri karşılayan birey olarak tanımlanmıştır (Demirel & Sak, 2011, s. 63-64).

Şekil 1.2: Sternberg ve Zhang'ın Beşgen Kuramı Modeli

Kaynak: Ş. Demirel & U. Sak (2011). Yetenek Hiyerarşisi: Üstün Yetenek Türlerinin Toplumsal Değerleri Üzerine Bir Araştırma. *Türk Üstün Zekâ ve Eğitim Dergisi*, 1(1), s. 61-76.

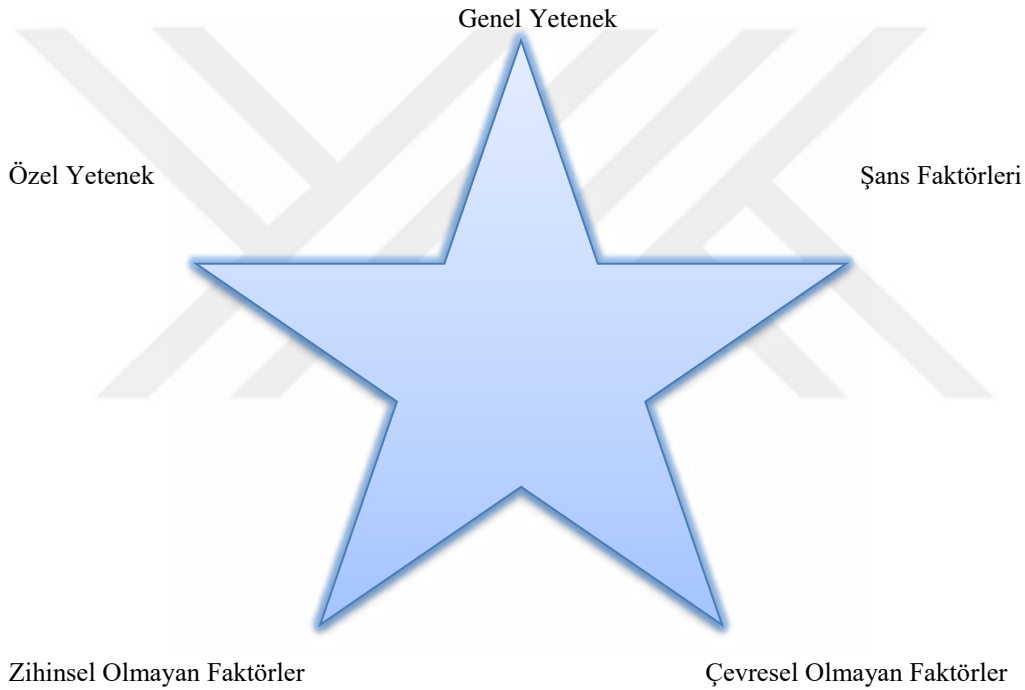
Mükemmellik; bireyin bir ya da birkaç alanda yaşlıtlarının üstünde olağanüstü performans göstermesidir. *Enderlik*; bireyin olağanüstü performans gösterdiği alanların içinde bulunduğu grupta nadir görünmesidir. *Üretkenlik*; bireyin üstün potansiyele sahip olduğu alanların ürün ortaya çıkarmasına imkân tanınmasıdır. *Kanıt*; bireyin akranlarının üstünde olağanüstü potansiyele sahip olduğu alanlarının, içinde yaşadığı toplum tarafından da kabul görmesidir. *Değer* kriteri ise; bireyin toplum tarafından değer verilen alanlarda üstün potansiyele sahip olmasıdır (Demirel & Sak, 2011, s. 63-64). Dolayısıyla bireyin özel yetenek tanısı alması için IQ'sunun yüksek olmasının yeterli olmadığı gibi bir ya da birkaç alanda akranlarının üstünde yeteneğe sahip olması, bu yetenek alanlarının akranları arasında nadir görünmesi, sahip olduğu yetenek alanlarını kullanarak ürünler ortaya çıkartabilmesi, bunların toplum tarafından kabul ve değer görmesi gerektiği söylenebilir.

Ayrımsal Üstün Zekâ ve Üstün Yetenek Kuramı (DMGT). Gagne tarafından geliştirilen bu kuramda üstün zekâ ve üstün yetenek kavramlarının ayrıştırılması üzerinde durulmuştur (Baltacı, 2013, s. 1-20).

birbirinden ayırarak aralarındaki farka dikkat çektiği, üstün zekânın üstün yeteneğe dönüşümünün gerçekleşebilmesi için içsel ve dışsal değişkenlerin önemi üzerinde durduğu söylenebilir. Ayrıca doğuştan getirdiği üstün zekâyı üstün yeteneğe dönüştüren birey, özel yetenekli bireydir denebilir.

Abraham Tannenbaum'un Üstün Yetenek Kuramı. Abraham Tannenbaum özel yetenekli bireyi; genel yetenek, ayırt edici özellik, zihinsel olmayan faktörler ve şans faktörleri olmak üzere beş faktörün hepsine sahip olan birey olarak tanımlamıştır (Bildiren, 2018, s. 22).

Şekil 1.4: Abraham Tannenbaum'un Üstün Yetenek Kuramı Modeli

Kaynak: H. Uzunboylu (Ed.). (2015). *Üstün Zekâlılarda Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.

Tannenbaum genel yeteneğin, geliştirilen farklı zekâ testleri ile ölçülebilen zekâ olduğunu; özel yeteneğin ise bireyin küçük yaşlardan itibaren farklı alanlarda gösterdiği üstün potansiyel olduğunu savunmuştur. Çevre ise bireyi doğrudan ya da dolaylı etkileyen aile, arkadaş, sosyo-ekonomik ve kültürel, siyasi ve coğrafi vb. faktörlerin hepsini kapsamaktadır. Bireyin önceden kestirilemeyen veya denetlenemeyen durumlarla uygun yerde, uygun zamanda karşılaşması ve doğru kişilerle tanışması onu başarıya götüren şans faktörleri olarak tanımlanmıştır (Uzunboylu, 2015, s. 11-12).

Çoklu Zekâ Kuramı. “Çoklu Zekâ Kuramı” 1983 yılında Howard Gardner tarafından ortaya atılan bir kuramdır. Gardner’a göre özel yetenekli birey; günlük hayatta karşılaştığı sorunlara farklı bakış açılarıyla çözümler getiren ve içinde yaşadığı toplumun kültürünü yansıtan kıymetli ürünler ortaya sunan kişidir. Zekanın tek bir faktörle açıklanamayacağına savunan bu kuram, insanların birbirinden bağımsız 8 zekâ türüne sahip olduğunu savunmaktadır (Demirel, Başbay & Erdem, 2006, s. 23-26). Gardner, bu 8 zekâ türüne ek olarak “varoluşsal zekâ”nın da dokuzuncu zekâ olarak ele alınabileceğini belirtmiştir (Gürel & Tat, 2010, s. 348-349) Bu zekâ türleri Şekil 1.5’te belirtilmiştir.

Şekil 1.5: Çoklu Zekâ Kuramı Modeli

Kaynak: Ö. Demirel, A. Başbay & E. Erdem (2006). *Eğitimde Çoklu Zekâ Kuram ve Uygulamaları*. Ankara: Pegem Yayıncılık.

Sözel-dilbilimsel zekâ; anne karnında temelleri atılan bu zekâ türü zekanın en önemli boyutunu oluşturmaktadır. Bu zekâ türüne sahip bireylerin en belirgin özelliği etkili konuşma becerisine sahip olmalarıdır. Ayrıca etkili okuma, etkili dinleme, başkalarını ikna etme becerisi, güçlü bellek ve hatırlama becerisi, sözel ve dilbilimsel alanda orijinal ürünler çıkarma gibi özellikler de bu zekâ türünün baskın olduğu bireylerde görülmektedir. Mantıksal-matematiksel zekâyı sahip olan bireyler; sayılarla akıl yürütme, problem çözme, soyut düşünme, neden-sonuç ilişkisi kurma, hipotez kurma ve test etme, matematiksel yeni formüller ve modeller

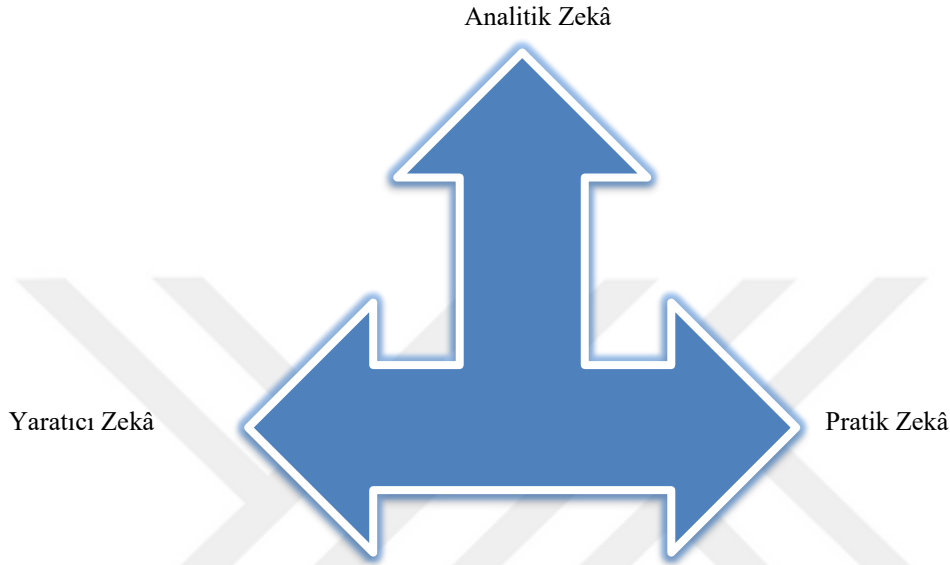
oluşturma vb. özelliklere sahip kişilerdir. Bedensel-Duyudevinimsel zekânın göstergeleri; beden-zihin arasında uyum sağlayabilme, fiziksel hareketleri kontrol edebilme ve anlamlandırabilme, düşünme ve zaman arasındaki bağlantıyı kurabilme, yaparak yaşayarak öğrenmeye yatkın olmasıdır (Demirel vd., 2006, s. 27-38). Görsel-uzamsal zekâ; şekilleri, resimleri ve nesneleri zihinde canlandırabilme, uzamsal dünyayı zihninde canlandırarak modele dönüştürebilme becerisidir. Müzikal-ritmik zekâsı yüksek olan bireyler sesleri, notaları ve ritimleri tanımlayabilme, ayırt edebilme ve yeni sesler, ritimler üretme becerisi yüksek olan bireylerdir. Sosyal-bireylerarası zekâsı yüksek kişiler; iş birliği içinde çalışabilen, farklı özelliklere sahip bireylerle kolay iletişim kurabilen, empati becerileri gelişmiş, arkadaş canlısı kişilerdir. İçsel-içedönük zekâsı yüksek olan bireyler ilgilerinin, yeteneklerinin, isteklerinin, duygularının ve düşüncelerinin farkındadırlar, kendilerine güvenleri yüksektir, tek başına çalışmaktan keyif alırlar. Doğacı-doğa zekâsına sahip bireyler hayvanlara, bitkilere, doğaya karşı meraklıdırlar ve onlarla yakından ilgilidirler. Ayrıca doğadaki bitki, hayvan türlerini sınıflama ve bunlarla ilgili yeni fikirler üretme becerilerine sahiptirler (Özkan, 2008, s. 337-340). Gardner tarafından dokuzuncu zekâ olarak tanımlanan varoluşsal zekâ; nöroloji dayanmasından ve ilişkili olduğu beyin bölgesinin belirlenememesinden dolayı bilimsel olarak somutlaştırılamamıştır. Tanrıbilim, dinsel ve felsefi akımlarla bağlantılı olan bu zekâ, insanlığın ve evrenin var olma sebepleriyle ilgilenmektedir. Platon, Eflatun, Mevlâna Celaleddin-i Rumi, René Descartes varoluşçu zekâ türünü sahip örnekler arasında sayılmaktadır (Gürel & Tat, 2010, s. 352).

Bakıldığında insanların doğuştan farklı zekâ türleriyle doğduğu, bu zekâ türlerinin hepsinin az ya da çok belli düzeyde insanlarda olduğu, birbiriyle etkileşim halinde olan bu zekâ türlerinin zaman içinde geliştirilebileceği ya da köreltilebileceği söylenebilir. Bu kuramın eğitim ortamlarında öğrencileri tek bir zekâ alanı ile sınırlandırmadan, her bir öğrenciyi biricik kabul edip onu kendi potansiyelinin içinde değerlendirmesine ve ona göre öğretim planı oluşturulmasına imkân tanınması açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Üçlü Saç Ayağı Kuramı. Sternberg tarafından ortaya atılan bu kuram, sadece IQ puanına göre tanımlama yapmanın doğru zekâ tanımı için yeterli olmadığı ve

zekânın bireyin iç, dış yaşantısı ve iç-dış yaşantısından elde ettiği tecrübeler ışığında açıklanabileceğini savunmuştur (ÜZE, 2016b). Sternberg üçlü saç ayağı kuramında zekânın üç boyutundan bahsetmiştir. Bunlar; analitik zekâ, yaratıcı zekâ ve pratik zekâdır.

Şekil 1.6: Üçlü Saç Ayağı Kuramı Modeli

Kaynak: M. Başaran (2008). Hikâye Edici Metinlerin Öğretiminde Başarılı Zekâ Öğretim Modelinin Uygulanması (Üçlü Zekâ Teorisine Uygun Hikâye Öğretimi). *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(2), s. 121-137.

Bu kurama göre analitik zekâ; standart zekâ testleriyle tanımlanabilen ve zekânın akıl yürütme, analiz etme, bilgileri hafızada tutma, hatırlama, olaylar arasında neden-sonuç ilişkisi kurma, yeni bilgiler edinme gibi bileşenlerinden oluşmaktadır. Yaratıcı zekâ boyutunda; karşılaşılan durumlara farklı çözüm yolları getirebilme, olaylar karşısında duyguları yönetebilme, orijinal fikirler üretebilme, farklı durumlar ve bilgiler arasında bağlantı kurabilme becerileri yer almaktadır. Pratik zekâ ise; bireyin içinde bulunduğu çevreye adaptasyonu, kendi özelliklerinin farkına vararak çevresini kendisine göre değiştirmesi, amaçları doğrultusunda hareket ederken çevresini amaçlarına göre seçmesi olarak açıklanabilir (Başaran, 2008, s. 124-127). Üçlü saç ayağı kuramı, bireylerin günlük hayatlarında karşılaştıkları durumlarda bu üç zekâdan birinde üstün olduklarında ya da zekâlar arasında etkileşim sağlayabildiklerinde başarılı olabileceklerini söyler (Sak, 2020, s. 523-565).

Özel yetenek kuramları özel yeteneğin gelişimi, özel yeteneği oluşturan faktörleri ve özel yetenek türlerini anlamaya ve tanımlamaya yönelik ortaya atılmıştır. Özel yetenekli öğrencilerle temas eden ve onların eğitiminden sorumlu okul bileşenleri özel yeteneğin gelişimi, özel yeteneği oluşturan faktörleri ve özel yetenek türlerini bilirlerse; bu bilgiler doğrultusunda eğitim programlarını bireye özgü zenginleştirebileceklerdir. Bireye özgü zenginleştirilen eğitim programları ile eğitim sürecine dahil olan özel yetenekli öğrenciler de yetenekleri ve potansiyellerini en üst düzeyde kullanarak, eğitim sisteminden en iyi şekilde faydalanabileceklerdir.

1.2. Özel Yetenekli Bireylerin Tanınması/Belirlenmesi

Özel yeteneğin belirlenmesinin ilk adımı, özel yeteneğin güncel zeka testleri ile ölçülmesi, tanınması ve puanlanmasıdır. Zeka testleri zeka puanının yanı sıra; bireyin güçlü olduğu ve geliştirilmesi gereken alanları, yetenekleri ve mevcut potansiyeli hakkında da bilgi verir. Bireyselleştirilmiş eğitim programlarının oluşturulmasının ilk adımı ise öğrencinin mevcut durumunun, güçlü yönlerinin, yeteneklerinin ve ilgilerinin belirlenmesidir. Bu açıdan bakıldığında bireyselleştirilmiş eğitim programlarının etkili ve işlevsel olabilmesinde; özel yetenekli bireylerin sosyal, duygusal, eğitsel alandaki mevcut durumlarının ve gereksinimlerinin belirlenmesi önemlidir. Dolayısıyla zeka testlerinin, eğitim sisteminin özel yetenekli öğrencilerin gelişimlerini belirlemek ve geliştirmek için özel yetenekli öğrencilerin eğitiminden sorumlu tüm paydaşlar için yol gösterici olduğu söylenebilir. Geçmişten günümüze özel yetenekli bireylerin ölçme ve değerlendirilmesinde birtakım standart zekâ testlerinden yararlanılmıştır. Bu testlerden yaygın olarak kullanılanları aşağıda kısaca açıklanmıştır:

Stanford Binet Zekâ Testi. Alfred Binet ve Theodore Simon tarafından geliştirilmiştir. 2-16 yaş aralığındaki bireylere uygulanan test, özel yetenekten zihinsel yetersizliğe kadar farklı zekâ düzeylerine ilişkin bilgi vermektedir. Test sözel yargılama, soyut/görsel yargılama, niceliksel yargılama, kısa süreli bellek olmak üzere dört ana başlıktan ve on beş alt testten oluşmaktadır. Testten elde edilen sonuç, bireyin zekâ yaşı ve zekâ bölümü hakkında bilgi vermektedir. Her alt testten elde edilen puanlarla bireyin güçlü ve zayıf olduğu alanlar belirlenmektedir (Tüzder, 2021).

Wechsler Zekâ Testleri. David Wechsler tarafından geliştirilmiştir. Wechsler Yetişkinler Zekâ Ölçeği (WAIS-IV), Wechsler Çocuklar İçin Zekâ Ölçeği (WISC-IV) ve Wechsler Okul Öncesi ve İlkokul Zekâ Testi (WPPSI-III) olmak üzere üç versiyonu bulunmaktadır. Wechsler zekâ testlerinin her üç ölçeği de sözel ve performans olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Zihinsel yetersizliğin tanılanmasında yaygın olarak kullanılan WISC-IV'ün özel yetenek, orta zihinsel yetersizlik, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu, öğrenme güçlüğü, dil ve konuşma bozukluğu için de geliştirilmiş ek normları vardır. WISC-IV dört beceri alanını ölçmektedir. Bunlar; sözel kavrama, algısal akıl yürütme, çalışma belleği ve işleme hızıdır (Eripek, 2019, s. 126-128).

Kaufman Kısa Zekâ Testi (K-BIT). K-BIT, 4 yaş ile 90 yaş aralığındaki bireylere uygulanmaktadır. Testin kelime bilgisi testi ve matris testi olmak üzere iki alt testi bulunmaktadır. Sözel becerileri, kelime yeteneğini, kristalize zekâyı ölçen kelime bilgisi alt testi iki bölümden oluşmaktadır. Bunlar; ifade edici sözcük bilgisi ve tanımlardır. Matris testi ise sözel olmayan becerileri, problem çözme becerilerini, karşılaştırmaları bütünleştirme, karşılaştırmalar arasında eş olanları ve ilişkileri idrak etme yeteneğini ölçmektedir. K-BIT'in geniş bir yaş aralığına uygulanabilir olması, zihinsel yeteneğin sözel ve sözel olmayan kısmını ölçebilen alt testlerinin olması, bireyin testten aldığı puanının başka zekâ testi puanlarına çevrilmesine imkân tanınması testin avantajları olarak sıralanabilir (Savaşan, 2006, s. 24-35).

Anadolu SAK Zekâ Testi (ASİS). Prof. Dr. Uğur SAK ile Üstün Yetenekliler Eğitimi Uygulama ve Araştırma Merkezi (ÜYEP) araştırma ekibinin birlikte geliştirdiği ASİS, Türkiye'nin ilk yerli zekâ testi olması açısından önem taşımaktadır. 4-12 yaş aralığındaki çocukların tanılanmasında kullanılmaktadır. ASİS, Görsel Ardıl İşleyen Bellek, Sözel Analogik Muhakeme, Görsel Algısal Esneklik, Görsel Analogik Muhakeme, Sözel Kısa Süreli Bellek, Görsel Eş Zamanlı İşleyen Bellek ve Sözcükler Anlamlar olmak üzere toplam yedi alt testten oluşmaktadır (Sak, vd., 2016, s. 69-96). ASİS, Bilim ve Sanat Merkezlerine genel yetenek alanında aday gösterilen 2. ve 3. Sınıf öğrencilerinin bireysel değerlendirilmesinde kullanılmaktadır (MEB, 2019b).

Wechsler Nonverbal Yetenek (WNV) Testi. WNV 4 yaş 0 ay ve 21 yaş 11 ay yaş aralığındaki bireylerin genel bilişsel yeteneklerinin ölçülmesinde kullanılan sözel olmayan bir yetenek testidir. Wechsler Nonverbal Yetenek (WNV) Testi mantık yürütme kareleri, şifre, parça birleştirme, tanıma, uzamsal dizi ve resim düzenleme olmak üzere altı alt testten oluşmaktadır (Gökdemir, 2017, s. 56-57). WNV, Bilim ve Sanat Merkezlerine genel yetenek alanında aday gösterilen 1. Sınıf öğrencilerinin bireysel değerlendirilmesinde kullanılmaktadır (MEB, 2019b).

1.3. Özel Yetenekli Bireylerin Gelişim Özellikleri

Özel yetenekli bireyler, erken dönemlerden itibaren normal gelişim gösteren akranlarından farklı birtakım özellikler sergilemektedir. Gelişimin farklı alanlarında sergiledikleri bu özelliklerin erken dönemlerden itibaren farkına varılması, özel yetenekli bireylere sunulacak eğitimlerin planlanması ve özel yetenekli bireylerin bilişsel, sosyal ve duygusal gelişimlerinin desteklenip geliştirilmesi açısından önemli olacaktır. Özel yetenekli bireylerin eğitiminden sorumlu okul paydaşları, bireyselleştirilmiş eğitim programlarının hazırlanması ve uygulanması süreçlerinde özel yetenekli bireylerin bilişsel, davranışsal ve sosyal-duygusal özelliklerinin bilincinde olurlarsa; BEP'e alınacak kazanımların belirlenmesinde, öğrencinin performansının ölçülmesinde ve özel yeteneğin ileriye taşınmasında daha verimli bir yol izlenecektir. Ayrıca bu özelliklerin bilincinde olunması eğitim sistemi içinde birtakım yanlış etiketlemelere maruz kalan özel yetenekli bireylerin toplum tarafından anlaşılmasını sağlayacak; özel yetenekli bireylere bilişsel, davranışsal ve sosyal-duygusal açıdan empatik bir tutum geliştirecektir. Özel yetenekli bireylerin normal gelişim gösteren akranlarından farklılaştıkları özellikler bilişsel, davranışsal ve sosyal-duygusal gelişim özellikleri başlıkları altında toplanarak açıklanmıştır.

Bilişsel Gelişim Özellikleri. Özel yetenekli bireyler, normal gelişim gösteren akranlarından farklılaştıkları ve akranlarına göre daha hızlı ilerledikleri birtakım bilişsel özelliklere sahiptir. Özel yetenekli bireyler, yeni bilgiler öğrenmeye isteklidirler ve yaşıtlarına göre daha kolay ve hızlı öğrenmektedirler. Bilgileri derinlemesine araştırarak öğrendikleri ve öğrenme süreçlerinden keyif aldıkları görülmektedir. Genel olarak sayısal alanda akranlarının üstünde beceriye, özgün ve yaratıcı fikirlere sahiptirler. Hayal kurma güçleri yüksektir ve olağanüstü hayaller

kurmaktan hoşlanırlar. Normal gelişim gösteren akranlarına göre gerçek ve hayal arasındaki farkı daha erken yaşlarda fark etmeye başlarlar (Bakan & Onat, 2019, s. 51-58). Ayrıca merak duyguları güçlüdür ve gözlem, analiz, sentez, muhakeme ve transfer yetenekleri gelişmiştir (Elcik, 2015, s. 12). İlgi alanları geniş ve ilgi duydukları alanlarda dikkat ve odaklanma süreleri yüksektir. İç sezileri akranlarına göre güçlüdür. Soyut ve esnek düşünme, problem çözme, neden-sonuç ilişkisi kurma becerileri yüksektir (Şahin, 2012, s. 14-15). Konuşmayı çok seven birçok özel yetenekli birey, normal gelişim gösteren akranlarının ilerisinde dil ve konuşma becerilerine sahiptir ve kelime dağarcıkları zengindir (Ataman, 2003, s. 174-194). Zengin kelime dağarcığına sahip özel yetenekli bireylerin eğitiminden sorumlu öğretmenlerin ve diğer paydaşların, genel kelimeler yerine ilgilere yönelik konuşmalarda daha spesifik kelimeler kullanması, özel yetenekli bireyin anlaşıldığını hissetmesi ve öğretmene yönelik olumlu algı geliştirmesi açısından önemli olacaktır. Erken yaşlardan itibaren dili etkin kullanarak doğru ifadelerle akıcı ve anlaşılır konuştukları görülmektedir. Duygu ve düşüncelerini rahatlıkla, söz sanatlarından yararlanarak ifade ederler. Akranlarından önce okur ve yazarlar. Okumaya ve kitaplara karşı aşırı ilgilidirler (Bakan & Onat, 2019, s. 58). Özellikle bu konuda okul kütüphanelerinin zenginleştirilmesi, okuma çalışmalarına yönelik etkinliklerin planlanması, özel yetenekli bireylerin bilişsel gelişim özelliklerini desteklemesi ve geliştirmesi açısından önemli olacaktır. Bakıldığında özel yetenekli bireylerin akranlarından farklılaşan birtakım bilişsel özelliklere sahip olmaları, eğitim programlarının ve ortamlarının ihtiyaçlara cevap verecek şekilde oluşturulmasını zorunlu kılmaktadır. Bu doğrultuda eğitim programlarında yer alacak etkinliklerin proje tabanlı, yaparak ve yaşayarak öğrenme esasına dayalı olması; ilgi ve yetenek alanlarına göre atölyelerin açılması; kütüphanelerin zenginleştirilmesi, iş birliğine dayalı öğrenme ortamlarının yaratılması; özgün ve yaratıcı ürünlerin tartışılması için ortamların oluşturulması son derece faydalı olacaktır. Öyle ki özel yetenekli bireylerin bilişsel özellikleri dikkate alınmadan oluşturulan eğitim programları ve ortamları, özel yetenekli bireylerin mutsuzluk ve yetersizlik duygusu yaşamalarına, başarısızlığa, okul ile ilgili negatif tutum sergilemelerine sebep olabilmektedir.

Davranışsal ve Sosyal-Duygusal Gelişim Özellikleri. Özel yetenekli bireylerin bilişsel gelişim alanında olduğu gibi davranışsal ve sosyal-duygusal

gelişim alanlarında da akranlarından farklılaştıkları, akranlarına göre üstün birtakım özellikler sergiledikleri gözlemlenmektedir. Son 70 yıl öncesinde yapılan çalışmalarda özel yetenekli bireylerin akranları ile uyum sağlayamayacakları düşüncesi hakimdi ve tam gün programlar, özel okullar, evde eğitim gibi özel yetenekli bireylerin akranlarından ve çevreden izole edildiği uygulamalar söz konusuydu. Ancak günümüze yaklaştıkça yapılan birçok araştırma, geçmişteki uygulamaların ve inançların doğru olmadığını; özel yetenekli bireylerin birçoğunun akranlarına göre daha sosyal ve ilişkilerinde olgun olduklarını göstermektedir (Güneş, 2020, s. 34-38). Özel yetenekli bireylerin birçoğunun kendinden yaşça büyüklerle, benzer zekâya ve ilgiye sahip kişilerle arkadaşlık kurmaktan keyif aldıkları, liderlik becerilerinin ve mizahi duygularının gelişmiş oldukları görülmektedir (Ataman, 2003, s. 174-194). Bu kapsamda özel yetenekli bireylerin benzer ilgiye sahip kişilerle buluşturulması, mentörlük uygulamalarının aktif olarak eğitim ortamlarında uygulanması yararlı olacaktır. Duygusal duyarlılıkları, hassasiyetleri yüksek ve empati becerileri gelişmiş olan özel yetenekli bireyler ahlaki konular, doğa, canlılar ve dünya ile ilgili sorunlara karşı da ilgili ve duyarlıdır (Elcik, 2015, s. 11-14). Duyarlılıklarının ve hassasiyetlerinin yüksek olması depresyon, yalnızlık, stres yaşamalarına sebep olabileceği gibi; canlılar ve dünya ile ilgili meselelere özgün fikirler üretmeleri konusunda destekleyici de olabilmektedir. Ayrıca mükemmeliyetçilik anlayışları, sezgileri, öz farkındalıkları, özgüvenleri ve gözlem becerileri yüksektir. Kendilerine yüksek hedefler belirleyen özel yetenekli bireyler, hedefleri doğrultusunda sabırla, kararlılıkla hareket ederler ve risk almaktan çekinmezler (MEB, 2020b, s. 14-16).

Yukarıda açıklanan bilişsel, davranışsal ve sosyal-duygusal gelişim özellikleri özel yetenekli bireylerin hepsinde görülmeyebileceği gibi özel yetenekli bir bireyde bahsedilen gelişim özelliklerinin hepsi de görülmeyebilir. Dolayısıyla özel yeteneklilikten söz edebilmek için bireyde bahsedilen gelişim özelliklerinin çoğunun görülmesi ve görülen özelliklerin akranlarından daha ileri düzeyde bulunması gerekmektedir (MEB, 2020b, s. 16-17).

1.4. Özel Yetenekli Bireylerin Eğitimi

Toplumların gelişmesinde ve şekillenmesinde özel yetenekli bireylerin önemli role sahip olması, özel yetenekli bireylere sunulacak eğitimi de önemli hale

getirmiştir. Türkiye’de özel yetenekli bireyler farklı alanlardaki yeteneklerinin, ilgilerinin, potansiyellerinin bireyselleştirildiği ve zenginleştirildiği programlar yoluyla, Bilim ve Sanat Merkezleri (BİLSEM), araştırma geliştirme uygulama merkezi (ARGEM), destek eğitim odaları ve özel okulların belli programlarında eğitim alabilmektedirler.

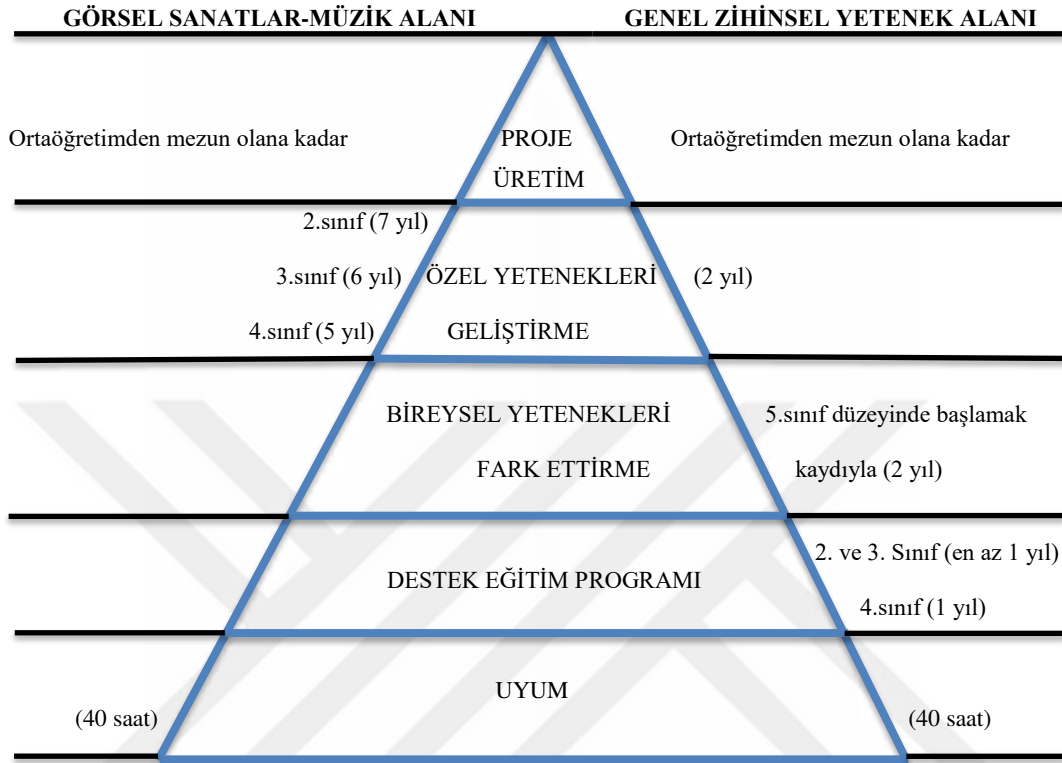
1.4.1. Bilim ve Sanat Merkezleri (BİLSEM)

BİLSEM’ler, Türk milli eğitimin genel amaçları ve temel ilkeleri çerçevesinde eğitim öğretim veren resmî kurumlardır ve özel yetenekli öğrencilerin; (1) Atatürk ilke ve inkılaplarına bağlı; ailesine, vatanına, milletine sevgili ve saygılı davranan, ülkesine karşı görev ve sorumluklarının bilincinde hareket eden bireyler olarak yetişmesini, (2) Milli, manevi, ahlaki ve kültürel değerlerini kabul eden, sahip çıkan ve geliştiren; özgür ve bilim ışığında düşünen, fikir üreten ve önder, yaratıcı bireyler olarak yetişmesini, (3) Yetenekli ve yaratıcı olduğu alanların belirlenmesi, geliştirilmesi ve en üst düzeyde kullanmalarını, (4) Sosyal ilişkiler, kişisel beceriler, sanatsal ve yaratıcılık alanlarının geliştirilmesini, (5) Yeteneklerini bilimsel çalışma disiplinde geliştirmeleri, farklı disiplinler ışığında düşünerek problemlere çözüm üretmeleri ve gereksinimlere yönelik projeler geliştirmelerini amaçlamaktadır (MEB, 2019a, s. 394). Buna göre BİLSEM’lerin nihai amacının bilimin ışığında, sorgulayan, üreten, yeniliklere açık, vizyon sahibi özel yetenekli bireyler yetiştirmesini sağlamak olduğu söylenebilir.

BİLSEM’de öğrenciler genel zihinsel yetenek, görsel sanatlar ve müzik olmak üzere üç alanda tanılanmaktadır. BİLSEM öğrenci tanılama iş ve işlemleri Bakanlık tarafından yayınlanan takvim doğrultusunda yapılmaktadır. Buna göre özel yetenekli olduğu düşünülen öğrenciler için aday gösterilecek alana özgü belirlenen gözlem formları doldurulur. Ardından bireyler, Bakanlıkça belirlenen grup ölçme araçları ile yapılacak teste girerler. Grup tarama sonuçlarında belirlenen ölçütün üstünde puan alan bireyler, son aşama olan bireysel incelemeye hak kazanırlar. Bireysel incelemeye hak kazanan bireylerin, objektif ve standart ölçme araçları ile incelemesi yapılmakta ve Bakanlıkça belirlenen ölçütlerin üstünde performans gösteren bireyler BİLSEM’e girme hakkı kazanmaktadırlar (MEB, 2019a, s. 395-397). BİLSEM’e kayıt hakkı kazanan bireyler yetenek alanlarına göre

sırasıyla geçtiği program Şekil 1.7’de ayrıntılı olarak gösterilmiştir (MEB, 2019a, s. 400-404):

Şekil 1.7: BİLSEM Eğitim Programı Modeli

Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2019a). Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi. *Tebliğler Dergisi*, 82(2747), s. 391-435.

BİLSEM’lerde eğitim, öğrencilerin örgün eğitimlerinden farklı olarak gerçekleştirilmektedir. Öğrenciler okullarında geçer not alma ve sınavlara hazırlanma amacıyla hareket ederken, BİLSEM’in yapısında sınıf geçme, not alma vb. amaçlar yer almamaktadır. Bunun yerine öğrenciler için yeteneklerine uygun süreç odaklı, proje tabanlı, disiplinler arası, zenginleştirilmiş, farklılaştırılmış eğitim programları ve etkinlikleri düzenlenmekte; öğrencilerden beklenen niteliklere uygun, özgün ürün ve projeler ortaya çıkarmaları beklenmektedir. Bu açıdan bakıldığında; BİLSEM’lerde yürütülen proje çalışmalarında öğrenciler danışman öğretmenlerinden gerekli desteği alabilmekte ve özgün ürünler ortaya koyabilmektedir. Proje yürütme çalışmalarına aktif katılan özel yetenekli öğrencilerin karar verme, problem çözme ve bilimsel araştırma becerileri geliştirmekte, özgüvenleri artmaktadır (Nacaroğlu & Arslan, 2019, s. 220-236). Akın (2019) yaptığı bir araştırmada da BİLSEM’lerde uygulanan eğitim

programlarının öğrencinin motivasyonunu desteklemesi, öğrenciyi merkeze alması ve akademik olarak uygun olması açısından yeterli olduğu; ancak programın ve programda yer alan etkinliklerin uzmanlarca güncellenmesi gerektiği sonucuna varmıştır. Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi'ne (MEB, 2019a) göre eğitim-öğretim etkinlikleri özel yetenekli öğrencilerin örgün eğitim gördükleri ders saatleri dışında gerçekleştirilmektedir. Dolayısıyla eğitim faaliyetlerinin okul saatleri dışında veya hafta sonu yapılması öğrencilerin yorgun olmasına ve eğitim faaliyetlerine ayrılan sürenin yeterli olmamasına neden olmakta; verimliliği düşürmektedir (Akın, 2019, s. 127). BİLSEM ders saatlerinin okul sonrası saat dilimlerinde olması öğrencilerin zaman ile ilgili sorunlar yaşamasına da neden olmaktadır (Çelik Şahin, 2014, s. 101-117). Yapılan çalışmalar birlikte değerlendirildiğinde BİLSEM'lerin işleyen ve işlemeyen birtakım yönleri olduğu söylenebilir.

1.4.2. Araştırma Geliştirme Uygulama Merkezi (ARGEM)

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinin (MEB, 2020a) 29. Maddesinin 2. Bendinde özel gereksinimli bireylerin eğitiminin kalitesini artırmaya yönelik araştırma, geliştirme, uygulama ve izleme yapmak için Bakanlık tarafından merkez ya da okul açılacağı ibaresi yer almaktadır. ARGEM, bu hüküm çerçevesinde 2017 yılında özel yetenekli bireyler için Bakanlık tarafından İstanbul'da açılan ilk resmi, ayrı ve yatılı okuldur. Özel yetenekli bireylerin eğitiminde ayrı bir okul olarak faaliyet gösteren ilk özel eğitim projesi olan ARGEM; ilk ve ortaokul kademesinde eğitim öğretim hizmeti vermekte ve özel yetenekli bireyler, okula seçilerek alınmaktadır. Buna göre özel yetenekli dördüncü ve sekizinci sınıf öğrencileri, devam ettikleri BİLSEM'in öğretmenler kurulu tarafından ARGEM için önerilir, aday gösterilir. Aday gösterilen özel yetenekli bireyler, yazın belirlenen tarihlerde ARGEM'de atölye ve etkinliklere katılırlar. Belirlenen kriterlere göre değerlendirilirler ve değerlendirme sonucu başarılı olanlar ARGEM'e kayıt hakkı kazanırlar. Burada eğitim öğretim faaliyetleri zenginleştirilmiş ve hızlandırılmış öğretim programları doğrultusunda yapılmaktadır (Çitil & Sak, 2020, s. 125-126). Henüz yeni bir girişim olmasından dolayı özel yetenekli bireylerin eğitim öğretim süreçlerinin çıktılarına yönelik değerlendirme yapılamamaktadır.

1.4.3. Destek Eğitim Odaları

Özel yetenekli bireylerin eğitimlerinin farklılaştırılmasında sıklıkla başvurulmuş uygulamaların başında destek eğitim odaları gelmektedir. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'ne (MEB, 2020a) göre destek eğitim odası; “Tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitimlerine devam eden öğrenciler ile özel yetenekli öğrencilere ihtiyaç duydukları alanlarda destek eğitim hizmetleri verilmesi için düzenlenmiş ortamı,” olarak tanımlanmıştır. Destek eğitim odasının fiziki koşulları ve donanımına ilişkin standartlar Destek Eğitim Odası Kılavuzunda (MEB, 2016) belirtilmiştir. Buna göre;

- Oda genişliği 5 m² si gözlem aynası olacak şekilde en az 20 m² olmalı,
- Yerler ve süpürgelikler, antibakteriyel, nanoteknolojik (su geçirmez, kir tutmaz, yanmaz) malzeme ile kaplanmalı,
- Güvenlik açısından kalorifer petekleri ve pencere denizlikleri ahşap malzeme, kalorifer boruları elas- tomerik kauçuk köpük ile duvarlar ise kumaş kaplı strafor ile korunaklı hale getirilmeli,
- Aydınlatma sistemleri ayarlanabilir olmalı,
- Duvarlar ve tavan ses yalıtımlı olmalı,
- Pencereleri üstten yarım açılır (vasistas pencere) olmalı,
- Pencerelerde stor perdeler olmalı,
- Camlar temperli olmalı,
- Odada havalandırma sistemi olmalı,
- Su bazlı antibakteriyel boya ile boyanmalı,
- Prizler her duvarda olacak şekilde priz kapağı ile güvenli hale getirilmeli,
- Ses yalıtımlı akustik kapı olmalı ve kapı dışarıya açılmalı,
- Etkileşimli tahta,
- Dizüstü bilgisayar,
- Tablet PC,
- İnternet alt yapısı,
- Projeksiyon ve projeksiyon perdesi,
- Bölünebilir (L, U şekline gelebilecek ve bireysel kullanılabilecek), yükseklik ayarlı metal ayaklı masalar ile farklı yükseklikte sandalyeler,
- Ses sistemi,

- Vestiyer,
- Bölmeli dolap,
- Kapalı dolap,
- Kolçaklı Sandalye,
- Laminatör,
- Laminatör poşeti,
- Masa,
- Raflı açık dolaplar,
- Tek taralı kitaplık,
- Figürlü pano,
- İlk yardım seti,
- Ayaklı yazı tahtası,
- Yer etkinlik minder köşesi,
- Renkli çıktı alınabilecek yazıcı,
- PVC makinesi,
- Fotoğraf makinesi,
- İşitme engelli öğrenciler için (giriş-çıkış ve teneffüs saatlerini vb. belirten) sınıf içerisinde ve okul koridorunda ışıklı uyarılar olmalıdır.

Destek Eğitim Odası Kılavuzu'nda belirtilenin aksine destek eğitim odaları, özel yetenekli öğrencilerin ihtiyaçlarına cevap verecek yeterli düzenlemeye sahip değildir ve öğretmenler destek eğitim odalarında etkinliklerini planlarken materyal ve maddi desteğe ihtiyaç duymaktadır (Bedur, Bilgiç & Taşlıdere, 2015, s. 159-175). Dolayısıyla destek eğitim odalarının, Destek Eğitim Odası Kılavuzu'nda belirtilen standarttaki fiziki koşullara ve donanımına uygulamada ulaşamadığı söylenebilir.

Kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim gören özel gereksinimli bireyler ile özel yetenekli bireylerin eğitim ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla öğrenim gördükleri okul ya da kurumlarda destek eğitim odası açılması yasal bir zorunluluktur (MEB, 2016). Dolayısıyla özel yetenekli bireyler, hazırbulunuşluk ve zihinsel seviyeleri dikkate alınarak ilgi ve yetenek alanlarının geliştirilip desteklenmesi amacıyla destek eğitim odalarında özel eğitim alma hakkına sahiptir (Süel, 2018, s. 329-330). İl/ilçe özel eğitim hizmetleri kurulunun önerisi ile il/ilçe

milli eğitim müdürlükleri tarafından açılan destek eğitim odaları ile ilgili izlenmesi gereken aşamalar aşağıdaki belirtilmiştir (MEB, 2016):

- Kaynaştırma/bütünleştirme kapsamında eğitim gören tüm özel gereksinimli ve özel yetenekli bireyler için eğitim gördükleri her tür ve kademedeki okul ya da kurumlarda destek eğitim odası açılır.
- Destek eğitim odası açılış onayları her bir destek eğitim odası için bir kez olacak şekilde alınır.
- Öğrenci sayısı, yetersizlik türleri, yetenek alanları, okul ya da kurumun fiziki şartlarına bağlı olarak bir okul ya da kurumda birden fazla destek eğitim odası açılabilir.
- Okul ya da kurumların destek eğitim odası açmak için fiziki şartlarının yeterli olmaması durumunda fen laboratuvarları, resim ve müzik atölyeleri gibi mekânlar destek eğitim odası olarak kullanılabilir.

Destek eğitim odası açılması yasal bir zorunluluk olmasına karşın bazı okullarda destek eğitim odasının açılmadığı ve özel yetenekli öğrencilerin destek eğitim odasından yararlanamadığı görülmektedir (Pemik, 2017, s. 102). Bu da mevzuat ile uygulamanın çeliştiğini, denetim mekanizmalarının yeterli işlemediğini ve destek eğitim odalarının açılmasının okul yönetiminin olurluna bırakıldığını düşündürmektedir.

Özel yetenekli bireylerin destek eğitim odasından üst düzeyde yararlanabilmesi için gelişim özelliklerinin, hazırbulunuşluk düzeylerinin, ilgi ve yetenek alanlarının, haftada kaç saat destek eğitim alacağının ve destek eğitimin hangi öğretmenler tarafından verileceğinin belirlenmesi gerekmektedir. Özel yetenekli bireyler için tüm bu unsurlar göz önünde bulundurularak yapılacak destek eğitim odası planlaması Bireyselleştirilmiş Eğitim Planı Geliştirme Birimi tarafından yürütülmektedir (Süel, 2018, s. 333). Buna göre Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinde (MEB, 2020a) destek eğitim odasında yapılacak eğitim hizmetlerinin yürütülmesinde dikkat edilecek noktalar aşağıda açıklanmıştır:

- Destek eğitim odasında eğitim alacak öğrencilerin alacağı dersler ve ders saatleri BEP Geliştirme Birimi tarafından kararlaştırılır ve öğrencinin haftalık ders saatinin %40'ını aşmayacak şekilde planlanır.

- Destek eğitim odasında eğitim verecek öğretmenlerin ders programları okul yönetimi tarafından yapılır.
- Destek eğitim odasında 1 öğrenci ile eğitim yapılabileceği gibi benzer performansa sahip en fazla 3 öğrenciden bir grup oluşturulması şeklinde grup eğitimi de yapılabilir.
- Destek eğitim odasında verilecek dersler okulun ders saatleri içinde ya da dışında ve gerekirse hafta sonu olacak şekilde planlanabilir.
- Destek eğitim odasında verilecek eğitimin ders saatleri içinde olması durumunda, öğrenciye verilecek ders ile destek eğitim odasında verilecek ders aynı olmalıdır.
- Özel yetenekli öğrencilere destek eğitim odasında verilecek dersler, yetenek alanları dikkate alınarak, örgün eğitim kurumundaki müfredatla bütünlük oluşturacak şekilde eğitim programının zenginleştirilmesi ve hızlandırılması şeklinde farklılaştırılarak yapılır.
- Destek eğitim odasında eğitim alacak öğrencilerin ihtiyaçları, eğitim programları ve kademeleri dikkate alınarak destek eğitim odasında eğitim verecek öğretmenler, okulun teklifi ile il/ilçe milli eğitim müdürlüklerince görevlendirilir ve özel eğitim öğretmenleri, okul öncesi ve sınıf öğretmenleri, diğer alan öğretmenlerinden görevlendirme yapılır.
- İlk ve ortaokulda öğrenim gören özel yetenekli öğrencilere destek eğitim odasında eğitim vermek üzere bir üst eğitim kurumunda görev yapan alan öğretmenleri de görevlendirilebilir.
- Okul müdürü ve müdür yardımcıları destek eğitim odasında eğitim vermek için görevlendirilemez.
- Destek eğitim odasında eğitim verilecek öğrenci sayısının fazla olması durumunda birden fazla destek eğitim odası açılabilir.

Destek eğitim odalarında eğitim programlarının, özel yetenekli bireylerin bilişsel, sosyal, duygusal gelişimleri ile ilgi, yetenek alanları ve bireysel hızları doğrultusunda zenginleştirilmesi ve farklılaştırılması gerekmektedir. Özel yetenekli bireylerin hazırbulunuşlukları, özellikleri ve yetenekleri belirlenirken; öğrenci, veli ve ders öğretmenleri ile yapılacak bireysel görüşmeler, sınav sonuçları ve zekâ testi sonuçları yüksek performans sergilediği yetenek alanları dikkate

alınmalıdır. Özel yetenekli bireylerin eğitim programlarının farklılaştırılmasında bireyin yetersiz ya da başarısız ve normal gelişim gösterdiği alanlara değil; başarılı ve üstün performans gösterdiği yetenek alanlarına odaklanması son derece önemlidir (Süel, 2018, s. 330-335).

Destek eğitim odasında eğitim verecek öğretmenlerin özel yetenekli birey ile ilgili yeterli donanıma ve bilgiye sahip olması, özel yetenekli bireylerin eğitimi açısından önemli bir unsurdur. Ancak Pemik (2017) yaptığı bir çalışmada destek eğitim odalarında verilen eğitimin yeterli olmadığı ve destek eğitim odalarında öğretmenler tarafından özel yetenekli öğrencilere çoğu zaman akıl oyunları oynatıldığı sonucuna varmıştır. Bu da destek eğitim odalarında eğitim veren öğretmenlerin yeterli donanıma sahip olmadıklarını ve destek eğitim odalarında verilen eğitimin amaca ulaşmadığını düşündürmektedir.

Destek eğitim odaları, özel yetenekli bireylere ihtiyaçları ve yeterlilikleri doğrultusunda eğitimde fırsat eşitliği sunmaya yönelik uygulanan bir eğitim tedbiridir. Bu tedbir kararının faydalı ve işlevsel uygulanabilmesi; destek eğitim odalarının özel yetenekli bireylerin ilgi alanlarını, yeteneklerini ve yaratıcılıklarını geliştirmeye yönelik araç-gereç ve materyal ile donatılmasına, bu doğrultuda öğretmen eğitimlerinin verilmesine, BEP'ler doğrultusunda eğitimlerin planlanmasına ve uygulanmasına bağlıdır. Dolayısıyla özel yetenek ve BEP'ler konusunda eğitim almış öğretmenler tarafından, özel yetenekli bireylerin yeteneklerini ve yaratıcılıklarını geliştirmeye yönelik hazırlanmış BEP'ler doğrultusunda yapılmayan uygulamalar, destek eğitim odalarını dört duvardan öteye taşımayacaktır. Dört duvardan öteye geçemeyen destek eğitim odalarının da eğitim sistemi için hem maddi hem de manevi külfete sebep olabileceğini söylemek mümkündür.

1.5. Özel Yetenekli Bireyler İçin Eğitim Stratejileri

Akranlarından birçok alanda farklı potansiyele ve gelişime sahip olan özel yetenekli bireylerin, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda kendi öğrenme hızlarında öğrenebilmelerinin ve potansiyellerini en üst düzeyde kullanabilmelerinin yolu eğitim programlarının farklılaştırılmasından geçmektedir. Geçmişten günümüze özel yetenekli bireylerin eğitim gereksinimlerinin karşılanmasında farklı eğitim

stratejilerinin kullanıldığı görülmektedir. Bu stratejiler aşağıda kısaca açıklanmıştır:

1.5.1. Hızlandırma

Hızlandırma, özel yetenekli bireyin kronolojik yaşı yerine farklı alanlardaki potansiyellerini dikkate alarak programa katılımını sağlayan bir modeldir. Dünyada özel yeteneklilerin hızlandırılmış eğitim modellerinde farklı uygulama türlerine rastlanmak ile birlikte Türkiye’de sadece sınıf atlama ve okula erken başlama uygulamaları yapılmaktadır (Şahin, 2015a, s. 1-15). Hızlandırma modelinde özel yetenekli bireyin ilgi ve yeteneklerinden yararlanmak, farklı alanlarda yetenekli bireylerle bir araya getirmek, var olan beceri alanlarının geliştirilmesini sağlamak ve sıkılmadan kaynaklı davranışsal süreçlerin önüne geçmek amaçlanmaktadır (Genç, 2016, s. 53). Özel yetenekli bireyin hızlandırma modelinden faydalanabilmesi için dört şarta sahip olması beklenmektedir; akranlarının üstünde zihinsel potansiyele sahip olması, sosyal-duygusal-iletişim becerileri bakımından akranlarından üstün olması, ilgi alanları konusunda yardıma ihtiyaç duyması ve öğrenme tercihlerini anlaşılır şekilde aktarabilmesi (Avcı Doğan & Ateşgöz, 2020, s. 180-195).

Hızlandırma modelinin özel yetenekli bireylerin akademik başarıları üzerindeki etkisini inceleyen araştırmalar, hızlandırmanın akademik başarıyı artırdığı sonucuna varmışlardır. Hızlandırma modelinin sosyal ve duygusal gelişim üzerindeki etkisini inceleyen araştırmalar ise bu konuda ikiye ayrılmaktadır: Bir kısım araştırma sonucu hızlandırmanın bireyin sosyal ve duygusal gelişimini olumsuz etkilediğini ortaya koyarken; diğer kısım olumsuz bir etkisi olmadığını ortaya koymuştur (Avcı Doğan & Ateşgöz, 2020, s. 180-195). Özel yetenekli bireylerin fiziksel-duygusal-sosyal gelişimlerinin bilişsel gelişimleri kadar hızlı olmaması, fiziksel-duygusal-sosyal alanlarda gelişmiş olan arkadaşları ile sosyalleşmelerini kısıtlaması, üst öğrenim kurumlarında spor ve diğer sosyal etkinliklere katılımını güçleştirilmesi bu modele getirilen olumsuz eleştiriler arasındadır (Genç, 2016, s. 54). Genel olarak bakıldığında hızlandırmanın uzman bir öğretmen tarafından gerçekleştirildiğinde ve bireyin hazırbulunuşluklar düzeyi ve gereksinimleri göz önünde bulundurularak uygulandığından özel yetenekli birey için yararlı bir uygulama olacağı söylenebilir (Gürten, 2021, s. 16-17).

1.5.2. Zenginleştirme

Zenginleştirme, özel yetenekli bireyin yaşlarıyla normal sınıfta olmasına imkân tanıyarak; müfredatın özel yetenekli bireyin ihtiyaçları, hızı, potansiyeli ve yetenekleri doğrultusunda çeşitlendirilmesi ve zenginleştirilmesi uygulamasıdır. Zenginleştirme uygulamaları öğrenim sürecinde yatay ve dikey olarak yapılabilir. Yatay zenginleştirmede, konuya ve derslere alternatif konular ve dersler eklenirken; dikey zenginleştirmede konuya ve derse ekleme yapılmadan var olan konu ve dersler ile ilgili ayrıntılı çalışmalar yaptırılmaktadır (Gür, 2017, s. 76-78). Zenginleştirme uygulamalarında *süreç odaklı yaklaşım*, *içerik odaklı yaklaşım* ve *ürün odaklı yaklaşım* olmak üzere üç farklı yaklaşım kullanılmaktadır. *Süreç odaklı yaklaşım*, özel yetenekli bireylerin bilişsel kapasitelerini ve yaratıcı düşünmeye dayalı becerilerini ve üretkenliklerini geliştirmek amacıyla tasarlanmıştır. Bireylere Bloom'un Bilişsel Hedefler Taksonomisi, Yaratıcı Problem Çözme gibi farklı bir ya da daha fazla modelin adımları öğretilmekte, bireylerden bu odak becerileri öğrenme alanlarını kullanarak ilgileri doğrultusunda tek başlarına özgür çalışmalar yaparak uygulamaları istenmekte ve bireyler bu konuda motive edilmektedir. *İçerik odaklı yaklaşımda* spesifik bir içeriğin sunumu yapılmaktadır. Fizik, matematik, yabancı dil gibi derslere normal müfredattan kapsamlı ve ayrıntılı yer verilmektedir. *Ürün odaklı yaklaşımda* ise içerik ve süreç temel alınmazken; bireyin, somut ve soyut olarak nitelendirilebilecek çıktıları, ürünleri üzerinde durulmaktadır. Bireyler, ilgileri ve yetenekleri doğrultusunda ürünler ortaya koyarken bir taraftan da ileri düzey düşünme becerilerini öğrenmektedir (Battal Karaduman & Davaslıgil, 2020, s. 40-41).

1.5.3. Gruplandırma

Gruplandırma, birbiriyle benzer yeteneklere ve potansiyele sahip özel yetenekli bireylerin ayrı okullarda, sınıflarda ya da aynı sınıfta olsa da farklı eğitim öğretim etkinliklerinde bir araya getirildiği bir uygulamadır. Gruplama, homojen ya da heterojen ve tam zamanlı ya da yarı zamanlı şekilde uygulanabilmektedir (Sak, 2014, s. 134).

Homojen Gruplar. Sınıfın tamamı benzer yetenek ve potansiyele sahip özel yetenekli bireylerden oluşmaktadır. Bu uygulamanın en büyük yararı, öğretmenin

dersin tamamını özel yetenekli öğrenciler için ve onların yetenekleri, öğrenme hızları doğrultusunda düzenleyebilmesidir. Homojen gruplar, eğitim öğretime ayrılan süre bakımından tam zamanlı ya da yarı zamanlı olacak şekilde ikiye ayrılır. Tam zamanlı yapılan grupta, özel yetenekli bireyler derslerin tamamını aynı sınıfta alırlar. Tam zamanlı gruplama uygulamasının yapıldığı modellere özel okul modeli, tam özel sınıf modeli ve XYZ (ABC) sınıfları örnek olarak verilebilir. Yarı zamanlı grupta ise özel yetenekli bireyler, yetenekleri ve potansiyelleri doğrultusunda günün ya da haftanın belli saatlerinde, genel eğitim gördükleri sınıfın dışındaki başka bir sınıfta eğitim görürler. Yarı zamanlı gruplama uygulamasının yapıldığı modellere derse dayalı gruplama ve destek eğitim odaları örnek olarak verilebilir (Tan, 2018, s. 23-42).

Heterojen Gruplar. Özel yetenekli bireylerin, genel eğitim gördükleri sınıfta ve normal gelişim gösteren akranları ile bir arada eğitim gördükleri uygulamadır. Heterojen gruplara örnek olarak karma sınıf ve küme gruplaması uygulamaları gösterilebilir. Öğretmenin genel eğitim ortamında, öğretim etkinliklerini özel yetenekli bireyin yetenekleri ve öğrenim hızına göre farklılaştırdığı karma sınıf uygulaması kaynaştırma uygulaması ile benzerlik göstermektedir. Karma sınıf uygulamasının başarılı olabilmesinde öğretmenin gönüllü, tecrübeli ve donanımlı olması önemlidir. Küme gruplaması uygulaması ise benzer ilgi, yetenek ve gereksinime sahip bireylerden küçük gruplar oluşturulmadır. Bu uygulamanın yararlı olabilmesi için öğretmenin öğretim etkinliklerini her bir grubun yetenekleri, ilgileri ve gereksinimlerine göre farklılaştırması gerekmektedir (Tan, 2018, s. 23-42).

Gruplama stratejisi, alanında uzman öğretmenler tarafından özel olarak geliştirilen programlar aracılığıyla uygulandığından özel yetenekli bireylerin yetenekleri doğrultusunda gelişmelerinde, benzer düzeydeki öğrencilerin birbirlerini desteklemelerinde ve kendilerini yalnız hissetmemelerinde yararlı olmaktadır. Grup stratejisinin sakıncalarına bakıldığında ise özel yetenekli bireylerin normal gelişim gösteren akranlarından ayrılması toplumla bütünleşememesine, bencil bir birey olmalarına neden olabilmektedir. Ayrıca benzer özellikteki bireylerle bir arada olmaları liderlik özelliklerinin gelişememesine ve küçük yaşlarda yetenekli oldukları alanlara yönlendirilmeleri başka alanları keşfedememelerine neden olmaktadır (Akkanat, 2004, s. 184).

Geçmişten günümüze özel yetenekli bireylerin eğitiminde kullanılan eğitim stratejilerinin özel yetenekli bireylere olumlu ve olumsuz birtakım yansımaları olduğunu söylemek mümkündür. Dolayısıyla tüm bu stratejiler göz önüne alındığında en iyi eğitim stratejisini belirlemeye yönelik bir yaklaşımdan ziyade; özel yetenekli bireyin kişiliği ve gereksinimleri doğrultusunda, duruma göre işlerlik kazanabilecek eğitim stratejisinin belirlenmesinin önemli olduğu söylenebilir. Ayrıca uygulanacak eğitim stratejisi ne olursa olsun; özel yetenekli bireylerin ilgi alanlarını, yeteneklerini ve yaratıcılıklarını geliştirmek için bireyselleştirilmiş eğitim programlarının bireysel ya da grup olarak hazırlanması ve uygulanması gerekmektedir; ancak o zaman özel yetenekli bireyler eğitim sisteminin içinde kaybolmadan potansiyellerini en üst düzeyde kullanabileceklerdir.

1.6. Özel Yetenekli Bireyler İçin Eğitim Programı Modelleri

Özel yetenekli bireylerin akademik başarılarına katkı sağlaması ve öğretmene süreçte yol göstermesi açısından eğitim programı modellerinin bilinmesi, uygulanması önem arz etmektedir. Özel yetenekli bireyler için uygulanan eğitim modellerinden bazıları aşağıda açıklanmıştır:

1.6.1. Purdue Üç-Evre Modeli

İlköğretim okullarında uygulanması için tasarlanan bu model; birinci evre, ikinci evre ve üçüncü evre olmak üzere üç evreden oluşmaktadır. *Birinci evre*, öğretmenin merkezde olduğu evredir. Bu evrede sözel ve sözel olmayan etkinlikler yer almakta ve içeriklerde akıcılık, esneklik, özgünlük gibi düşünme becerileri uygulanmaktadır. Böylece yakınsak ve ıraksak düşünme becerilerinin geliştirilmesi amaçlanmaktadır. *İkinci evre*, öğretmenin önder olduğu öğrencinin ise süreci başlattığı evredir. Bu modelde sorgulama teknikleri, scamper, sinektik gibi teknikler ve yaratıcı problem çözme modelleri kullanılarak öğrencilerin yaratıcı problem çözme becerilerinin geliştirilmesi amaçlanmaktadır. *Üçüncü evre* ise öğrencinin merkezde olduğu, öğretmenin ise öğrenciye rehberlik ettiği evredir. Bu evrede öğrenciler, bireysel veya küçük bir grup olarak seçtikleri bir konuyu araştırma yöntemlerini kullanarak çalışmakta ve çalışmanın sonunda çıkardıkları ürünün sunumunu yapmaktadır. Bu şekilde öğrencilerin özerk çalışma ve araştırma becerilerinin geliştirilmesi sağlanmaktadır (Kaçmaz & Kılıç, 2019, s. 109).

1.6.2. Özerk Öğrenen Modeli

1986'ta Betts tarafından geliştirilen bir modeldir. Özel yetenekli bireylerin özerk ve kendi kendilerine öğrenmelerinin amaçlandığı bu model beş boyuttan oluşmaktadır; uyum, bireysel gelişim, zenginleştirme, seminer, derinlemesine çalışma. *Uyum boyutu*, üstün zekâ ve yetenek gibi kavramların anlaşılmasına yönelik çalışmaların yapıldığı ve bireylerin özel yeteneklerinin farkına varmalarının sağlandığı boyuttur. *Bireysel gelişim boyutu*, bireylerin bağımsız ve kendi kendilerine öğrenmeleri için birtakım becerilerin kazandırılmaya çalışıldığı boyuttur. *Zenginleştirme boyutu*, bireylere genel öğretim programının dışında birtakım araştırmalar, incelemeler yapmaya fırsat yaratan boyuttur. *Seminer boyutu*, bireylerin üzerine çalıştıkları, araştırma yaptıkları konuyu ya da konuları grupların önünde sundukları boyuttur. *Derinlemesine çalışma boyutu* ise bireylerin ilgilendikleri alanlar ile ilgili uzun dönemli çalışmalar, araştırmalar yaptıkları boyuttur (Akkaş & Tortop, 2015, s. 7).

1.6.3. ÜYEP Müfredat Modeli

Prof.Dr. Uğur SAK ve ekibi tarafından geliştirilen bir modeldir. Başarılı zekâ kuramı ve bu kuramın öğretim ilkeleri temel alınarak geliştirilen bu modelin iki boyutu bulunmaktadır; yetenek ve bilgi. *Yetenek boyutu* analitik yetenek, yaratıcı yetenek ve pratik yetenek olmak üzere 3 öğretim bileşeninden oluşmaktadır. Analitik yetenek problemi tanımlama, karar verme gibi 10 düşünme ve problem çözme becerisinden; yaratıcı yetenek fikir üretme, yaratıcı hayal kurma gibi 15 düşünme ve problem çözme becerisinden; pratik yetenek ise düşünceyi uygulamaya dönüştürebilme, sonuçlandırabilme gibi 19 düşünme ve problem çözme becerisinden oluşmaktadır. *Bilgi boyutu* ise her sınıf düzeyindeki genel öğretim programının bir ya da daha fazla üst sınıfında yer alan konuları içermektedir. Modelde öğretim programı, hızlandırma ve zenginleştirme stratejilerinin karışımı olacak şekilde yapılandırılmıştır. Zenginleştirilmiş ve hızlandırılmış üniteler, özel yetenekli bireylere belli bir düzende olacak şekilde dört evrede verilmektedir. Bu evreler sırasıyla orijinal ünite, yeni ünite, bütünleşik yeni ünite ve ÜYEP ünitesi olarak adlandırılmaktadır. ÜYEP Müfredat Modelinde kendine özgü tanılama modeli ve modelin önemli bir bileşeni olarak görülen öğretmen eğitimleri bulunmaktadır. Objektif değerlendirmelerin esas alındığı

modelde “Matematik Üretkenlik Testi”, “Bilimsel Üretkenlik Testi” ve “ÜYEP Değerlendirmeleri Ölçüm Formu” olmak üzere üç farklı ölçme aracı kullanılmaktadır (Sak, 2011, s. 219-223).

1.6.4. Maker Müfredat Farklılaştırma Modeli

Maker tarafından 1982’de geliştirilen bu model içerik, süreç, ürün ve öğrenme ortamı olmak üzere dört temel bölüme ayrılmaktadır. *İçerik bölümünde* soyutlaştırmalara, karmaşıklık ve zorlaştırmalara, konuların çeşitlendirilmesine ve düzenlenmesine, önemli kişilerin biyografilerinin incelenmesine yer verilmektedir. *Süreç bölümünde* araştırma yöntemleri, üst düzey düşünme becerileri, eleştirel ve yaratıcı düşünme becerileri gibi beceriler üzerinde çalışarak bireylerin ileri düzey düşünme becerilerinin geliştirilmesi amaçlanmaktadır. *Ürün bölümünde* gerçek hayatta karşılaşılan problemlere yönelik çözümler ve ürünler ortaya konulmakta ve alıcı gruplara sunulmaktadır. *Öğrenme ortamı bölümünde* ise bireyler için özerk, kendi kendilerine öğrenebilen, farklı ve yeni düşüncelere açık, teşvik edici, yargılayıcı olmayan bir ortamın oluşturulması sağlanmaktadır (Kaçmaz & Kılıç, 2019, s. 114-115).

1.6.5. Paralel Program

Bireylerin bireysel özelliklerinin, öğrenme yaklaşımlarının, ilgilerinin farklı olduğunu ve bu farklılıklara göre programın bireyle etkileşime girmesine imkân tanıyacak esneklikte olmasını savunan bileşik bir modeldir. Paralel program dört boyuttan oluşmaktadır; çekirdek program, bağlantılar programı, uygulama programı ve kimlik programı. *Çekirdek programı*, bireylerin disiplin alanında bilmesi gereken temel kavramları, bilgileri, prensipleri ve becerileri içeren ve bulundukları bölgenin durumuna uygun olacak şekilde oluşturulan boyuttur. Diğer programların başlangıcını oluşturan çekirdek programı tüm bireylerin alması gerekmektedir. *Bağlantılar programı*, bireylerin çekirdek programda kazandıkları kavramları, prensipleri ve becerileri kullanarak diğer disiplinler arasında bağlantı kurdukları ve disiplinler arasındaki ilişkileri keşfettikleri boyuttur. *Uygulama programı*, bireylerin disiplin alanlarındaki bilgileri ve becerileri bizzat katılarak, yaparak ve deneyimleyerek öğrendikleri boyuttur. *Kimlik programı*, bireyin merkezde olduğu bu programda birey, disiplinlerdeki bilgi ve becerilerle kendi

özelliklerini, düşüncelerini, yapabildiklerini karşılaştırır. Böylece bir taraftan bireyin kendini anlaması, kendinin farkına varması sağlanırken; diğer taraftan da kendini denetleme, sosyal becerilerini geliştirme gibi alanların gelişmesi sağlanmaktadır (Gürten, 2021, s. 57-61).

Açıklanan modellerin ortak özelliklerinin özel yetenekli bireylerin yetenek ve potansiyellerinin farkına varmalarını sağlamak, yaratıcı, eleştirel üst düzey düşünme becerilerini geliştirmek, gerçek hayatta var olan problemlere çözümler üretmek, ürünler ortaya koymak ve bunları sunmak olduğu söylenebilir. Bakıldığında, özel yetenekli bireylerin bilişsel, sosyal ve duyuşsal alanlarda normal gelişim gösteren akranlarından farklılaşmaları onların farklı eğitim programı modellerine ihtiyaçları olduğunu da göstermektedir. Bundan dolayı dünyada olduğu gibi Türkiye’de de özel yetenekli bireylerin ihtiyaçlarına cevap vermeye yönelik oluşturulmuş farklı eğitim programı modellerinin olduğu görülmektedir. Farklı eğitim programı modellerinin olması; eğitim politikalarında özel yetenekli bireylerin eğitiminde üst düzey düşünme becerilerini kazandırmak açısından önemli olmakla birlikte; her bir eğitim programı modelinin etkililiği bireyin ihtiyaçlarına cevap verebilme boyutunda ele alınmalı ve modeli uygulayan öğretmenin yeterliliği de göz önünde bulundurulmalıdır.

1.7. Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı

Bireyselleştirilmiş eğitim programları (BEP), özel yetenekli bireylerin akademik, sosyal-duygusal ve davranışsal gelişim düzeylerinin belirlenmesi, yetenek alanlarının ve potansiyellerinin geliştirilip, desteklenmesi, okul-sınıf ortamında oluşabilecek davranışsal sorunların en aza indirgenmesi gibi birçok açıdan özel yetenekli birey, aile ve okul bileşenleri açısından önem arz etmektedir. Bu bölümde BEP’in tanımı, amacı, işlevleri, yasal dayanakları, BEP geliştirme birimi ve görevleri, BEP geliştirme süreci ve BEP’in değerlendirilmesi alt başlıkları tek tek ele alınacak ve detaylı olarak açıklanacaktır.

1.7.1. Bireyselleştirilmiş Eğitim Programının Tanımı, Amacı, İşlevleri ve Yasal Dayanakları

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğine (MEB, 2020a) göre BEP; “Özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin takip ettikleri program esas alınarak gelişim

özellikleri, eğitim ihtiyaçları ve performansları doğrultusunda hedeflenen amaçlara ulaşmaya yönelik hazırlanan ve bu bireylere verilecek destek eğitim hizmetlerini de içeren özel eğitim programı” olarak tanımlanmıştır. Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi’nin (MEB, 2019a) 4. Maddesinin e bendinde ise BEP “özel yetenekli bireylerin Bilim ve Sanat Merkezlerinde takip ettikleri program esas alınarak gelişim özellikleri, eğitim ihtiyaçları, performansları doğrultusunda hedeflenen amaçlara yönelik hazırlanan ve bu bireylere verilecek destek eğitim hizmetlerini de içeren özel eğitim programı” olarak tanımlanmaktadır. Bu iki tanıma birlikte bakıldığında BEP; gerek örgün eğitim kurumlarında gerekse Bilim ve Sanat Merkezlerinde özel yetenekli bireylerin gelişimsel, akademik gereksinimleri dikkate alınarak yeteneklerini ve potansiyellerini geliştirmeye yönelik kazanımlar doğrultusunda yazılı olarak hazırlanan eğitim programları olarak tanımlanabilir.

BEP’in temel amacı, özel yeteneklileri de kapsayan özel gereksinimli bireylerin kendilerine sunulan eğitim imkânlarından en üst düzeyde faydalanmalarını sağlamaktır. BEP, özel yetenekli bireye sunulacak destek özel eğitim hizmetlerinin belirlenmesi, değerlendirilmesi ve özel yetenekli bireyin ailesi ve okul personeli arasında iletişim kurulması açısından önemli bir araçtır. Hazırlanan BEP’ler ile özel yetenekli bireylerin sınıf içinde dersleri kolay bulmasından kaynaklanan davranış problemlerinin ve diğer öğrencilerin de bu süreçten olumsuz etkilenmesinin önüne geçilerek elverişli bir sınıf iklimi oluşturulmaktadır (Özbey, 2018, s. 342-344). Dolayısıyla BEP’ler özel yetenekli bireylerin akademik gelişimlerini takip etmek ve değerlendirmekle kalmayıp, verimli bir sınıf ortamının oluşturulmasında ve aile-okul-özel yetenekli birey arasında sağlıklı iletişimin kurulmasında da büyük önem arz etmektedir.

Türkiye’de BEP hazırlanması ve uygulaması 1997’de yayınlanan 573 numaralı Kanun Hükmünde Kararname’de ilk kez yasal zorunluluk olarak belirtilmiştir (T.C. Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Bilgi Sistemi, 1997). Ardından 31.05.2006 tarih ve 26184 sayılı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği ile özel yetenekli öğrencileri de kapsayan tüm özel eğitime ihtiyaç duyan öğrenciler için BEP hazırlanması zorunlu hale getirilmiştir (MEB, 2006). Böylece ilgili kararname ve yönetmelik ile özel yetenekli bireylerin eğitsel ihtiyaçları yasalarla güvence altına alınmıştır.

1.7.2. Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Geliştirme Birimi ve Görevleri

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinin (MEB, 2020a) 47. Maddesine göre özel eğitim gereksinimi olan bireyler için örgün eğitim kurumlarında BEP hazırlamak amacıyla BEP geliştirme biriminin kurulması yasal zorunluluktur. Ancak Özkan (2019) çalışmasında birçok sınıf öğretmeni ve psikolojik danışman/rehber öğretmenin görev yaptıkları okullarda BEP geliştirme biriminin kurulmadığı ve kurulsaydı bile bu birimin formalite gereği toplandığı sonucuna varmıştır. Dolayısıyla BEP geliştirme biriminin kurulmaması ya da formalite gereği kurulması özel yetenekli bireyler için gerekli öğretimsel düzenlemelerin ve destek hizmetlerin sağlıklı yerine getirilememesi anlamına da gelmektedir. Halbuki Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinin (MEB, 2020a) 47. Maddesinde BEP biriminin kurulması yasal dayanaklara dayandırılmıştır. Buna göre BEP geliştirme birimi;

- 1) BEP geliştirme birimi okul müdürü veya görevlendireceği bir müdür yardımcısının başkanlığında;
 - a) Rehberlik öğretmeni,
 - b) Öğrencinin sınıf öğretmeni,
 - c) Öğrencinin dersini okutan alan öğretmenleri,
 - ç) Öğrencinin velisi,
 - d) Öğrenciden oluşur.
- 2) Gerektiğinde görüşlerine başvurulmak üzere, özel eğitim değerlendirme kurulundan bir üyenin BEP geliştirme birimine katılımı sağlanır.
- 3) Mesleki eğitim veren özel eğitim okullarında eğitim ve öğretim hizmetlerini planlamak, izlemek ve değerlendirmek amacıyla BEP geliştirme birimine meslek derslerini okutan bir alan öğretmeni katılır.
- 4) Bu birimin çalışma usul ve esasları okul yönetimince belirlenir.

BEP geliştirme biriminde yer alan üyelerin, BEP'lerin geliştirilmesindeki ve uygulanmasındaki görevleri ve sorumlulukları hakkında bilgi sahibi olmaları, BEP'lerin sağlıklı ve etkili hazırlanması, uygulanması açısından büyük önem arz etmektedir. Ancak BEP geliştirme biriminin okullarda sağlıklı işlemediği (Kuru Habiboğlu, 2018, s. 51), BEP geliştirme birimi toplantılarının yapılmadığı (Özkan, 2019, s. 73) görülmektedir. Toprak (2018) çalışmasında öğretmenlerin büyük bir kısmının BEP geliştirme biriminin görev ve sorumluluklarını bilmedikleri, okul

yöneticilerinin yönetmeliğe hâkim olmadıkları, BEP hazırlama sürecinde görev ve sorumlulukların kâğıt üzerinde kaldığı sonucuna varmıştır. BEP geliştirme biriminin görev ve sorumluluklarını bilmemesi, sınıf öğretmenlerinin kimlerden ne şekilde destek alabileceklerini bilmemeleri; psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin birimin kurulmasında yalnız kalmalarına, birim üyelerinin ve özellikle ailelerin toplantıda yer almamalarına dayanan birtakım zorlukların doğmasına da sebep olmaktadır (Özan, 2019, s. 65). Halbuki BEP geliştirme ve uygulama süreci BEP geliştirme birimini oluşturan bileşenlerin ortak sorumluluğudur ve birimin görev ve sorumlulukları yasalarla güvence altına alınmıştır. Buna göre BEP geliştirme biriminin Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinin (MEB, 2020a) 48. Maddesinde görevleri şu şekilde sıralanmıştır:

- a) BEP'in hazırlanması, uygulanması, izlenmesi ve değerlendirilmesi ile ilgili çalışmalarda koordinasyonu sağlamak.
- b) Öğrencinin tüm gelişim alanlarındaki özellikleri ile eğitim ihtiyaçları doğrultusunda BEP'inde değişiklik ve düzenlemeler yapmak.
- c) Eğitim ortamlarının düzenlenmesi, materyal geliştirilmesi ve temini konusunda okul yönetimine ve öğretmenlere önerilerde bulunmak.
- d) Okuldaki diğer birim ve kurullarla iş birliği yapmak.
- e) Kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitimlerine devam eden öğrencilerden destek eğitim odasında eğitim alacak öğrencileri, eğitim hizmeti sunulacak dersleri ve haftalık ders saati sayısını belirlemek.
- f) İlköğretim ya da mesleki ve teknik ortaöğretim programlarının uygulandığı özel eğitim okullarında ya da bu programların uygulandığı özel eğitim sınıflarında eğitimlerini sürdüren öğrencilerden tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitime uygun olanları belirlemek ve okul yönetimine bildirmek.
- g) Öğretim ve değerlendirmede kullanılacak yöntem ve teknikler ile öğretim materyallerini belirlemek.
- h) Özel eğitim sınıflarına kayıtlı öğrencilerden yetersizliği olmayan akranlarıyla bir arada eğitim alacak öğrencileri belirlemek ve katılacakları dersler ile saatlerini planlamak.
- i) Özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerden sınavlarda refakat edilmesi gerekenleri belirlemek.

- j) Özel eğitim programı uygulayan okullardaki öğrencilerden grup eğitimine uyum sağlayamayanların grup eğitimine hazırlanması amacıyla bire bir eğitime başlamasına ve bire bir eğitimin sona erdirilmesine karar vermek.
- k) Velinin yazılı talebi üzerine, ilkokulda öğrencilerin bir defaya mahsus olmak üzere sınıf tekrarı yapmasına karar vermek.
- l) Farklı sebeplerle okula başlaması gecikmiş olan ve il veya ilçe özel eğitim hizmetleri kurulu kararıyla ilköğretim kademesinde özel eğitim programı uygulayan okul ya da bu programların uygulandığı özel eğitim sınıflarına devam etmesine karar verilen öğrencilerin; yaş, gelişim özellikleri ve eğitim performansına uygun kademedeki sınıfa yerleştirilmesine karar vermek.
- m) Okuldaki diğer kurul ve birimlerle iş birliği içinde çalışmak.

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğine (MEB, 2020a) göre BEP geliştirme birimine okul müdürü ya da görevlendireceği bir müdür yardımcısı başkanlık yapar. Ancak okullarda uygulamanın ilgili yönetmelikten farklı işlediği; birim başkanının toplantılara katılmadığı ve birimin diğer üyeleri ile toplantıların gerçekleştirildiği görülmektedir (Kuru Habiboğlu, 2018, s. 50). Okul yöneticilerinin toplantılara aktif katılmaması da BEP geliştirme ve uygulama süreçlerinin sekteye uğramasına, üyeler arasında iş birliğinin kurulmamasına, destek hizmetler için gerekli tedbirlerin alınmamasına sebep olabilecektir. Kuru Habiboğlu (2018) yaptığı çalışmada BEP'in uygulanması, izlenmesi ve değerlendirilmesi süreçlerinde öğretmenlere destek olan okul yöneticileri olduğu gibi; bu konuda destek sağlamayan okul yöneticilerinin de olduğu sonucuna varmıştır. Bedur vd. (2015) ise özel yeteneklilere sunulan destek eğitim hizmetlerini değerlendirdikleri çalışmada özel yetenekli öğrencilere sunulacak eğitimin düzenlenmesinde en çok okul yönetiminden destek aldıkları sonucuna ulaşmışlardır. Bu konuda görev ve sorumluluklarını yerine getiren ve getirmeyen okul yöneticileri olduğu anlaşılmaktadır. Halbuki Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinin (MEB, 2020a) 49. Maddesinde okul müdürünün BEP geliştirme ve uygulama sürecindeki yasal görev ve sorumlulukları belirtilmiştir. Buna göre birim başkanının görevleri ve sorumlulukları şunlardır (MEB, 2020a):

- a) Özel eğitim ihtiyacı olan öğrenciler ile ailelerine yönelik özel eğitim hizmetlerinin sunulmasına ilişkin gerekli tedbirleri alır.

- b) Özel eğitim hizmetlerinin yürütülmesi için gerekli kurulların, birimlerin oluşumu ile görev ve sorumluluklarını yerine getirmelerini sağlar.
- c) Okuldaki öğretmenlerin özel eğitim hizmetleri kapsamında iş birliği içinde çalışmalarını sağlar.
- d) Okuldaki personelin işle ilgili sağlık ve güvenliğini sağlar.

BEP geliştirme ve uygulama aşamalarında aktif rol alan öğretmenlerin görev ve sorumlulukları da ilgili yönetmelikçe yasal dayanaklara dayandırılmıştır. Yapılan çalışmalara bakıldığında sınıf öğretmenlerinin çoğunun BEP hazırlamadıkları (İlik, 2018); hazırlayan öğretmenlerin BEP'leri sınıf içinde uygulamaya çalıştıkları (Sütçü, 2007); ancak uygulamada yetersiz kaldıkları ve BEP'leri değerlendirirken uygun yöntem ve teknikleri kullanmadıkları (Kuru Habiboğlu, 2018, s. 53-54); BEP'leri öğrencilerin ilgilerine ve ihtiyaçlarına göre değil, internette indirdikleri hazır planlar şeklinde hazırladıkları (Burunsuz, 2019, s. 57-60) görülmüştür. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin 57. Maddesine göre öğretmenlerin görev ve sorumlulukları ise şöyle sıralanmıştır (MEB, 2020a):

- a) BEP'in hazırlanmasında BEP geliştirme birimi ile iş birliği yapar.
- b) BEP'i uygular ve değerlendirir.
- c) Okuldaki aile eğitim çalışmalarına katılır, sınıftaki öğrencilerinin ailelerine yönelik aile eğitim çalışmalarını planlar ve yürütür.
- d) Öğrencilerin eğitim performansları doğrultusunda başka bir okula yönlendirilmesinde BEP geliştirme birimiyle iş birliği yapar.
- e) Öğrencilerin özel gereksinimlerinden dolayı kullandığı kişisel cihaz ve aletlerin bakımı ve kontrolüne ilişkin tedbirleri alır.
- f) Özel eğitim okulları ile özel eğitim sınıflarında grup eğitimi esastır. Ancak öğrencilerin eğitim performansları ve ihtiyaçları doğrultusunda bire bir eğitim de yapar.
- g) Sınıf öğretmenliğinin esas olduğu okullarda, alan öğretmenleri tarafından okutulan teorik ve uygulamalı derslerin işlenişine destek vermek üzere derslere katılır.
- h) Bireysel gelişim raporu, eğitsel değerlendirme istek formunun düzenlenmesinde diğer öğretmenler ile iş birliği yapar.

- i) Özel yetenekli öğrencilerin danışman rehber öğretmeni veya öğretmenleriyle iş birliği içinde gelişimini takip eder.

Öğretmenlerin BEP hazırlama ve uygulama süreci ile ilgili bilgilerinin yeterli olmaması, sınıf mevcutlarının fazla olması, ders süresinin yeterli olmaması, farklı seviyede birçok öğrencinin olması, araç gereç ve materyal yetersizliği (İlik, 2018; Kuyumcu, 2011; Ateş, 2017, s. 211-225; Burunsuz, 2019, s. 57-60) gibi birçok problemle ve zorlukla karşılaşmaktadır. BEP geliştirme ve uygulama süreçlerinde yaşanan tüm bu zorlukların öğretmenlerin görev ve sorumluluklarını sekteye uğratabileceğini düşündürmektedir.

1.7.3. BEP Geliştirme Süreci

BEP'lerin özel yetenekli bireylerin eğitsel ihtiyaçlarını en üst düzeyde karşılayabilmesi için birtakım bilgileri bulundurması gerekmektedir. BEP geliştirme birimi özel yetenekli bireyin BEP'ini oluştururken yıllık ve kısa dönemli amaçlara, destek eğitim hizmetinin türüne, süresine ve kimler tarafından sunulacağına, öğretim ve değerlendirmede kullanılacak yöntem ve tekniklerin ve materyallerin bilgisine, olumsuz davranışları azaltmaya ve olumlu davranış kazandırmaya yönelik uygulamaların bilgisine ve bireyin kişisel bilgilerine yer vermelidir (MEB, 2020a). BEP'te yer alması gereken bilgiler ile bu bilgilerin plana dahil edilmesinde dikkat edilmesi gereken noktalar aşağıda açıklanmıştır:

Eğitim Planında Yer Alan Yıllık Amaçlar ve Kısa Dönemli Amaçlar. Bir eğitim öğretim yılı sonunda bireye kazandırılması amaçlanan uzun dönemli kazanımları ve uzun dönemli kazanımlara ulaşmak için belirlenen kısa dönemli kazanımları kapsamaktadır. Yıllık ve kısa dönemli amaçlar belirlenmeden önce bireyin var olan performans (şimdiki durumu) düzeyinin belirlenmesi gerekmektedir. Bireyin var olan performansı, güçlü ve zayıf olduğu, yapabildiği ve yapamadığı alanlar ile dersine giren öğretmenler, velisi ve kendisinin görüşleri birlikte değerlendirilerek belirlenmektedir. Var olan performans düzeyi açık, net, ölçülebilir ve gözlenebilir ifadelerle belirlendikten sonra bireyin BEP'ine alınacak yıllık ve kısa dönemli amaçlar oluşturulmaktadır. Yıllık amaçlar ve kısa dönemli amaçlar BEP'e alınırken amaca uygun, somut ve ulaşılabilir olması, bireye en üst düzeyde fayda sağlaması, kalıcı ve genellenebilir olması ilkeleri doğrultusunda

yazılmalıdır. Ayrıca yıllık amaçlar belirlenirken bireyin herhangi bir yetersizliği varsa yetersizliği ve derecesi, aile ve sosyal ortamının özellikleri, öğrenme hızı, verilecek destek hizmetler de dikkate alınmalıdır (Ardıç, 2020, s. 65-83). BEP'e alınacak amaçlar belirlenirken özel yetenekli bireylerin sürece aktif katılımının sağlanması önemlidir. Bu sayede sürece aktif katılım gösteren özel yetenekli bireyler üst düzey düşünme egzersizi yapmayı, süreçte öğrendiklerini kabul etmeyi ve bunlara önem vermeyi, güdülenmeyi ve ileriki öğrenmeleri için sorumluluk almayı öğrenirler (Baltacı, 2016: s.38).

Sunulacak Destek Eğitim Hizmetinin Türü, Süresi ve Hizmetin Kimler Tarafından Nasıl Sağlanacağı. Bireye sunulacak destek hizmetlerinin türü okul içi, okul dışı ya da destek eğitim odası olacak şekilde belirlenmektedir. Bireye destek eğitim odasında eğitim hizmeti sunulacaksa bireyin haftalık ders saatinin yüzde kırkını aşmaması gerekmektedir. Ayrıca bireyin destek eğitim odasında alacağı ders bireyin o saatte sınıfında alacağı ders ile aynı olmalıdır. Fizyoterapi, dil ve konuşma gibi okul dışında verilecek destek hizmetlerde ise birey, yasal olarak okul sonrasında bu hizmetlerden yararlanabilmektedir. Bireye verilecek tüm destek hizmetlerin kimler tarafından verileceğinin bilgisi de BEP'e mutlaka yazılmalıdır (Toper, 2020, s. 173-199).

Öğretim ve Değerlendirmede Kullanılacak Yöntem ve Teknikler ile Öğretim Materyalleri. Yıllık ve kısa dönemli amaçlara ulaşabilmek için uygun yöntem ve tekniklerin seçilmesi önem arz etmektedir. Özel yetenekli bireyler için uygun yöntem ve teknikler belirlenirken mutlaka göz önünde bulundurulması gereken ilkeler vardır. Bunlar; derinlik, hız, karmaşıklık, zorlayıcılık, yaratıcılık, soyutluktur. *Derinlik*; bireye ilgi alanları doğrultusunda üst düzey öğrenme yaşantısı sunulmasıdır. *Hız*; Öğretim programının özel yetenekli bireyin hızına göre düzenlenmesidir. *Karmaşıklık*; özel yetenekli bireyin öğrenme hızına bağlı olarak öğretim programına üst düzey becerilerin eklenmesidir. *Zorlayıcılık*; öğretim programının birçok disiplin ile ilişkilendirilerek bireye verilmesidir. *Yaratıcılık*; bireyin belirlenen kavram ile ilgili sıra dışı fikirler ve çözümler bulması, orijinal ürünler ortaya koyması ve bunları sunmasıdır. *Soyutluk* ise; bireyin kendi gözlemlerine dayanarak disiplinler arasındaki karmaşık ilişkileri açıklaması ve genel sonuçlara varmasıdır (Özbey, 2018, s. 355-356).

Eğitim Ortamına İlişkin Düzenlemeler. Bireye öğretim süresi boyunca öğrenen merkezli bir ortamın sunulabilmesi için bireyin kişisel özellikleri, ilgileri, istekleri, yetenekleri göz önünde bulundurularak yapılan düzenlemeleri içerir (Özbey, 2018, s. 359). Özel yetenekli bireylerin potansiyellerini en üst düzeyde ortaya koyabilmelerinde gerek sınıf ortamının gerekse destek eğitim odasının bu bireylerin yetenek ve ilgi alanlarına uygun materyallerle donatılması son derece önemlidir.

Davranış Problemlerini Önlemeye ya da Azaltmaya Yönelik Tedbirler ile Olumlu Davranış Kazandırmaya Yönelik Uygulanacak Yöntem ve Teknikler. Bireyin ihtiyaç duyduğu sosyal-duygusal ve davranışsal alanlarda verilecek desteklerin belirtildiği kısımdır. Bu destekler sosyal-duygusal becerilerin geliştirilmesi, değişikliklere uyum gibi konularda olabilmektedir (Baltacı, 2016, s. 37).

Öğrencinin Kişisel Bilgileri. BEP’te bireyin yaş, eğitim geçmişi, sağlık durumu gibi kişisel bilgileri ile ailesine ait iletişim, meslek, adres gibi bilgilerin yer aldığı kısımdır.

BEP’te yer alması gereken tüm bu bilgilerin BEP hazırlama sürecinde bireye özgü detaylandırılıp yazılmasının, öğrenci-veli-öğretmen açısından BEP uygulama süreçlerinin sağlıklı sürdürülebilmesi ve yönetilebilmesinde son derece önemli olduğu söylenebilir.

1.7.4. BEP’in Değerlendirilmesi

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinin (MEB, 2020a) 24. Maddesinin a bendinde “Kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim öğretim gören öğrencilerin başarıları değerlendirilirken kayıtlı olduğu sınıf müfredatı ve BEP’leri birlikte değerlendirilir.” Açıklaması yer almaktadır. Buna göre özel yetenekli bireyin yılsonu başarısı belirlenirken BEP’e alınan uzun ve kısa dönemli amaçların ne kadarını gerçekleştirebildiği, BEP’e alınan amaçlara göre hazırlanan sınavlardaki not ortalaması, destek eğitim odasında eğitim öğretim yapan öğretmenin ve sınıf öğretmenin görüşleri birlikte değerlendirilmektedir. Ayrıca Baltacı (2016) değerlendirme sürecine özel yetenekli bireylerin dahil edilmesinin onların kendilerindeki ilerlemeyi ölçebilmeleri açısından önemli olduğunu belirtmektedir. Özel yetenekli bireyin BEP’e alınan amaçların ne kadarına ulaşmış ulaşmadığı BEP

geliştirme ve uygulama ekibi tarafından BEP Yürütme Kurul toplantısında değerlendirilmektedir. Bu değerlendirmeyi yapmanın öncelikli amacı özel yetenekli bireyin BEP'i doğrultusunda ilerleme kaydedip kaydetmediğini belirlemek ve gerekli görüldüğü takdirde planında değişiklik yapmaktır. Bir diğer amacı ise BEP geliştirme ve uygulama ekibinin BEP'i planlanan şekilde yürütüp yürütmediğinin kontrolünü sağlamaktır. BEP'in geriye dönük değerlendirmesi amacıyla BEP Yürütme Kurul toplantısı yılda en az 1 kez toplanmaktadır. Ancak BEP geliştirme ve uygulama ekibi ihtiyaç duyulması halinde yılda birden fazla kez de toplanabilmektedir (Özbey, 2018, s. 359-360).

1.8. İlgili Araştırmalar

Hansen ve Feldhusen (1994) özel yetenekli öğrencilerin eğitimi ile ilgili eğitim alan ve almayan öğretmenlerin; kişilik ve mesleki özellikleri ve sınıf içi davranışlarının sınıf etkinlikleri bakımından farklı olup olmadığını incelemiştir. Araştırmanın çalışma grubunu özel yetenekli öğrencilerin eğitimi konusunda eğitim almış ve almamış toplam 82 öğretmen oluşturmuştur. Araştırma kapsamında öğretmenlere özel bir program eğitimi verilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, eğitim alan öğretmenlerin eğitim almayan öğretmenlere göre daha olumlu sınıf içi davranış özellikleri gösterdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca eğitim almış öğretmenlerin eğitim almamış öğretmenlere göre yaratıcılık ve esnek düşünebilme, materyal geliştirme ve uygulama, ders saatini etkili ve verimli kullanma, öğrencilerin motivasyonunu artırma, öğrencileri yetenek programlarına yönlendirme, sınıf içi etkinliklerle ilgili konularda daha başarılı oldukları sonucuna varılmıştır.

Sütçü (2006) yasal düzenlemeler açısından rehber öğretmenlerin/psikolojik danışmanların özel eğitimle ilgili görevlerini okullarda uygulamaya yönelik görüşlerini değerlendirmiştir. Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Konya iline bağlı okullarda görev yapan 35 rehber öğretmen oluşturmuştur. Verilerin toplanmasında yarı yapılandırılmış görüşme formu, verilerin analizinde ise içerik analizi kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre rehber öğretmen yetiştiren lisans programlarında özel eğitim derslerinin sayısının ve türünün artırılması, lisans programlarına özel eğitim gerektiren bireylerin tanınmasıyla ilgili uygulamalı derslerin konulması, rehber

öğretmenlere yönelik hizmet içi eğitimlerin planlanması, rehber öğretmenlerin gezici özel eğitim hizmetlerine yönelik görev ve sorumluluklarının netleştirilmesi, özel eğitim gerektiren bireylerin eğitimi kapsamında ailelerin ve toplumun bilinçlendirilmesi, BEP geliştirme biriminin daha etkin olması için rehber öğretmenlerin ve diğer okul personelinin bilgilendirilmesi, tüm okul paydaşlarının özel gereksinimli bireyler hakkında bilgilendirilmesi gerektiği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Delcourt, Cornell ve Goldberg (2007) özel yetenekli öğrencilere yönelik farklı program çeşitlerinin, bu programa devam eden öğrencilerin bilişsel ve duygusal gereksinimlerini karşılama seviyelerini incelemiştir. İki yıl süren bu araştırma ABD’de 10 farklı eyaletten belirlenen 14 okul bölgesinde yapılmıştır. Araştırmaya özel okul, özel sınıf, DEO, sınıf içi farklılaştırma olmak üzere özel yeteneklilere yönelik 4 tür program modeline devam eden 290 öğrenci, karşılaştırma grubu olarak belirlenen başarısı yüksek 50 öğrenci ve tanılanmamış 120 öğrenci olmak üzere toplam 460 öğrenci katılmıştır. Araştırma sonucuna göre programların hiçbirinin tek başına öğrencilerin gereksinimlerinin tümünü karşılamadığı sonucuna ulaşılmıştır. Programlardan herhangi birine devam eden özel yetenekli öğrencilerin devam etmeyen öğrencilere göre ve özel okul, ayrı sınıf, destek eğitim odası programlarına devam edenlerin sınıf içi farklılaştırma programlarına devam edenlerden daha başarılı oldukları sonucuna varılmıştır. Öğrencilerin kendilik algıları ve motivasyonları arasında anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir. Programa devam eden ve etmeyen öğrencilerin sahip oldukları arkadaş sayıları ve arkadaş grupları arasındaki konumlarına ilişkin algıları arasında anlamlı bir fark elde edilmemiştir.

McCulloch (2010) üstün yeteneklilere yönelik yürütülen destek eğitim odası programları hakkında okul yöneticileri, sınıf öğretmenleri, özel yetenekliler uzmanları ve velilerin görüşlerini incelemiştir. Araştırma 8 ilkokulda 136 kişinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Verilerin toplanmasında kapalı uçlu 27 maddelik likert tipi bir ölçek kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda katılımcıların destek eğitim odasında verilen öğretim programının sınıfta verilen öğretim programından daha zorlayıcı olduğu ancak özel yetenekli öğrenciler için yeteri kadar zorlayıcı olup olmadığı konusunda farklı düşünceler ortaya attıkları sonucuna varılmıştır.

Özel yetenekli öğrencileri için farklılaştırma stratejisinin en etkili strateji olduğu, sınıf öğretmenlerinin özel yetenekli öğrencilerin eğitimi konusunda yeterli deneyime sahip olmadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Programın özel yetenekli öğrenciler üzerinde olumlu sosyal ve psikolojik etkileri olduğu, onların motivasyonlarını artırdığı ve arkadaşlık ilişkilerini olumsuz etkilemediği sonucuna varılmıştır. Özel yeteneklilere yönelik programlarda öğrencilerin düzeyine uygun farklılaştırmaların yapılması gerektiği ve bu programlara katılmanın öğrencilere sosyal ve psikolojik açıdan olumlu yansımaları olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Van der Meulen, R. T., Van der Bruggen, C. O., Spilt, J. L., Verouden, J., Berkhout, M. ve Bögels, S. M Van der (2013) haftada bir gün okulu (DWS) uygulamasının özel yetenekli öğrencilerin sosyal-duygusal ve davranışsal problemleri, ebeveyn stresi, öğrencinin benlik saygısı, okuldan hoşnut olma durumu ve akademik başarıya etkisini incelemiştir. Araştırmanın çalışma grubunu 25 farklı ilkokuldaki 3,4 ve 5. sınıflara devam eden 102 özel yetenekli öğrenci oluşturmuştur. DWS, destek eğitim odasına çekme (pullout program) uygulamasının bir formu olarak ortaya atılmıştır. Bu doğrultuda özel yetenekli öğrenciler, normal gelişim gösteren akranları ile aynı sınıfta öğrenimine devam etmekte; sadece haftanın bir günü öğretim programının zenginleştirilmesi yoluyla destek eğitim odasında öğrenim görmektedir. Araştırmanın uygulama boyutu iki buçuk ay sürmüştür. Araştırma verilerinin toplanmasında çeşitli ölçek ve anketler kullanılmış; uygulama öncesi ve sonrası veriler karşılaştırılmıştır. Araştırma sonucuna göre DWS'in çocukların benlik saygısı, okul ile ilgi yetkinlik ve davranışları konusunda az da olsa olumlu etkileri olduğunu göstermiştir.

Bedur vd. (2015) özel yeteneklilere sunulan destek eğitim hizmetlerini değerlendirmiştir. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden olgu bilim kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini Türkiye’de belirlenen 12 ilde özel yetenekli öğrencilere destek eğitim veren 251 öğretmen oluşturmuştur. Verilerin toplanmasında yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre özel yetenekli öğrencilere yönelik destek eğitim hizmetleri kapsamında yapılan çalışmaların yeterli olmadığı, ortamın özel yetenekli öğrencilerinin ihtiyaçlarına göre düzenlenmediği, öğretmenlerin büyük çoğunluğunun bireyselleştirilmiş eğitim planı hazırlamakta zorluk yaşadıkları ve

yeterli bilgiye sahip olmadıkları sonucuna varılmıştır. Ayrıca öğretmenlerin destek eğitim odasında özel yetenekli öğrencilere sunulacak eğitimin düzenlenmesinde en çok okul yönetiminden destek aldıkları, destek eğitim odasında özel yetenekli öğrencilerin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda eğitimin içeriğini zenginleştirdikleri, eğitim etkinliklerini planlarken en çok materyal ve maddi desteğe ihtiyaç duydukları, özel yetenekli öğrencilerin ölçme ve değerlendirmesinde sınav ve testlerin yanı sıra süreç değerlendirmesini de kullandıkları sonuçlarına ulaşılmıştır.

Ateş (2017) Bilim ve Sanat Merkezlerinde görev yapan Türkçe öğretmenlerinin bireyselleştirilmiş eğitim planı hakkındaki görüşlerini incelemiştir. Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini Ankara, Bursa, Adıyaman, Konya, Kırşehir, Şanlıurfa, Ordu, İzmir, Niğde, Tokat, Manisa, Gaziantep, Isparta, Afyonkarahisar ve Kahramanmaraş illerindeki Bilim ve Sanat Merkezlerinde görev yapan 19 Türkçe öğretmeni oluşturmuştur. Verilerin toplanmasında yarı yapılandırılmış görüşme formu, verilerin analizinde ise betimsel analiz kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre Türkçe öğretmenlerinin büyük çoğunluğunun BEP'i kullanmada yaşadıkları en büyük güçlüğün öğrenci sayısı ve zaman problemi olduğu, 19 Türkçe öğretmenin 10'unun BEP kullanmanın gereksiz olduğunu belirttikleri, öğretmenlerin çoğunluğunun BEP hazırlamadıkları ve BEP hazırlamada sürecinde kaynak sıkıntısı yaşadıkları, araştırmaya katılan 17 Türkçe öğretmenin BEP hazırlanmasına yönelik bir eğitim almadıkları sonuçları elde edilmiştir. Ayrıca Bilim ve Sanat Merkezlerinde görev yapan Türkçe öğretmenlerinin kullandıkları plan ile BEP arasındaki farkı ayırt etmede bilgi yetersizliği olduğu sonucuna varılmıştır.

Nar (2017) sınıf öğretmenlerinin destek eğitim odası uygulamaları hakkında görüş ve önerilerini ve destek eğitim odalarında çalışan sınıf öğretmenlerinin üstün yeteneklilerin eğitime ilişkin öz yeterlik düzeylerini incelemiştir. Araştırmada karma modellenli araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini İstanbul İli, Bahçelievler İlçesindeki ilkokullarda görev yapan ve destek eğitim odası eğitimi almış 23 sınıf öğretmeni oluşturmuştur. Verilerin toplanmasında "Özel Yetenekliler İçin Destek Eğitim Odaları Görüşler Formu" ve "Üstün Yeteneklilerin Eğitime İlişkin Öz yeterlik Ölçeği" kullanılmıştır. Veriler, içerik analizi ve SPSS programı kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre öğretmenlere verilen

destek eğitim odası eğitimlerinin yetersiz olduğu, öğretmenlere verilecek eğitimlerin özel yetenekli öğrenciler için farklılaştırılmış öğretim planı hazırlamaya yönelik olması gerektiği, destek eğitim odalarının özel yetenekli öğrencilerin gereksinimlerini karşılamaya yönelik fiziksel, materyal ve teknolojik donanımına sahip olması gerektiği sonuçları elde edilmiştir.

Afat (2017) üstün zekalı ve özel yetenekli bireylerin eğitiminde destek eğitim odalarını incelemiştir. Araştırmada betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın grubunu 2015 yılında İstanbul'da 1300 ilkokul, 1179 ortaokul, 113 imam hatip ortaokulu oluşturmuştur. Verilerin toplanmasında araştırmacı tarafından geliştirilen anket formu kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü bünyesinde toplam 2592 ilk ve orta okulun 216'sında destek eğitim odası bulunduğu; bunların %98'inin donanımsal ihtiyaçlarının olduğu, %2'sinin ise donanımsal ihtiyaçlarının olmadığı tespit edilmiştir. İstanbul'daki resmi ilk ve ortaokullar bünyesinde açılmış olan destek eğitim odalarından yararlanan özel yetenekli öğrencilerin oranının %8 olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Destek Eğitim odası bulunan 216 okulda görev alan öğretmenlerin %11'inin hizmet içi eğitim aldıkları, % 89'unun ise hizmet içi eğitim almadıkları sonucuna varılmıştır.

Pemik (2017) özel yetenekli öğrencilere destek eğitim odasında verilen eğitime ilişkin okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin görüşlerini incelemiştir. Araştırmada nitel araştırma türlerinden fenomenoloji deseni kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini İstanbul ilindeki Üsküdar, Kadıköy, Ataşehir, Ümraniye, Kağıthane ve Bağcılar ilçelerindeki okullarda görev yapan 20 okul yöneticisi ve 19 öğretmen oluşturmuştur. Verilerin toplanmasında yarı yapılandırılmış görüşme formu, verilerin analizinde ise içerik analizi kullanılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre okul yöneticileri ve sınıf öğretmenlerin özel yetenekli öğrencileri fark etmede sorun yaşadığı, özel yetenekli öğrencilerin destek eğitim odalarında zeka oyunları oynadıkları ve yetenekleri doğrultusunda eğitim aldıkları, destek eğitim odalarının herhangi bir planının, programının olmaması ve fiziksel, materyal olarak yeterli donanımına sahip olmamasından dolayı sıkıntı yaşadıkları, eğitim ihtiyaçlarının karşılanması için ayrı okulların olması gerektiği, sınıf öğretmenlerin destek eğitim odasıyla ilgili okul idaresinden destek aldıkları ancak gerekli

materyalleri kendileri karşıladığı, okul idaresinin özel yetenekli öğrenciler için öğretmenlere yönelik eğitimler/geziler yaptığı ve ders saatlerini ayarladığı; destek eğitim odalarında gezici öğretmenlerin görevlendirilmesi, üniversitelerin laboratuvar ve kütüphane gibi imkanlarının öğrencilere açılması, destek eğitim odaları ile ilgili özel öğrencilerin görüşlerinin alınması ve öğrencilere mentörlük hizmetinin sunulması, üniversiteler ile okulların işbirliği içinde olması sonuçları elde edilmiştir.

Demir ve Avcu (2018) özel yetenekli öğrencilere yönelik destek eğitim odalarına ilişkin öğretmen görüşlerini incelemiştir. Araştırmada nitel araştırma türlerinden olgubilim yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini Türkiye'nin farklı şehirlerinden Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından “Destek Eğitim Odası Eğitici Eğitimi” üzerine düzenlenen hizmet içi eğitimine katılan toplam 76 sınıf öğretmeni oluşturmuştur. Verilerin toplanmasında yarı yapılandırılmış formu, çizme-yazma tekniği ve odak grup görüşmesi kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre öğretmenlerin destek eğitim odalarının öğrencilerin yeteneklerini ortaya çıkarıp öğrencilere gereksinimleri doğrultusunda uygun eğitim fırsatının yaratıldığı ve bilimsel, yaratıcı ve sorgulayıcı düşünme becerilerinin kazandırıldığı bir mekan olarak algıladıkları tespit edilmiştir.

İlik (2018) üstün yetenekli öğrencilerin eğitiminde görev yapan öğretmenlerin bireyselleştirilmiş eğitim programları hazırlamaya, uygulamaya ve izlemeye yönelik görüşlerini incelemiştir. Araştırmada nitel araştırma türlerinden durum çalışması yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini Konya il merkezinde bulunan Bilim ve Sanat Merkezlerinde görev yapan 22 öğretmen oluşturmuştur. Verilerin toplanmasında yarı yapılandırılmış görüşme formu, verilerin analizinde ise betimsel analiz kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre öğretmenlerin üstün yetenekli öğrenciler için bireyselleştirilmiş eğitim programları kullanmadıkları, buna rağmen öğretmenlerin büyük bir kısmının bireyselleştirilmiş eğitim programlarının hazırlanmasının gerekliliğine inandıkları, öğretmenlerin bireyselleştirilmiş eğitim programları hazırlama, uygulama ve değerlendirme için eğitimlere ihtiyaç duydukları sonuçları elde edilmiştir.

Kuru Habiboğlu (2018) ilkokullarda çalışan sınıf öğretmenlerinin ve rehber öğretmenlerin bireyselleştirilmiş eğitim programı geliştirme birimine ilişkin görüşlerini incelemiştir. Araştırmada nitel araştırma türlerinden görüşme tekniği kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini İstanbul İli Maltepe İlçesi milli eğitim müdürlüğüne bağlı ilkokullarda çalışan sınıf öğretmenleri ve rehber öğretmenler oluşturmuştur. Verilerin toplanmasında yarı yapılandırılmış görüşme formu, verilerin analizinde ise tüme varım analiz tekniği kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre BEP'lerin faydalı olduğu, BEP geliştirme birimi başkanının toplantılara katılmadığı, okul yöneticilerinin öğretmenlere araç gereç ve materyal desteği sağladıkları ve BEP'lerin hazırlanmasında yardımcı oldukları; ancak BEP'lerin uygulanması sürecinde bazı okul yöneticilerinin öğretmenlere yardımcı olduğu bazılarının ise yardımcı olmadığı sonuçlarına varılmıştır. Sınıf öğretmenlerinin BEP'lerin uygulanması ve raporlaştırılması sürecinde rehber öğretmenlerden destek aldıkları; BEP'lerin değerlendirmesinde uygun teknikleri kullanmadıkları sonuçları elde edilmiştir. Bu sonuçlara ek olarak ailelerin BEP'lerin geliştirilmesinde öğrencilerin gereksinimlerini açıklayabildikleri, BEP uygulama sürecini desteklemek için okul içi ve dışı etkinliklere katıldıkları, öğrencilerin ise BEP'te yer alan kazanımlara ulaşabilmek için sorumluluklarını yerine getirdikleri sonuçlarına ulaşılmıştır.

Tekin Ersan ve Ata (2018) okul öncesi öğretmenlerinin bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlanmasına ilişkin görüşlerini incelemiştir. Araştırmada nitel araştırma modeli kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini 2015-2016 eğitim öğretim yılında sınıfında kaynaştırma öğrencisi bulunan 8 okul öncesi öğretmeni oluşturmuştur. Verilerin toplanmasında yarı yapılandırılmış görüşme formu, verilerin analizinde ise betimsel analiz kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre öğretmenlerin çoğunun öğrencilerin gereksinimlerine karşılamak için BEP hazırladıkları, BEP hazırlamayı gerekli buldukları ancak düzenli olarak BEP hazırlamadıkları, ailelerin sürece katılımının zayıf olduğu, BEP'lerin hazırlanması ve uygulanması aşamalarında yazılı kaynaklara ihtiyaç duydukları sonucuna ulaşılmıştır.

Toprak (2018) bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlama sürecine ilişkin ekip üyelerinin deneyimlerini, görüşlerini ve önerilerini incelemiştir. Araştırmada

nitel araştırma yöntemlerinden fenomenolojik desen kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu bir ortaokulda BEP geliştirme biriminde bulunan 16 branş öğretmeni, iki rehber öğretmen, iki özel eğitmeni, ekip lideri olan bir okul yöneticisi, sekizi anne, biri baba olmak üzere özel gereksinimli öğrenci ailesinden oluşan toplam 30 katılımcı oluşturmuştur. Verilerin toplanmasında yarı yapılandırılmış görüşme formu, verilerin analizinde ise tümevarım analiz ve betimsel analiz kullanılmıştır. Araştırma sonucunda birtakım şartların sağlanması koşulu ile ailelerin BEP hazırlama sürecinde yer alması gerektiği ortaya çıkmıştır. Öğretmenlerin ve müdür yardımcısının aileyle BEP hazırlama aşamasında en çok bilgi edinmek amacıyla iletişime geçtiği görülmüştür. Ekip üyelerinin yasal boyutta bilgi eksikliklerinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma sonucuna göre öğrencilerin, birtakım ön şartların sağlanması koşuluyla BEP hazırlama sürecine katılmasının uygun olduğu aksi durumda öğrencilerin bu sürecin içinde yer almasının uygun olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Burunsuz (2019) ilköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin bireyselleştirilmiş eğitim programının uygulanmasına ilişkin görüşlerini incelemiştir. Araştırmada nitel araştırma türlerinden olgubilim yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini Zonguldak İli Devrek İlçesi'nde farklı okul ve branşlarda görev yapan 12 öğretmen oluşturmaktadır. Verilerin toplanmasında yarı yapılandırılmış görüşme formu, verilerin analizinde ise içerik analizi kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre öğretmenlerin BEP uygulama sürecinde sürenin yeterli olmaması, velilerin bilinçli olmaması, hizmet içi eğitimlerin yeterli olmaması, bilgilerinin yeterli olmaması gibi birtakım zorluklarla karşılaştıkları ve kaynaştırma eğitiminin yararlı olmadığı sonuçları elde edilmiştir.

Pemik ve Levent (2019) üstün yetenekli öğrencilere destek odasında verilen eğitime ilişkin okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin görüşlerini incelemiştir. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden olgu bilim deseni kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini 2015-2016 eğitim öğretim yılında İstanbul ili Üsküdar, Kadıköy, Ataşehir, Ümraniye, Kağıthane ve Bağcılar ilçelerindeki devlete ait ilkökul ve ortaokullarda görevli 20 okul yöneticisi ve 19 öğretmen oluşturmaktadır. Verilerin toplanmasında yüz yüze görüşme ile yarı yapılandırılmış görüşme formu, verilerin analizinde ise içerik analizi kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre

destek odalarında genellikle öğrencilere zekâ oyunlarının oynatıldığı ve farklılaştırılmış bir eğitimin uygulanmadığı, destek odasına ilişkin belli bir müfredat ve planın olmadığı, destek eğitim odalarının materyal ve fiziksel anlamda yeterli olmadığı, özel yetenekli öğrencilerin eğitimlerinin karşılanması için öğretmenlere hizmet içi eğitimler verilmesi sonuçları elde edilmiştir.

Ünlü (2019) sınıf öğretmenlerinin özel yetenekli öğrencilerinin öğrenme sürecini zenginleştirmeye yönelik görüşleri ile öz yeterlilikleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama deseni kullanılmıştır. Verilerin toplanmasında Demografik Bilgi Formu, Özel Yetenekli Öğrencilerin Öğrenme Sürecini Zenginleştirmeye Yönelik Görüş Ölçeği ve Özel Yetenekliler Eğitimine İlişkin Öz-Yeterlilik Ölçeği kullanılmıştır. Veriler SPSS ve LISREL programı kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmanın örneklemini Karadeniz ve Marmara bölgelerinde bulunan İstanbul, Amasya, Sinop, Kastamonu, Karabük, Sakarya, Bilecik, Bursa, Balıkesir illerinde Millî Eğitim Bakanlığına bağlı resmi ve özel okullarda görev yapan ve sınıfında özel yetenekli öğrencisi bulunan 460 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırma sonuçlarına göre sınıf öğretmenlerinin özel yetenekli öğrencilerin öğrenme sürecini zenginleştirmeye yönelik görüşleri ile öz yeterlilikleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu; özel yetenekli öğrencilerin öğrenme sürecini zenginleştirme becerilerine yönelik görüşleri ile öz yeterlilikleri arasında, cinsiyet ve mesleki tecrübe değişkenleri ile ilişkisi açısından anlamlı bir farklılık olmadığı; 20- 30 yaş kategorisindeki sınıf öğretmenlerinin daha üst düzey yaş kategorisinde bulunan öğretmenlere oranla ve sınıfında beş özel yetenekli öğrencisi bulunan öğretmenlerin bir özel yetenekli öğrencisi bulunan öğretmenlere kıyasla özel yetenekli öğrencilerin eğitimlerini farklılaştırmaya yönelik daha olumlu görüş ve daha yüksek seviyede öz yeterlilik inancına sahip oldukları sonuçları elde edilmiştir.

Tekgül ve Şentürk (2020) özel yetenekli öğrencilerle yürütülen müzik öğretim programlarında zenginleştirme örneklerini incelemiştir. Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Verilerin toplanmasında betimsel analiz yöntemlerinden doküman incelemesinden faydalanılmıştır. “Özel (Üstün) Yetenekli Öğrenciler İçin Zenginleştirilmiş Etkinlik Örnekleri (2013)” dokümanının içinde bulunan 13 müzik etkinliği araştırma verileri için

kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre en çok zenginleştirme örneğinin 4.sınıf seviyesinde olduğu, zenginleştirme etkinliklerinde öğretim yöntem ve tekniklerinin sınıf seviyesine göre farklılaşmadığı, etkinliklerde kullanılan müziksel ve teknolojik araç gereçlerin yelpazesinin dar olduğu, müzik dersinin işleyiş basamaklarının ayrıntılı olarak verilmediği ve değerlendirme sürecinin öğretmen gözlemleri, öğrenci sözel ifadeleri ile sınırlı olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca zenginleştirme örneklerinin tümünde zenginleştirilmiş kazanıma imkân verilmediği ve örneklerin diğer alanlarla entegre edilmediği sonucuna varılmıştır.

Akgül, Kumaş ve Gökçeer (2020) özel yetenekli öğrencilerin destek eğitim odalarında aldıkları eğitimin etkililiğini incelemişlerdir. Araştırmada tek grup ön test-son test deneme modeli kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Zeytinburnu ilçesinde bulunan yedisi ilkokul yedisi ortaokul toplam 14 devlet okulunda, destek eğitim odalarında 2018-2019 bahar yarıyılında sekiz haftalık destek eğitim hizmetinden yararlanan özel yetenekli öğrenciler oluşturmaktadır. Verilerin toplanmasında okul sosyal davranış ölçeği, benlik algısı ölçeği, problem çözmeye yönelik yansıtıcı düşünme becerileri ölçeği ve sosyal duygusal öğrenme becerileri ölçeği kullanılmıştır. Veriler IBM SPSS 23.00 paket programı kullanılarak analiz edilmiş ve verilerin analizinde t testi, Wilcoxon işaretli sıralar testi kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre destek eğitim programının, öğrencilerin problem çözmeye yönelik yansıtıcı düşünme becerisini, sosyal duygusal öğrenme becerisini ve sosyal yeterliklerini arttırdığı ancak benlik algısında bir değişim yaratmadığı tespit edilmiştir.

Alanyazın incelendiğinde özel yetenekli öğrencilere yönelik bireyselleştirilmiş eğitim programının hazırlanması ve uygulanmasında görev alan okul bileşenlerinin tamamının görüşlerini inceleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır.

2. YÖNTEM

Bu bölümde araştırma yaklaşımına, çalışma grubuna, veri toplama araçlarına, verilerin toplanmasına ve analizine yer verilmiştir.

2.1. Araştırmanın Yöntemi

İlköğretim okullarının birinci kademesinde görev yapan okul yöneticilerinin, sınıf öğretmenlerinin ve psikolojik danışman/rehberlik öğretmenlerinin özel yetenekli öğrencilere yönelik Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) hazırlanması ve uygulanması sürecindeki deneyimlerini, karşılaştıkları güçlükleri ve bu güçlüklerin aşılmasına yönelik sundukları çözüm önerilerini saptamak amacıyla yapılan bu çalışmada nitel araştırma türlerinden durum çalışması yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma yöntemleri, detaylı olarak verilerin toplanmasını ve soruların irdelenmesini sağlayan daha çok sosyal bilimlerde alanında çalışmalar yapan araştırmacıların kullandığı yöntemdir (Seggie & Bayyurt, 2015, s. 1-9). Nitel bir araştırma yöntemi olan durum çalışması ise; bir ya da daha fazla olayın, durumun, kişinin ya da topluluğun ayrıntılı bir şekilde incelendiği yöntemdir. Örnek olay çalışması olarak da bilinen durum çalışması, bir durum ya da olayı ortaya çıkartan ayrıntıları tanımlamak ve görmek, olay ya da durumla ilgili muhtemel açıklamalar geliştirmek ve değerlendirmek amacıyla kullanılmaktadır. Bu çalışmada özel yetenekli öğrencilere yönelik BEP'lerin hazırlanması ve uygulanması aşamalarında yaşanan mevcut durumların ortaya konulması ve değerlendirilmesi istendiği için durum çalışması yönteminin uygun olacağı düşünülmüştür. Durum çalışmaları beş aşamadan oluşmaktadır. Bunlar; problemin ifadesi, araştırma alanına girme, katılımcıların seçilmesi, verilerin toplanması ve analizidir (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz & Demirel, 2010, s. 273). Araştırmanın yürütülmesinde sözü edilen bu beş aşamaya bağlı olarak çalışılmıştır. Bu çerçevede ilk olarak araştırma problemi belirlenmiş ve alanyazın taramasından da yararlanarak konuyu temel bağlamlarıyla ele açıklayan bir metin yazılmıştır. Yazılan bu metnin ışığında araştırmanın genel amacı ve alt amaçları belirlenmiş; bu amaçlara ulaşmayı sağlayacak çalışma grubunun kimlerden oluşacağı ve araştırma yönteminin ne olacağı tespit edilmiştir. Hazırlanan görüşme formları ile veri toplanmış ve veriler analiz edilmiştir.

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2020-2021 eğitim öğretim yılında Zonguldak ili Ereğli ilçesinde özel yetenekli öğrencisi olan ve kaynaştırma uygulaması yapılan resmi ilköğretim okullarının birinci kademesinde bu öğrencilerin eğitiminde sorumluluğu bulunan okul yöneticileri, sınıf öğretmenleri ve psikolojik danışman/rehber öğretmenler oluşturmuştur. Araştırmaya dahil edilen okullar, okul yöneticileri, sınıf öğretmenleri ve psikolojik danışman/rehber öğretmenler amaçlı örnekleme yöntemine göre seçilmiştir. Nitel araştırma geleneği içinde ortaya çıkan amaçlı örnekleme; araştırmacının kişisel gözlemlerinden yola çıkarak araştırmanın amacına uygun belirli özellikleri taşıyan birim ya da deneklerin seçilmesi yöntemidir (Gürbüz & Şahin, 2017, s. 132). Bu kapsamda ilk olarak Zonguldak ili Ereğli ilçesinde özel yetenekli öğrencisi bulunan ilkokulların listesine Kdz. Ereğli Milli Eğitim Müdürlüğü aracılığıyla ulaşılmıştır. Özel yetenekli öğrencisi olan ilkokullar belirlendikten sonra, öncelikle araştırmacının kendi çalışma alanında yer alan ve bu okullarda görev yapan psikolojik danışman/rehber öğretmenlere kişisel tanışıklık nedeniyle kolaylıkla ulaşılmış; bu öğretmenler aracılığıyla da kartopu yöntemi kullanılarak okul yöneticilerine ve sınıf öğretmenlerine ulaşılmıştır. Görüşme yapılan okul yöneticileri belirlenirken gönüllülük esası doğrultusunda görüşme yapmayı kabul eden öncelikli okul müdürleri olmak üzere okul müdürü ya da okul müdür yardımcıları seçilmiştir. Görüşme yapılan sınıf öğretmenleri ise bu okullarda görev yapan psikolojik danışman/rehber öğretmenler aracılığıyla sınıfında özel yetenekli öğrencisi olan ya da daha önce özel yetenekli öğrencisi olmuş olanlardan seçilmiştir. Okul yöneticileri, sınıf öğretmenleri ve psikolojik danışman/rehber öğretmenlerle yapılan görüşmeler, veri doyumu sağlanana kadar sürdürülmüştür. Bu çerçevede sekiz farklı ilkokuldan dokuz okul yöneticisi, dokuz sınıf öğretmeni ve sekiz psikolojik danışman/rehber öğretmen olmak üzere toplam 26 kişi ile görüşmeler yapılmıştır (Tablo 2.1).

Tablo 2.1: Görüşme Yapılan Grupların Okullara Göre Dağılımı

Görüşme Yapılan Grupların Okullara Göre Dağılımı									
Görüşülen Kişiler	A İlkokulu	B İlkokulu	C İlkokulu	D İlkokulu	E İlkokulu	F İlkokulu	G İlkokulu	H İlkokulu	Toplam
Okul Yöneticileri	1	1	1	1	1	1	2	1	9
Sınıf Öğretmenleri	1	1	1	1	–	1	2	2	9
Psikolojik Danışman/ Rehber Öğretmen	–	1	2	1	1	1	1	1	8
Toplam	2	3	4	3	2	3	5	4	26

Görüşmeler, 2021 yılının Nisan ayından Haziran ayına kadar sürmüştür. Görüşmeler esnasında elde edilen, görüşme yapılan gruba ait yaş ve cinsiyet bilgileri Tablo 2.2.'de gösterilmiştir. Buna göre çalışma grubu 30 ile 54 yaş aralığındaki eğitimcilerden oluşmuştur. Görüşülen okul yöneticilerinin yaş aralığı 35-51, sınıf öğretmenlerinin yaş aralığı 39-53, psikolojik danışman/rehber öğretmenlerin yaş aralığı ise 30-54 arasında değişmektedir. Görüşülen kişilerin büyük çoğunluğunun 40-49 yaş aralığında öbekleştiği görülmüştür (Tablo 2.2.). Araştırmada yer alan okul yöneticilerinin tamamının erkek olması, okul yöneticisi olma eğiliminin erkek öğretmenlerde kadın öğretmenlere oranla yüksek olması ile açıklanabilir. Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinden biri ve yine psikolojik danışman/rehber öğretmenlerden de biri hariç tümünün kadın olması, kadınların erkeklere oranla bu branşlara genel yöneliminin bir göstergesi olarak çalışma grubuna yansımıştır. Çalışma grubunun belirlenmesinde yaş veya cinsiyete dair özel bir seçim yapılmamıştır.

Tablo 2.2: Görüşme Yapılan Grupların Yaş ve Cinsiyet Dağılımı

Görüşülen Kişiler	Görüşme Yapılan Grupların Yaş Dağılımı			Görüşme Yapılan Grupların Cinsiyet Dağılımı	
	30-39	40-49	50-59	K	E
Okul Yöneticileri	2	6	1	-	9
Sınıf Öğretmenleri	1	5	3	8	1
Psikolojik Danışman/Rehber Öğretmenler	4	2	2	7	1
Toplam	7	13	6	15	11

Araştırma grubunu oluşturan okul yöneticilerinin altısının öğretmenlikteki kıdemi 10-19 yıl aralığında iken 3'ünün 20-29 yıl aralığında olduğu görülmüştür. Buna göre okul yöneticilerinin büyük çoğunluğunun 20 yıl ve altında öğretmenlik yaptığı söylenebilir. Okul yöneticilerinin üçünün okul yöneticiliğindeki kıdemi 0-9 yıl aralığında iken altısının 10-19 yıl aralığında olduğu görülmüştür. Okul yöneticilerinin büyük çoğunluğunun 10 yıl ve üstünde okul yöneticiliği yaptığı söylenebilir (Tablo 2.3). Araştırma grubunu oluşturan sınıf öğretmenlerinin ve psikolojik danışman/rehber öğretmenlerin meslekteki kıdemlerinin 20-29 yıl aralığında öbekleştiği görülmüştür. Psikolojik danışman/rehber öğretmenlerin meslekteki kıdemleri 10-19 yıl aralığında yoğunlaşırken, sınıf öğretmenlerinin meslekteki kıdemleri 20-29 yıl aralığına yayılmıştır. Meslek kıdem yıllarında oluşan yoğunluğun branşlara göre farklılık gösterdiği; mesleki kıdemi 10 yıl ve altında olan sınıf öğretmeni olmadığı; psikolojik danışman/rehber öğretmenin ise sadece bir kişi olduğu görülmüştür. Mesleki kıdemi 30 yıl ve üstünde psikolojik danışman/rehber öğretmen olmadığı; sınıf öğretmenin ise sadece bir kişi olduğu görülmüştür (Tablo 2.3). Araştırmada görüşme yapılan okul yöneticilerinin bulundukları okullarındaki görev süreleri 0-4 yıl aralığında yoğunlaşırken; dokuz yılın üstünde bulunduğu okulda görev yapan okul yöneticisi olmadığı görülmüştür. Sınıf öğretmenlerinin bulundukları okuldaki görev süreleri 5-9 yıl aralığında yoğunlaşırken; 15 yılın üstünde bulunduğu okulda görev yapan üç sınıf öğretmeni olduğu görülmüştür. Psikolojik danışman/rehber öğretmenlerin bulundukları okuldaki görev süreleri 5-9 yıl aralığında yoğunlaşırken; 15 yılın üstünde bulunduğu okulda görev yapan psikolojik danışman/rehber öğretmen olmadığı görülmüştür (Tablo 2.3).

Tablo 2.3: Görüşme Yapılan Grupların Kıdem Dağılımları ve Okuldaki Görev Süreleri

Görüşülen Kişiler	Öğretmenlikteki Kıdem				Okul Yöneticiliğindeki Kıdem			Okuldaki Görev Süreleri			
	0-9 yıl	10-19 yıl	20-29 yıl	30-39 yıl	0-9 yıl	10-19 yıl	20-29 yıl	0-4 yıl	5-9 yıl	10-14 yıl	15-20 yıl
Okul Yöneticileri	–	6	3		3	6	–	7	2	–	–
Sınıf Öğretmenleri	–	3	5	1	–	–	–	2	4	–	3
Psikolojik Danışman/ Rehber Öğretmenler	1	4	3	–	–	–	–	3	4	1	–
Toplam	1	13	11	1	3	6	–	12	10	1	3

Araştırmada görüşme yapılan kişilerin 21'inin lisans mezunu, beşinin yüksek lisans mezunu olduğu; mezuniyet kademesi doktora olan kişinin ise olmadığı görülmüştür. Görüşme yapılan kişilerin on dokuzu üniversitelerin eğitim fakültelerinden mezun iken; yedisi eğitim fakülteleri dışındaki farklı fakültelerden mezundur. Buna eğitim fakültesi dışından gelenlerin sınıf öğretmenleri alanında yoğunlaştığı söylenebilir (Tablo 2.4). Araştırma grubunu oluşturan okul yöneticilerinin altısı, sınıf öğretmenlerinin yedisi ve psikolojik danışman/rehber öğretmenlerin altısı olmak üzere toplam 19 kişi BEP ve özel yetenekli öğrencilerle ilgili hizmet içi eğitim aldıklarını belirtmişlerdir. BEP ve özel yetenekli öğrencilerle ilgili hizmet içi eğitim almayan yedi kişinin üçünü okul yöneticileri, ikisini sınıf öğretmenleri ve ikisini psikolojik danışman/rehber öğretmenleri oluşturmuştur. Buna göre araştırma grubunun büyük çoğunluğunun BEP ve özel yetenekli öğrencilerle ilgili eğitime sahip oldukları düşünülmektedir (Tablo 2.4).

Tablo 2.4: Görüşme Yapılan Grupların Mezuniyet Durumları ve BEP ve Özel Yetenekli Öğrencilerle İlgili Hizmet İçi Eğitim Alma Durumları

Görüşülen Kişiler	Mezuniyet Kademesi			Üniversite Mezuniyet Alan İçi/Alan Dışı		Hizmet İçi Eğitim Alanlar	Hizmet İçi Eğitim Almayanlar
	Lisans	Yüksek Lisans	Doktora	Alan İçi	Alan Dışı		
Okul Yöneticileri	6	3	–	7	2	6	3
Sınıf Öğretmenleri	8	1	–	6	3	7	2
Psikolojik Danışman/Rehber Öğretmen	7	1	–	6	2	6	2
Toplam	21	5	–	19	7	19	7

Araştırmaya katılan kişilere okullarında aktif destek eğitim odası olup olmadığı sorulmuş ve okul yöneticilerinin dokuzu, sınıf öğretmenlerinin dördü, psikolojik danışman/rehber öğretmenlerin altısı olmak üzere toplam 19 kişi, okullarında aktif destek eğitim odası olduğunu belirtmiştir. Araştırmaya katılan yedi kişi ise okullarında aktif destek eğitim odası olmadığını belirtmiştir. Aynı okulda görev yapan okul yöneticisi, sınıf öğretmeni ve psikolojik danışman/rehber öğretmenlerin bir kısmının okullarında aktif destek eğitim odası olup olmadığı konusunda birbirleriyle çelişen ifadeler kullandıkları görülmüştür (Tablo 2.5). Bu durum, okulda destek eğitim odası olarak kullanılan mekanların kimi okul bileşenleri tarafından tanınmadığını ya da amaca uygun kullanılmıyor olabileceğini düşündürmektedir.

Tablo 2.5: Görüşme Yapılan Grupların Okullarında Aktif Destek Eğitim Odaları Olma Durumları

Görüşme Yapılan Grupların Okullarında Aktif Destek Eğitim Odaları Olma Durumları			
Görüşülen Kişiler	Var	Yok	Toplam
Okul Yöneticileri	9	–	9
Sınıf Öğretmenleri	4	5	9
Psikolojik Danışman/Rehber Öğretmenler	6	2	8
Toplam	19	7	

2.3. Veri Toplama ve Veri Toplama Araçları

Araştırma verilerinin toplanmasında yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Görüşme; insanların geçmiş, şimdi ya da gelecekle ilgili tutum, görüş ve davranışlarıyla ilgili bilgi almak amacıyla kullanılan nitel araştırmalarda en çok

kullanılan veri toplama yöntemlerinden biridir. Yarı yapılandırılmış görüşme ise; araştırmacı tarafından önceden belirlenmiş ya da görüşme esnasında ortaya çıkan konulara göre yeni soruların da sorulabilmesine imkân tanıyan ve bu konuda araştırmacıya esneklik sağlayan veri toplama yöntemidir (Güler vd., 2015, s. 114-115).

Araştırmada veri toplamak amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu ve görüşme formu kullanılmıştır.

- Kişisel Bilgi Formu

Araştırmaya katılanların cinsiyet, yaş, öğretmenlikteki/yöneticilikteki hizmet yılına, BEP geliştirme ve uygulama süreçlerine ilişkin hizmet içi eğitim alıp almadıklarına, mezuniyet bilgilerine (üniversite, fakülte, branş, son mezuniyet kıdemi), derse girdikleri sınıfın özelliklerine (sınıf mevcudu, özel gereksinimli ve özel yetenekli öğrenci sayısı), okulun özelliklerine (toplam öğrenci sayısı, aktif destek eğitim odası olup olmadığı) ait bilgiler elde etmek amacıyla kullanılan bilgi formu araştırmacı tarafından hazırlanmıştır.

- Görüşme Formu

Özel yetenekli öğrencilere yönelik bireyselleştirilmiş eğitim programlarının hazırlanması ve uygulanması hakkında okul yöneticilerinin, psikolojik danışman/rehber öğretmenlerin ve sınıf öğretmenlerinin görüşlerini incelemeyi amaçlayan araştırmada veri toplamak üzere yarı yapılandırılmış görüşme formları geliştirilmiştir. Görüşme formlarının geliştirilmesinde alan yazın taraması sonucunda elde edilen bilgilerden ve okul yöneticilerinin, sınıf öğretmenlerinin ve psikolojik danışman/rehber öğretmenlerin özel yetenekli öğrencilere yönelik BEP hakkındaki görüşlerini inceleyen çalışmalardan yararlanılmıştır. Araştırma problemi çerçevesinde araştırmanın genel amacı ve alt amaçları ortaya konularak her bir alt amaç doğrultusunda okul yöneticilerine, psikolojik danışman/rehber öğretmenlere ve sınıf öğretmenlerine ne sorulabileceği üzerinde çalışmalar yapılmış; tez danışmanı Dr. Öğr. Üyesi Birgül ULUTAŞ ile birlikte araştırmanın alt amaçlarına cevap bulmaya yönelik açık uçlu sorulardan oluşan görüşme formları araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formlarının geçerlik ve güvenirliliğinin sağlanması amacıyla iki alan uzmanı

akademisyenin görüşlerine başvurulmuştur; dönütler doğrultusunda gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Görüşme formlarında yer alan soruların anlaşılması, yorumlanması ve yanıtlanmasında herhangi bir sorun olup olmadığını belirlemek için pilot görüşmeler yapılmış ve ardından görüşme formlarına son şekilleri verilmiştir. Görüşme sürecinin başında görüşme yapılan kişilere çalışmanın amacı, içeriği ve tahmini görüşme süresi hakkında bilgilendirme yapılmış; toplanan verilerin yalnızca araştırma için kullanılacağı ve kişisel bilgilerin gizliliğinin korunacağı açıklanmıştır. Görüşme yapılan kişilere gönüllülük esasının geçerli olduğu hatırlatılmış; istedikleri zaman görüşmeden çekilebilecekleri konusunda güvence verilerek kişiler tarafından soruların içten ve samimi cevaplanması sağlanmaya çalışılmıştır. Görüşme esnasında görüşülen kişilerin onayıyla ses kaydı alınmış; ses kaydına onay vermeyen kişilerin görüşleri ise görüşme esnasında yazılı olarak kayıt altına alınmıştır. Bu kapsamda görüşme yapılan ve ses kaydı yapılmasına onay veren 10 kişinin ses kaydı alınmış; ses kaydına onay vermeyen 16 kişinin ise görüşmeleri görüşme esnasında yazıya aktarılmıştır. Araştırmacı, nesnelliği sağlamak için görüşmeler esnasında yönlendirici cümleler kullanmamaya dikkat etmiştir. Görüşmeler, görüşülen kişilerin okullarında yapılmış; okulların müdür odaları ya da rehberlik servisleri kullanılmıştır. Görüşmelerin tamamı araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir. Görüşme formunda ön bilgiye, görüşme tarihine, görüşme saatine ve toplam görüşme süresine, katılımcı koduna ve katılımcı imzasına da yer verilmiştir. Görüşmelerin 20-25 dakika arasında süreceği öngörülmüştür ve araştırmada yer alan kişilere bu şekilde ön bilgi verilmiştir. Görüşmeler sonrasında görüşme sürelerinin 15-45 dakika arasında değiştiği görülmüştür.

2.4. Verilerin Analizi

Araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme sonuçlarının çözümlenmesinde betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Betimsel analiz; verilerin ayrıntılı bir ayrıştırma olmadan olduğu gibi gösterildiği, betimlendiği, anlatıldığı en alt düzeyde ve en basit analiz tekniğidir. Araştırmacı, araştırmayı raporlaştırırken araştırma sırasında sorduğu soruyu aynen yazamaz; bir başlık, kavram ya da cümle halinde yazmak zorundadır. Betimsel analizde araştırmacı konuşmaları, anlatımları, davranışları, görüşme notlarını derinlemesine inmeden ve genişletmeden yorumlar.

Araştırmacının amacı, verileri seçip belli bir sıraya koyarak kavramsallık çerçevesinde gerçeğe göstermektir (Sönmez & Alacapınar, 2016, s. 272-273). Betimsel analiz için ilk olarak yarı yapılandırılmış görüşmelerin ses kayıtları alınmış, toplanan ses kayıtları bilgisayar ortamında aslına bağlı kalınarak metin haline getirilmiştir. Metin haline getirilen görüşmeler tekrar dinlenilerek kontrol edilmiştir. Sorulara verilen cevaplar ilgili alt amaçlar çerçevesinde bir araya getirilmiş, her bir alt amaca karşılık gelen doğrudan alıntılar haline dönüştürülmüştür. Belirlenen alıntılar bulguların yazımı aşamasında araştırmanın alt amaçlarıyla uyumlu olacak şekilde kullanılmış; açıklanmış ve yorumlanmıştır. Okul bileşenlerinin (okul yöneticileri, psikolojik danışman/rehber öğretmenler ve sınıf öğretmenleri) görüşleri doğrultusunda alt amaçlara verilen yanıtlar arasında karşılaştırmalara gidilmiş; benzerlikler ve farklılıklar çerçevesinde betimlemeler ve yorumlamalar yapılmıştır.

Görüşmelerin analizinde görüşülen kişilerin söylediklerinden doğrudan alıntılar yapılarak verilerin özgün haline bağlı kalınmıştır. Görüşmelerin yazıya aktarılmasında görüşülen kişilere ve okullara ait bilgilerin paylaşılmamasına dikkat edilmiştir. Görüşülen kişilere görev-cinsiyet ve sıralama bilgilerinden oluşan kodlar verilerek gizlilik korunmuştur. Okul yöneticilerine OY, sınıf öğretmenlerine SÖ, psikolojik danışman/rehber öğretmenlere PDR, okullara ise sırasıyla A, B, C, D, E, F, G, H kodları verilmiştir. Cinsiyetin belirtilmesinde kadınlar için K, erkekler için E kodu kullanılmıştır. Sıralama ise 1-2-3... kodlarıyla belirtilmiştir.

3. BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde araştırmanın konusunu oluşturan özel yetenekli öğrencilere yönelik bireyselleştirilmiş eğitim planının hazırlanması ve uygulanması hakkında okul bileşenlerinin (okul yöneticileri, sınıf öğretmenleri ve psikolojik danışman/rehber öğretmenler) görüşlerini anlamaya yönelik yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen bulgular ve bu bulguların yorumlarına yer verilmiştir.

3.1. Özel Yetenekli Bireylerin Belirgin Özellikleri ile Diğer Bireylerden Ayrılan Gereksinimlerine İlişkin Bulgular

Araştırmanın birinci alt amacı doğrultusunda yapılan görüşmelerde okul yöneticilerine, sınıf öğretmenlerine ve psikolojik danışman/rehber öğretmenlere özel yetenekli öğrencilerle bağı olup olmadıklarına, özel yetenekli öğrencileri normal gelişim gösteren öğrencilerden ayıran bilişsel, davranışsal ve sosyal-duygusal özelliklerin neler olduğuna, özel yetenekli öğrencilerin kişisel, sosyal, akademik ve duygusal gelişimleri açısından hangi destek mekanizmalarına gereksinim duyduklarına ilişkin sorular yöneltilmiş ve bu sorulara verilen yanıtlar üzerinden özel yetenekli öğrencilerin belirgin özellikleri ve diğer bireylerden ayrılan gereksinimlerine dair bulgular elde edilmiştir.

Katılımcılara “Bugüne kadar özel yetenekli bireylerle gerek özel yaşamınızda gerekse eğitimciliğinizde herhangi bir bağınız oldu mu? Bundan bahseder misiniz?” sorusu yöneltilmiştir. Araştırmaya katılan okul yöneticilerinin yedisi gerek özel yaşamlarında ya da eğitimciliklerinde bir şekilde özel yetenekli bireylerle bağları olduklarını ifade ederken (OYE2, OYE3, OYE4, OYE5, OYE6, OYE8); iki okul yöneticisi özel yetenekli bireylerle özel yaşamlarında ya da eğitimciliklerinde herhangi bir bağları olmadıklarını ifade etmiştir (OYE1, OYE7). Bu konuda görüş bildiren okul yöneticilerine ait görüşler şöyledir:

“Oldu. Destek eğitimin başladığı yıllarda okullarda yöneticiler de destek eğitim verebiliyordu. O yıllarda bir öğrenciyle destek eğitim çalışmalarında bulundum. Bir dönem yaklaşık çalışma imkânım oldu özel yetenekli bir öğrencimiz ile.” (OYE3)

“Öğretmenlik ve idarecilik yaptığım süreçte bu tarz öğrencilerle bir bağım olmadı.” (OYE7)

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin tamamı gerek özel yaşamlarında gerekse eğitimciliklerinde özel yetenekli bireylerle bağları olduklarını belirtmiştir. Bu konuda görüş bildiren sınıf öğretmenlerinden birine ait görüşler şöyledir:

“Şu an okuttuğum sınıfta özel yetenekli bir öğrencim var. Onunla sohbet etmek çok zevkli. Kendisi tam bir matematik, uzay ve bilim aşığı. Çok soru sorar ve bizimle yeni bilgiler paylaşır ufkumuzu açar. Sorduğu ve sorma ihtimali olan sorular olacağını bildiğim için derslere daha da hazırlıklı giderim. Kendimi geliştirmemi sağladı diyebilirim.” (SÖK1)

Araştırmaya katılan psikolojik danışman/rehber öğretmenlerin de tamamı gerek özel yaşamlarında gerekse eğitimciliklerinde özel yetenekli bireylerle bağları olduklarını dile getirmişlerdir. Bu konuda görüş bildiren psikolojik danışman/rehber öğretmenlerden bazılarına ait görüşler şöyledir:

“Bugüne kadar birçok özel yetenekli öğrencim oldu. Ayrıca özel yetenekli bir oğlum var.” (PDRK1)

“Evet oldu. Çalıştığım kurumlarda özel yetenekli öğrencilerim oldu. Özellikle şu an bulunduğum okulda daha çok özel yetenekli öğrencilerle karşılaştığımı söyleyebilirim. Özel yetenekli öğrencilerimizin bireysel eğitim planlarının hazırlanması aşamasında, okulda karşılaştıkları sorunların çözümüne rehberlik etmek gibi rollerle bir arada bulundum.” (PDRK6)

Bakıldığında araştırmaya katılan okul yöneticilerinin yedisinin, sınıf öğretmenlerinin ve psikolojik danışman/rehber öğretmenlerin ise tamamının gerek özel yaşamlarında gerekse eğitimcilik yaşamlarında özel yetenekli bireylerle bağlarının olması, onların özel yetenekli öğrencilerin özellikleri ve gereksinimleri hakkında yeterli farkındalık düzeyleri ve bilgilerinin olduğunu düşündürmüştür.

Katılımcılara “Özel yetenekli öğrencileri nasıl tanırırsınız? Sizce özel yetenekli öğrencileri normal gelişim gösteren öğrencilerden ayıran bilişsel, davranışsal ve sosyal-duygusal özellikler nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Araştırmaya katılan okul yöneticilerinin çoğu özel yetenekli öğrencilerin bilişsel, davranışsal ve sosyal-duygusal özellikler açısından normal gelişim gösteren öğrencilerden farklılaştıklarını belirtmiştir. Okul yöneticileri, özel yetenekli öğrencileri normal gelişim gösteren öğrencilerden ayıran başlıca bilişsel özelliklerini; farklı bakış açısına sahip olma (OYE1, OYE2, OYE5), sorgulayıcı (OYE2, OYE3, OYE8), meraklı (OYE2), yeni şeyler öğrenmeye istekli (OYE2), anlamaya açık (OYE8), beklenmedik düşünceler ortaya koyma (OYE2) olarak ifade etmiştir. Özel yetenekli öğrencilerin bilişsel özelliklerine ilişkin görüş bildiren okul yöneticilerinden bazılarına ait görüşler şöyledir:

“Özel yetenekli öğrenciler meraklı oluyorlar; haliyle çok fazla soru soruyorlar, irdeliyorlar, bulundukları ortamda kendilerini fark ettirebiliyorlar. Liderlik özellikleri var. Baktığımız zaman konulara yaklaşımı çok farklı; yani hiç beklenmedik düşünceler ortaya koyabiliyorlar.” (OYE2)

“Şimdi bu çocuklar farklı çocuklar; yani yaşatlarından daha farklı beklentilere sahip, daha farklı ihtiyaçlara sahip öğrencilerden bahsediyoruz...Bilişsel olarak meraklı kişilikleri ön planda, sürekli yeni şeyler öğrenmeyi isteyen, öğrendikleri şeylerdeki çelişkili durumları sorgulayan, bilgi eksikliklerini her zaman tamamlamaya çalışan, her zaman daha iyisini yapmaya çalışan çocuklar olarak gördüm. Ben böyle düşünüyorum açıkçası.” (OYE3)

“Şimdi bu çocuklarımız daha çok, siz söyleyin, kendilerini gösteriyorlar; yani hem davranış boyutuyla hem akademik boyutuyla hem de sınıf içindeki ya da bulundukları ortamdaki yapılarıyla kendilerini gösteriyorlar. Özellikle bilişsel olarak anlamaya açıklar, liderlik özellikleri yüksek bu çocuklarımızın, daha sorgulayıcı olabiliyor, yani benim gözlemlerimi söylüyorum...” (OYE8)

Okul yöneticileri, özel yetenekli öğrencileri normal gelişim gösteren öğrencilerden ayıran birtakım davranışsal ve sosyal-duygusal özelliklerin şunlar olduğunu söylemiştir; içedönük olma (OYE3, OYE4, OYE5), sosyal ilişkilerde başarılı olma (OYE2, OYE5, OYE6), sosyal ilişkilerde güçlük yaşama (OYE1, OYE9), duygusal olma (OYE1, OYE4), liderlik (OYE2, OYE8), aykırı davranışlar sergileme (OYE5, OYE6), dışadönük olma (OYE8), sıkılgan olma (OYE6), sessiz olma (OYE5), kendiyle yetinme (OYE3), arkadaşlarıyla vakit geçirmeyi sevmeme (OYE3), yetişkin gibi ya da çocuk gibi davranma (OYE8), güçlü ikna kabiliyetine sahip olma (OYE2), yetişkinlerle birlikte olmak isteme (OYE2). Bu konuda görüş bildiren OYE3, OYE4 ve OYE6 kodlu okul yöneticileri görüşlerini şu şekilde dile getirmiştir:

“...Sosyal olarak bu tarz çocukları ben biraz daha içekapanık buluyorum hep, yani belki de genellenemez belki ama bu tarz çocuklar biraz daha içedönük, kendiyle yetinen, çok fazla sosyal olarak arkadaşlarıyla vakit geçirmeyi sevmeyen olarak ben çok fazla karşılaştım. Belki de benim karşılaştığım öğrenciler kişilik olarak böyledir ama bende böyle bir intiba oluşturdular. Sosyal olarak genellikle içedönük çocuklar.” (OYE3)

“...Yani, tabi işte o çocuklar bazen özel yetenekli çocuklar hani başımıza gelmedi ama duyuyoruz. İçekapanık olan çocuklarımız oluyor. Duygusal anlamda çok duygusal olanlar oluyor. İşte...kendi sosyal olduğu zaman arkadaşları tenefüste oynarken kendisi diğer sınıfta vakit geçirebiliyor. Böyle öğrenciler de oluyor yani. Baktığınız zaman mutlaka bir işaret veriyor; yani çocuk ben farklıyım diyor davranışlarıyla.” (OYE4)

“Bu tür bireyler, normal denebilecek öğrencilerden, bireylerden davranış olarak farklıdır. Davranışları bazen anormallik boyutuna kadar davranış sergileyebilirler. Bazıları çok rahatken bazıları toplum ilişkilerinde çok sıkılgan olabilir. Bazen bildiklerini söylemede bile farklılık gösterirler.” (OYE6)

Araştırmada yer alan sınıf öğretmenleri, özel yetenekli öğrencilerin normal gelişim gösteren öğrencilerden bilişsel, davranışsal ve sosyal-duygusal özellikler bakımından farklılaştıklarını belirtmiştir. Sınıf öğretmenleri, özel yetenekli öğrencileri normal gelişim gösteren öğrencilerden ayıran başlıca bilişsel özellikleri; farklı bakış açısına sahip olma (SÖK1, SÖK3, SÖK7), aşırı meraklı olma (SÖK2, SÖK5), akademik olarak başarılı (SÖK3, SÖK9), hızlı öğrenme (SÖK2), güçlü hafızaya sahip olma (SÖK2), akıl yürütme ve problem çözme becerisi yüksek olma (SÖK2), sorgulayıcı olma (SÖK5), öğrendiklerini kullanma (SÖK8), matematiksel işlemlerde başarılı olma (SÖK8), zengin kelime dağarcığına sahip olma (SÖK8), kelimeleri doğru kullanma (SÖK8), çabuk kavrama (SÖK4), alışılmışın dışında sorular sorma (SÖK1), çok yönlü düşünme (SÖK1), doğuştan genel kültürlü olma (SÖK3), farklı alanlara ilgi duyma (SÖK5), birçok alanda bilgisi olma (SÖK5) şeklinde açıklamıştır. Özel yetenekli öğrencilerin bilişsel özellikleri hakkında görüşlerini bildiren sınıf öğretmenlerinin bir kısmına ait görüşler şöyledir:

“...Özel yetenekli öğrenciler, kesinlikle her alanda yani sadece tek akademik alan değil; bakış açısı olarak, dünyaya bakış açısı olarak biraz daha farklı olduklarını düşünüyorum, özel yetenekli öğrencilerin. Sadece akademik anlamda değil; bunun yanında müzik, resim ya da neye ellerini atsalar çok başarılı olduklarını görüyorum, gözlemliyorum. Hani bunu kendi kızımın da pay biçersen eğer, yani aynı anda kaç tane müzik aleti çaldığını artık ben saymıyorum bile. Çünkü eline aldığı bir müzik aletini yıllardır taniyormuş gibi çalmaya başlıyor. Öte yandan eline fırçayı alıyor, başlıyor yıllardır ressamı gibi resim yapıyor. Yani bu tarz çocuklar, özel yetenekli öğrenciler, gerçekten her anlamda bakış açıları farklı çocuklar. Özünde kendi içlerinden gelen bir kültür; yani doğuştan sanki genel kültürlü bir şekilde doğmuş gibi tanımlayabilirim belki de bu çocukları. Tabi, diğer normal gelişim gösteren öğrencilerden ayıran bilişsel özellik olarak tabii ki derslerdeki başarıları, bilişsel özellik olarak.” (SÖK3)

“Üstün yetenekli öğrenciler sınıf içindeki konuşması, ilgileri, diğer yaşlıtlarına göre farklı tutumları, izlenimlerle fark edilebiliyor. Yaşıtlarına göre sözel, sayısal, sosyal, sanatsal ilgi ve bilgileri farklıdır. Sürekli sorgulayıcı, meraklıdır. Kendi akıllarına yatmayan bir konuda kolay kolay ikna edemezsiniz. Kuralları belirlerken mutlaka sorgular.” (SÖK5)

“Öncelikle daha aktif olmalarından, kelime dağarcıklarının zenginliğinden, yeni karşılaştıkları ortamlarda kendilerini daha rahat hissetmelerinden, arkadaşlarının adlarını daha hızlı öğrenmelerinden anlarım. Hızlı öğrenmeleri, öğrendiklerini daha çabuk kullanmaya başlamaları, matematiksel işlemlerdeki başarıları, kelime dağarcıklarının zenginliği ve kelimeleri doğru şekilde kullanmaları aklıma gelen ilk bilişsel özellikleridir.” (SÖK8)

Sınıf öğretmenleri, özel yetenekli öğrencileri normal gelişim gösteren öğrencilerden ayıran birtakım davranışsal ve sosyal-duygusal özelliklerin şunlar olduğunu dile getirmiştir; duygusal olma (SÖK3, SÖK7, SÖK9), sosyal ilişkilerde güçlük yaşama (SÖK3, SÖE6), olgun olma (SÖK1, SÖK3), içedönük olma (SÖK4,

SÖE6), hareketli olma (SÖK1, SÖK8), özgüvenli olma (SÖE6), arkadaşları tarafından sevilme (SÖK8), sorunlarla kolay başa çıkabilme (SÖK8), duygusal yönden çocuk olma (SÖK8), duygularını göstermeme (SÖK7), yaşından büyük davranışlar sergileme (SÖK7), sosyal olarak mesafeli ve dengeli olma (SÖK4), ifade edebilme becerisinin yüksek olması (SÖK4), mükemmeliyetçi olma (SÖK2), lider olma (SÖK8). Özel yetenekli öğrencilerin davranışsal ve sosyal-duygusal özellikleri hakkında görüşlerini bildiren sınıf öğretmenlerinin bazılarına ait görüşler şöyledir:

“...Şimdi bu çocuklar, genelde böyle hani fark edilmeyenler, özellikle böyle içine kapanık, asosyal davranış özellikleri gösterenler de vardı. Bazıları da böyle özel olmanın farkında olduklarını bilerekten daha fazla böyle ön planda görünmeye çalışıyorlardı; yani hani ben zekiyim, ben herkesten iyiyim şeklinde kendine bir güven duygusu oluşturmuş olanlar da vardı. Yani çocuğun biraz da kendi karakteriyle beraber gelişmiş, yani çocuğun o özelliği pohpohlandırırsa ailede bu da çocuğu özgüvenli yapmış. Ama bazı çocuklar da tabi ki, benim sınıfımda BİLSEM'e gidemeyen öğrencimde, başarısını somut bir nedene bağlayamadığı için de bir güvensizlik oluştu, biraz küsmeler falan gelişti...” (SÖE6)

“Sosyal yönden aktif, arkadaşları tarafından sevilen öğrencilerdir. Liderlik yapmayı severler. Duygusal yönden çocuktur; yani hep çocuk gibidirler. Ancak sorunlarıyla daha kolay başa çıkabilirler. Benim öğrencilerim böyleydi hep, şu an sınıfımda olan öğrencim de aynı şekilde.” (SÖK8)

“...Duygusal yönden desteklenmeye gerek olduğunu düşünüyorum. Eğer özel yetenekli bir öğrenciyle duygusal bağ kurduysanız, onu çok sevdiyseniz problem yaşamıyorsunuz. Ama bu bağı kuramadıysanız sınıfı parmağında oynatabilecek hale gelebiliyor.” (SÖK9)

Araştırmaya katılan psikolojik danışman/rehber öğretmenlerin çoğu da özel yetenekli öğrencilerin, normal gelişim gösteren öğrencilerden bilişsel, davranışsal ve sosyal-duygusal özellikler bakımından farklılaştıklarını belirtmiştir. Psikolojik danışman/rehber öğretmenler, özel yetenekli öğrencileri normal gelişim gösteren öğrencilerden ayıran başlıca bilişsel özellikleri; farklı bakış açısına sahip olma (PDRK3, PDRK4, PDRK7), kolay öğrenme (PDRK1, PDRK3), farklı alanlara ilgi duyma (PDRK2, PDRK4), hızlı kavrama (PDRK2, PDRK7), akıl yürütme becerisi yüksek (PDRK1), meraklı olma (PDRK7), kuvvetli gözlem yeteneği (PDRK1), yoğun seçici dikkate sahip olma (PDRK1), gelişmiş alıcı ve ifade edici dil becerisi (PDRK1), yüksek muhakeme gücü (PDRK6), yaratıcılık (PDRK6), sorunlara farklı çözümler üretebilme (PDRK6), bilgileri transfer edebilme (PDRK7) olarak açıklamıştır. Özel yetenekli öğrencilerin normal gelişim gösteren öğrencilerden ayrılan bilişsel özellikleri hakkında görüşlerini bildiren psikolojik danışman/rehber öğretmenlerin bazılarına ait görüşler şöyledir:

“Özel yetenekli çocuklar, çabuk öğrenen, akıl yürütme becerisi yaşlılarının ilerisinde, alıcı ve ifade edici dil becerilerini erken yaşlardan itibaren yaşlılarından daha fazla kullanan bir yapıya sahip olurlar. Ayrıca gözlem yetenekleri kuvvetli, seçici dikkatleri çok yoğun, aynı anda birkaç işi yapabilme becerisine sahip olabiliyorlar.” (PDRK1)

“Bilişsel yönlerini daha çok sınıf öğretmenlerinin gözlemlerinden biliyorum. Kavramada akranlarına göre çok daha hızlı oldukları, direktiflere uymada sıkıntı yaşamadıkları, görev ve sorumluluk bilinçleri gelişmiş olduğunu düşünüyorum.” (PDRK2)

Psikolojik danışman/rehber öğretmenler, özel yetenekli öğrencileri normal gelişim gösteren öğrencilerden ayıran birtakım davranışsal ve sosyal-duygusal özelliklerin şunlar olduğunu söylemiştir; görev ve sorumluluk duygusu gelişmiş olma (PDRK2, PDRK3), içekapanık olma (PDRK5, PDRK6), kendinden büyüklerle arkadaşlık kurma eğilimi (PDRK1), hayvan ve çevre konularında aşırı duyarlılık (PDRK1), uyumsuz olma (PDRK5), sıkılğan olma (PDRK5), yaşlılarıyla iletişim kurmada sorun yaşama (PDRK3), fazla hassas ve duygusal olma (PDRK4), liderlik (PDRK7). Bu konuda görüşlerini bildiren psikolojik danışman/rehber öğretmenlerin bazılarına ait görüşler şöyledir:

“Bu öğrenciler diğer öğrencilere göre daha kolay iletişim kurabilen, akademik anlamda kolay öğrenen ancak farklı bakış açılarından dolayı zaman zaman anlaşılmayan, sorumluluk duygusu gelişmiş, sosyal anlamda yaşlılarıyla iletişim kurmada sorun yaşayabilen bireyler olduğunu düşünüyorum.” (PDRK3)

“Diğerlerinden farklı sorular soran, farklı ilgi alanları olan ve fazla hassas, duygusal çocuklar, bu konuda dikkatimi çekmiştir.” (PDRK4)

“...Sosyal anlamda kimi zaman uyumsuz, sıkılğan, akranlarından farklı olduğunu sıkça dile getirebilir. Bir kısmı duygusal olarak içekapanık, bir kısmı iki uç duygusal ruh halinde.” (PDRK5)

PDRK6 kodlu psikolojik danışman/rehber öğretmen, özel yetenekli öğrencileri diğer öğrencilerden ayıran belirgin bilişsel, davranışsal ve sosyal-duygusal özellikler hakkında farklı bir bakış açısı dile getirmiştir. Her öğrencinin biricik olduğunu ve bireysel olarak değerlendirilmesi gerektiğini söyleyen PDRK6 kodlu psikolojik danışman/rehber öğretmene ait görüşler şöyledir:

“Özel yetenekli öğrenciler yaşlılarından bir veya birkaç alanda üst düzey yetenek ve beceriye sahip olması açısından ayrılmaktadır. Ancak bu onların her alanda üstün olduğu anlamına gelmemektedir. Bazı gelişim alanları açısından akranlarıyla benzer veya akranlarının gerisinde performans gösterebileceği de unutulmamalıdır. Özel yetenekli öğrencilerin özellikleri şeklinde genel ifadelerin her özel yetenekli öğrenciye uygun olmayabileceği düşüncesini vurgulamak isterim. Bazı özel yetenekliler sosyal, dışadönük olma özelliği gösterirken bazıları ise bireysel, içedönük olma özelliğini baskın olarak sergileyebilmektedir. Her öğrencinin özünde biricik olduğu düşüncesi ile özel yetenekli öğrencilerin de bireysel olarak değerlendirilmesi gerektiğini düşünüyorum. Bununla beraber genel geçer ifadelerden

söz edecek olursam muhakeme gücü yüksek, problemler karşısında farklı çözüm yolları üretebilen, yaratıcı özelliklerinden bahsedebilirim.” (PDRK6)

Verilen yanıtlar incelendiğinde okul yöneticilerinin özel yetenekli öğrencilerin bilişsel özellikleri hakkında sınıf öğretmenlerine ve psikolojik danışman/rehber öğretmenlere göre sınırlı bilgi aktarması, okul yöneticilerinin özel yetenekli öğrencilerin bilişsel özellikleri hakkında yeterli bilgiye sahip olmadığını düşündürmüştür. Katılımcıların tamamının özel yetenekli öğrencilerin davranışsal özelliklerine ilişkin daha çok olumsuz özellik sıraladığı görülmüştür; bu da özel yetenekli öğrencilerin okul ortamında davranışsal boyutta etiketlenme sorunları ile karşı karşıya kaldığını düşündürmüştür. Okul yöneticileri ve sınıf öğretmenleri özel yetenekli öğrencilerin sosyal-duygusal özellikleri hakkında daha çok bilgi aktarırken; psikolojik danışman/rehber öğretmenlerin bu konuda kısıtlı bilgi aktarmaları, özel yetenekli öğrencilerin sosyal-duygusal gelişim ihtiyaçlarının psikolojik danışman/rehber öğretmenler tarafından yeterince bilinmediğini düşündürmüştür. Alan yazın incelendiğinde özel yetenekli öğrencilerin özgün ve yaratıcı fikirlere sahip olma, merak duygularının güçlü olması, gözlem-analiz-sentez-muhakeme ve transfer yeteneklerinin gelişmiş olması, ilgi alanlarının geniş olması, problem çözme ve soyut düşünme becerilerinin yüksek olması (Bakan & Onat, 2019, s. 51-58; Elcik, 2015, s. 12; Şahin 2012, s. 14-15) gibi birçok bilişsel özellikle açıklandıkları görülmüştür. Alanyazında özel yetenekli bireylerin davranışsal ve sosyal-duygusal alanlarda yaşıtlarına göre sosyal, olgun, liderlik, mizah duyguları ve empati becerileri gelişmiş, duygusal duyarlılıkları ve hassasiyetleri yüksek, sabır ve kararlılıkla hareket edebilme, sabırlı olma (Ataman, 2003, s. 174-194; Elcik, 2015, s. 11-14; Güneş, 2020, s. 34-38; MEB, 2020b, s. 14-15) gibi birçok farklı davranışsal ve sosyal duygusal özelliklerinden söz edildiği tespit edilmiştir. Bu çerçevede alan yazında yapılan araştırmaların bulguları ile araştırma bulgularının benzerlik gösterdiğini söylemek mümkün olmakla birlikte; her bireyin biricik olduğu varsayımından yola çıkılarak, özel yetenekli öğrencilerin ortak birçok özelliğinin yanı sıra her birinin kendine özgü gelişim özelliği olduğu da unutulmamalıdır.

Araştırmaya katılan okul yöneticilerinin, sınıf öğretmenlerinin ve psikolojik danışman/rehber öğretmenlerin görüşlerine göre özel yetenekli öğrencileri diğer

öğrencilerden ayıran belirgin bilişsel, davranışsal ve sosyal-duygusal özellikler, Tablo 3.1’de özetlenerek gösterilmiştir:

Tablo 3.1: Özel Yetenekli Öğrencilerin Belirgin Özellikleri

Bilişsel Özellikleri	Davranışsal Özellikleri	Sosyal-Duygusal Özellikleri
Anlamaya açık	Yaşından büyük davranışlar sergileme	İçedönük
Sorgulayıcı	Çocuk gibi davranma	Dışadönük
Meraklı	Hareketli	Kendiyle yetinme
Çok yönlü düşünme	Sessiz	Arkadaşlarıyla vakit geçirmeyi sevmeme
Güçlü hafıza	Aykırı davranışlar sergileme	Liderlik
Yaratıcılık	Uyumsuz	Yüksek ikna kabiliyeti
Hızlı öğrenme		Sosyal ilişkilerde başarılı
Farklı bakış açısına sahip olma		Sosyal ilişkilerde güçlük yaşama
Öğrendiklerini kullanma		Aşırı duygusal
Hızlı kavrama		Olgun
Zengin kelime dağarcığı		Görev ve sorumluluk bilinci yüksek
Kelimeleri doğru kullanma		Özgüvenli
Yüksek akıl yürütme becerisi		Arkadaşlar tarafından sevilen
Kuvvetli gözlem yeteneği		Sorunlarla baş etme becerisi yüksek
Yoğun seçici dikkat		Duygularını gizleme
Yüksek muhakeme gücü		Mesafeli ve dengeli
Farklı düşünceler ortaya koyma		Kendinden büyüklerle arkadaşlık kurma
Alternatif çözüm yolları üretme		Hayvan/çevre konularına aşırı duyarlılık
Farklı ilgilere ve bilgiye sahip olma		Mükemmeliyetçi
Bilgileri transfer edebilme		Sıkılgan
		İfade edebilme becerisi yüksek
		Aşırı hassas

Katılımcılara “Özel yetenekli öğrencilerin kişisel, sosyal, akademik ve duygusal gelişimleri açısından hangi destek mekanizmalarına gereksinimi bulunmaktadır?” sorusu yöneltilmiştir. Araştırmaya katılan okul yöneticilerinin çoğu özel yetenekli öğrencilerin kişisel, sosyal, akademik ve duygusal gelişimleri açısından birtakım destek mekanizmalarına gereksinimleri olduğunu belirtmiştir.

Okul yöneticileri, özel yetenekli öğrencilerin diğer öğrencilerden ayrılan destek mekanizmalarına ilişkin gereksinimlerinin şunlar olduğunu ifade etmiştir; öğretmen desteği (OYE1, OYE3, OYE4, OYE8), aile desteği (OYE1, OYE4, OYE8), destek eğitim odası desteği (OYE3, OYE4), olumlu çevre ortamı yaratma (OYE1, OYE8), yeteneklerine uygun programlar oluşturulması (OYE8, OYE9), rehberlik hizmetleri desteği (OYE3), tam gün eğitim veren okul desteği (OYE5), bilim ve sanat merkezi desteği (OYE3), ayrı sınıflarda eğitim desteği (OYE9), olumlu örnekler sunma (OYE1). Bu konuda görüşlerini bildiren okul yöneticilerinin bazılarına ait görüşler şöyledir:

“Bu çocukların öncelikle okuldaki rehberlik hizmetlerini tam anlamıyla yani etkin bir şekilde kullanmaları, okuldaki öğretmenlerinden en üst düzeyde yararlanmaları, destek eğitim odalarından olabildiğince yararlanmaları sağlanmalıdır. Tabi ki bu tarz öğrencilerin, BİLSEM gibi özel öğrencilerin eğitim aldıkları kurumlara da devamının sağlanması, burada iyi bir eğitim alarak kendi potansiyellerini daha da yukarıya çıkarmaları gerekmektedir. Yani bunların tamamının iş birliğiyle ortaya çıkartılacak bir sonuç, bence en değerlisi olacaktır. Bu yüzden bütün hepsinin olabildiğince en fazla, bütün bunlardan olabildiğince en üst düzeyde yararlanabilmeleri gerekmekte.” (OYE3)

“Destek eğitim odaları ve BİLSEM’ler var ama sadece bu çocuklara özel okullar olmalı. BİLSEM’ler bu ihtiyacı tam olarak karşılamıyor. Bunun yerine sadece bu çocukların ihtiyaçlarına yönelik okullar olmalı; haftanın 5 günü bu çocuklar bu okullarda olacak şekilde planlama yapılmalı.” (OYE5)

“Bunlara tabii ki yeteneklerine göre özel programlar uygulanması gerekmektedir, bence. Yani, normal akranlarıyla değil de ayrı sınıflar bazında çalışmalar yapılması lazım, bence.” (OYE9)

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin çoğu özel yetenekli öğrencilerin kişisel, sosyal, akademik ve duygusal gelişimleri açısından birtakım destek mekanizmalarına gereksinimleri olduğunu belirtmiştir. Sınıf öğretmenleri, özel yetenekli öğrencilerin diğer öğrencilerden ayrılan destek mekanizmalarına ilişkin gereksinimlerini şu şekilde açıklamıştır; sanatsal ve bilimsel yönden destekleme (SÖK8), düşüncelerini ifade edebilecekleri ortamlar sunma (SÖK4), BİLSEM’lerde ders saatinin artırılması (SÖK3), bireysel seviyelerine uygun eğitim desteği verme (SÖK3), farklı etkinlikler sunma (SÖK7), özel müfredatla ve özel okullarda eğitim verme (SÖE6). Özel yetenekli öğrencilerin gereksinim duydukları destek mekanizmalarına ilişkin görüşlerini bildiren sınıf öğretmenlerinin birkaçına ait görüşler şöyledir:

“Malesef eğitim sistemimiz bu özel öğrencileri, maalesef, göz ardı eden bir sistem; çoğunluğa göre hazırlanan bir sistem. Sonuçta bu çocuklar için özel bir müfredat gerekli aslında, ya da bu tür öğrenciler özel okullarda bence eğitim görmeli.”

Çünkü ilgi alanları, yetenekleri farklı. Biz bunları, yani, okuma bilmeyen bir öğrenciyle üstün yetenekli bir öğrenciyi aynı sınıfta maalesef eşit şartlarda eğitim veremiyoruz. Ortalama bir müfredat izlemek zorunda kalıyoruz. Bu nedenle bu öğrenciler genellikle eğitim müfredatının içerisinde biraz kaybolmaya doğru gidiyorlar. Yani hak ettikleri eğitim öğretim desteğini alamıyorlar, bizlerden. Bu da aslında duygusal yönden, duygusal gelişimleri açısından biraz dezavantaj yaratıyor. Çünkü çocuk öğrenmek istediği alana yönelemiyor. Belki BİLSEM'ler bu konuda biraz çocuğun ilgi alanlarını tamamlama açısından yararlı bir kurum ama her yerde yok, herkes erişemiyor. Aslında orayı hak eden öğrencilerin de gidemediğini gördüm, bu süreçte [pandemi süreci]. Bu nedenle onlar için farklı bir müfredat hazırlanmalı diye düşünüyorum.” (SÖE6)

“Sınıf içi bazı konular onlara çok basit geldiği için sıkılabiliyorlar. Onlara aynı konuda farklı etkinlikler verilmesi gerekiyor. Bu öğrenciler için sürekli araştırma içinde olunması gerekiyor. Her zaman daha farklı çalışmalar yapılmalı. Sıkıldıkları zaman duygusal çöküntü yaşıyabiliyorlar.” (SÖK7)

“Sınıf içi süreçlerde aktif olarak bütün etkinliklere katılmışlardır. Ancak bazı etkinlikler onlara fazla basit geldiğinden sıkıldıkları çok olmuştur. Bu öğrencilerin genelde bir sanat dalına ilgileri var olduğundan sanatsal yönden desteklenebilirler, ayrıca bilimsel yönden de desteklenebilirler. BİLSEM kurumları bu açığı kapatmaya çalışmakta ancak yeterli mi değil mi çok bilgi sahibi değilim.” (SÖK8)

Araştırmaya katılan psikolojik danışman/rehber öğretmenlerin çoğu özel yetenekli öğrencilerin kişisel, sosyal, akademik ve duygusal gelişimleri açısından birtakım destek mekanizmalarına gereksinimleri olduğunu belirtmiştir. Psikolojik danışman/rehber öğretmenler, özel yetenekli öğrencilerin diğer öğrencilerden ayrılan destek mekanizmalarına ilişkin gereksinimlerinin şunlar olduğunu ifade etmiştir; öğrenci, öğretmen ve aileye yönelik rehberlik hizmetleri desteği (PDRK1, PDRK3, PDRK5, PDRK6, PDRK7, PDRE8), çalışma grubu desteği (PDRK2), ilgi ve yeteneklerine uygun projeler sunma (PDRK2), destek eğitim odası desteği (PDRK5), zenginleştirilmiş eğitim desteği (PDRK5). Özel yetenekli öğrencilerin gereksinim duydukları destek mekanizmalarına ilişkin görüşlerini bildiren psikolojik danışman/rehber öğretmenlerin birkaçına ait görüşler şöyledir:

“Okullarda psikolojik destek mekanizmalarını daha sık devreye sokmalıyız. Aileler daha çok desteklenebilir. Destek eğitim odalarında ders görülmeli mutlaka, ancak seviyelerine uygun ve zenginleştirilmiş şekilde sunulmalı bu eğitimler.” (PDRK5)

“Özel yetenekli tanısı almış bir öğrenci çoğu zaman sırtında çevresel beklenti yükünü taşımaktadır. Kimi zaman ailesi kimi zaman öğretmenleri veya diğer yakın çevresi tarafından söylemlerle ortaya konulan beklenti algısının özel yetenekli öğrencileri duygusal olarak olumsuz etkileyebilmektedir. Hata yapma özgürlüklerinin toplumsal roller göz önünde bulundurulduğunda kısıtlı düşündüğüm özel yeteneklilerin bunların aksine öncelikli olarak anlaşılmalı ihtiyaçları olduğu kanaatindeyim. Sürekli yoğun beklenti ile diğer gelişim alanlarının göz ardı edildiği, bu sebeple bu öğrencilerin de diğer tüm öğrenciler gibi bireysel olarak ele alınması gerektiğini, bazı alanlarda desteklenmeye ihtiyacı olabileceklerini kabul etmekle işe başlamak gerektiğini düşünüyorum. Özel yetenek alanlarının olduğu kadar desteklenmeye ihtiyacı olan alanların da olabileceğine biz eğitimciler olarak inanır

ve aileleri bu açıdan yönlendirebilirsek duygusal gelişime katkı sunabiliriz. Ayrıca özel yetenekli bir öğrenci de herhangi bir öğrenci gibi akranları ile iletişim kurmada zorluk yaşıyor olabilir ya da Türkçede çok farklı yaratıcı bakış açısı ile sizi selamlıyorken matematikte istedik parlaklığı size sunamayabilir. Resimde harikalar yaratırken müzikte kendisini çok yetersiz hissedebilir. O zaman tüm öğrencilerde olduğu gibi özel yeteneklilerde de öncelikli görevimizin kendilerini tanımalarına rehberlik etmek, ailelerin ve öğretmenlerin bu öğrencileri her yönü ile tanımaları için yol gösterici olmalıyız.” (PDRK6)

Bakıldığında katılımcıların çoğunluğunun özel yetenekli öğrencilerin kişisel, sosyal, akademik ve duygusal gelişimleri açısından daha çok öğretmen ve aile desteği üzerinde durdukları görülmüştür. Bu da özel yetenekli öğrencilere yönelik planlanan eğitim programlarının uygulamasında öğretmen ve aile desteğinin yetersiz olduğunu; özel yetenekli öğrencilerin eğitim ortamlarından ve uygulamalarından en üst düzeyde faydalanabilmesi için öğretmen-aile desteğinin sağlanmasının önemi üzerinde durulması gerektiğini düşündürmüştür.

Araştırmaya katılan okul yöneticilerinin, sınıf öğretmenlerinin ve psikolojik danışman/rehber öğretmenlerin görüşlerine göre özel yetenekli öğrencilerin diğer öğrencilerden ayrılan gereksinimleri, Tablo 3.2’de özetlenerek gösterilmiştir:

Tablo 3.2: Özel Yetenekli Öğrencilerin Diğer Öğrencilerden Ayrılan Gereksinimleri

Özel Yetenekli Öğrencilerin Diğer Öğrencilerden Ayrılan Gereksinimleri
Okul, öğretmen ve aile desteği
Destek eğitim odası desteği
Öğrenci, öğretmen ve veliye yönelik rehberlik hizmetleri desteği
Tam gün eğitim veren okul desteği
Bilim ve Sanat Merkezi desteği
Yeteneklerine uygun programlar oluşturulması
Ayrı sınıflarda eğitim desteği
Olumlu örnekler, modeller sunma desteği
Olumlu çevre ortamı yaratma desteği
Sanatsal ve bilimsel yönden destekleme
Düşüncelerini ifade edebilecekleri ortam desteği
Özel müfredatla ve özel okullarda eğitim alma desteği
Çalışma grubu desteği
Zenginleştirilmiş eğitim desteği
Kendilerini tanımalarına yönelik rehberlik desteği
Farklı etkinliklerle destekleme
İlgi ve yeteneklerine uygun projeler sunma
BİLSEM’lerde ders saatinin artırılması

Araştırma bulgularına göre özel yetenekli öğrencilerin gereksinim duydukları destek mekanizmalarının; okul, aile ve öğretmen desteği, destek eğitim odası desteği, tam gün eğitim veren okul desteği, Bilim ve Sanat Merkezi desteği, yeteneklerine uygun programlar oluşturulması, ayrı sınıflarda eğitim desteği, olumlu örnek ve modeller sunma, olumlu çevre ortamı yaratma, sanatsal ve bilimsel yönden destekleme, düşüncelerini ifade edebilecekleri ortam desteği, özel müfredatla ve özel okullarda eğitim alma desteği, çalışma grubu desteği, zenginleştirilmiş eğitim desteği, kendilerini tanımaya yönelik rehberlik desteği, ilgi ve yeteneklere uygun projeler sunma, BİLSEM’lerde ders saatinin artırılması, farklı etkinliklerle destekleme, öğrenci-öğretmen-veliye yönelik rehberlik hizmetleri desteği olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre özellikle özel yetenekli öğrencilerin tam gün eğitim veren okullarda ve ayrı sınıflarda eğitime ihtiyacı olduğunu savunan okul yöneticilerinin görüşleri dikkat çekmiştir. Alan yazında yapılan kimi araştırmaların bulguları değerlendirildiğinde tam gün eğitim veren okulların ve ayrı sınıfların özel yetenekli öğrenciler için birtakım olumsuz sonuçları olduğu görülmüştür. Yapılan araştırmalarda ayrı eğitim ortamlarında eğitim gören özel yetenekli öğrencilerin akademik benlik saygılarının düştüğü, farklılıkların öğretmenlerce daha az kabul edildiği, yaşlıları tarafından alay edilme korkusu yaşadıkları, zorluklarla başa çıkabilecek özgür ortamlarının olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Marsh & Hau, 2003, s. 364-376; Delcourt, Cornell & Goldberg, 2007, s. 359-381). Bu çerçevede ayrı eğitim ortamlarının özel yetenekli öğrencilerin bazı duygusal sorunlar yaşamasına neden olabileceği söylenebilir. Bununla birlikte okul bileşenlerinin büyük çoğunluğunun özel yetenekli öğrencilerin gelişim özellikleri ve destek mekanizmaları hakkında bilgi sahibi olduğu; bir kısmının ise özel yetenekli öğrencilerin gelişim özellikleri hakkında yanlış ve yetersiz bilgiye sahip oldukları görülmüştür.

3.2. Özel Yetenekli Öğrencilere Yönelik Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Hazırlanması ve Uygulanması Sürecinde Karşılaşılan Olumlu ve Olumsuz Durumlar

Araştırmanın ikinci alt amacı doğrultusunda yapılan görüşmelerde okul yöneticilerine, sınıf öğretmenlerine ve psikolojik danışman/rehber öğretmenlere bireyselleştirilmiş eğitim programlarını nasıl tanımladıklarına, eğitimcilik

yaşamlarında özel yetenekli öğrenciler için bireyselleştirilmiş eğitim programları ile ilişkili deneyimleri olup olmadığına, bireyselleştirilmiş eğitim programlarının hazırlanmasında ve sınıf çalışmalarına entegre edilmesinde sorumlulukların, görevlerin, desteklerin ve engellerin neler olduğuna, BEP süreçlerinin özel yetenekli öğrenciler için yeterliliğine ilişkin sorular yöneltilmiş ve bu sorulara verilen yanıtlar üzerinden bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlanması ve uygulanması sürecinde karşılaşılan olumlu ve olumsuz durumlara dair bulgular elde edilmiştir.

Katılımcılara “Bireyselleştirilmiş eğitim programlarını tanımlar mısınız? Okulunuzda BEP kimlere yönelik hazırlanmaktadır?” soruları yöneltilmiştir. Araştırmaya katılan OYE1, OYE2, OYE3, OYE5 ve OYE8 kodlu okul yöneticileri BEP’i kısmen tanımlamışlar ve BEP’in tanımını yaparken; gereksinimlerini karşılamaya yönelik (OYE1, OYE2, OYE3), bireye özgü (OYE3, OYE8), gelişim özelliklerine göre (OYE5, OYE8), gelişimlerini desteklemek (OYE3), üstün olduğu alanları desteklemek (OYE1), belirlenen hedeflere yönelik (OYE3) ifadelerini kullanmışlardır. OYE4, OYE6, OYE7 ve OYE9 kodlu okul yöneticileri ise BEP’i tanımlamamışlardır. Okul yöneticilerinin altısı (OYE1, OYE2, OYE3, OYE4, OYE7, OYE8) BEP’in özel gereksinimli ve özel yetenekli öğrencilere yönelik hazırlandığını söylerken; iki okul yöneticisi (OYE5, OYE6) BEP’in sadece özel gereksinimli öğrenciler için hazırlandığını söylemiştir. OYE9 kodlu okul yöneticisi ise bu konuda görüşünü belirtmemiştir. Bu konuda görüşlerini bildiren okul yöneticilerinin bazılarına ait görüşler şöyledir:

“...Bireyselleştirilmiş eğitim planları tanımlama anlamında; bireyselleştirilmiş eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin, ihtiyacı olan konularda, ihtiyacı olduğu ölçüde, akranlarıyla birlikte aynı sınıf içinde eğitim almasını sağlamaktır baktığımızda ya da ihtiyacı olan durumun üstündeyse öğrencimiz bu alanda da gelişimine destek olmak...Özel gereksinimi ya da özel yeteneği olan öğrenciler için muhakkak ve muhakkak bireyselleştirilmiş eğitim planı hazırlamak çok çok önemli.” (OYE1)

“Bireyselleştirilmiş eğitim planı, adı üzerinde kişiye özgü olarak, öğrencinin ihtiyaçları doğrultusunda, bulunduğu noktadan hedeflenen noktaya ulaşılması adına verilmesi gereken kazanımları içeren plandır. Bu tabii ki kişiden kişiye, öğrencinin durumuna göre farklılık göstermektedir; yani açıkçası bu tarz özel öğrencilerin gelişimlerini desteklemek adına planlı süreçlerin bütünüdür diyebiliriz. Okulumuzdaki BEP’ler de sadece özel yetenekli bireylere göre değil; özel eğitim durumu, özel ihtiyaçları bulunan hafif düzey zihinsel engelli öğrencilerimize, otizmli öğrencilerimize, orta-ağır düzeydeki öğrencilerimize göre de hazırlanmaktadır.” (OYE3)

“Çocuğun gelişim ihtiyaçlarına, özelliklerine göre hazırlanmış planlardır. Özel gereksinimli öğrencilere göre hazırlanmaktadır.” (OYE5)

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin çoğu (SÖK2, SÖK3, SÖK4, SÖK5, SÖE6, SÖK7, SÖK8, SÖK9) BEP’i kısmen tanımlamış ve BEP’in tanımını yaparken; bireye özel (SÖK5, SÖK7, SÖK8, SÖK9), bireyin gereksinimleri doğrultusunda (SÖK4, SÖE6), öğrencinin seviyesine uygun (SÖK3, SÖE6), özel gereksinimli öğrencilere yönelik (SÖK2, SÖK4), tanımlanmış öğrencilere yönelik (SÖK7, SÖK8), eğitsel gereksinimlerini en üst düzeye çıkarmak (SÖK2), bireyi daha ileriye götüren plan (SÖK8), özel yetenekli ve özel gereksinimli öğrenciler için (SÖE6), bedensel ve zihinsel desteğe ihtiyaç duyan öğrenciler için (SÖK1), öğrenme güçlüğü yaşayan öğrencilere yönelik (SÖK3), ilgi alanlarına uygun (SÖE6), bireysel özelliklerine göre (SÖK5), kısa ve uzun vadeli kazanımlar (SÖK5), ifadelerini kullanmıştır. SÖK1 kodlu sınıf öğretmeni ise BEP’i tanımlamamıştır. Sınıf öğretmenlerinin dördü (SÖK5, SÖE6, SÖK7, SÖK8) BEP’in özel gereksinimli ve özel yetenekli öğrencilere yönelik hazırlandığını söylerken; beş sınıf öğretmeni (SÖK1, SÖK2, SÖK3, SÖK4, SÖK9) BEP’in otizm, öğrenme güçlüğü, zihinsel yetersizlik, bedensel yetersizlik, uyum sorunu olan özel gereksinimli öğrenciler için hazırlandığını söylemiştir. Bu konuda görüşlerini bildiren sınıf öğretmenlerinin bazılarına ait görüşler şöyledir:

“BEP özel gereksinimli bireyler için her bireyin gereksinimine göre hazırlanan plandır. Okulumuzda BEP raporu olan öğrencilere hazırlanıyor. Bunlar da öğrenme güçlüğü, otizm, hiperaktivite ya da herhangi bir engeli nedeni ile öğrenme ve uyum sorunu olan öğrenciler oluyor.” (SÖK4)

“BEP ile ilgili olarak öğrencinin bireysel özelliklerini göz önüne alıp, o öğrenciye yönelik kısa ve uzun vadeli kazanım planlamaktır. BEP özel yetenekli, özel öğrenme güçlüğü olan öğrencilere yapılmaktadır. Kaynaştırma öğrencilerine hazırlanır.” (SÖK5)

Araştırmaya katılan psikolojik danışman/rehber öğretmenlerin tamamı da BEP’i kısmen tanımlamış ve BEP’in tanımını yaparken; bireysel akademik performansa yönelik (PDRK2, PDRK3), akranlarından farklı ve tanımlanmış öğrenciler için (PDRK5, PDRK6), bireye özel ve kişiselleştirilmiş (PDRK5, PDRE8), öğrencinin ihtiyaç duyduğu alanlara yönelik (PDRK1, PDRK7), ekstra verilen eğitim (PDRK4), seviye uygun (PDRK5), bireysel hıza göre (PDRK6), bireysel gelişimi desteklemeye yönelik (PDRK6), bireyin özelliklerine ve yeteneklerine uygun (PDRE8) ifadelerini kullanmıştır. Psikolojik danışman/rehber öğretmenlerin beşi (PDRK1, PDRK2, PDRK3, PDRK5, PDRK6, PDRK7) BEP’in

özel gereksinimli ve özel yetenekli öğrencilere yönelik hazırlandığını söylerken; bir psikolojik danışman/rehber öğretmen (PDRK4) BEP'in özel gereksinimli öğrenciler için hazırlandığını ve bir psikolojik danışman/rehber öğretmen (PDRE8) ise BEP'in özel yetenekli öğrenciler için hazırlandığını söylemiştir. Bu konuda görüşlerini bildiren psikolojik danışman/rehber öğretmenlerin bazılarına ait görüşler şöyledir:

“Her bireyin kendi akademik performansı doğrultusunda hazırlanmış planlardır. Özel gereksinimi ve özel yeteneği olan öğrencilere hazırlanmaktadır.”
(PDRK2)

“BEP’ler akranlarından belli açılardan farklı ve tanılanmış öğrencilerle ilgili hazırlanan, seviyelerine uygun kişiselleştirilmiş eğitim planlarıdır. BEP’ler hem akademik olarak akranlarından geride hem de üstün yetenekli bireyler için içeriği zenginleştirilmiş biçimde öğrencilere sunulmaktadır.” (PDRK5)

“Kişiye özel, bireyin özelliklerine, yeteneklerine uygun plan olarak söylenebilir. Okulumuzda BEP özel yetenekli öğrencilere hazırlanmaktadır.”
(PDRE8)

BEP’lerin amaca dönük ve işlevsel olabilmesinin yolunun öncelikle okul bileşenlerinin BEP’in anlamını bilmesinden geçtiği düşünülmektedir. Ancak katılımcıların tamamının BEP’i kısmen tanımladıkları görülmüş; bu da onların BEP’i amaca dönük ve işlevsel hazırlanma boyutunda yeterli bilgiye sahip olmadıklarını düşündürmüştür. Katılımcıların çoğunluğunun kullandığı ifadelerden elde edilen bulgulara göre BEP; tanılanmış öğrencilere yönelik, öğrencilerin gereksinimleri doğrultusunda, öğrenciye özel hazırlanan planlar şeklinde tanımlanabilir. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğine (MEB, 2020a) göre ise BEP; “Özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin takip ettikleri program esas alınarak gelişim özellikleri, eğitim ihtiyaçları ve performansları doğrultusunda hedeflenen amaçlara ulaşmaya yönelik hazırlanan ve bu bireylere verilecek destek eğitim hizmetlerini de içeren özel eğitim programı” olarak tanımlanmıştır. Katılımcıların takip edilen programı esas almadan ve özel yetenekli öğrencilerin gereksinim alanlarını belirtmeden tanımlamaya gittikleri görülmüştür. Bu açıdan bakıldığında katılımcıların BEP’i ilgili yönetmelikte yer alan tanıma göre tanımlayamadıkları ve BEP’in tanımına ilişkin yeterli bilgiye sahip olmadıkları söylenebilir. Araştırmaya katılan 26 katılımcının 17’sinin özel yetenekli öğrenciler için BEP hazırlandığını ve uygulandığını belirtmesi, okullarda özel yetenekli öğrenciler için BEP hazırlanmadığını ve uygulanmadığını düşündürmüştür. Alan yazında yapılmış araştırmalara bakıldığında ise özel yetenekli öğrenciler için BEP hazırlayan ve

müfredatı zenginleştiren öğretmenlerin (Bedur vd., 2015); BEP hazırlamayan ve BEP kullanmanın gereksiz olduğunu düşünen öğretmenlerin (Ateş, 2017); BEP kullanmayan ama BEP'in gerekli olduğuna inanan öğretmenlerin (İlik, 2018) olduğu görülmüştür. Dolayısıyla bu konuda yapılmış araştırmaların farklılık gösterdiği ve özel yetenekli öğrenciler için BEP hazırlamanın ve uygulamanın gerekliliğinin henüz kavranmadığını söylemek mümkündür.

Katılımcılara “Eğitimcilik yaşamınızda hiç özel yetenekli öğrenciler için bireyselleştirilmiş eğitim programları ile ilişkili bir deneyiminiz oldu mu? Özel yetenekli öğrenciler için bireyselleştirilmiş eğitim programlarında hangi yollar izlenmektedir? Kimlerden ne şekilde destek alınır? Bu konudaki gözlemlerinizi paylaşır mısınız?” soruları yöneltilmiştir. Araştırmaya katılan dört okul yöneticisi (OYE1, OYE3, OYE4, OYE8), özel yetenekli öğrenciler için BEP hazırlama ve uygulama süreci ile ilgili kısmen de olsa deneyimleri olduğunu; beş okul yöneticisi (OYE2, OYE5, OYE6, OYE7, OYE9) ise bu konuda fikirleri ve deneyimleri olmadığını ifade etmiştir. Okul yöneticileri, özel yetenekli öğrenciler için BEP hazırlama ve uygulama sürecinde psikolojik danışman/rehber öğretmenlerden (OYE1, OYE3, OYE7), sınıf öğretmenlerinden (OYE3, OYE7, OYE8), rehberlik ve araştırma merkezinden (OYE6, OYE9), aileden (OYE7, OYE8), bilsen öğretmenlerinden (OYE6), okul idaresinden (OYE8) destek aldıklarını söylemiştir. OYE8 kodlu okul yöneticisi ise bu süreçte okul idaresi, öğretmenler ve aile olarak birlikte hareket ettiklerini belirtmiştir. Bu konuda görüşlerini bildiren OYE1 ve OYE6 kodlu okul yöneticilerine ait görüşler şöyledir:

“...Öğretmenlik yaptığım dönemlerde bireyselleştirilmiş eğitim planı hazırlamadım. Ta ki idareci olarak çalışmaya başladıktan sonra BEP birimi toplantılarına aktif olarak katıldığımız için bu planlama sürecinde yer aldık ve bu konuda kesinlikle ve kesinlikle ben şu şekilde düşünüyorum; rehberlik servisi ile okul idaresi önce bir uyum içinde çalışmalı, rehberliğin ne olduğunu okul idaresi bilmeli ve kesinlikle ve kesinlikle rehberlik alanında destek olmalı...bu süreçte kesinlikle ve kesinlikle okul idaresi ve rehberlik önderliğinde bu planlar irdelenmeli ve hiçbir iş, yapılmak için yapılmamalı; yani ben, bu konuda tamamen yönlendirmenin okul idaresi tarafından yapılmasının daha doğru olduğunu ve aktif olarak görev alması gerektiğini düşünüyorum.” (OYE1)

“Hazırlamadım; özel gereksinimli öğrenciler için BEP hazırladım. Destek eğitim rehberlik araştırma merkezlerinden ve BİLSEM öğretmenlerinden yardım alınabilir.” (OYE6)

Araştırmaya katılan üç okul yöneticisinden (OYE1, OYE3, OYE8), özel yetenekli öğrenciler için BEP hazırlama ve uygulama süreci ile ilgili izlenen yollara

dair bilgi elde edilirken; altı okul yöneticisinden (OYE2, OYE4, OYE5, OYE6, OYE7, OYE9) ise bu konuda herhangi bir bilgi elde edilememiştir. Bakıldığında BEP geliştirme biriminin başkanı olan okul yöneticilerinin çoğunluğunun BEP hazırlama ve uygulama sürecinde izlenen yollara ilişkin fikirlerinin ve bilgilerinin olmaması, BEP hazırlama ve uygulama süreçlerinin okullarda etkili ve sağlıklı yürütülemediğini düşündürmüştür. Okul yöneticilerinin deneyimleri doğrultusunda özel yetenekli öğrenciler için hazırlanan BEP’lerde izlenen yollara ilişkin elde edilen bilgiler şunlardır; öğrencinin isteklerini, ihtiyaçlarını, var olan performansını dikkate almak (OYE3); okul idaresi-öğretmen-veli fikir alışverişinde bulunarak öğrencinin özel yetenek alanları ile birlikte diğer alanların da geliştirilmesine yönelik zenginleştirilmiş etkinlikleri plana almak (OYE8); planları okul idaresi ve okul rehberlik servisinin önderliğinde irdelemek (OYE1). Bu konuda görüşlerini bildiren OYE3 ve OYE8 kodlu okul yöneticileri görüşlerini şöyle aktarmıştır:

“Kısmen oldu diyebilirim. Birebir hazırladığım olmadı. Ancak özel yetenekli bir öğrencimizin destek eğitimini verirken bu öğrencinin ihtiyaçları doğrultusunda BEP planı çerçevesinde eğitim verilmesi adına vereceğimiz eğitimin planlı şekilde yürütülmesi adına bu bireyselleştirilmiş eğitim planı ile ilgili bir deneyimim oldu. Yani açıkçası hazırladım mı hayır hazırlamadım; ancak ona yönelik çalışmalarımı yürütmek için incelediğim oldu, öyle söyleyeyim...Özel yetenekli öğrenciler için hazırlanan bireyselleştirilmiş eğitim planlarında genelde bu öğrencinin istekleri, ihtiyaçları, ilgi alanları ve bu öğrencinin kapasitesi doğrultusunda bireyselleştirilmiş eğitim planları hazırlanmaktadır. Bu eğitim planlarını hazırlarken tabi ki özellikle ilkokullarda sınıf öğretmenlerinden, okulumuzun rehber öğretmeninden yardım alınmaktadır. Çocuğu hem bilişsel hem sosyal hem davranışsal olarak en iyi tanıyan kişiler sınıf öğretmenleridir, ilkokulda. Rehber öğretmenlerimiz zaten bu konuda bu öğrencileri çok iyi takip ettikleri için onların da bilgisine başvurulur; bunlardan da destek alınır. Ben okuldaki en büyük paydaşın rehber öğretmen ve sınıf öğretmeni olduğunu düşünüyorum. Tabi ki bunun dışında ailenin de desteği alınır mı; evet alınır.” (OYE3)

“Şimdi burada idareci olduğum için, okul müdürü olduğum için birebir plan yapmadım ama öğretmenlerimizin plan yapmasında beraber fikir alışverişinde bulunduk. Öğretmenlerimizle özellikle aileyi de işin içine katarak bu süreci nasıl getirebileceğimizi, nasıl yapabileceğimizi bireyselleştirilmiş eğitim planı gibi zenginleştirilmiş eğitim planımızın da nasıl olması gerektiği üzerinde çalışma tabii ki yaptık. Bunda müfredattan çok uzak kalmıyorsunuz ama çocuğun kendi durumunu göz önünde bulundurarak bunu yapıyorsunuz. Şimdi çocuk öyle bir oluyor ki bir bakıyorsunuz bir alanla ilgili özel bir yeteneğe sahip olabiliyor ama o alanla ilgili özel yeteneğini geliştirirken diğer alanları bırakmıyor ya da onu daha da zenginleştirmeye devam ediyorsunuz. Bu anlamda çocuğu merkeze alarak zenginleştirilmiş eğitim planını diğer faktörleri de işin içine katarak yapmış oluyorsunuz.” (OYE8)

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin dördü (SÖK1, SÖK2, SÖK4, SÖE9) özel yetenekli öğrenciler için BEP hazırlamadıklarını ve uygulamadıklarını; ikisi (SÖK3, SÖE6) hazırladıklarını ancak uygulamadıklarını; üçü (SÖK5, SÖK7,

SÖK8) ise hazırladıklarını ve uyguladıklarını ifade etmiştir. SÖE6 ve SÖK9 kodlu sınıf öğretmenleri özel yetenekli öğrenciler için hazır planlar kullandıklarını dile getirmiştir. Sınıf öğretmenlerinin büyük çoğunluğunun özel yetenekli öğrencilere yönelik BEP uygulamadıklarını ifade etmeleri; bu öğrencilerin üstün potansiyellerinin geliştirilmeden genel müfredatın içinde yok olup gittiklerini düşündürmüştür. Bu konuda görüşlerini bildiren SÖE9 kodlu sınıf öğretmenine ait görüşler şöyledir:

“...Genelde hazır planlar kullanıyoruz. Ama uygulamada özel yetenekli çocuklar için iyi hazırlanmış yayınlar takip ediyorum.” (SÖK9)

Sınıf öğretmenleri, BEP hazırlama ve uygulama sürecinde psikolojik danışman/rehber öğretmenlerden (SÖK1, SÖK2, SÖK3, SÖK5, SÖE6, SÖK8), ailelerden (SÖK5, SÖK7, SÖK8), internetten (SÖK7, SÖK8), okul idaresinden (SÖK8), uzmanlardan (SÖK7) ve bu konuda hazırlanmış yayınlardan (SÖK9) destek aldıklarını söylemiştir. SÖK4 ve SÖK9 kodlu sınıf öğretmenleri ise bu konuda herhangi bir yorum yapmamıştır. Bu konuda görüşlerini bildiren SÖK8 kodlu sınıf öğretmenine ait görüşler şöyledir:

“Evet hazırladım. Ancak bu konuda kendim bir eğitim almadığım için daha çok internetten araştırmalar yaparak hazırladım. Uygulama esnasında fazladan almış olduğum kazanımlar olduğunu ya da hiç almadığım kazanımlar olduğunu gördüm. O durumda o an içinde bulunduğumuz duruma göre plan dışına çıkıp çalışma yapmışlığım vardır...Ailesinden destek alınır. Okul idaresinden destek alınır. Okul rehber öğretmeninden destek alınır.” (SÖK8)

SÖK1, SÖK5, SÖK7 ve SÖK8 kodlu sınıf öğretmenleri özel yetenekli öğrenciler için hazırlanan BEP’lerde hangi yollar izlendiğine dair kısıtlı görüş belirtirken; sınıf öğretmenlerinin çoğu (SÖK2, SÖK3, SÖK4, SÖE6, SÖK9) ise bu konuda görüşlerini belirtmemiştir. Sınıf öğretmenlerinin deneyimleri doğrultusunda özel yetenekli öğrenciler için hazırlanan BEP’lerde izlenen yollara ilişkin elde edilen bilgiler şunlardır; aile-psikolojik danışman/rehber öğretmen-sınıf öğretmeni bir arada görüşmeler yaparak yol haritası oluşturmak (SÖK1); öğrenci-aile-psikolojik danışman/rehber öğretmenin işbirliğinde öğrencinin yetenek alanlarını belirlemek (SÖK5), öğrenciyi ve ilgi alanlarını tanıyarak konuları internet aracılığıyla ya da konunun uzmanlarıyla görüşerek belirlemek (SÖK7); şartlara bağlı olarak plana alınan kazanımlara ekleme ya da çıkarma yapmak (SÖK8). Sınıf öğretmenlerinin çoğunun özel yetenekli öğrencilere yönelik BEP’lerin hazırlanmasında izlenen yollara ilişkin bilgi aktaramaması, BEP

hazırlama aşamaları hakkında bilgi eksiklikleri olduğunu ve bu konuda güçlük yaşadıklarını göstermektedir. Bu kapsamda BEP'lerin hazırlanmasında ve uygulanmasında birinci derecede sorumlu olan sınıf öğretmenlerinin, özel yetenekli öğrencilere yönelik BEP hazırlama aşamaları ile ilgili hizmet içi eğitimler alması; bu eğitimlerin de düzenli ve uygulamaya dönük yapılmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Bu konuda görüşlerini bildiren SÖK1 ve SÖK5 kodlu sınıf öğretmenlerine ait görüşler ise şöyledir:

“Öncelikle rehber öğretmenimizle beraber aile ile görüşüyoruz, onları dinliyoruz. Bu görüşmeler sürekli devam ediyor. Daha sonra okul rehberlik öğretmenimizle beraber bir yol haritası çiziyor ve plana döküyoruz.” (SÖK1)

“Evet, hazırladım ve uyguladım. Bu öğrencilere plan hazırlarken önce öğrencinin yeteneklerinin çok iyi tanımlanması gerekir. Plan hazırlanırken öğrencinin kendisi, rehber öğretmenimiz, aile büyükleri ile iş birliği yapıyoruz.” (SÖK5)

Araştırmaya katılan psikolojik danışman/rehber öğretmenlerin tamamı özel yetenekli öğrenciler için BEP hazırlama ve uygulama sürecinde öğretmenlere müşavirlik yaptıklarını ifade etmiştir. Bu konuda görüşlerini bildiren psikolojik danışman/rehber öğretmenlerin bazılarına ait görüşler şöyledir:

“Okulumuzda özel yetenekli öğrenciler için bireyselleştirilmiş eğitim planı, dersine giren öğretmenler tarafından hazırlanmaktadır. Ben rehber öğretmen olarak görüş ve önerilerimle bu sürece katkıda bulunmaktayım.” (PDRK1)

“Hayır, BEP planlarını sınıf öğretmenleri hazırlıyor. Öğrencinin derslere göre eğitsel performansını alıp, o doğrultuda BEP hazırlıyorlar. Biz rehber öğretmenler BEP kurulu üyesi olarak, öğrenci ile ilgili alınması gereken tedbirler, uygulanması gereken yol konusunda öğretmen ve veliye rehberlik ediyoruz.” (PDRK3)

Araştırmada yer alan dört psikolojik danışman/rehber öğretmen (PDRK2, PDRK3, PDRK5, PDRK6) özel yetenekli öğrenciler için BEP hazırlama ve uygulama sürecinde izlenen yollara ilişkin bilgi verirken; dört psikolojik danışman/rehber öğretmen (PDRK1, PDR4, PDRK7, PDRE8) ise bu konuda herhangi bir açıklama yapmamıştır. Psikolojik danışman/rehber öğretmenlerin deneyimleri doğrultusunda özel yetenekli öğrenciler için hazırlanan BEP'lerde izlenen yollara ilişkin elde edilen bilgiler şunlardır; öğrencinin bireysel performansını almak (PDRK2, PDRK3); seviyesine ve müfredata uygun kazanımlar ve bu kazanımların işleme süresini belirlemek (PDRK3); ilgileri, yetenekleri, potansiyeli doğrultusunda akademik performansını belirlemek (PDRK5); özel yetenek alanları ve geliştirilmesi gereken alanları belirlemek ve

eğitsel performansını almak (PDRK6). Bu konuda görüşlerini bildiren PDRK5 kodlu psikolojik danışman/rehber öğretmen görüşlerini şöyle aktarmıştır:

“Özel yetenekli öğrenciler için okulumdaki öğretmenlere müşavirlik yapmak adına birlikte BEP hazırladım, öğretmenler sınıfta uyguladı, ben de takibini yaptım. Üstün yetenekli öğrenciler için BEP hazırlanırken öncelikle öğrencinin seviyesi, ilgileri, yetenekleri göz önüne alınmalı, akademik olarak potansiyelinin çok iyi belirlenmesi gerekiyor. Ardından da öğrencinin bu potansiyeli daha çok ortaya çıkarabilecek içerikleri plana yerleştirmeliyiz. Bunları yaparken sınıf müfredatının dışına çıkmadan yapmak önemlidir. Bu süreçte okul rehber öğretmeni, RAM’lar ve BİLSEM’ler ile iş birliği yapılabilir.” (PDRK5)

PDRE8 kodlu psikolojik danışman/rehber öğretmen ise özel yetenekli öğrenciler için BEP uygulama sürecinde hazır planlardan yararlanıldığını ve bu konuda az sayıda öğretmenin kendisinden müşavirlik istediğini açıklamıştır. Bu konuda görüşlerini bildiren PDRE8 kodlu psikolojik danışman/rehber öğretmene ait görüşler şöyledir:

“Birebir plan hazırlamadım, uygulamadım. Ancak bu tür öğrencilere ders verecek öğretmenlere yardımcı oldum. Özel yetenekli öğrenciler için hazırlanan ve uygulanan BEP’lerde genel olarak ilkokullarda kendi sınıf öğretmeni olmakta. Planı da öğretmen hazırlamaktadır. Yine uygulamada ‘...’ [bir web eğitim platformu] gibi sitelerden indirilen hazır planlar kullanılmaktadır. Çok az öğretmenin araştırıp plan hazırlamakta olduğunu gördüm. Bana danışan çok az öğretmen arkadaş olmuştur. Olması gereken ile olan çok farklı işlemekte.” (PDRE8)

Araştırma bulgularına göre katılımcıların çoğunun özel yetenekli öğrenciler için BEP hazırlama ve uygulama süreci ile ilgili yeterli deneyimleri olmadığı, BEP hazırlamakta güçlük yaşadıkları söylenebilir. Toprak (2018) yaptığı bir çalışmada da öğretmenlerin BEP hazırlama süreçlerine katılmadıkları için deneyimlerinin olmadığı ve bilgi düzeylerinin düşük olduğu sonucuna varmıştır. Toprak’ın (2018) yaptığı araştırma ile katılımcıların çoğunluğundan elde edilen sonucun benzerlik gösterdiği söylenebilir. Alan yazın incelendiğinde öğretmenlerin özel yetenekli öğrenciler için BEP hazırlamakta güçlük yaşadıkları (Bedur vd., 2015; Akça, Azboy, Fidan, Balcıkoca & Daş, 2018, s. 54) ve öğretmenlerin bu konuda yeterli bilgiye sahip olmadıkları (Akça vd., 2018, s. 62; Burunsuz, 2019) görülmüştür. Kargın’a (2004) göre ise sınıf öğretmenleri lisansta aldıkları özel eğitim derslerinin içeriğinin ve kalitesinin düşük olmasından dolayı BEP hazırlama ve uygulama süreçlerinde yetersiz kalmaktadır. Literatürdeki araştırmalar ile araştırma sonucu birlikte değerlendirildiğinde öğretmenlerin BEP hazırlama ve uygulama süreçlerinde yeterli bilgiye sahip olmadıklarından dolayı güçlük yaşadıkları söylenebilir. Dolayısıyla özel yetenekli öğrencilerin eğitiminden sorumlu

öğretmenlere BEP hazırlama ve uygulama süreçleri ile ilgili hizmet içi eğitimlerin belli aralıklarla verilmesinin bu konuda yaşanan güçlüklerin azaltılmasında etkili olacağı düşünülmektedir. Araştırma bulgularına göre katılımcıların büyük çoğunluğunun özel yetenekli öğrenciler için BEP hazırlama ve uygulama sürecinde psikolojik danışman/rehber öğretmenlerden destek aldığı görülmüştür. Kuyumcu (2011) ve Kuru Habiboğlu (2018) da yaptıkları araştırmalarda BEP hazırlama ve uygulama süreçlerinde öğretmenlerin en büyük destekçilerinin psikolojik danışman/rehber öğretmenler olduğu sonucuna varmıştır. Dolayısıyla literatürdeki araştırmalar ile katılımcılardan elde edilen bulguların sonucunun benzerlik gösterdiği söylenebilir.

Okul yöneticilerine “Özel yetenekli öğrencilere yönelik bireyselleştirilmiş eğitim programlarının hazırlanmasında ve sınıf çalışmalarına entegre edilmesinde öğretmen ve öğrencilere ne gibi olanaklar sağlıyorsunuz? Bu konuda olumlu ve olumsuz deneyimlerinizi bizimle paylaşır mısınız?” sorusu yöneltilmiştir. Araştırmaya katılan okul yöneticileri (OYE1, OYE3, OYE4, OYE5, OYE6, OYE8, OYE9), özel yetenekli öğrencilere yönelik bireyselleştirilmiş eğitim programlarının hazırlanmasında ve sınıf çalışmalarına entegre edilmesinde öğretmen ve öğrencilere sundukları olanaklara ilişkin olumlu ve olumsuz deneyimlerini paylaşmıştır. Okul yöneticilerinin, öğretmen ve öğrencilere sağladıkları olanaklar şunlardır; fiziki mekan, araç-gereç ve materyal donanımını sağlamak (OYE1, OYE4, OYE6, OYE8); drama, akıl oyunları, uygulama bahçesi gibi öğrencilerin yetenek alanlarına göre atölyeler oluşturmak (OYE1, OYE8); destek eğitim odası desteği sunmak (OYE4, OYE5); öğrencileri tiyatro, müze, gezi, söyleşi gibi etkinliklerle desteklemek (OYE3); psikolojik destek vermek ve öğretmenleri hizmet içi eğitimlerle desteklemek (OYE8); kaynak ve bilişim desteği (OYE6) vermektir. Okul yöneticilerinin BEP hazırlama ve uygulama süreçlerinde öğretmenlere ve öğrencilere en çok fiziki mekan, araç-gereç ve materyal anlamında destek sundukları söylenebilir. Bu konuda OYE8 kodlu okul yöneticisi görüşlerini şu şekilde aktarmıştır:

“Şimdi şöyle söyleyeyim; bu çocuklarımızı hem fiziki ortam anlamında hem de eğitim boyutuyla diğer çocuklardan farklılığını ortaya koyup, kendilerini daha iyi hissedecek pozisyonda eğitmemiz lazım. Bu anlamda bir kere o çocuklarımızın alanına; müzik, sanat, spor...hangi alandaysa artık alanına özel varsa okulumuzun ortamı o ortamları hazırlıyoruz...Resim alanında üstün yetenekli bir çocuğumuz vardı. Ona küçük bir atölye hazırlamıştık. Hem onu motive ediyordu hem de kendine

ait, özel hissettiriyordu. Bu anlamda çocuğumuz da orda çalışmalarını sergiliyordu, yapıyordu yani. Ondan sonra ona bir sergi ortamı hazırlamıştık. Sergisini de yapmıştı, güzel olmuştu. Biz onların fiziki ortamlarının hazırlanmasında, psikolojik destek anlamında ve öğretmenlerimizin eğer bir eğitim alması gerekiyorsa hem milli eğitim içinde hem milli eğitim dışı faktörlerde; üniversitedir, farklı alanlardır, özel kurumlardır, üniversitelerdir... onlardan destek alması konusunda bizim üzerimize düşen bir şey olursa biz destekliyoruz okul idaresi olarak.” (OYE8)

Araştırmada görüşlerini bildiren OYE9 kodlu okul yöneticisi, özel yetenekli öğrencilere yönelik bireyselleştirilmiş eğitim programlarının hazırlanması ve sınıf çalışmalarına entegre edilmesi sürecine öğretmenlerin talebi olursa destek verdiklerini belirtmiştir. Bu konudaki görüşlerini bildiren OYE9 kodlu okul yöneticisine ait görüşler ise şöyledir:

“İdareci olarak baktığımız zaman öğretmenimiz zaten kendisi yapıyor, rehber öğretmenimizle birlikte. Onların herhangi bir talepleri olursa tabii ki yardımcı olmaya çalışıyoruz. Genel itibarıyla sınıf içerisinde onlar kendileri yapıyorlar.” (OYE9)

Yedi okul yöneticisinin özel yetenekli öğrencilere yönelik BEP’lerin hazırlanmasında ve sınıf çalışmalarına entegre edilmesinde öğretmen ve öğrencilere birtakım olanaklar sundukları görülmüştür. Buna göre dört okul yöneticisinin fiziki mekan, araç-gereç ve materyal donanımını sağladığı; iki okul yöneticisinin drama, akıl oyunları, uygulama bahçesi gibi öğrencilerin yetenek alanlarına göre atölyeler oluşturduğu; iki okul yöneticisinin destek eğitim odası desteği sunduğu; bir okul yöneticisinin öğrencileri tiyatro, müze, gezi, söyleşi gibi etkinliklerle desteklediği; bir okul yöneticisinin psikolojik destek verdiği ve öğretmenleri hizmet içi eğitimlerle desteklediği; bir okul yöneticisinin ise kaynak ve bilişim desteği sağladığı tespit edilmiştir.

Araştırma bulgularına göre okul yöneticilerinin BEP hazırlama ve uygulama süreçlerinde öğretmenlere ve öğrencilere en çok fiziki mekan, araç-gereç ve materyal anlamında destek sundukları söylenebilir. Literatürde yapılan araştırmalar incelendiğinde bazı okul yöneticilerinin araç-gereç ve materyal anlamında öğretmenlere destek verdikleri (Kuru Habiboğlu, 2018, s. 51); bazılarının ise kaynak konusunda öğretmenlere yeterince destek vermedikleri (Akça vd., 2018, s. 61) görülmüştür. Buradan yola çıkılarak okul yöneticilerinin BEP süreçlerinin etkili ve sağlıklı yürütülmesinde öğretmenlere ve öğrencilere tam anlamıyla destek sunmadıkları düşünülmektedir. Araştırma bulgularına göre katılımcıların büyük çoğunluğunun özel yetenekli öğrenciler için BEP hazırlama ve uygulama sürecinde

psikolojik danışman/rehber öğretmenlerden destek aldığı söylenebilir. Kuyumcu (2011) ve Kuru Habiboğlu (2018) yaptıkları araştırmalarda da BEP hazırlama ve uygulama süreçlerinde öğretmenlerin en büyük destekçilerinin psikolojik danışman/rehber öğretmenler olduğu sonucuna varmıştır. Dolayısıyla literatürdeki araştırmalar ile katılımcılardan elde edilen bulguların sonucunun benzerlik gösterdiği söylenebilir.

Sınıf öğretmenlerine “Özel yetenekli öğrencilere yönelik bireyselleştirilmiş eğitim programlarının hazırlanmasında ve sınıf çalışmalarına entegre edilmesindeki deneyim ve gözlemlerinizi dikkate aldığınızda size düşen görev ve sorumluluklar nelerdir? Bu görev ve sorumluluklarınızı yerine getirirken karşılaştığınız destekler ve engeller nelerdir?” soruları yöneltilmiştir. Araştırmaya katılan ve görüş bildiren sınıf öğretmenleri (SÖK1, SÖK2, SÖK3, SÖE6, SÖK7, SÖK8), özel yetenekli öğrencilere yönelik bireyselleştirilmiş eğitim programlarının hazırlanmasında ve sınıf çalışmalarına entegre edilmesinde kendilerine düşen görev ve sorumlulukları belirtmiştir. Bu konuda görüşlerini bildiren sınıf öğretmenleri kendilerine düşen görev ve sorumlulukları; bireyselleştirilmiş eğitim planını uygulamak (SÖK1, SÖK3), öğrencilerin özel yönlerini geliştirici çalışmalar yapmak (SÖE6), yıllık planda özel yetenekli öğrenciler için etkinliklere yer vermek (SÖK7), öğrenciyi destekleyip ileriye götürmek (SÖK8), bireyselleştirilmiş eğitim planını öğrencinin ihtiyacına göre hazırlamak ve özel yetenekli öğrencilerin tespitinde dikkatli ve iyi bir gözlemci olmak (SÖK2) şeklinde açıklamıştır. Sınıf öğretmenlerinin birkaçının özel yetenekli öğrencilere yönelik BEP uygulamayı görev ve sorumlulukları arasında belirttiği; ancak sınıf ortamında özel yetenekli öğrencilere yönelik BEP uygulamadıklarını ifade ettikleri görülmüştür. Buradan yola çıkılarak teorik ile uygulamanın örtüşmediği; sınıf öğretmenlerinin bir kısmının özel yetenekli öğrencilere yönelik BEP hazırlamayı görev ve sorumlulukları arasında olduğunu bildikleri halde sınıf ortamında uygulamadıkları söylenebilir. Özel yetenekli öğrencilere yönelik bireyselleştirilmiş eğitim programlarının hazırlanmasında ve sınıf çalışmalarına entegre edilmesinde kendisine düşen görev ve sorumluluklara ilişkin görüşlerini SÖK2 kodlu sınıf öğretmeni şu şekilde aktarmıştır:

“Öncelikle öğrencilerin tespiti öğretmenin gözlemine bağlıdır. Öğretmen bu konuda çok dikkatli olmalıdır. Eğitim planları hazırlanırken de öğrencinin ihtiyacına göre hazırlanmalıdır. Kısa vadeli ve uzun vadeli amaçlar belirlenmeli ve takip edilmelidir.” (SÖK2)

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinin (MEB, 2020a) 57. maddesinde öğretmenlerin görev ve sorumlulukları arasında; BEP'i uygulamak ve değerlendirmek, ailelere yönelik yapılacak çalışmaları planlamak ve yürütmek, öğrencinin eğitsel performansını dikkate alarak başka okullara yönlendirilmesinde BEP birimi ile işbirliği yapmak, öğrencinin kullandığı cihazların olması durumunda bu cihazların kontrolünü sağlamak, bireysel gelişim raporu ve eğitsel değerlendirme isteği formunun hazırlanmasında işbirliği yapmak, öğrencinin gelişimini takip etmek vb. yer almaktadır. Araştırma sonuçları ile Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinin (MEB, 2020a) 57. maddesi karşılaştırıldığında öğretmenlerin görev ve sorumluluklarının tamamı konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıkları söylenebilir.

Araştırmaya katılan ve görüş bildiren sınıf öğretmenleri (SÖK1, SÖK2, SÖK3, SÖK5, SÖK7, SÖK8), özel yetenekli öğrencilere yönelik bireyselleştirilmiş eğitim programlarının hazırlanmasında ve sınıf çalışmalarına entegre edilmesinde görev ve sorumluluklarını yerine getirirken aldıkları birtakım desteklerin olduğunu belirtmiştir. Sınıf öğretmenlerinin çoğu (SÖK1, SÖK5, SÖK7, SÖK8), bu süreçte en büyük destekçilerinin psikolojik danışman/rehber öğretmen ve aile olduğunu söylemiştir. SÖK5 ve SÖK8 kodlu sınıf öğretmenleri ise psikolojik danışman/rehber öğretmen ve ailenin yanı sıra okul idaresinin de bu süreçte kendilerine destek verdiğini dile getirmiştir. Bu konuda görüşlerini bildiren SÖK5 ve SÖK8 kodlu sınıf öğretmenlerine ait görüşler şöyledir:

“...Görev ve sorumluluklarımızı yerine getirirken okul idaresinden, rehber öğretmenimizden, öğrenci velilerimizden yeterli desteği alıyorum.” (SÖK5)

“...Özellikle ailelerin desteğini aldım, o öğrenciler için hazırlanmış kitapları veya materyalleri temin etme konusunda hep yardımcı olmuşlardır. Okul idaresi destek eğitim odası uygulamasıyla destek olmuştur.” (SÖK8)

Sınıf öğretmenleri (SÖK2, SÖK3, SÖK5), özel yetenekli öğrencilere yönelik bireyselleştirilmiş eğitim programlarının hazırlanmasında ve sınıf çalışmalarına entegre edilmesinde görev ve sorumluluklarını yerine getirirken bazı engellerle karşılaştıklarını ve bu engellerin; velinin isteksizliği (SÖK2), sınıf mevcudunun kalabalık olması ve birçok farklı seviyede öğrencinin olması (SÖK3), yeterli zamanın olmaması (SÖK5) olarak açıklamıştır. Bu konuda SÖK3 kodlu sınıf öğretmeni görüşlerini şöyle aktarmıştır:

“Şimdi tabi ki bu çocuklarla bizim sınıf mevcutlarımızın kalabalık olması sebebiyle çok, aşırı böyle birebir ilgi söz konusu olamıyor. Bu anlamda bu bireyselleştirilmiş eğitim planlarını, sınıf ortamında çalışırken tabi ki zaman zaman zorlanıyoruz, zorluklar yaşıyoruz. Bu da hani aynı sınıf ortamında pek çok düzeyde öğrencinin bir arada olmasından kaynaklanan güçlükler aslında bunlar. Bu anlamda da hani bizim üstümüze düşen görev mümkün olduğunca bu çocuklara dediğim gibi ışığını söndürmek değil, ışığını parlatmaya çalışarak planları mutlaka yerinde, zamanında uygulamaya çalışmak bizim en büyük sorumluluğumuz, en önemli sorumluluğumuz. Tabi bu arada bu sorumlulukları yerine getirirken sınıflarımız pek çok düzeydeki öğrencinin bir arada olduğu sınıflar olduğu için zaman zaman zorlanıyoruz, bu planları yerine getirirken.” (SÖK3)

Literatürde yapılan araştırmalar incelendiğinde öğretmenlerin BEP’lerin hazırlanması ve sınıf çalışmalarına entegre edilmesinde sınıf mevcutlarının fazla olması, farklı birçok seviyede öğrencinin olması, ders süresinin yeterli olmaması gibi birçok problem ve zorlukla karşılaştıkları görülmüştür (İlik, 2018; Kuyumcu, 2011; Sütçü, 2007; Ateş, 2017, s. 211-225; Burunsuz, 2019, s. 57-60; Tekin Ersan & Ata, 2016, s. 170). Buradan yola çıkılarak araştırma sonucunun literatürde yapılan araştırma sonuçları ile benzerlik gösterdiği söylenebilir.

Psikolojik danışman/rehber öğretmenlere “Özel yetenekli öğrencilere yönelik bireyselleştirilmiş eğitim programlarının hazırlanmasında ve sınıf çalışmalarına entegre edilmesinde öğretmenler nasıl bir yönlendirmeye ihtiyaç duyuyorlar? Bu süreçlerde deneyim ve gözlemlerinizi dikkate aldığınızda rehberlik servisinin öğretmenlere hangi konularda destek sağladığını; bu süreçlerdeki olumlu ve olumsuz deneyimlerinizi bizimle paylaşır mısınız?” soruları yöneltilmiştir. Araştırmaya katılan psikolojik danışman/rehber öğretmenlerin çoğu (PDRK1, PDRK2, PDRK5, PDRK6, PDRK7, PDRE8) özel yetenekli öğrencilere yönelik bireyselleştirilmiş eğitim programlarının hazırlanmasında ve sınıf çalışmalarına entegre edilmesinde öğretmenlerin birtakım yönlendirmeye, desteğe ihtiyaç duyduklarını belirtmiştir. Psikolojik danışman/rehber öğretmenler, sınıf öğretmenlerinin en çok bireyselleştirilmiş eğitim programını zenginleştirmede (PDRK1, PDRK2, PDRK5, PDRK6, PDRK7); bireyselleştirilmiş eğitim programını hazırlama aşamalarında (PDRK2, PDRE8); performans alımında, ölçme ve değerlendirme aracını belirlemede (PDRK2); sınıf yönetiminde, ders içi öğretim yöntemlerinde, sınıf ortamının düzenlenmesinde, aile eğitiminde, devamsızlık takibinde, bireysel gelişimin takibinde (PDRK6); öğrencinin özellikleri hakkında, BEP’e alınacak hedef ve davranışların belirlenmesinde (PDRE8) yönlendirmeye ve desteğe ihtiyaç duyduklarını ifade etmiştir. Bakıldığında sınıf öğretmenlerinin en çok BEP’lerin zenginleştirilmesi ve

hazırlanması aşamalarında desteğe ihtiyaç duyması bulgusu, sınıf öğretmenlerinin BEP'lerin hazırlanmasında izlenen yollara ilişkin bilgi aktaramadıkları bulgusunu desteklediği söylenebilir. Kuru Habiboğlu (2018) ve Kuyumcu (2011) yaptıkları araştırmalarda öğretmenlerin BEP hazırlama ve uygulama aşamalarında, BEP'lerin raporlaştırılmasında desteğe ve yönlendirmeye ihtiyaç duydukları sonucuna varmıştır. Araştırma bulguları değerlendirildiğinde literatürdeki araştırma sonuçlarına ek olarak öğretmenlerin sınıf yönetimi, ders içi öğretim yöntemleri, sınıf ortamının düzenlenmesi, aile eğitimi, devamsızlık takibi, bireysel gelişimin takibi, özel yetenekli öğrencinin özellikleri gibi konularda da desteğe ve yönlendirmeye ihtiyaç duydukları söylenebilir. Bu konuda görüşlerini bildiren psikolojik danışman/rehber öğretmenlerin bazılarının ait görüşler şöyledir:

“İlk defa plan hazırlayan öğretmenler için zor gelebiliyor bazen. Bu konuda bizler planın hazırlanma aşamalarını anlatıyoruz. Planı tamamen rehber öğretmenin hazırlamasını bekleyen öğretmenler de oluyor. Bu konuda şöyle destek verip, teşvik etmemiz gerekiyor; bunun müfredatla alakalı olduğunu, öğrencinin müfredatta hangi kazanımları hangi seviyede bildiğinin tespitinde sınıf ve branş öğretmenlerinin büyük önem arz ettiğini anlatıyoruz. Performans alımında sözel veya yazılı ölçme aracı kullanabileceklerini ve planın tamamen öğrencinin performansına ve öğrencinin mevcut performansını ileri taşıyacak içeriklere yönelik olması gerektiğini anlatıyoruz.” (PDRK2)

“Sınıfların kalabalık olması sınıf içinde BEP'lerin uygulanabilirliğini olumsuz yönde etkilemekte bazen. Bu noktada sınıf yönetimi, ders içi öğretim yöntemleri ve sınıf ortamının düzenlenmesi gibi konularda iş birliğine gidilmektedir. Ayrıca BEP'e alınan kazanımların işlenmesinde ihtiyaç duyulan içerik zenginleştirme konusunda da paylaşımlar olmaktadır. Çalıştığım kurumda öğretmenlerin bu konuda rehberlik servisi ile iş birliği yapmaktadır. Çalıştığım kurumda öğretmenlerin bu konuda rehberlik servisi ile iş birliği yapmaya istekli ve açık olduklarını söyleyebilirim. Özel yetenekli ve özel gereksinimli tüm öğrenciler için sınıf öğretmenleri ile düzenli görüşmeler yapılmakta ve karşılıklı öğrenci gelişimi takip edilmektedir. Yıl içerisinde destek eğitim odalarında verilen eğitimler de dahil öğrencilerin aylık gelişimleri takip edilmekte ve buna bağlı olarak BEP'lerde değişikliğe gidilme imkânı bulunmaktadır. Bu öğretmen rehberlik servisi iletişimini de canlı tutmaktadır. Okul idaresinin sahiplenici etkisinin sürecin sağlıklı ilerlemesinde çok önemli olduğunu düşünüyorum. Rehberlik servisi olarak; aile eğitimi, devamsızlık takibi, bireysel gelişimin takibi ve süreçte oluşabilecek sorunlara karşı konsültasyon çalışmaları ile destek sağlanmaktadır.” (PDRK6)

Katılımcılara “BEP süreçlerinin özel yetenekli öğrenciler için yeterliliğini değerlendirir misiniz?” sorusu yöneltilmiştir. Araştırmaya katılan ve görüşlerini bildiren dört okul yöneticisi (OYE1, OYE2, OYE5, OYE9) BEP hazırlama ve uygulama süreçlerinin özel yetenekli öğrenciler için yeterli olmadığını savunmuştur. Bu konuda görüşlerini aktaran ve okul yöneticilerinin, öğretmenlerin eğitimlerle desteklenmesi gerektiğini dile getiren OYE2 kodlu okul yöneticisine ait görüşler şöyledir:

“Okulumuzda ben yeterli olduğunu düşünmüyorum. Hatta bu konuda bizlerin hizmet içi eğitim kursuna sadece idareci olarak değil; öğretmenlerin, idarecilerin ciddi anlamda desteklenmesi gerektiğini düşünüyorum. Yani burada sizlerle [rehber öğretmenlerle] iletişime geçerek, sizlerin bizlerle daha fazla iletişim halinde olarak hizmet içi eğitim çalışmalarıyla doldurulmamız gerektiğine inanıyorum.” (OYE2)

OYE3, OYE4, OYE7 ve OYE8 kodlu okul yöneticileri ise BEP hazırlama ve uygulama süreçlerinin özel yetenekli öğrenciler için yeterliliğini değerlendirirken kesin ifadeler kullanmamıştır. Okul yöneticileri, özel yetenekli öğrenciler için bu sürecin yeterli olmasında psikolojik danışman/rehber öğretmen ve sınıf öğretmenin öğrenciyi iyi tanımalarının (OYE3); öğretmenlere, okul yöneticilerine ve ailelere hizmet içi eğitimlerin verilmesinin (OYE4, OYE8); gerekli özenin gösterilmesinin (OYE7); okul-aile-BİLSEM paydaşlarının koordineli ve planlı çalışmasının (OYE8) belirleyici olduğunu ifade etmiştir. Bu konuda okul yöneticisi görüşlerinden bazıları şöyledir:

“BEP süreçlerinin özel yetenekli öğrenciler için öğrenciyi iyi tanıyan öğretmenle, bir rehberlik servisiyle çok anlamını bulduğunu çok daha kaliteli hale geldiğini söyleyebilirim. Ancak öğretmen eğer öğrencisini tanımıyorsa, rehber öğretmenin bu konudaki çalışmaları yetersizse okul içerisindeki çok da ben BEP süreçlerinde bu tarz öğrencilerin gözden kaçırıldığını, sınavlara katılmadığını düşünüyorum açıkçası.” (OYE3)

“...Bu sürecin sadece okulla değil; özellikle sizin [araştırmacının] görev yaptığınız Bilim ve Sanat Merkezleri gibi alanlarla da koordineli çalışılması gerektiğini düşünüyorum. Ve okulların da bu süreçte işin içinde kervan yolda düzülür anlayışıyla değil de planlayarak, programlayarak ve bunun eğitimini hem öğretmene hem hangi paydaş varsa; aile gibi okul idaresi gibi ya da diğer faktörler, onların da bunlardan yararlanacağı şekilde düzenlenmesi gerekir.” (OYE8)

Araştırmaya katılan ve görüşlerini bildiren altı sınıf öğretmeni (SÖK1, SÖK2, SÖK3, SÖK5, SÖK6, SÖK7) BEP hazırlama ve uygulama süreçlerinin özel yetenekli öğrenciler için yeterli olmadığını ve geliştirilip, güncellenmesi gerektiğini belirtmiştir. Sınıf öğretmenleri zamanın kısıtlı olması (SÖK2, SÖK3, SÖK7), öğrencilerdeki değişimin hızlı olması (SÖK5) gibi sebeplerden dolayı BEP hazırlama ve uygulama süreçlerinin özel yetenekli öğrenciler için yeterli olmadığını ileri sürmüştür. Bu konuda görüş bildiren SÖK3 kodlu sınıf öğretmenine ait görüşler şöyledir:

“Tabi ki biz şimdi sınıf ortamında uygulamaya çalıştığımız için minimum düzeyde tutuyoruz bu planların çeşitliliğini, plan içeriğinin çeşitliliğini minimum düzeyde tutuyoruz. Bu anlamda belki daha farklı çalışmalar uygulayabileceğimiz planlar ya da zaman dilimi olarak daha farklı çalışacağımız bir atmosfer olsa bu çocuklarla tabi ki daha yeterli olduğunu düşünebilirim ama şu aşamada bu öğrenciler için çok da yeterli olduğunu düşünmüyorum.” (SÖK3)

Araştırmaya katılan psikolojik danışman/rehber öğretmenlerin beşi (PDRK2, PDRK3, PDRK5, PDRK6, PDRK7), BEP hazırlama ve uygulama süreçlerinin özel yetenekli öğrenciler için yeterli olmadığını belirtmiştir. Bu konuda görüşlerini bildiren psikolojik danışman/rehber öğretmenlere göre BEP sürecinin özel yetenekli öğrenciler için yeterli olmamasının sebepleri; öğretmen eğitimlerinin yeterli olmaması (PDRK5, PDRK7), sınıf ortamının ve sürenin yetersiz olması (PDRK2); planların içerik olarak zenginleştirilmemesi ve sürecin ödev yapımı, ders tekrarı mantığına dönüşmesi (PDRK6)'dir. Bu konuda PDRK3 kodlu psikolojik danışman/rehber öğretmene ait dikkat çekici görüş ise şöyledir:

“Sınıf öğretmeni çok güzel, çocuğa uygun bir BEP hazırlasa ve bunu ders programlarına entegre ederek uygun bir şekilde çocuğa verse bile, bunun yetersiz olacağını düşünüyorum. Okul içinde çeşitli etkinliklerde, sosyal faaliyetlerde, spor ve sanat faaliyetlerinde, projelerde bu çocukların aktif bir şekilde yönlendirilmeleri gerektiğini düşünüyorum.” (PDRK3)

Araştırmada yer alan psikolojik danışman/rehber öğretmenlerin bazıları ise BEP hazırlama ve uygulama süreçlerinin özel yetenekli öğrenciler için yeterli olup olmamasının öğretmenin yeterliliğine (PDRK1, PDRK4); okulun, öğrenci ve velinin yeterliliğine (PDRE6) göre değiştiğini ifade etmiştir. Bu konuda PDRK1 kodlu psikolojik danışman/rehber öğretmen görüşlerini şöyle aktarmıştır:

“Bu durum BEP’i hazırlayan ve uygulayan öğretmene göre değişmektedir. Araştıran, kendini yenileyen, okuyan, teknolojiyi iyi kullanan öğretmenlerin BEP sürecinde öğrencilerine artı değer, beceri ve bilgi kattığını görmekteyim.” (PDRK1)

Araştırmaya katılan okul yöneticilerinin, sınıf öğretmenlerinin ve psikolojik danışman/rehber öğretmenlerin görüşlerine göre okul bileşenlerinin bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlanması ve uygulanması sürecinde karşılaştıkları olumlu ve olumsuz durumlar Tablo 3.3’de özetlenerek gösterilmiştir:

Tablo 3.3: Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Hazırlanması ve Uygulanması Sürecinde Karşılaşılan Olumlu ve Olumsuz Durumlar

Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Hazırlanması ve Uygulanması Sürecinde Karşılaşılan Olumlu Durumlar	Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Hazırlanması ve Uygulanması Sürecinde Karşılaşılan Olumsuz Durumlar
Öğrencilerin yetenek alanlarına yönelik atölyeler açılması	Öğretmenlere ve okul yöneticilerine yönelik hizmet içi eğitimlerin yetersiz olması
Öğrencilere destek eğitim odası desteği sunulması	BEP süreçlerinin yeterli ve güncel olmaması
Öğrencilere yönelik tiyatro, müze, gezi, söyleşi vb. etkinlikler düzenlenmesi	Velilerin isteksizliği
Öğretmenlere psikolojik destek ve müşavirlik hizmetlerinin sunulması	Sınıf mevcutlarının kalabalık olması
Kaynak ve bilişim desteğinin sunulması	Birçok farklı seviyede öğrencinin olması
Öğretmenlerin hizmet içi eğitimlerle desteklenmesi	Zamanın yeterli olmaması
Öğrencilerin özel yetenek alanlarının geliştirilmesi	Sınıf ortamının yetersiz olması
Öğrencilerin ihtiyaçlarına yönelik etkinlikler yapılması	Programın içeriğinin zenginleştirilmemesi
Öğretmenlere ve velilere özel yetenekli bireylerle ilgili eğitimler verilmesi	BEP sürecinin ödev yapımı ve ders tekrarına dönüşmesi
Psikolojik danışman/rehber öğretmen ve veli desteği	Öğrencilerdeki değişimin hızlı olmasından dolayı takibin zorlaşması
Fiziki mekan, araç-gereç ve materyal donanımının sağlanması	

Katılımcılardan elde edilen bulgular birlikte değerlendirildiğinde BEP hazırlama ve uygulama süreçlerinin özel yetenekli öğrenciler için yeterli olmadığı; yeterli olabilmesi için özellikle öğretmen eğitimlerine öncelik verilmesi gerektiği söylenebilir. Literatürde yapılan araştırmalara bakıldığında da öğretmenlerin BEP hazırlama ve uygulamada konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıkları ve eğitim almadıkları görülmektedir (Ateş, 2017; Bedur vd., 2015; Burunsuz, 2019; İlik, 2018; Nar, 2017; Pemik & Levent, 2019). Buradan yola çıkılarak araştırmadan elde edilen bulguların literatürde yapılan araştırma sonuçları ile benzerlik gösterdiği söylenebilir.

3.3. Destek Eğitim Odalarının İşleyişine Yönelik Olumlu ve Olumsuz Durumlar

Araştırmanın üçüncü alt amacı doğrultusunda yapılan görüşmelerde okul yöneticilerine, sınıf öğretmenlerine ve psikolojik danışman/rehber öğretmenlere destek eğitim odalarını nasıl tanımladıklarına, destek eğitim odalarının işleyişiyle ilgili mevzuat ve uygulamaları nasıl değerlendirdiklerine, eğitimcilik yaşamlarında özel yetenekli özel yetenekli öğrenciler için destek eğitim odaları ile ilişkili deneyimleri

olup olmadığına, destek eğitim odalarının özel yetenekli öğrencilere olumlu ve olumsuz yansımalarının neler olduğuna ilişkin sorular yöneltilmiş ve bu sorulara verilen yanıtlar üzerinden destek eğitim odalarının işleyişine yönelik olumlu ve olumsuz durumlara dair bulgular elde edilmiştir.

Katılımcılara “Destek eğitim odalarını tanımlar mısınız?” sorusu yöneltilmiştir. Araştırmaya katılan ve görüşlerini bildiren okul yöneticileri destek eğitim odalarını; özel yetenekli ve özel gereksinimli öğrenciler için (OYE3, OYE4, OYE5), bireysel eğitim programı hazırlanan öğrencilere yönelik (OYE2, OYE7), belli hedefler doğrultusunda birebir eğitim vermek için (OYE3, OYE6), BEP hazırlanan öğrencilerin eğitim gereksinimlerinin karşılanmasına yönelik (OYE2), özel gereksinimli ve özel yetenekli öğrencilerin kendilerini geliştirmesi için (OYE5), özel gereksinimli ve kaynaştırma öğrencilerinin ders dışı saatlerde eğitim alması için (OYE4) açılan odalar olarak tanımlamıştır. OYE1, OYE7 ve OYE8 kodlu okul yöneticileri ise destek eğitim odalarının tanımına ilişkin görüşlerini bildirmemiştir. Destek eğitim odalarının tanımına ilişkin görüşlerini bildiren OYE2 ve OYE5 kodlu okul yöneticisine ait görüşler şöyledir:

“BEP’li öğrencilerimizin yani bireyselleştirilmiş eğitimi planı hazırlanan öğrencilerimizin faydalandığı odalar. Yani bu öğrencilerimizin ihtiyaçları doğrultusunda hazırlanan, eğitim gereksinimlerini en üst düzeyde giderilmesi adına hazırlanan odalarımızdır.” (OYE2)

“Özel gereksinimli ve üstün yetenekli öğrenciler için kendilerini geliştirmek için açılmış yerlerdir.” (OYE5)

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin birkaçı destek eğitim odalarını; özel yetenekli ve özel gereksinimli öğrencilere yönelik (SÖK2, SÖK3, SÖK5, SÖK8), öğrenme güçlüğü ve özel gereksinimli öğrencilerin bilişsel, kişisel, sosyal, davranışsal, duygusal gelişimlerini desteklemek için (SÖK3), özel yetenekli öğrencilerin eğitimleri için (SÖK5), özel gereksinimli ve özel yetenekli öğrencileri ileriye taşımak için (SÖK8) tasarlanmış odalar olarak tanımlamıştır. SÖK1 kodlu sınıf öğretmeni bu konuda bilgisi olmadığını ifade ederken; SÖK4, SÖK7 ve SÖK9 kodlu sınıf öğretmenleri destek eğitim odalarının tanımına ilişkin herhangi bir açıklama yapmamıştır. Destek eğitim odalarının tanımına ilişkin görüşlerini bildiren SÖK3 kodlu sınıf öğretmenine ait görüşler şöyledir:

“...Destek eğitim odaları öğrenme güçlüğü yaşayan ya da tam tersi özel yetenekli öğrencilerle, onların kendi yeteneklerine kendi akademik başarılarına ya da duygusal, kişisel, davranışsal, bilişsel başarılarına yönelik çalışmaları uyguladığımız odalar, destek eğitim odaları.” (SÖK3)

Araştırmaya katılan ve görüşlerini bildiren psikolojik danışman/rehber öğretmenler ise destek eğitim odalarını; özel eğitime ihtiyacı olan özel yetenekli ve özel gereksinimli öğrencilere yönelik (PDRK1, PDRK2, PDRK5, PDRK6); bireysel ya da grup olarak (1-3 arası sayı) aynı tanımlı öğrencileri yüz yüze desteklemek için (PDRK2, PDRK5, PDRK8), özel yetenekli ve özel gereksinimli öğrencileri ders içi ya da ders dışı saatlerde desteklemek için (PDRK5), BEP’ler doğrultusunda çalışmaların yürütülmesi için (PDRK6), özel gereksinime ihtiyacı olan öğrencilerin eğitimden en üst düzeyde faydalanmasına yönelik hazırlanmış ve materyal ve araç gereçlerle donatılmış (PDRK1), ekstra derslerin yapıldığı (PDRK4) ortamlar olarak tanımlamıştır. Bu konuda görüşlerini bildiren PDRK1 kodlu psikolojik danışman/rehber öğretmene ait görüşler şöyledir:

“Destek eğitim odaları özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin, kendilerine sunulan eğitimden en üst düzeyde faydalanmalarını sağlayacak materyal, araç-gereçlerle donatılmış eğitim ortamıdır.” (PDRK1)

Destek eğitim odasının tanımının bilinmesi; destek eğitim odasında kimlere, hangi doğrultuda eğitim verileceğinin farkında olunması açısından önemlidir. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’ne (MEB, 2020a) göre ise destek eğitim odası; “Tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitimlerine devam eden öğrenciler ile özel yetenekli öğrencilere ihtiyaç duydukları alanlarda destek eğitim hizmetleri verilmesi için düzenlenmiş eğitim ortamı,” olarak tanımlanmıştır. Destek eğitim odasının tanımına ilişkin katılımcılardan elde edilen sonuçlar ile ilgili yönetmelikteki tanım birlikte değerlendirildiğinde, katılımcıların bir kısmının yanlış ve yetersiz bilgiye, bir kısmının ise yeterli bilgiye sahip olduğu söylenebilir. Bu da katılımcıların bir kısmının destek eğitim odasının amaca yönelik ve işlevsel kullanılmasında eksiklerinin olduğunu düşündürmüştür.

Katılımcılara “Destek eğitim odalarının işleyişiyle ilgili mevzuat ve uygulamaları değerlendirir misiniz?” sorusu yöneltilmiştir. Araştırmaya katılan ve görüşlerini bildiren okul yöneticileri, destek eğitim odalarının işleyişiyle ilgili mevzuat ve uygulamaları değerlendirmiştir. Okul yöneticilerinin çoğu (OYE1, OYE2, OYE3, OYE4, OYE5), destek eğitim odalarının fiziksel, donanımsal, materyal anlamında

yeterli olmadığını dile getirmiştir. Bu konuda görüşlerini bildiren ve öğretmen eğitimlerine de dikkat çeken OYE5 kodlu okul yöneticisine ait görüşler şöyledir:

“...Mevzuata göre odanın içinde olması gerekenler yazıyor ancak ekonomik yetersizliklerden dolayı odalarda gerekli malzemeler yok. Bunların tamamlanması gerekiyor. Öğretmenlere de mutlaka kurs verilmeli, verilenler yeterli değil ve MEB her yıl bu eğitimleri, sertifikaları güncellemeli.” (OYE5)

OYE1 ve OYE4 kodlu okul yöneticileri okulun her yerinin destek eğitim odası yapılabilmesine ilişkin mevzuat hükmünü olumsuz bulduğunu belirterek eleştirmiştir. Bu konuda görüş bildiren ve destek eğitim odasında grup eğitimi yerine birebir eğitim yapılmasını da savunan OYE1 kodlu okul yöneticisine ait görüşler şöyledir:

“Burada eleştirel bir bakış açısı sergileyeceğim. Normalde yönetmelik sekiz metrekaresi galiba yanlış hatırlamıyorsam, yani belli bir metrekaresi özelliği konulmuş, okulun herhangi bir alanı bunun için değerlendirilebilir ibaresi yazılmış. Biz bunu bu şekilde yapmıyoruz. Sonuçta destek eğitim odaları bence diğer sınıfların bir tık daha üstünde olmalıdır. Yani o çocuk o sınıfa girdiğinde, birebir eğitim aldığına ki zaten ben hala aynı kanaatteyim; öğrencilerin seviyeleri aynı olmuş olsa bile ben, birebir eğitimin daha avantajlı olduğunu düşünüyorum. Tabi bunun için fiziki şartların, öğretmenin saatinin ve öğretmen sayısının buna müsaade ediyor olması lazım. Biz kendi okulumuz için düzenlediğimizde ben, okulumda sınıf dışında hiçbir alanı destek eğitim odası olarak talep etmedim yazışmalarımda. Bazı okullarda fiziki şartların eksikliğinden bazı alanlar kullanılmış; öğretmenler odası, idari odalar, memur odası gibi alanlar kullanılmış. Hatta bazı okullarda koridorlarda destek eğitim odası adı altında üstü açık alanlar oluşturulmuş. Belki öğrenci merkezli düşündüğümüzde günü kurtarma adına yapılan bir çalışma olumlu gibi sergilenmiş olsa bile ileride doğuracağı sonuçlara baktığımızda bence olumsuz. Yani çocuğu sanki bir kenara teşhis etmiş gibi köşeye almış oluyorsunuz diğer çocuklar gözünde. Yani bu çocuk özel yetenekli de olsa özel gereksinimli de olsa farklı bir açıdan düşünülebilir. Ben dediğim gibi özel yetenekli ve özel gereksinimli öğrenciler için sınıflarının donanımsal olarak materyal anlamında, teknolojik anlamda çok iyi olması gerektiğini düşünüyorum.” (OYE1)

OYE3 kodlu okul yöneticisi destek eğitim odaları ile ilgili mevzuatın eksik kaldığını özellikle destek eğitim odalarına öğretmen görevlendirmeleri konusunda sorun yaşandığını ifade etmiştir. Bu konuda OYE3 kodlu okul yöneticisi görüşlerini şöyle aktarmıştır:

“...Genellikle öğretmen ihtiyacı çekiyoruz. Yani öğrencimiz olsa bile özel eğitim verecek öğretmenlerimizle ilgili problemler yaşıyoruz. Bu konuda bence mevzuata bir şeyler eklenebilir. Mevzuatın bu konuda biraz eksik olduğunu düşünüyorum. Çünkü destek eğitim odası her yerde eşit standartta uygulanmıyor bu yüzden. Mesela biz bu yılki destek eğitim odalarına talepte bulunan bir öğretmen bulamadığımız için ilçeden öğretmen talebinde bulunduk. Bence bu mevzuatla ilgili burada bir eksiklik var. Bu çocuklar burada bu eğitimi mesela şu süreçte alamayacaklar açılmış olmasına rağmen.” (OYE3)

OYE7 ve OYE9 kodlu okul yöneticileri ise destek eğitim odalarının işleyişi ile ilgili mevzuata ilişkin olumsuz bir eleştiri getirmemiş ve destek eğitim odası

uygulamalarının sistemli, düzenli olarak yürütüldüğünü belirtmiştir. Bu konuda görüş bildiren OYE7 kodlu okul yöneticisine ait görüşler şöyledir:

“Uygulamalar sistemli ve düzenli bir şekilde öğrenciye ait paydaşlar arasında yürütülmektedir.” (OYE7)

Araştırmaya katılan ve görüşlerini bildiren sınıf öğretmenleri, destek eğitim odalarının işleyişiyle ilgili mevzuat ve uygulamaları değerlendirmiştir. Sınıf öğretmenlerinin altısı (SÖK2, SÖK4, SÖK5, SÖE6, SÖK7, SÖK8), destek eğitim odalarının fiziksel, donanımsal ve materyal anlamında yetersiz olduğunu ifade etmiştir. Bu konuda görüşlerini bildiren ve mevzuatın yeterli olmasına rağmen uygulamanın yetersiz olduğunu özellikle dile getiren SÖK4 kodlu sınıf öğretmenine ait görüşler şöyledir:

“Mevzuat yeterli görünse de uygulamada yeterli imkanlar sağlanamıyor. Örneğin bizim okulda yeterli destek eğitim odası olmadığı gibi öğrencinin özel durumundan kaynaklı, ihtiyacına yönelik hiçbir donanım da bulunmamakta.” (SÖK4)

SÖK1 kodlu sınıf öğretmeni, destek eğitim odalarının işleyişi ile ilgili mevzuata dair bilgisi olmadığını belirtmiştir. SÖK3 ve SÖK9 kodlu sınıf öğretmenleri ise bu konuya ilişkin olumlu eleştirilerini şöyle aktarmıştır:

“...Destek eğitim odalarında yapılan uygulamalar çocukların lehine oluyor. Çok güzel aşamalar kat ediyorlar.” (SÖK3)

“Genelde her sınıf destek eğitim odası ve okulumuz buna uygundur. Çocuklar destek eğitim odasını seviyor. Birebir eğitim olduğu için de tercih ediyorlar.” (SÖK9)

Araştırmaya katılan ve görüşlerini bildiren psikolojik danışman/rehber öğretmenler de destek eğitim odalarının işleyişiyle ilgili mevzuat ve uygulamaları değerlendirmiştir. Psikolojik danışman/rehber öğretmenlerin birçoğu (PDRK1, PDRK4, PDRK5, PDRK6, PDRK8) destek eğitim odalarının fiziksel, donanımsal, materyal anlamında yetersiz olduğunu ifade etmişlerdir. Bu konuda görüşlerini bildiren ve destek eğitim odalarında görev alan öğretmenlerin donanım yetersizliğine de dikkat çeken PDRK2 ve PDRK6 kodlu psikolojik danışman/rehber öğretmenlere ait görüşler şöyledir:

“...Aynı şekilde destek eğitim odalarının özel yetenekli öğrenciler için de kendilerini daha rahat ifade edebileceği bir ortam olduğunu düşünüyorum. Uygulama ve işleyiş kısmında öğretmen yetersizliklerini en büyük sorun olarak görüyorum.” (PDRK2)

“...Destek eğitim odası uygulaması ile özellikle özel gereksinimli öğrencilerin olumlu gelişmeler gösterdiğini söyleyebilirim. Ancak ne onlar ne de özel yetenekliler için destek eğitim odaları yeterli donanıma sahip değildir. Ayrıca destek eğitim odasında ders

veren öğretmenlerin de sürekli hizmet içi eğitimlerden geçmesi gerektiğine inanıyorum. Ancak bu eğitimler teoriden ziyade uygulama bazlı olmalı bence. Destek eğitim odalarında görev almak amacıyla özel eğitim öğretmenlerine yer vermenin de faydalı olacağını düşünüyorum. Şu anki destek eğitim odası mevzuat ve işleyişi uygun olmakla birlikte yeterli değil ve fiziki donanım ve öğretmen donanımı açısından gözden geçirilmelidir.” (PDRK6)

Katılımcıların tamamından elde edilen bulgular birlikte değerlendirildiğinde destek eğitim odalarının işleyişiyle ilgili en büyük sorunun, destek eğitim odalarının özel yetenekli öğrencilerin gereksinimlerini karşılayacak fiziki mekan, araç-gereç, materyal donanımına sahip olmaması olarak belirtildiği anlaşılmaktadır. Literatürde yapılan araştırmalarda da destek eğitim odalarının araç-gereç ve materyal olarak yeterli donanıma sahip olmadığına bulgulandığı (Nar, 2017, s. 105; Pemik, 2017, s. 104; Bedur vd., 2015, s. 174; Tekin Ersan & Ata, 2016, s. 170; Pemik & Levent, 2019, s. 313-338) görülmüştür. Afat (2017) yaptığı araştırmada İstanbul ilindeki ilköğretim okullarının %92’sinde destek eğitim odası olmadığını, destek eğitim odası bulunan okulların %98’inin yeterli donanıma sahip olmadığı ve destek eğitim odasından yararlanan özel yetenekli öğrencilerin oranının %8 olduğu sonucuna ulaşmıştır. Dolayısıyla araştırma sonuçlarının literatürde yapılan araştırma sonuçları ile paralellik gösterdiğini söylemek mümkündür. Destek eğitim odaları özel yetenekli öğrencilerin gereksinimlerini karşılayacak fiziki mekan, araç-gereç ve materyallerle donatıldığı takdirde; bu öğrenciler ilgi ve yetenekleri doğrultusunda gelişebilecek, potansiyellerini en üst düzeye çıkartabilecek ve gelecek için ışık olabileceklerdir.

Katılımcılara “Eğitimcilik yaşamınızda hiç özel yetenekli öğrenciler için destek eğitim odaları ile ilişkili bir deneyiminiz oldu mu? Bahseder misiniz? Sizce destek eğitim odalarının özel yetenekli öğrencilere olumlu ve olumsuz yansımaları nelerdir?” soruları yöneltilmiştir. Araştırmaya katılan yedi okul yöneticisi (OYE1, OYE2, OYE4, OYE5, OYE6, OYE7, OYE9) eğitimcilik yaşamında özel yetenekli öğrenciler için destek eğitim odalarıyla ilgili bir deneyimi olmadığını; bir okul yöneticisi (OYE3) deneyimi olduğunu belirtmiş ve bir okul yöneticisi (OYE8) ise bu konuda görüş belirtmemiştir. Okul yöneticileri (OYE1, OYE3, OYE5, OYE8, OYE9) destek eğitim odalarının özel yetenekli öğrenciler için olumlu ve olumsuz yansımalarını değerlendirmiştir. Destek eğitim odalarının özel yetenekli öğrenciler için olumlu yansımalarına dikkat çeken okul yöneticileri (OYE5, OYE8, OYE9) olduğu gibi; olumsuz yansımalarına dikkat çeken okul yöneticisi (OYE5, OYE8) de olmuştur. Okul yöneticileri destek eğitim odasında eğitim alan özel yetenekli öğrencilerin ilgi ve

yeteneklerinin ortaya çıkartılabildiğini (OYE5); kendilerini değerli ve önemli hissettiklerini, kendilerine ilişkin farkındalık oluşturduğunu (OYE8); kendilerini daha iyi ifade ettiklerini ve daha rahat iletişim kurduklarını (OYE9) açıklamıştır. Bununla birlikte okul yöneticileri kimi zaman öğrencilerin sıkıldığını, neden ben buradayım şeklinde kafa karışıklıklarının olduğunu (OYE5); dışlandığını, içe kapandığını (OYE8) ifade etmiştir. OYE1 ve OYE3 kodlu okul yöneticileri destek eğitim odalarının önemli olduğunu söylemiş; ancak destek eğitim odalarının özel yetenekli öğrenciler için olumlu ve olumsuz yansımaları hakkında görüşlerini belirtmemiştir. Bunun yerine destek eğitim odalarının nasıl işlevsel ve yararlı olabileceği konusunda açıklamalar yapmıştır. OYE2 ve OYE7 kodlu okul yöneticilerinin ise bu konuya herhangi bir açıklama getirmediği görülmüştür. Destek eğitim odalarının özel yetenekli öğrenciler için olumlu ve olumsuz yansımaları konusunda görüşlerini bildiren OYE5, OYE8 ve OYE9 kodlu okul yöneticilerine ait görüşler şöyledir:

“Olumlu yansıması daha çoktur diye düşünüyorum. Öğretmenin yetkin olmasına bağlı olarak öğrencilerin farklı ilgileri, yetenekleri ortaya çıkartılabilir. Olumsuz yansımasını pek görmedim ama zaman olarak okul sonrası yapılanlar da sıkıntı, sıkılma olabiliyor. Öğrenci bazı zamanlar neden ben diye düşünebiliyor, kendisindeki eksiklik ya da fazlalığın farkında olmadığından.” (OYE5)

“Şöyle, şimdi destek eğitim odalarında çocuklarımız öncelikle bir kere kendilerini değerli hissediyorlar, önemli hissediyorlar. Yani kendi için bir alanın ayrılmış olması onlara kendilerinde bir farkındalık oluşturuyor ve kendisinin farkında olunması da hoşuna gidiyor, iyi hissetmesine yarıyor. Zaten çocuğun bir nebze istediği de bu. Çünkü diğer akran gruplarıyla aynı şeyi yaşamak bazen onları içe kapanmaya ya da dışlanmaya gitmeye kadar itebiliyor zaman zaman eğer siz onu iyi planlamazsanız. Mesela özellikle bu çocukların uzay ya da diğer alanlarla ilgili istekleri, heyecanları oluyor. Bunları o ortama getirmesiniz ya da resim alanında ki bir çocuğu resim ortamına getirmesiniz ya da ne bileyim müzik alanındaki bir çocuğu...bu çocukları bu alana getirmesiniz, o çocuğun o alanını da köreltmış oluyoruz. Ama şimdi o alana getirdiğimiz zaman onu, o ortamında mutlulukla her şeyi yapacağına inanıyorum ben. O çocuk, akademik olarak olsun diğer kısımlar olsun kendi alanıyla ilgili olsun; müzik, resim, sanat neyse artık hangisinde olursa olsun mutlu olur. Mutlu olan çocuğa da her şeyi yaptırabileceğinizi düşünüyorum.” (OYE8)

“...Olumlu yönleri var tabi ki onlar da...Çocuğun davranışlarında etki ediyor. Tabi ki birebir aldığı için öğretmeniyle daha rahat iletişim sağlayabiliyor. Kendini daha iyi ifade edebiliyor. Çünkü bir de bunlar da öyle bir sıkıntı da oluyor. Yani sınıf içerisinde olduğu zaman kendini ifade etmede de zorluk çekiyorlar. Ama destek eğitim odalarında daha rahat oluyor yani çocuk.” (OYE9)

Araştırmaya katılan ve görüşlerini bildiren sınıf öğretmenlerinin altısı (SÖK2, SÖK5, SÖE6, SÖK7, SÖK8, SÖK9) eğitimcilik yaşamında özel yetenekli öğrenciler için destek eğitim odalarıyla ilgili bir deneyimi olduğunu; üçü (SÖK1, SÖK3, SÖK4) ise deneyimleri olmadığını belirtmiştir. Araştırmaya katılan altı sınıf öğretmeni (SÖK2, SÖK3, SÖK5, SÖE6, SÖK7, SÖK8, SÖK9) destek eğitim odalarının özel yetenekli

öğrenciler için olumlu ve olumsuz yansımalarını değerlendirmiş; ancak SÖK1 ve SÖK4 kodlu sınıf öğretmenleri bu konuda herhangi bir değerlendirme yapmamıştır. Bu konuya ilişkin görüşlerini bildiren sınıf öğretmenlerinin çoğu (SÖK2, SÖK3, SÖK5, SÖE6, SÖK8, SÖK9), destek eğitim odalarının özel yetenekli öğrencilere olumlu yansımaları ve yararları olduğunu ifade etmiş; ancak olumlu yansımalar ile ilgili detaylı bilgi vermemiştir. Bu konuda SÖK8 ve SÖK9 kodlu sınıf öğretmenleri görüşlerini şöyle aktarmıştır:

“Öğrenciye olumlu katkıları oldu. Öncelikle benimle yalnız zaman geçirdiği için çok mutluymuş. Yazısı kötüydü önemli derecede düzeldi. Hep bir aceleciliği vardı, bir tık daha sakin olmayı başardı. Olumsuz bir etkiyle karşılaşmadım.” (SÖK8)

“Oldu. Geçen yıl ... ile çalıştım. Sadece onunla daha fazla vakit geçirmek, daha çok onu dinlemek, daha çok o konuşsun istedim. O kadar işe yaradı ki sınıfta hiç ama hiç sıkıntı çıkarmadı. Çünkü onunla özel zaman geçirmek, etkinlik yapmak onu mutlu etmişti.” (SÖK9)

SÖK3 kodlu sınıf öğretmeni özel yetenekli öğrenciler için destek eğitim odalarıyla ilgili bir deneyimi olmadığını söylemiş; ancak destek eğitim odasının özel yetenekli olan kızına olumlu yansımaları hakkında bilgi vermiştir. Bu konuda özel yaşamındaki deneyim ile ilgili görüşlerini aktaran SÖK3 kodlu sınıf öğretmenine ait görüşler şöyledir:

“Eğitimcilik yaşamımda böyle bir deneyimim olmadı ama dediğim gibi bir anne olarak kızım faydalandı, destek eğitim odalarından. Bu anlamda da gerçekten çok böyle can atıyordu. Destek eğitim odasında o öğretmenleriyle birebir ve farklı çalışmalar uyguluyorlardı çünkü. Bu anlamda da çok olumlu dönütler alıyordum kızımdan. Fakat ben kendim eğitimci olarak özel yetenekli öğrencilerle herhangi bir deneyimim olmadı.” (SÖK3)

SÖK5 ve SÖK7 kodlu sınıf öğretmenleri ise, destek eğitim odalarının özel yetenekli öğrenciler için verimli ve yararlı olmadığını belirtmiş ve bu konudaki görüşlerini destek eğitim odalarının fiziksel, donanımsal anlamda yetersiz olmasına bağlamıştır. SÖK5 ve SÖK7 kodlu sınıf öğretmeni bu konudaki görüşlerini şöyle aktarmıştır:

“...Destek eğitim odalarını uygulama aşamasında kendi sınıfımızda ya da öğretmenler odasının bir köşesinde hayata geçirdik. Bu şekilde çok verimli olmadı.” (SÖK5)

“Evet destek eğitim odalarında çalıştım. Ama çok yetersizdi. Öğrencinin dikkati çabuk dağılıbiliyordu. Öğrencileri olumsuz yönde etkiliyordu.” (SÖK7)

Araştırmaya katılan ve görüşlerini bildiren psikolojik danışman/rehber öğretmenlerin dördü (PDRK1, PDRK2, PDRK3, PDRK4) eğitimcilik yaşamında özel

yetenekli öğrenciler için destek eğitim odalarıyla ilgili bir deneyimi olmadığını belirtmiştir. Üç psikolojik danışman/rehber öğretmen (PDRK5, PDRK6, PDRE8) ise deneyimlerinin planlama, yürütme ve destek eğitim odası ders planlamasında müşavirlik yapmak şeklinde olduğunu belirtmiştir. Araştırmada yer alan psikolojik danışman/rehber öğretmenlerin beşi (PDRK2, PDRK3, PDRK5, PDRK6, PDRE8) destek eğitim odalarının özel yetenekli öğrenciler için olumlu ve olumsuz yansımalarını değerlendirirken; iki psikolojik danışman/rehber öğretmenin (PDRK1, PDRK4), bu konuda herhangi bir değerlendirme yapmadığı görülmüştür. Psikolojik danışman/rehber öğretmenler, destek eğitim odalarında eğitim alan özel yetenekli öğrencilerin kendilerini daha iyi ifade ettiklerini (PDRK2), yeteneklerini geliştirdiklerini (PDRK6); kimi zaman ise sıkıldıklarını ve bunaldıklarını (PDRK5) açıklamıştır. Bu konuda görüşlerini bildiren psikolojik danışman/rehber öğretmenlere (PDRK2, PDRK5) ait görüşler şöyledir:

“Daha önce ve şu an birebir deneyimim olmadı. Daha çok özel gereksinimli öğrencilerin destek eğitim odalarından faydalandığını gördüm. Özel yetenekli öğrenciler için çok fazla olumsuzluk olacağını düşünmüyorum. Kendilerini ifade etme, yeteneklerini geliştirme adına olumlu olduğunu düşünüyorum.” (PDRK2)

“Kendim destek eğitim odasında ders vermedim ancak planlama ve yürütme hakkında müşavirlik verdiğim için öğrencileri yakından tanıma şansım oldu. Ben destek eğitim odalarının bu öğrencilere çoğunlukla olumlu yansımalarına rastladım. Nadiren sıkılan öğrenciler oluyor, bazen de öğrenci başka kurslara gidiyorsa aşırı yüklenmeden bunalabiliyorlar.” (PDRK5)

Psikolojik danışman/rehber öğretmenlerin bazıları ise destek eğitim odalarının özel yetenekli öğrencilere olumlu yansımalarının olabilmesini öğretmen yeterliliğine (PDRK3, PDRE8); içeriğin zenginleştirilmesine, proje bazlı ve yaratıcılığı destekleyici çalışmaların sunulmasına (PDRK6) bağlamıştır. Bu konuda PDRK6 kodlu psikolojik danışman/rehber öğretmen görüşlerini şöyle aktarmıştır:

“Özel yetenekli öğrenciler için destek eğitim odası ders planlamalarında aktif rol aldım. BEP doğrultusunda planlamalar yapıldı. Akademik bazlı çalışmaların diğer alanlarla desteklenmesi gerektiğini düşünüyorum. Öğrencilere zenginleştirilmiş içerik sunulmadığında sıkılmaya sebep olmaktadır. Proje bazlı çalışmalar yapılması gerekirken bu tarz çalışmaların yetersiz olduğunu görüyorum. Yaratıcılığı geliştirici çalışmalar sunulduğunda özel yetenekli öğrencinin yetenek alanını geliştirecektir. Merkezi ödev yapmak ya da üst sınıfın kazanımlarını öğretmenin ötesine gittiği noktada başarılı olacaktır.” (PDRK6)

Araştırmaya katılan okul yöneticilerinin, sınıf öğretmenlerinin ve psikolojik danışman/rehber öğretmenlerin görüşlerine göre destek eğitim odalarının işleyişine yönelik olumlu ve olumsuz durumlar Tablo 3.4’de özetlenerek gösterilmiştir:

Tablo 3.4: Destek Eğitim Odalarının İşleyişine Yönelik Olumlu ve Olumsuz Durumlar

Destek Eğitim Odalarının İşleyişine Yönelik Olumlu Durumlar	Destek Eğitim Odalarının İşleyişine Yönelik Olumsuz Durumlar
İlgili mevzuatın teorik açıdan yeterli olması	Fiziki mekan, araç-gereç ve materyal donanımın yeterli olmaması
Öğrencilerin ilgi ve yeteneklerinin ortaya çıkarılması	Destek eğitim odalarının okulun herhangi bir yerine yapılabilmesi
Öğrencilerin kendilerini değerli ve önemli hissetmeleri	Öğretmen görevlendirmelerinde sorunlar yaşanması
Öğrencilerin kendilerine yönelik farkındalıklarının oluşması	İşleyişin ve uygulamaların sistemli ve düzenli olmaması
Öğrencilerin kendilerini daha iyi ifade edebilmesi ve rahat iletişim kurabilmesi	Öğrencilerin kimi zaman sıkılmasına, dışlanmasına ve içe kapanmasına sebep olması
Öğrencilerin yetenek alanlarının geliştirilmesi	Öğrencilerde “neden ben buradayım” şeklinde kafa karışıklığına yol açması

Katılımcıların tamamından elde edilen bulgular birlikte değerlendirildiğinde sınıf öğretmenlerinin, özel yetenekli öğrenciler için destek eğitim odaları ile ilişkili deneyimlerinin okul yöneticilerine ve psikolojik danışman/rehber öğretmenlere göre daha çok olduğu söylenebilir. Akgül, Kumaş & Gökçeer (2020) yaptıkları bir araştırmada destek eğitim odalarının özel yetenekli öğrencilere olumsuz yansımaları olmadığını; aksine özel yetenekli öğrencilerin yansıtıcı düşünme, sosyal duygusal öğrenme becerileri ve sosyal yeterlilik alanlarının geliştirdiği sonucuna ulaşmıştır. Demir & Avcu (2018) yaptıkları bir araştırmada da öğretmenlerin destek eğitim odalarının öğrencilerin yeteneklerini ortaya çıkaran, öğrencilere gereksinimleri doğrultusunda uygun eğitim olanağı sağlayan ve öğrencilerin bilimsel, yaratıcı ve sorgulayıcı düşünme becerilerini kazandıkları bir ortam olarak gördükleri sonucuna varmıştır. Literatürde yapılan araştırmalarda destek eğitim odalarının özel yetenekli öğrenciler üzerinde olumsuz yansımalarına rastlanmamıştır. Araştırmadan elde edilen bulguların destek eğitim odalarının özel yetenekli öğrencilere olumlu yansımalarının yanı sıra olumsuz yansımalarını da tespit etmesi; destek eğitim odalarının mevzuatta belirtilen uygulama biçiminden farklı olarak daha özenle kurgulanmış mekanlar haline getirilmesi, araç gereç, materyal ve donanım bakımından iyileştirmeler yapılabilmesi açısından alanyazında önceden tespit edilmediği düşünülen bir gereksinime işaret etmektedir.

3.4. Okul İçinde Özel Yetenekli Öğrencilerin Eğitim Olanaklarının Çeşitlendirilmesine Yönelik Önerilere İlişkin Bulgular

Araştırmanın dördüncü alt amacı doğrultusunda yapılan görüşmelerde okul yöneticilerine, sınıf öğretmenlerine ve psikolojik danışman/rehber öğretmenlere özel

yetenekli öğrencilerin okul içindeki eğitim olanaklarının çeşitlendirilmesi için BEP ve destek eğitim odaları ile ilgili uygulamaların nasıl daha etkili hale getirilebileceğine, BEP ve destek eğitim odaları dışındaki önerilerinin neler olduğuna ilişkin sorular yöneltilmiş ve bu sorulara verilen yanıtlar üzerinden okul içinde özel yetenekli öğrencilerin eğitim olanaklarının çeşitlendirilmesindeki önerilere dair bulgular elde edilmiştir.

Katılımcılara “Özel yetenekli öğrencilerin okul içindeki eğitim olanaklarının çeşitlendirilmesi için, BEP ve destek eğitim odaları ile ilgili uygulamalar, sizce nasıl daha etkili hale getirilebilir?” sorusu yöneltilmiştir. Araştırmaya katılan ve görüşlerini bildiren okul yöneticilerinin çoğu (OYE1, OYE2, OYE3, OYE4, OYE5, OYE6, OYE7, OYE8), BEP ve destek eğitim odaları ile ilgili uygulamaların nasıl daha etkili hale getirilebileceği konusunda önerilerini sunmuştur. OYE9 kodlu okul yöneticisi ise bu konuya herhangi bir öneri getirmemiştir. Üç okul yöneticisi (OYE1, OYE5, OYE8) destek eğitim odalarının içeriğinin materyal, donanım ve teknoloji anlamında zenginleştirilmesi; üç okul yöneticisi (OYE1, OYE3, OYE5) resim, müzik, satranç kurslarının ve atölyelerinin açılması önerisinde bulunmuştur. Bu konuda OYE1 kodlu okul yöneticisi görüşlerini şöyle aktarmıştır.

“...En az bir destek eğitim odası, diğer öğrencilerin almış olduğu sınıf materyallerine ve ortamına sahip olmalıdır. Bunun dışında dediğim gibi bakanlığın yapmış olduğu bir çalışma var... Biz kendi adımıza teknolojik anlamda ya da diğer materyal anlamında bu sınıfları desteklemeliyiz. Resim ve müzik alanındaki gereksinimleri göz ardı etmeden çocuğa ZEP’li bir ortam yaratmalısınız. Yani bu çocuğun, sizin eskiden kendi öğrenciliğinizde nasıldığını bilmiyorum ama bizim resim derslerimizde öğretmenlerimiz bize 35’e 50 ya da 50’e 70 ebatlarında ...kontra plak tarzı bir şey kestirirdik. Resim masanın üstünde değil onun üstünde yapılır ve bir tuval havası yaratılırdı bizim lisedeki eğitimimiz o yöndeydi. Sonuçta çocuk tuval üzerinde ya da bir şövaleyle birlikte ya da bir palet kullanarak resim yaptığı zaman kendini daha değerli hissedebilir, tamamen odaklanabilir. Ama siz onu göz ardı ederseniz, o çocuğun aslında yapmış olduğu işi de küçümsemiş oluyorsunuz. Biz okul olarak, idare olarak bence onlara bu fiziki ortamları sağlamalıyız, müzik araç gereçlerini. Yani birçok öğrenci bence zayıf oluyor arada, yetenekleri var ama o müzik aletine ya da araç gereçlere ulaşamadığı için. Siz ömrü hayatında hiç suluboya görmemiş bir çocuğa suluboya resim yapmasını söylerseniz yapamaz, görmemiştir; yani o materyale ulaşamamıştır ya da ne bileyim piyanoya, gitara ya da ne bileyim bateriye ya da başka bir telli ya da vurmali çalgıya ulaştırmamız lazım... Ben okul idaresi olarak kesinlikle ve kesinlikle materyal olarak desteklenmesi gerektiğini düşünüyorum.” (OYE1)

OYE2 ve OYE5 kodlu okul yöneticileri öğretmenlere hizmet içi eğitim verilmesi önerisinde bulunmuştur. Bu konuda OYE2 kodlu okul yöneticisi ve buna ek öneri olarak müfredatın Bakanlık tarafından oluşturulması gerektiğini dile getiren OYE5 kodlu okul yöneticisi görüşlerini şöyle aktarmıştır:

“...Bu konuda birçok okul idarecisi ve birçok öğretmen...Ben mesela şunu biliyorum; öğretmen arkadaşın [nasıl] BEP hazırladığını bilmediğini, yani BEP hazırlaması gerekiyor, bu konuda eksik olduğunu biliyoruz. Rehber öğretmenimizle konuşuyoruz, rehber öğretmenimizin rehberliğinde bir şeyler hazırlanıyor. Bu konuda ciddi eksikliklerimiz var bizim. Bu konuda toplu bir şekilde hizmet içi eğitim çalışması bence çok önemli. Yani bunu organize de edebilirsiniz diye düşünüyorum. İlçe bazında bu anlamda bir çalışma planlanarak bizlerin daha donanımlı hale getirilmesi gerektiğini düşünüyorum.” (OYE2)

“Odaların içeriği zenginleştirilmeli, öğretmenlere eğitim verilebilir, müfredat Bakanlık tarafından hazırlanabilir bu çocuklar için. Müzik ve resimden tanılanan özel yetenekli çocuklar için resim, müzik atölyeleri açılabilir.” (OYE5)

OYE6 kodlu okul yöneticisi özel yetenekli öğrencilerin eğitiminde destek eğitim odalarında bilim ve fen çalışmalarına ağırlık verilmesi önerisinde bulunmuştur. OYE7 kodlu okul yöneticisi ise özel yetenekli öğrencilerin destek eğitim odalarına etkin katılımının sağlanması ve BEP çalışmaların düzenli olarak gerçekleştirilmesi önerisinde bulunmuştur. Özel yetenekli ve özel gereksinimli öğrencilere sunulacak destek eğitim odalarının ayrıştırılması gerektiğine dikkat çeken OYE4 kodlu okul yöneticisi bu konudaki önerilerini şöyle aktarmıştır:

“...Öğrenciye has atölye tarzı destek eğitim odaları oluşturulmalı. Yani özel yetenekliler için ayrı oluşturulabilir, özel gereksinimli öğrenciler için ayrı oluşturulabilir; hatta farklı farklı olabilir. Orada amaç zaten öğrencinin akademik başarısından ziyade bazen o sosyal, duygusal yönlerini de açığa çıkarmak, en azından oraya da dokunabilmek. O anlamda da bu odalar tamamen alanında uzman kişilerin koordinatörlüğünde zenginleştirilmeli; yani çünkü bizim yetemediğimiz yerler olur. Alanında uzman kişilerin yönlendirmeleriyle, destekleriyle zenginleştirilmeli ki o çocukların içindeki cevherleri çıkartabilelim.” (OYE4)

OYE8 kodlu okul yöneticisi, okulların ve velilerin bilinçlendirilerek ortak bir anlayış oluşturulması, BİLSEM’ler ile okulların iş birliği içinde olması, MEB’in şablon oluşturması ve okulları fiziki, akademik ve diğer alanlarda desteklemesi önerilerinde bulunmuştur. Okul yöneticilerinin çoğunun destek eğitim odalarının materyal, donanım ve teknoloji anlamında zenginleştirilmesine; öğrencilerin yetenek ve ilgi alanlarına göre kursların ve atölyelerin açılmasına ve öğretmenlerin hizmet içi eğitimlerle donatılmasına dikkat çektiği görülmüştür. Bu konuda OYE8 kodlu okul yöneticisine ait görüşler ise şöyledir:

“Bir kere ülke genelinde Milli Eğitim Bakanlığı’nın bununla ilgili şablonlar oluşturması lazım ve okulları desteklemesi lazım. Yani Bilim Sanat Merkezlerinin bu anlamda okullarla iş birliği içinde olması lazım. Şimdi biz tamam üstün yetenekli çocuğumuz var, buna bir eğitim vereceğiz ama ne yapacağımızı bilmiyoruz. Nasıl bir ortam oluşturacağımızı, fiziki ortam oluşturacağımızı bilmiyoruz. Bununla ilgili en azından ilçede birliktelik, bir komisyon oluşturulmalı; bu Bilim Sanat Merkezinin bünyesinde olur ya da farklı bir alanda olur. Okullar bu konuda, atıyorum her okulda belki üstün yetenekli çocuk olmayabilir ama olan okullar desteklenmeli hem fiziki yapısıyla hem akademik boyutuyla hem de diğer alanlarıyla desteklenmeli,

bilinçlendirilmeli daha doğrusu. Veli de bu konuda çok yetersiz kalabiliyor, anne baba da ebeveynler de yetersiz kalabiliyor. Onların da bilgilendirilmesi lazım. Bu konuda ortak bir anlayış geliştirilmeli; en azından yerel bazlı, ilçe olarak söylüyorum. Bilim Sanat Merkezlerinin olduğu ortamlarda bunların daha rahatlıkla yapılabileceğini düşünüyorum, yani daha koordineli olabileceğini düşünüyorum.” (OYE8)

Araştırmaya katılan ve görüşlerini bildiren sınıf öğretmenlerinin çoğu (SÖK2, SÖK3, SÖK4, SÖK5, SÖE6, SÖK7, SÖK8, SÖK9) BEP ve destek eğitim odaları ile ilgili uygulamaların nasıl daha etkili hale getirilebileceği konusunda önerilerini sunmuştur. SÖK1 kodlu sınıf öğretmeni ise bu konuya herhangi bir öneri getirmemiştir. Beş sınıf öğretmeni (SÖK2, SÖK3, SÖK4, SÖK7, SÖK8) destek eğitim odalarının fiziki mekan, materyal ve donanım anlamında iyileştirilmesi önerisinde bulunmuştur. Bu konuda görüşlerini bildiren ve buna ek olarak destek eğitim odalarının ayrı derslikler olarak oluşturulması gerektiği önerisinde bulunan SÖK3 ve SÖK8 kodlu sınıf öğretmenleri görüşlerini şöyle aktarmıştır:

“Bir kere fiziki imkanlar, okulun fiziki imkanları buna elverişli olmalı ki destek eğitim odalarını ayrı derslikler halinde planlayabilelim ya da bu destek eğitim odalarında kullanacağımız materyalleri zenginleştirebilelim. Bu anlamda eğer biz fiziki anlamdaki sorunları aşabilirsek ancak diğer sorunlardan bahsetmemiz mümkün olabilir. Biz şu anda mesela okulumuzda fiziki olarak ayrı odalar açamıyoruz. Destek eğitim yapacak olan öğretmenler ancak ne yapıyor, o öğrenciyi kendi sınıfına alıyor. Hazırlığını evinde yapıyor, kendi sınıfına alıyor, o çocukla ona göre çalışıyor, çalışmasını yapıyor. Fakat özel bir destek eğitim odası olsa ve orada gerek özel yetenekli öğrenciler için gerek öğrenme güçlüğü yaşayan öğrenciler için farklı materyallerimiz elimizde daha zengin olsa tabi ki daha verimli hale gelir diye düşünüyorum.” (SÖK3)

“...Destek eğitim odalarının kendi dersliklerimiz değil de bu öğrencilerin ilgisini çekecek materyallerin, kitapların bulunduğu ayrı alanlar olarak düzenlenmesi çok fayda sağlar.” (SÖK8)

Dört sınıf öğretmeni (SÖK2, SÖE6, SÖK8, SÖK9), BEP ve destek eğitim odaları ile ilgili öğretmenlerin bilinçlendirilmesi ve öğretmenlere yönelik eğitimlerin planlanması önerisinde bulunmuştur. Bu konuda görüşlerini bildiren SÖK9 kodlu sınıf öğretmenine ait görüşler şöyledir:

“Bence öğretmenlerin bu konuda eğitim alması gerekiyor. Faydalı olmayan arkadaşlar da var çünkü...” (SÖK9)

SÖK4 kodlu sınıf öğretmeni, destek eğitim odasında görev alacak öğretmenlerin özel eğitim alanında uzman olan öğretmenlerden oluşması gerektiğini dile getirmiştir. Bu konuda önerilerini dile getiren SÖK4 kodlu sınıf öğretmenine ait görüşler şöyledir:

“Özel eğitim konusunda uzmanlaşmış öğretmenlerin ders vermesi sağlanarak ve öğrenci ihtiyacına uygun donanım sağlanarak daha etkili hale getirilebilir.” (SÖK4)

SÖK5 kodlu sınıf öğretmeni ise özel yetenekli öğrenciler için eğitim ortamlarının zenginleştirilmesi, laboratuvar ve atölyelerin açılması önerilerinde bulunmuştur. Bu konuda SÖK5 kodlu sınıf öğretmeni önerilerini şöyle aktarmıştır:

“Okul ortamında özel yetenekli öğrencilerin eğitim ortamları çeşitlendirilirse, destek eğitim odaları aktif hale gelirse tabii ki olumlu bir çalışma yapılabilir. Fen bilimleri çalışmaları için güvenli laboratuvar ortamları oluşturulabilir. Sosyal bilimler, tarih, coğrafya vb. konularla ilgili materyallerin yer aldığı sınıf ortamı, araştırma ortamı oluşturulabilir. Hayvanları, bitkileri daha yakından tanımaları için ortamlar oluşturulabilir. Resim, müzik, yemek atölyeleri açılabilir. Spor salonları oluşturulabilir.”
(SÖK5)

Sınıf öğretmenlerinden elde edilen bulgular birlikte değerlendirildiğinde; okul yöneticileri gibi sınıf öğretmenlerin çoğunun da destek eğitim odalarının fiziki mekan, materyal ve donanım olarak iyileştirilmesine, öğretmenlere eğitim verilmesine ve okullarda yetenek alanlarına göre atölyelerin oluşturulmasına dikkat çektiği; destek eğitim odalarının sınıflardan bağımsız derslikler olarak açılmasına vurgu yaptığı görülmüştür.

Araştırmaya katılan psikolojik danışman/rehber öğretmenler de BEP ve destek eğitim odaları ile ilgili uygulamaların nasıl daha etkili hale getirilebileceği konusunda önerilerini sunmuştur. Beş psikolojik danışman/rehber öğretmen (PDRK3, PDRK4, PDRK5, PDRK6, PDRE8) destek eğitim odalarının fiziki mekan, materyal, teknoloji anlamında donatılması önerisinde bulunmuştur. Üç psikolojik danışman/rehber öğretmen (PDRK1, PDRK5, PDRK6) öğretmen eğitimlerinin belli aralıklarla planlanması önerisini dile getirmiştir. Bu konuda görüşlerini bildiren ve buna ek olarak beceri atölyelerinin kurulması önerisinde de bulunan PDRK6 kodlu psikolojik danışman/rehber öğretmene ait görüşler şöyledir:

“Beceri atölyeleri oluşturulması, fiziki donanım ve materyallerin yeterli olması, teknolojik donanım sağlanması, bilişim okur yazarlığını geliştirmeye yönelik çalışmalar, [bu] çalışmalara entegre edilmeli. Şekilci yaklaşımdan çok içeriği zenginleştirmeye yönelik çalışmalar sunulmalı, öğretmenlerin birbirleri ile fikir paylaşımı desteklenmeli, öğretmenler periyodik eğitimlere tabi olmalı. Odak noktası akademik gelişimin dışına çıkmalı ve tüm gelişim alanlarının desteklenmesi merkeze alınmalı ve böyle bir okul atmosferi yaratılmalı.” (PDRK6)

PDRK1 kodlu psikolojik danışman/rehber öğretmen destek eğitim odalarının açılması ve denetlenmesi ile ilgili uygulamaların mevzuat hükümlerine göre uygulanması gerektiğini dile getirmiştir ve bu konuda okullara ek kaynakların verilmesini önermiştir. Bu konuda PDRK1 kodlu psikolojik danışman/rehber öğretmen görüşlerini şöyle aktarmıştır:

“Bu konuda özellikle destek eğitim odalarıyla ilgili denetleme mekanizmasının doğru uygulanmadığını düşünüyorum. Mevzuatta belirtilen özellikleri sağlamayan kurumlara destek eğitim odası açma izni verilmemelidir. Bunun için okullara ek kaynak verilmelidir. Özellikle özel yetenekli öğrencilerle ilgili öğretmenler belli aralıklarla eğitime tabi tutulmalıdır.” (PDRK1)

PDRK2 kodlu psikolojik danışman/rehber öğretmen, destek eğitim odasında görevlendirilecek öğretmenin ya da öğretmenlerin öğrencinin dersine girmeyen öğretmenlerden seçilmesi önerisinde bulunmuştur. Bu konuda görüşlerini bildiren PDRK2 kodlu psikolojik danışman/rehber öğretmene ait görüşler şöyledir:

“Öğrencinin farklı öğretmenlerle çalışmasının belki daha etkili olabileceğini düşünüyorum. Genelde sınıf öğretmenleri, branş öğretmenleri destek eğitimde de aynı olabilir. Öğrenciyi tanımak adına daha uygun gibi fakat bu öğrencilerin farklı öğretmenlerle çalışmaları kendilerini değerlendirme adına olumlu etkiler yaratabilir.” (PDRK2)

PDRE8 kodlu psikolojik danışman/rehber öğretmen ise destek eğitim odalarının öğrencilerin yetenek alanlarına göre sınıflardan bağımsız olarak oluşturulması gerektiğini ifade etmiştir. Bu konuda PDRE8 kodlu psikolojik danışman/rehber öğretmen önerilerini şöyle aktarmıştır:

“Destek eğitim odalarının araç gereçlerle donatılması gerekir. Çocukların yeteneklerine göre sınıflar dizayn edilmelidir. Destek eğitim odaları sınıflardan bağımsız olarak mevzuatlara uygun şekilde hayata geçirilmelidir. Destek eğitim odaları yapılmış olmak için açılmamalıdır.” (PDRE8)

Katılımcılara “Özel yetenekli öğrencilerin okul içindeki eğitim olanaklarının çeşitlendirilmesi için, BEP ve destek eğitim odaları dışındaki önerileriniz nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Araştırmaya katılan ve görüşlerinin bildiren okul yöneticilerinin tamamı, özel yetenekli öğrencilerin BEP ve destek eğitim odaları dışında okul içindeki eğitim olanaklarının nasıl çeşitlendirilebileceği konusunda birtakım önerilerde bulunmuştur. OYE1 ve OYE3 kodlu okul yöneticileri, özel yetenekli öğrencilerin sosyal gelişimlerinin desteklenmesine ve normal gelişim gösteren akranlarıyla kaynaşmasına vurgu yapmış ve bu konuda okul içinde oyun alanlarının oluşturulması (OYE1) ve öğrencilerin sosyal, sanatsal etkinliklere katılımının desteklenmesi (OYE3) önerilerinde bulunmuştur. Bu konuda görüşlerini bildiren OYE1 kodlu okul yöneticisine ait görüşler şöyledir:

“BEP ve destek eğitim odası dışındaki önerim; okul içerisindeki sosyal etkinliklere özellikle bu çocukların katılması, sanatsal etkinliklere bu çocukların katılması olmalı. Çünkü hem destek eğitim odalarında hem bireyselleştirilmiş eğitim planlarında çocuğun daha çok bilişsel yönü ön plana çıkmakta. Yani ben bu çocukların bireysellikten zaten bireysel eğitim planı çerçevesinde bir eğitim alıyorlar. Bu çocukları sosyal, kültürel ve sanatsal, sportif yönlerinin daha çok geliştirilmesi düşüncesindeyim. Çünkü bir tarafı

geliştirmeye çalışırken hep bir tarafları eksik kalmış gibi hissediyorum. Bu yüzden okul içerisinde etkinlikleri de biz çeşitlendirirken kesinlikle bunları göz önünde tutuyoruz.” (OYE1)

OYE2, OYE4, OYE5 ve OYE7 kodlu okul yöneticileri, özel yetenekli öğrencilerin ilgi ve yetenek alanlarına göre eğitim ortamlarının çeşitlendirilmesi gerektiğine vurgu yapmış ve bu konuda ilgi alanlarına göre ortamlar oluşturulması (OYE2); yeteneklerine göre fiziki ortamların çeşitlendirilmesi (OYE5); okul içinde tasarım beceri, müzik, resim atölyelerinin kurulması (OYE4); etkinlik odalarının (OYE7) açılması önerilerinde bulunmuştur. Bu konuda görüşlerini bildiren ve bu önerilere ek olarak öğretmen eğitimlerinin yapılması, devletin özel ödenek çıkarması önerilerinde de bulunan OYE5 kodlu okul yöneticisine ait görüşler şöyledir:

“Okuldaki fiziki ortamlar çocukların özel yeteneklerine göre düzenlenebilir. Mesela matematikte yetenekli çocuklar için ortam düzenlenebilir. Öğretmenler sınıf içi eğitimlerini farklılaştırabilir, bunun için de öğretmenlere eğitimler düzenlenebilir. Tabi bunların yapılması için devlet özel ödenek çıkartabilir.” (OYE5)

OYE8 kodlu okul yöneticisi, özel yetenekli öğrencilerin okul içindeki eğitim olanaklarının çeşitlendirilebilmesi için özel kurumlardan, üniversitelerden destek alınması ve BİLSEM’ler ile okulların koordineli şekilde çalışması önerilerinde bulunmuştur. Bu konuda OYE8 kodlu okul yöneticisi görüşlerini şöyle aktarmıştır:

“BEP dışında özel kurumlar, üniversitelerden bu konuda destek alınabilir. Yine okul dışında en önemli kurumlardan biri BİLSEM. BİLSEM’e burada çok iş düşüyor... Yani BİLSEM ile okulların koordineli bir şekilde çalışması lazım.” (OYE8)

OYE6 ve OYE9 kodlu okul yöneticileri ise bu konuya farklı bir bakış getirmiş ve özel yetenekli öğrencilerin gelişimlerine uygun tam zamanlı okullarda eğitim almaları önerisinde bulunmuştur. Bu konuda OYE9 kodlu okul yöneticisi görüşlerini şöyle aktarmıştır:

“Bunlar için esasında ayrı bir okul, BİLSEM türü okulların yapılarak buralarda tam gün eğitim almalarını isterim. Yani haftada bir gün BİLSEM’e gitmiş olması bu çocuk için yeterli olur mu biraz zor gibi geliyor yani.” (OYE9)

Araştırmaya katılan ve görüşlerinin bildiren sınıf öğretmenleri, özel yetenekli öğrencilerin BEP ve destek eğitim odaları dışında okul içindeki eğitim olanaklarının nasıl çeşitlendirilebileceği konusunda birtakım önerilerde bulunmuştur. SÖK1, SÖK3, SÖK4, SÖE6 ve SÖK8 kodlu sınıf öğretmenleri, özel yetenekli öğrenciler için okulların fiziksel ve materyal anlamında donatılması, okul içindeki eğitim ortamlarının yetenek alanlarına göre çeşitlendirilmesi, atölyeler açılması önerilerini dile getirmiştir.

Bu konuda görüşlerini bildiren ve ek olarak kapsamlı bir eğitim programının oluşturulması (SÖK1) önerisinde de bulunan SÖK1 kodlu sınıf öğretmenine ait görüşler şöyledir:

“Sadece özel yetenekli çocuklar değil tüm öğrencilerin bireysel farklılıklarına, ilgi ve yeteneklerine göre atölyeler kurulup çocuklar yönlendirilebilir. Kapsamlı bir eğitim programı oluşturulmalı. Okullar sadece sınıflardan ibaret olmamalı. Yeni öğrenme alanlarını keşfedebilecekleri; bilimi ve sanatı deneyimleyebilecekleri yerler haline getirilmeli.” (SÖK1)

SÖK2 kodlu sınıf öğretmeni, veli ve öğretmen eğitimlerinin yapılması; SÖK3 kodlu sınıf öğretmeni, BİLSEM’lerin yaygınlaşması, farklı bilim merkezleri ve zengin kütüphaneler kurulması; SÖK9 kodlu sınıf öğretmeni ise özel yetenekli çocuklar, sınıf öğretmenleri ve BİLSEM’de çalışan öğretmenlerin ortak toplantılar yapması önerisinde bulunmuştur. Bu konuda SÖK2, SÖK3 ve SÖK9 kodlu sınıf öğretmenleri önerilerini şöyle aktarmıştır:

“Öğretmen yeterlilikleri artırılmalı ve bu konuda öğretmenler hizmet içi eğitim almalı. Aynı şekilde öğrenci velileri de aynı eğitimlerden geçmeli ve bilinçlenmeli.” (SÖK2)

“...Her ilde, ilçede, her yerleşim yerinde bu çocuklara yönelik bilim ve sanat merkezi olmalı diye düşünüyorum. Bunun dışında ilçelerde, bu tarz çocukların hayal dünyaları çok açık oluyor, o yüzden onların faydalanabileceği daha farklı bilim merkezleri kurulması gerektiğini ya da zengin kütüphaneler olması gerektiği kanaatindeyim.” (SÖK3)

“Özel yetenekli öğrencilerin ailelerine çok iş düşüyor. Çocuklarına bunu çok fazla söylememeliler. Kararlı olmalı. Özel yetenekli çocuklarla sınıf öğretmenleri ve BİLSEM öğretmenleri ortak toplantı yapmalılar bence.” (SÖK9)

Araştırmaya katılan ve görüşlerinin bildiren psikolojik danışman/rehber öğretmenlerinin çoğu da (PDRK2, PDRK3, PDRK4, PDRK5, PDRK6, PDRE8) özel yetenekli öğrencilerin BEP ve destek eğitim odaları dışında okul içindeki eğitim olanaklarının nasıl çeşitlendirilebileceği konusunda birtakım önerilerde bulunmuştur. PDRK1 kodlu psikolojik danışman/rehber öğretmen ise bu konuda görüşlerini belirtmemiştir. Psikolojik danışman/rehber öğretmenlerin çoğu (PDRK2, PDRK4, PDRK5, PDRK6), eğitim ortamlarının özel yetenekli öğrencilerin ilgileri, yetenekleri ve gelişimlerine uygun olarak düzenlenmesi ve çeşitlendirilmesi gerektiğine vurgu yapmıştır. Bununla ilgili olarak psikolojik danışman/rehber öğretmenler, sosyal faaliyet ve kurs olanaklarının çeşitlendirilmesi, proje üretim, deney ve okuma gruplarının oluşturulması (PDRK2); etkinliklerin, yarışmaların ve oyunların tasarlanması (PDRK4); okul bahçelerinin düzenlenmesi, akıl ve zekâ oyunları

sınıflarının açılması, kütüphanelerin zenginleştirilmesi (PDRK5); okulların fiziki olarak donatılması, bilim okuryazarlığını geliştirmeye yönelik çalışmaların yapılması, beceri atölyelerinin kurulması (PDRK6) önerilerinde bulunmuştur. Bu konuda görüşlerini bildiren PDRK2 kodlu psikolojik danışman/rehber öğretmene ve ek olarak öğretmenlerin alanında donatılması önerisini de getiren PDRK6 kodlu psikolojik danışman/rehber öğretmene ait görüşler şöyledir:

“Okullardaki sosyal faaliyet ve kurs olanakları geliştirilebilir. Özellikle resim ve müzik alanlarında yetersizlikler olduğunu düşünüyorum. Grup çalışmalarına yoğunluk verilebilir. Yetenek türüne göre proje üretim grupları, akademik ders bazında kazanımlara uygun deney, okuma çalışmaları gibi ortamlar sağlanabilir.” (PDRK2)

“Beceri atölyeleri kurulması, her alanda alanın uzmanı öğretmenlerin olması, teknolojik okuryazarlığının desteklenmesi, fiziki donanım, öğretmen donanımı sağlanmalı.” (PDRK6)

PDRK3 kodlu psikolojik danışman/rehber öğretmen özel yetenekli öğrencilerin kaynaştırılmasının önemine dikkat çekmiş ve özel yetenekli öğrencilerin normal sisteme entegre edilmesi önerisini dile getirmiştir. Bu konuda PDRK3 kodlu psikolojik danışman/rehber öğretmen görüşlerini şöyle aktarmıştır:

“Adı üstünde kaynaştırma eğitimi. Bu çocukların normal sistemle entegre olması gerekiyor. Kendisi ve diğerleri farklılıklarının ve özel olduğunun farkına çok fazla varırsa uyumsuzluk başlar.” (PDRK3)

PDRE8 kodlu psikolojik danışman/rehber öğretmen ise özel yetenekli öğrenciler için koçluk sistemi yapılması önerisini dile getirmiştir. Bu konuda PDRE8 kodlu psikolojik danışman/rehber öğretmen görüşlerini şöyle aktarmıştır:

“Bu tür çocuklara koçluk sistemi yapılabilir. Bu ilkokul, ortaokul ve lisede gönüllülük esasına dayalı öğretmenlerce verilirse daha yararlı olur. Sınırlar aşılmadan diyaloglar sağlıklı oluşturulabilir.” (PDRE8)

Katılımcılara “Son olarak konuyla ilgili olabilecek, bizim dikkatimizden kaçan, eklemek istediğiniz herhangi bir şey var mı?” sorusu yöneltilmiştir. SÖK4, SÖK9 kodlu sınıf öğretmenleri ve PDRE8 psikolojik danışman/rehber öğretmen görüşme formundaki sorulara verdikleri cevaplara ek olarak araştırma konusuna ilişkin eklemek istedikleri düşünceleri olduklarını belirtmiştir. Bu konuda görüşlerini bildiren SÖK4, SÖK9 ve PDRE8 kodlu katılımcılara ait görüşler şöyledir:

“Özel yetenekli ya da özel gereksinimli öğrencilerin belirlenmesi aile isteği ya da öğretmenin yönlendirmesiyle oluyor. Bu öğrencilerin tespit edilebilmesi için genel taramalar yapılması daha fazla öğrenciye ulaşılmasını sağlayabilir.” (SÖK4)

“Ben özel yetenekli bireyin kendimi geliştirdiğini düşünüyorum. Çünkü ona faydalı olmak ve ona yetmek için kendimi güncelleme ve yenileme ihtiyacı duyuyorum.” (SÖK9)

“Son olarak destek eğitim odaları milli eğitim tarafından sözde yapılması yönünde yapılmakta olduğunu söyleyebilirim. Yine bugünkü şartlarda öğretmenler de ek ders olarak konuya bakmakta olduğunu düşünmekteyim. Sınıf içinde 10 dakikasını öğrenciye ayırmayan öğretmenin destek eğitim odasında görev alma istek ve arzuları beni bu düşünceye sevk etmektedir.” (PDRE8)

Araştırmaya katılan okul yöneticilerinin, sınıf öğretmenlerinin ve psikolojik danışman/rehber öğretmenlerin görüşlerine göre özel yetenekli bireylerin okul içinde eğitim olanaklarının çeşitlendirilmesine yönelik önerileri Tablo 3.5.’de özetlenerek gösterilmiştir:

Tablo 3.5: Okul İçinde Eğitim Olanaklarının Çeşitlendirilmesine Yönelik Öneriler

Okul İçinde Eğitim Olanaklarının Çeşitlendirilmesine Yönelik Öneriler
Destek eğitim odaları materyal, donanım ve teknoloji anlamda zenginleştirilmeli
Resim, müzik, santraç vb. kurslar ve tasarım-beceri atölyeleri açılmalı
Öğretmenlere hizmet içi eğitimler verilmeli
Destek eğitim odalarında bilim ve fen çalışmalarına ağırlık verilmeli
Öğrencilerin destek eğitim odalarına aktif katılımları sağlanmalı
BEP çalışmaları düzenli olarak gerçekleştirilmeli
Özel yetenekli ve özel gereksinimli öğrencilere sunulacak destek eğitim odaları ayrıştırılmalı
BİLSEM’ler ile okullar iş birliği içinde olmalı ve BİLSEM’ler yaygınlaştırılmalı
MEB şablon oluşturularak okulları fiziki, akademik ve diğer alanlarda desteklemeli
Destek eğitim odasında görev alacak öğretmenler özel eğitim alanında uzman olan öğretmenlerden oluşmalı
Eğitim ortamları zenginleştirilmeli, laboratuvar, etkinlik odaları ve akıl-zekâ oyunları sınıfları açılmalı
Öğretmenler belli aralıklarla eğitimlere alınmalı
Destek eğitim odaları için okullara ek maddi kaynak, özel ödenek verilmeli
Destek eğitim odasında görevlendirilecek öğretmen/lerin öğrencinin dersine girmeyen öğretmenlerden seçilmeli
Destek eğitim odaları öğrencilerin yetenek alanlarına göre sınıflardan bağımsız olarak oluşturulmalı
Okul içinde oyun alanları oluşturulmalı ve okul bahçeleri düzenlenmeli
Öğrencilerin sosyal, sanatsal etkinliklere katılımı desteklenmeli ve sosyal faaliyet, kurs olanakları çeşitlendirilmeli
Özel kurumlardan ve üniversitelerden destek alınmalı
Özel yetenekli öğrenciler gelişimlerine uygun tam zamanlı okullarda eğitim almalı
Farklı bilim merkezleri ve zengin kütüphaneler kurulmalı
Kapsamlı bir eğitim programı oluşturulmalı
Özel yetenekli öğrenciler, sınıf öğretmenleri ve BİLSEM’de çalışan öğretmenlerin ortak toplantılar yapılmalı
Proje üretim, deney ve okuma grupları oluşturulmalı
Özel yetenekli öğrenciler sisteme entegre edilerek kaynaştırılmalı

Katılımcıların çoğundan elde edilen bulgular birlikte değerlendirildiğinde özel yetenekli öğrencilerin eğitimden en üst düzeyde faydalanabilmesi için okulların ilgi ve yetenek alanlarına göre atölyeler açılarak çeşitlendirilmesinin; destek eğitim odalarının özel yetenekli öğrencilerin gereksinimleri doğrultusunda fiziki mekan, materyal ve araç-gereçlerle donatılmasının; okul bileşenlerinin özel yetenekli öğrenciler ve destek eğitim odaları ile ilgili bilinçlendirilmesine yönelik eğitimler verilmesinin son derece önemli olduğu düşünülmektedir.

SONUÇ

Bu bölümde araştırmanın sonuçları ve önerilere yer verilmiştir.

Sonuçlar

Araştırmanın *birinci alt amacından* elde edilen bulgular doğrultusunda okul yöneticilerinin yedisinin, sınıf öğretmenlerinin ve psikolojik danışman/rehber öğretmenlerin ise tamamının gerek özel yaşamlarında gerekse eğitimcilik yaşamlarında özel yetenekli bireylerle bağları olduğu tespit edilmiştir. Araştırmada çalışma grubu belirlenirken özel yetenekli öğrencisi bulunan okullardan veri toplanmasına rağmen, iki okul yöneticisinin özel yetenekli bireylerle bir bağı bulunmadığını ifade etmeleri; BEP geliştirme biriminin başkanı olan okul yöneticilerinin kimi durumlarda özel yetenekli öğrencilerin eğitiminin planlanması aşamasında aktif sorumluluk almadıklarını düşündürmüştür.

Katılımcıların tamamından elde edilen bulgulara göre özel yetenekli öğrencilerin belirgin bilişsel özelliklerinin; anlamaya açık, sorgulayıcı, meraklı, çok yönlü düşünen, güçlü hafızaya sahip olan, yaratıcı, hızlı öğrenen, farklı bakış açısına sahip olan, öğrendiklerini kullanan, hızlı kavrayan, zengin kelime dağarcığına sahip, kelimeleri doğru kullanan, akıl yürütme becerisi ve muhakeme gücü yüksek, gözlem yeteneği kuvvetli, seçici dikkati yoğun, farklı ilgilere ve bilgiye sahip olan, farklı düşünceler ortaya koyan ve alternatif çözüm yolları üreten öğrenciler olmaları şeklinde açıklandığı tespit edilmiştir. Özel yetenekli öğrencilerin belirgin davranışsal özelliklerinin; yaşından büyük davranışlar sergileme, çocuk gibi davranma, hareketlilik, uyumsuzluk, aykırı davranışlar sergileme ve sessizlik olarak açıklandığı tespit edilmiştir. Özel yetenekli öğrencilerin belirgin sosyal-duygusal özelliklerinin ise içedönüklük, dışadönüklük, kendiyle yetinme, arkadaşlarıyla vakit geçirmeyi sevmeme, liderlik, yüksek ikna kabiliyeti, sosyal ilişkilerde başarılı olma, sosyal ilişkilerde güçlük yaşama, aşırı duygusallık, olgunluk, görev ve sorumluluk bilinci yüksek olma, özgüven, arkadaşları tarafından sevilme, sorunlarla baş etme becerisi yüksek olma, duygularını gizleme, mesafelilik ve dengelilik, kendinden büyüklerle arkadaşlık kurma, hayvan/çevre konularına aşırı duyarlılık, mükemmeliyetçilik, sıkılganlık, ifade edebilme becerisinin yüksekliği ve aşırı hassaslık olarak açıklandığı tespit

edilmiştir. Özel yetenekli öğrencilerle temas eden okul bileşenlerinin önemli bir kısmının bu öğrencilerin bilişsel, sosyal ve duygusal bakımdan ayırt edici özellikleri hakkında alanyazında geçen belirlemelere paralel ifadeler kullandıkları görülmüştür. Ancak davranışsal özelliklerinden söz ederken daha çok “uyumsuz”, “aykırı” gibi olumsuz ifadeler kullandıkları ve bu öğrenciler için yüksek beklenti geliştirdikleri anlaşılmıştır. Katılımcılardan birkaçı tarafından bu öğrencileri tanımlamak için kullanılan “çocuk gibi” ifadesi, bu düşüncüyü desteklemektedir. Bu durum, özel yetenekli öğrencilerin davranışsal özellikleri konusunda eksik ve yanlış bilgilenmeler neticesinde, okul ortamında ve sosyal yaşamlarında etiketlenme sorunu yaşayabileceklerini düşündürmüştür.

Araştırmaya katılan okul yöneticileri, sınıf öğretmenleri ve psikolojik danışman/rehber öğretmenler, özel yetenekli öğrencilerin gereksinim duydukları destek mekanizmaları için en çok okul, aile ve öğretmen desteği; destek eğitim odaları desteği ve öğrenci-öğretmen-veliye yönelik rehberlik hizmetleri desteğine ihtiyaç bulunduğu söz etmişlerdir. Katılımcılar ayrıca bu öğrenciler için tam gün eğitim veren okul desteği, Bilim ve Sanat Merkezi desteği, yeteneklerine uygun programlar oluşturulması, ayrı sınıflarda eğitim desteği, olumlu örnek ve modeller sunma, olumlu çevre ortamı yaratma, sanatsal ve bilimsel yönden destekleme, düşüncelerini ifade edebilecekleri ortam desteği, özel müfredatla ve özel okullarda eğitim alma desteği, çalışma grubu desteği, zenginleştirilmiş eğitim desteği, kendilerini tanımaya yönelik rehberlik desteği, ilgi ve yeteneklere uygun projeler sunma, BİLSEM’lerde ders saatinin artırılması, farklı etkinliklerle destekleme gibi gereksinimden söz etmişlerdir. Belirtilen bu gereksinimlerin özellikle okul, aile ve öğrenci işbirliği üçgeninde bulunduğu görülmüştür. Öte yandan bu öğrencilerin gereksinim duydukları destek mekanizmaları için kimi katılımcıların özel olarak oluşturulmuş okullarda ayrıştırılmış bir eğitim gereksiniminden söz etmeleri; bu öğrencilere kapsayıcı bir eğitim hizmeti sunulması ve bu öğrencilerin toplumla bütünleştirilmesi konusunda yeterli bir bilinçlenme sağlanamadığını düşündürmüştür.

Araştırmanın *ikinci alt amacından* elde edilen bulgular doğrultusunda katılımcıların BEP’i nasıl tanımladıklarına, BEP ile ilgili deneyimleri olup olmadığına, BEP’lerin hazırlanmasında ve sınıf çalışmalarına entegre edilmesinde sorumlulukların, görevlerin, desteklerin ve engellerin neler olduğuna, BEP

süreçlerinin özel yetenekli öğrenciler için yeterliliğine ilişkin sonuçlar elde edilmiştir. Araştırmadan elde edilen bulguların sonuçları değerlendirildiğinde katılımcıların tamamının BEP'i kısmen tanımladıkları sonucuna varılmıştır. BEP'i tanımlarken katılımcıların, bireysel akademik performansa yönelik, kişiselleştirilmiş, gereksinimleri karşılamaya yönelik, akranlarından farklı ve tanımlanmış öğrencilere yönelik, gelişim özelliklerine göre ifadelerini kullandığı görülmüştür. BEP'in özel yetenekli ve özel gereksinimli öğrenciler için hazırlandığını ve uygulandığını ifade eden katılımcı sayısının on altı kişi; sadece özel gereksinimli öğrenciler için hazırlandığını ve uygulandığını ifade eden katılımcı sayısının sekiz kişi; sadece özel yetenekli öğrenciler için hazırlandığını ve uygulandığını ifade eden katılımcı sayısının ise bir kişi olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların çoğunluğunun BEP'in özel yetenekli öğrenciler için hazırlandığını ve uygulandığını bildikleri; bir kısmının ise bilmedikleri sonucuna varılmıştır.

Araştırmada yer alan dört okul yöneticisinin özel yetenekli öğrenciler için BEP hazırlama ve uygulama süreci ile ilgili deneyimleri olduğu, beş okul yöneticisinin ise bu konuda deneyimi olmadığı tespit edilmiştir. Dört sınıf öğretmenin özel yetenekli öğrenciler için BEP hazırlamadığı ve uygulamadığı; iki sınıf öğretmenin hazırladığı ancak uygulamadığı; üç sınıf öğretmenin hazırladığı ve uyguladığı; bir sınıf öğretmenin ise hazır planlar kullandığı görülmüştür. Psikolojik danışman/rehber öğretmenlerin tamamının özel yetenekli öğrenciler için BEP hazırlama ve uygulama sürecinde müşavirlik yaptıkları sonucuna varılmıştır. Özel yetenekli öğrenciler için BEP hazırlama ve uygulama sürecinde okul yöneticilerinden üçünün psikolojik danışman/rehber öğretmenlerden; üçünün sınıf öğretmenlerinden, ikisinin aileden, ikisinin Rehberlik ve Araştırma Merkezinden, birinin okul idaresinden ve birinin BİLSEM öğretmenlerinden destek aldığı sonucuna ulaşılmıştır. Sınıf öğretmenlerinin ise altısının psikolojik danışman/rehber öğretmenlerden, üçünün aileden, ikisinin internetten, birinin okul idaresinden, birinin uzmandan ve birinin bu konuda hazırlanmış yayınlardan destek aldıkları sonucu elde edilmiştir. Özel yetenekli öğrenciler için hazırlanan BEP'lerde izlenen yollara ilişkin katılımcıların görüşleri değerlendirilmiş ve bu görüşlere göre; öğrencinin istekleri, ihtiyaçları, ilgileri, özel yetenek alanları, var olan potansiyeli ve geliştirilmesi gereken alanlar doğrultusunda akademik performansının belirlendiği; öğrencinin seviyesine ve

müfredata uygun kazanımlar ve bu kazanımların işleme süresinin belirlendiği; şartlara bağlı olarak programa alınan kazanımlara ekleme ya da çıkarma yapıldığı; kazanımların internet aracılığıyla ya da konunun uzmanlarıyla görüşülerek belirlendiği; aile, psikolojik danışman/rehber öğretmen, sınıf öğretmenin bir arada görüşmeler yaparak yol haritasının oluşturulduğu; planların okul idaresi ve okul rehberlik servisinin önderliğinde irdelendiği; okul idaresi-öğretmen-veli fikir alışverişinde bulunarak öğrencinin özel yetenek alanları ile birlikte diğer alanlarının da geliştirilmesine yönelik zenginleştirilmiş etkinliklerin plana alındığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Araştırmaya katılan okul yöneticilerinden yedisinin özel yetenekli öğrencilere yönelik BEP'lerin hazırlanmasında ve sınıf çalışmalarına entegre edilmesinde öğretmen ve öğrencilere birtakım olanaklar sundukları görülmüştür. Okul yöneticilerinin sundukları bu olanaklar, fiziki mekan, araç-gereç ve materyal donanımını sağlamak başta olmak üzere drama, akıl oyunları, uygulama bahçesi gibi öğrencilerin yetenek alanlarına göre atölyeler oluşturmak; destek eğitim odası desteği sunmak; öğrencileri tiyatro, müze, gezi, söyleşi gibi etkinliklerle desteklemek; psikolojik destek vermek; öğretmenleri hizmet içi eğitimlerle desteklemek; kaynak ve bilişim desteği sağlamak olarak sıralanabilir. Sınıf öğretmenlerinin görüşleri değerlendirildiğinde özel yetenekli öğrencilere yönelik BEP'lerin hazırlanmasında ve sınıf çalışmalarına entegre edilmesinde sınıf öğretmenlerine düşen altı farklı görev ve sorumluluk tespit edilmiştir. Bunlar; bireyselleştirilmiş eğitim programını uygulamak, öğrencilerin özel yönlerini geliştirici çalışmalar yapmak, yıllık planda özel yetenekli öğrenciler için etkinliklere yer vermek, öğrenciyi destekleyip ileriye götürmek, BEP'i öğrencinin ihtiyacına göre hazırlamak, özel yetenekli öğrencilerin tespitinde dikkatli ve iyi bir gözlemci olmaktır. Özel yetenekli öğrenciler için BEP'lerin hazırlanmasında ve sınıf çalışmalarına entegre edilmesinde dört sınıf öğretmenin, görev ve sorumluluklarını yerine getirirken psikolojik danışman/rehber öğretmen ve aileden destek aldığı; iki sınıf öğretmenin de okul idaresinden destek aldığı tespit edilmiştir. Bu süreçte sınıf öğretmenlerinin karşılaştığı engeller velinin isteksizliği, yeterli zamanın olmaması; sınıf mevcudunun kalabalık olması ve birçok farklı seviyede öğrencilerin olması olarak tespit edilmiştir. Beş psikolojik danışman/rehber öğretmenden elde edilen bulgular değerlendirildiğinde sınıf

öğretmenlerinin, özel yetenekli öğrencilere yönelik BEP'lerin hazırlanmasında ve sınıf çalışmalarına entegre edilmesinde psikolojik danışman/rehber öğretmenlerin yönlendirmesine ve desteğine ihtiyaç duyduğu on iki alan tespit edilmiştir. Bunlar verilen yanıtların yoğunlaşmasına göre sırasıyla; bireyselleştirilmiş eğitim programlarının zenginleştirilmesi, bireyselleştirilmiş eğitim programlarının hazırlanması aşamaları, eğitsel performans düzeyinin belirlenmesi, ölçme ve değerlendirme aracının belirlenmesi, sınıf yönetimi, ders içi öğretim yöntemleri, sınıf ortamının düzenlenmesi, aile eğitimi, devamsızlık takibi, bireysel gelişimin takibi, öğrencinin özellikleri, BEP'e alınacak hedef ve davranışların belirlenmesidir.

BEP hazırlama ve uygulama süreçlerinin özel yetenekli öğrenciler için yeterli olmadığını belirten dört okul yöneticisi, altı sınıf öğretmeni ve beş psikolojik danışman/rehber öğretmen olduğu tespit edilmiştir. Dört okul yöneticisinin ve iki psikolojik danışman/rehber öğretmenin ise bu konuda kesin ifadeler kullanmadığı görülmüştür. BEP süreçlerinin özel yetenekli öğrencilere yeterli olabilmesinin koşulları, katılımcılar tarafından şu ifadelerle belirtilmiştir: Eğitimcilerin öğrenciyi iyi tanıması; öğretmenin, okulun, öğrencinin ve velinin yeterli olması için öğretmenlere, okul yöneticilerine ve ailelere hizmet içi eğitimlerin verilmesi; gerekli özenin gösterilmesi, okul-aile-BİLSEM bileşenlerinin koordineli ve planlı çalışması. Sınıf öğretmenleri ve psikolojik danışman/rehber öğretmenlere göre, BEP hazırlama ve uygulama süreçlerinin özel yetenekli öğrenciler için yeterli olmaması nedenleri ise şöyle sıralanmıştır: Sınıf ortamının ve ders süresinin kısıtlı olması, öğrencilerdeki değişimin hızlı olması; planların içerik olarak zenginleştirilmemesi ve eğitim sürecinin ödev yapımına, ders tekrarı mantığına dönüşmesi; öğretmen eğitimlerinin yetersiz olması. Elde edilen sonuçlar değerlendirildiğinde, katılımcıların görüşlerine göre özel yetenekli öğrencilerin eğitimlerinde sorumluluğu bulunan eğitimcilerin bu öğrenciler ve BEP hazırlama süreçleriyle ilgili eğitimlerinin yetersiz olduğu; programların yeterince güncellenemediği ve yeni gelişmeleri karşılayamadığı; sınıf ortamlarının özel yetenekli öğrencilerin bireysel gereksinimlerine uygun olmadığı anlaşılmıştır.

Araştırmanın *üçüncü alt amacından* elde edilen bulgular doğrultusunda katılımcıların destek eğitim odalarını nasıl tanımladıklarına, destek eğitim

odalarının işleyişiyle ilgili mevzuat ve uygulamaları nasıl değerlendirdiklerine, eğitimcilik yaşamlarında özel yetenekli öğrenciler için destek eğitim odaları ile ilişkili deneyimleri olup olmadığına, destek eğitim odalarının özel yetenekli öğrencilere olumlu ve olumsuz yansımaları hakkındaki görüşlerine dair sonuçlar elde edilmiştir. Katılımcılardan altı okul yöneticisinin, altı sınıf öğretmenin ve altı psikolojik danışman/rehber öğretmenin destek eğitim odasını kısmen tanımladıkları; üç okul müdürünün, üç sınıf öğretmenin ve bir psikolojik danışman/rehber öğretmenin ise destek eğitim odasının tanımına ilişkin bilgi paylaşmadıkları görülmüştür. Destek eğitim odalarının tanımlanmasında katılımcılardan bazılarının bu odaların özel gereksinimli öğrenciler için olduğunu ifade etmeleri ve özel yetenekli öğrencilerden söz etmemeleri dikkat çekmiştir. Bu çerçevede destek eğitim odaları katılımcılar tarafından bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlanan özel yetenekli ya da özel gereksinimli öğrencilerin bilişsel, kişisel, sosyal, davranışsal, duygusal gelişimlerinin sağlanması; bu öğrencilerin ders içi ya da ders dışı saatlerde desteklenmesi, ileri taşınması, bireysel ya da grup (1-3 kişilik) olarak belli hedefler doğrultusunda yüz yüze desteklenmesi, eğitimden en üst düzeyde faydalanmalarının sağlanması için materyal ve araç-gereçlerle donatılmış odalar olarak tanımlanmıştır. Destek eğitim odalarının işleyişiyle ilgili mevzuatın değerlendirilmesi konusunda beş okul yöneticisinin, altı sınıf öğretmenin ve beş psikolojik danışman/rehber öğretmenin olumsuz değerlendirmeler yaptığı; iki okul yöneticisinin ise olumlu görüşlerini sunduğu tespit edilmiştir. İki okul yöneticisinin, üç sınıf öğretmenin ve iki psikolojik danışman/rehber öğretmenin ise bu konuya herhangi bir yorum getirmediği görülmüştür. Bu çerçevede destek eğitim odalarının işleyişiyle ilgili mevzuat ve hükümleri olumlu bulan katılımcı sayısının iki; olumsuz bulan katılımcı sayısının ise yirmi bir kişi olduğu tespit edilmiştir. Destek eğitim odalarının işleyişiyle ilgili mevzuat ve hükümleri olumlu bulan katılımcılardan elde edilen bulgular değerlendirildiğinde; destek eğitim odalarındaki uygulamaların sistemli ve düzenli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Destek eğitim odalarının işleyişiyle ilgili mevzuat ve hükümleri olumsuz bulan katılımcılardan elde edilen bulgular değerlendirildiğinde ise destek eğitim odalarının fiziksel, donanımsal, materyal anlamında yetersiz olduğu; okulun her yerinin destek eğitim odası yapılabilmesine yönelik mevzuat hükmünün yanlış olduğu; mevzuatın yetersiz olduğu ve öğretmen

görevlendirmelerinde sorunlar yaşandığı; öğretmenlerin donanımsal olarak yetersiz olduğu sonucuna varılmıştır.

Bir okul yöneticisinin ve altı sınıf öğretmenin eğitimcilik yaşamlarında özel yetenekli öğrenciler için destek eğitim odaları ile ilişkili deneyimleri olduğu; yedi okul yöneticisinin, üç sınıf öğretmenin ve dört psikolojik danışman/rehber öğretmenin ise bu konuda herhangi bir deneyimleri olmadığı tespit edilmiştir. Üç psikolojik danışman/rehber öğretmenin bu konuda planlama, yürütme ve destek eğitim odası ders planlamasında müşavirlik olarak deneyimi olduğu sonucu elde edilmiştir. Destek eğitim odalarının özel yetenekli öğrenciler için olumlu yansımaları olduğunu belirten üç okul yöneticisi, altı sınıf öğretmeni ve iki psikolojik danışman/rehber öğretmen; olumsuz yansımaları olduğunu belirten ise iki okul yöneticisi, iki sınıf öğretmeni ve bir psikolojik danışman/rehber öğretmen olduğu tespit edilmiştir. Destek eğitim odalarının özel yetenekli öğrencilere olumlu yansımalarından söz eden katılımcılar; destek eğitim odasında eğitim alan özel yetenekli öğrencilerin ilgi ve yeteneklerinin ortaya çıkartılabildiği ve geliştirilebildiği, bu öğrencilerin kendilerini değerli ve önemli hissettikleri, kendilerini tanıdıkları, farkındalıklarının arttığı, kendilerini daha iyi ifade ettikleri ve daha iyi iletişim kurabildikleri, mutlu oldukları, aceleci davranışların ve sınıf içinde yaşanan sorunların azaldığı yönünde görüş bildirmişlerdir. Destek eğitim odalarının özel yetenekli öğrencilere olumsuz yansımalarından söz eden katılımcılar ise; özel yetenekli öğrencilerin zaman zaman sıkıldıkları, neden ben buradayım şeklinde kafa karışıklığı yaşadıkları, dışlandıkları ve içe kapandıkları, dikkatlerinin dağıldığı ve olumsuz etkilendikleri, destek eğitim odalarının fiziki mekan, araç-gereç ve materyal donanımının yetersiz olmasından dolayı bu odalardan fayda sağlanamadığı yönünde görüş bildirmişlerdir. Psikolojik danışman/rehber öğretmenlerin üçü, destek eğitim odalarının özel yetenekli öğrenciler için olumlu yansımalarının olabilmesini; destek eğitim odalarında görev alacak öğretmenlerin yeterli donanıma sahip olması, destek eğitim odasında yapılacak çalışmaların içeriğinin zenginleştirilmesi, öğrencilere proje bazlı ve yaratıcılığı destekleyici çalışmaların sunulması gerekçelerine dayandırdığı görülmüştür.

Araştırmanın *dördüncü alt amacından* elde edilen bulgular doğrultusunda özel yetenekli öğrencilerin okul içindeki eğitim olanaklarının çeşitlendirilmesi için BEP ve destek eğitim odaları ile ilgili uygulamaların nasıl daha etkili hale getirilebileceğine, katılımcıların BEP ve destek eğitim odaları dışındaki önerilerinin neler olduğuna ilişkin sonuçlar elde edilmiştir. Katılımcıların tamamından elde edilen bulgular değerlendirildiğinde BEP ve destek eğitim odaları ile ilgili uygulamaların daha etkili hale getirilmesi için yapılan öneriler; destek eğitim odalarının materyal, donanım ve teknoloji anlamında zenginleştirilmesi; resim, müzik, satranç kurslarının ve atölyelerin açılması; öğretmenlere hizmet içi eğitimlerin verilmesi; müfredatın Bakanlık tarafından oluşturulması; destek eğitim odalarında bilim ve fen çalışmalarına ağırlık verilmesi; özel yetenekli öğrencilerin destek eğitim odalarına etkin katılımının sağlanması; BEP çalışmalarının düzenli bir şekilde gerçekleştirilmesi; özel yetenekli öğrenciler ve özel gereksinimli öğrenciler için destek eğitim odalarının ayrıştırılması; okulların ve velilerin bilinçlendirilerek ortak bir anlayış oluşturmaları; BİLSEM'ler ile okulların işbirliği içinde olması; MEB'in şablon oluşturmaları; okulların fiziki, akademik ve diğer alanlarda desteklenmesi; destek eğitim odaları ile ilgili öğretmenlere eğitim verilmesi ve öğretmenlerin bilinçlendirilmesi; destek eğitim odasında görev alacak öğretmenlerin özel eğitim alanında uzman öğretmenlerden oluşması; laboratuvar ve atölyelerin açılması; destek eğitim odalarının açılması ve denetlenmesi ile ilgili uygulamaların mevzuat hükümlerine göre uygulanması, okullara ek kaynak verilmesi, destek eğitim odasında görevlendirilecek öğretmen(ler)in özel yetenekli öğrencinin dersine girmeyen öğretmen(ler)den seçilmesi, destek eğitim odalarının yetenek alanlarına göre sınıflardan bağımsız oluşturulmasıdır.

Katılımcıların tamamından elde edilen bulgular değerlendirildiğinde BEP ve destek eğitim odaları dışında okul içindeki eğitim olanaklarının çeşitlendirilmesi için yapılan öneriler ise; öğrencilerin sosyal, sanatsal etkinliklere katılımının sağlanması; oyun alanlarının oluşturulması ve okul bahçelerinin düzenlenmesi; ilgi ve yetenek alanları doğrultusunda fiziki ortamların oluşturulması ve tasarım beceri, resim, müzik atölyelerinin, etkinlik odalarının açılması; özel okullardan, üniversitelerden destek alınması; BİLSEM'ler ile okulların koordineli çalışması; okulların fiziksel ve materyal olarak donatılması, kapsamlı bir eğitim programının oluşturulması, veli ve öğretmen eğitimlerinin yapılması, BİLSEM'lerin

yaygınlaştırılması, farklı bilim merkezleri ve zengin kütüphanelerin kurulması, sosyal faaliyet ve kurs olanaklarının çeşitlendirilmesi; proje üretim, deney ve okuma gruplarının oluşturulması; etkinliklerin, yarışmaların ve oyunların tasarlanması; akıl ve zeka oyunları sınıflarının açılması, kütüphanelerin zenginleştirilmesi, bilim okur yazarlığını geliştirmeye yönelik çalışmalar yapılması, öğretmenlerin alanında donatılması, koçluk sistemi uygulaması yapılmasıdır.

Öneriler

Politika Yapıcılara ve Uygulayıcılara Öneriler.

1. Özel yetenekli öğrencilerle temas eden tüm okul bileşenlerinin, özel yetenekli öğrencilerin akademik, sosyal ve duygusal gereksinimlerini en üst düzeyde karşılayabilmeleri için bu bireylere yönelik bilgi düzeylerinin artırılması gerekmektedir. Özel yetenekli öğrencilerin eğitimlerinden sorumlu öğretmenlere, psikolojik danışman/rehber öğretmenlere ve okul yöneticilerine özel yetenekli bireylerin özellikleri, gelişimleri, eğitimlerindeki yeni yaklaşımlar, bireyselleştirilmiş eğitim planları gibi konularda MEB tarafından hazırlanan hizmet içi eğitimler verilmesi ve bu eğitimlerin sürekliliğin olması gerekmektedir.
2. BEP biriminin bir üyesi olan aileler özel yetenekli öğrencilerin eğitimlerinin ev ortamında desteklenmesi açısından önemlidir. Etkili bir bütünleştirme uygulamalarının sağlanabilmesi için ailelere yönelik ebeveyn eğitim programlarının hazırlanması ve uygulanması gerekmektedir.
3. Okullardaki eğitim ortamlarının, özel yetenekli öğrencilerin potansiyellerini açığa çıkarmalarını ve en üst düzeyde kullanmalarını destekleyecek şekilde çeşitlendirilmesi ve düzenlenmesi gerekmektedir. Okullarda, özel yetenekli öğrencilerin yetenek ve ilgi alanlarını zenginleştirecek ve destekleyecek resim, müzik, drama, tasarım ve beceri, bilişim ve yazılım, yapay zekâ, fen ve bilim, dijital tasarım, oyun ve animasyon vb. atölyeler açılması gerekmektedir.
4. Destek eğitim odaları özel yetenekli öğrencilere yönelik ayrı derslikler olarak açılmalı; özel yetenekli öğrencilerin potansiyellerini geliştirici ve

destekleyici fiziki mekan, araç-gereç, materyal ve bilişim donanımı sağlanmalıdır.

5. Ders müfredatlarında yer alan konular, kazanımlar genel sınıf düzeyine göre hazırlanmaktadır. İlkokul ders kitaplarında yer alan konuların, kazanımların özel yetenekli öğrenciler için nasıl zenginleştirilebileceği konusunda kılavuz kitapların hazırlanması ve okullara gönderilmesi gerekmektedir.
6. Üniversiteler, BİLSEM'ler ve okulların koordineli çalışması sağlanmalı; özel yetenekli öğrencilerin gelişimlerini desteklemek ve izlemek için il/ilçe Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Müdürlüğü başkanlığında BİLSEM'ler ve okulların katılımıyla yıl içinde düzenli toplantılar yapılmalıdır.

Araştırmacılara Öneriler.

1. Araştırmanın çalışma grubu sadece Zonguldak ili Ereğli ilçesinde özel yetenekli öğrencisi olan ve kaynaştırma uygulaması yapılan resmi ilköğretim okullarının birinci kademesinde ile sınırlı tutulmuştur. Araştırma farklı il/ilçelerde, ortaokul ve lise kademesi için de yapılabilir.
2. Araştırmanın çalışma grubu okul yöneticileri, sınıf öğretmenleri ve psikolojik danışman/rehber öğretmenler ile sınırlı tutulmuştur. BEP biriminin diğer bir üyesi olan aile de çalışma grubuna dahil edilerek daha kapsamlı bir çalışma yapılabilir.
3. Özel okullar ve BİLSEM'lerde özel yetenekli öğrenciler için hazırlanan BEP'ler ile ilgili okul bileşenlerinin görüşlerinin alındığı araştırmalar yapılabilir.
4. Özel okullar ve BİLSEM'ler ile devlet okullarında özel yetenekli öğrenciler için hazırlanan BEP'lerde okul bileşenlerinin görüşlerinin karşılaştırmalı incelenmesine yönelik araştırmalar yapılabilir.
5. Etkili ve verimli BEP uygulamalarının nasıl olması gerektiği özel yetenekli öğrencilerden gözünden incelenerek araştırılabilir.

KAYNAKÇA

- Afat, N. (2017). Üstün Zekalı ve Özel Yetenekli Bireylerin Eğitiminde Destek Eğitim Odalarının İncelenmesi. *Researcher: Social Science Studies*, 5(9), 294-303. ISSN:2148-2691.
- Akça, E., Uçak Azboy, Z., Fidan, A., Bayın Balcıkoca, M., & Daş, R. (2018). *Öğretmenler Perspektifinde Özel Yetenekli Öğrencilerin Eğitimi: Motivasyon Kaynakları ve Problemler (Diyarbakır Örneği)*. International Congress on Gifted and Talented Education. Malatya: İnönü Üniversitesi.
- Akgün, S., Kumaş, V., & Gökçeer, G. (2020). Özel Yetenekli Öğrencilerin Destek Eğitim Odalarında Aldıkları Eğitimin Etkililiği. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 53(3), 993-1022.
- Akkaş, E., & Tortop, S. (2015). Üstün Yetenekliler Eğitiminde Farklılaştırma: Temel Kavramlar, Modellerin Karşılaştırılması ve Öneriler. *Üstün Zekalıların Eğitimi ve Yaratıcılık Dergisi*, 2(2), 31-44.
- Akkanat, H. (2004). Üstün veya Özel Yetenekliler. M. R. Şirin, A. Kulaksızoğlu ve A. E. Bilgili (Ed.), *Üstün Yetenekli Çocuklar Seçilmiş Makaleler Kitabı* içinde (s.169-194). İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Ardıç, A. (2020). Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı. A. Kızılaslan ve Ç.N. Umar Kaya (Ed.), *Özel Gereksinimi Olan Öğrencilere Fen Eğitimi* içinde (s.65-83). Ankara: Pegem Akademi.
- Aydoğdu, E. (Ed.). (2005). *Teşkilatı Esasiye'den Günümüze Anayasalar*. Ankara: Palme Yayıncılık.
- Ataman, A. (2003). Üstün Zekalı ve Üstün Yetenekli Çocuklar. A. Ataman (Ed.), *Özel Eğitime Giriş* içinde (s.173-195). Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Ateş, M. (2017). Bilim ve Sanat Merkezlerinde Görev Yapan Türkçe Öğretmenlerinin Bireyselleştirilmiş Eğitim Planı Hakkındaki Görüşlerinin İncelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (42), 211-225. ISSN: 1302-8944
- Avcı, G. Ve Ateşgöz, N. (2020). Özel Yeteneklilerin Eğitim Modelleri. M.A. Melekoğlu ve U. Sak (Ed.), *Öğrenme Güçlüğü ve Özel Yetenek* içinde (s. 180-195). Ankara: Pegem Akademi.
- Bakan, M. ve Onat, R. (2019). Özel Yeteneklilerin Özellikleri ve Gelişimleri. O. Kılıç ve M. Çitil (Ed.), *Özel Yetenekli Öğrencim Var* içinde (s.51-58). Ankara: Gökçe Ofset.
- Baltacı, R. (2013). Üstün Zekâyı Yeteneğe Dönüştürmek: Gelişimsel Bir Teori Olarak Ayrımsal Üstün Zekâ ve Yetenek Modeli. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 14(1), 1-20.

- Baltacı, R. (2016). Üstün Yetenekli Öğrenciler İçin Bireyselleştirilmiş Eğitim Planı Geliştirme. *Üstün Zekâlılar Eğitimi ve Yaratıcılık Dergisi*, 3 (1), 33-41.
- Başaran, M. (2008). Hikâye Edici Metinlerin Öğretiminde Başarılı Zekâ Öğretim Modelinin Uygulanması (Üçlü Zekâ Teorisine Uygun Hikâye Öğretimi). *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(2), 121-137.
- Battal Karaduman, G., & Davaslıgil, Ü. (2020). *Üstün Zekalı ve Yetenekli Öğrenciler İçin Yaratıcı Düşünme ve Uzamsal Yeteneği Destekleyen Farklılaştırılmış Geometri Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Baykoç Dönmez, N. (2018). Üstün Yetenekli Çocuklar. N. Metin (Ed.), *Özel Gereksinimli Çocuklar* içinde (s.415-438). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Bedur, S., Bilgiç, N., & Taşlıdere, E. (2015). Özel (Üstün) Yetenekli Öğrencilere Sunulan Destek Eğitim Hizmetlerinin Değerlendirilmesi. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12-1(23), 159-175.
- Bildiren, A. (2018). *Üstün Yetenekli Çocuklar*. Ankara: Pegem Akademi.
- Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu [UNICEF] Türkiye. (2004). *Çocuk Haklarına Dair Sözleşme*. Mart 8, 2020 tarihinde https://www.unicefturk.org/public/uploads/files/UNICEF_CocukHaklarınaDairSözleşme.pdf adresinden alındı.
- Bulut, S., & Taylı, A. (2006). Cumhuriyet Dönemi Üstün Yetenekliler Eğitim Politikası. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(12), 33-40.
- Burunsuz, E. (2019). *İlköğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programının Uygulanmasına İlişkin Görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi. Zonguldak: Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2010). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Çelik Şahin, Ç. (2014). Bilim ve Sanat Merkezi Öğrencilerinin Bu Kurumlara İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11-1(21), 101-117.
- Çetinkaya, Ç., & Döner, İ. (2012). Türkiye’de Üstün Yeteneklilere Tanınan Hakların İncelenmesi. *Sakarya University Journal of Education*, 2(3), 7-20.
- Çitil, M. Ve Sak, U. (2020). Türkiye’de Özel Yetenekli Bireylere Yönelik Özel Eğitim Hizmetleri. U. Sak ve S. Toraman (Ed.), *Türkiye’de Özel Eğitim Hizmetleri* içinde (s.113-127). Ankara: Afşar Ofset.
- Delcourt, M. A. B., Cornell, D. G., & Goldberg, M. D. (2007). Cognitive And Affective Learning Outcomes Of Gifted Elementary School Students. *Gifted Child Quarterly*, 51(4), 359-381.

- Demir, S., & Avcu, Y.E. (2018). Özel Yetenekli Öğrencilere Yönelik Destek Eğitim Odalarına İlişkin Öğretmen Görüşleri. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 156-185.
- Demirel, Ş., & Sak, U. (2011). Yetenek Hiyerarşisi: Üstün Yetenek Türlerinin Toplumsal Değerleri Üzerine Bir Araştırma. *Türk Üstün Zekâ ve Eğitim Dergisi*, 1(1), 61-76.
- Davaslıgil, Ü. (1991). Üstün Olma Niteliğini Kazanma. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 15(82), 62-67.
- Dede, Ş. (1996). Özel Eğitim Hakkında Salamanca Bildirisi. *Özel Eğitim Dergisi*, 2(2), 91- 94.
- Demirel, Ö., Başbay, A., & Erdem, E. (2006). *Eğitimde Çoklu Zekâ Kuram ve Uygulamaları*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Elcik, F. (2015). *Üstün Yetenekli Öğrencilerin Çevresinden Algıladıkları Sosyal Destek Düzeyi ile Sosyal Duygusal Becerileri Arasındaki İlişki*. Doktora Tezi. Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Emir, S. Ve Yaman, Y. (2017). Özel Yetenekli Öğrenciler İçin Eğitim Programı Nasıl Olmalı?, S. Emir (Ed.), *Özel Yeteneklilerin Eğitiminde Program Tasarımı* içinde (s.3-19). Ankara: Pegem Akademi.
- Eripek, S. (2019). *Zihin Yetersizliği Olan Bireyler ve Eğitimleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Genç, M.A. (2016). Üstün Yetenekli Bireylere Yönelik Eğitim Uygulamaları. *Üstün Zekâlılar Eğitimi ve Yaratıcılık Dergisi*, 3(3), 49-66.
- Gökdemir, S. (2017). *Ülkemizde Özel Yetenekli Öğrencilerin Tanılama Sürecinin Öğretmen Veli ve Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Gözler, K. (1999). *Türk Anayasaları*. Bursa: Ekin Kitapevi Yayınları. Mart, 6, 2020 tarihinde <https://www.anayasa.gen.tr/1876ke.htm> adresinden alındı.
- Güler, M., Halıcıoğlu, B., & Taşgın, S. (2015). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Güneş, E. (2020). *Üstün Yetenekli Öğrencilerin Okul Sosyal Hizmetini İlgilendiren Problemleri Üzerine Bir Araştırma*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Yalova: Yalova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gür, Ç. (2017). *Eğitimsel ve Sosyal-Duygusal Bakış Açılıyla Üstün Yetenekli Çocuklar*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Gürbüz, Ş., & Şahin, F. (2017). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri Felsefe-Yöntem-Analiz*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

- Gürel, E., & Tat, M. (2010). Çoklu Zekâ Kuramı: Tekli Zekâ Anlayışından Çoklu Zekâ Yaklaşımına. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(11), 336-356.
- Gürten, E. (Ed.). (2021). *Üstün Yetenekli Çocuklar ve Eğitim Uygulamaları*. Ankara: Pegem Akademi.
- Hansen, J. B. & Feldhusen, J. F. (1994). Comparison of Trained and Untrained Teachers of Gifted Students. *Gifted Child Quarterly*, 38(3), 115-121.
- İlik, S.S. (2019). Üstün Yetenekli Öğrencilerin Eğitiminde Görev Yapan Öğretmenlerin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programları Hazırlamaya Uygulamaya ve İzlemeye Yönelik Görüşlerinin Değerlendirilmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 27(2), 486-495.
- Kaçmaz, N. Ve Kılıç, O. (2019). Özel Yeteneklilerin Eğitimi. O. Kılıç ve M. Çitil (Ed.), *Özel Yetenekli Öğrencim Var* içinde (s.98-119). Ankara: Gökçe Ofset.
- Karademir Ünlü, Y. (2019). *Sınıf Öğretmenlerinin Özel Yetenekli Öğrencilerinin Öğrenme Sürecini Zenginleştirmeye Yönelik Görüşleri ile Öz Yeterlilikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kargın, T. (2004). Kaynaştırma: Tanımı, Gelişimi ve İlkeleri. *Özel Eğitim Dergisi*, 5(2), 1-13.
- Kaya, F. (2015). Öğretmenlerin Üstün Zekâ Kavramı ve Üstün Zekâlı Öğrencilerin Özel Gereksinimleri. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 40(177), 59-74.
- Kuru Habiboğlu, N. (2018). *İlkokullarda Çalışan Sınıf Öğretmenlerinin ve Rehber Öğretmenlerin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Geliştirme Birimine İlişkin Görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi. Bolu: Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kuyumcu, Z. (2011). *Bireyselleştirilmiş Eğitim Planı (BEP) Geliştirilmesi ve Uygulanması Sürecinde Öğretmenlerin Yaşadıkları Sorunlar ve Bu Sorunlara Yönelik Çözüm Önerileri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Levent, F. (2011). *Üstün Yetenekli Çocukların Hakları El Kitabı Anne Baba ve Öğretmenler İçin*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Marland, S.P. (1972). *Education of gifted and talented*. Washington D.C: US Office of Education.
- Marsh, H. W., & Hau, K. T. (2003). Big-Fish–Little-Pond Effect On Academic Self-Concept: A Cross-Cultural (26-Country) Test Of The Negative Effects Of Academically Selective Schools. *American Psychologist*, 58(5), 364–376.
- McCulloch, A. C. (2010). *How Stakeholders Perceive Gifted Education: A Study of Beliefs Held by Stakeholders in Elementary Gifted Education Programs*. Doctoral dissertation, Minneapolis: Capella University.

- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (1973). *Milli Eğitim Temel Kanunu*,. Mart 8, 2020 tarihinde <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.1739.pdf> adresinden alındı.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (1991). *Özel Eğitim Konseyi Ön Raporu*, Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Daire Başkanlığı, Ankara.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2006). *Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği*. Kasım 11, 2020 tarihinde https://orgm.meb.gov.tr/alt_sayfalar/mevzuat/Ozel_Egitim_Hizmetleri_Yonetmeliği_son.pdf adresinden alındı.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2016). *Destek Eğitim Odası Kılavuzu*. Şubat 15, 2021 tarihinde https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2016_08/03045051_destek_egitim_odasi_kilavuz.pdf adresinden alındı.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2019a). Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi. *Tebliğler Dergisi*, 82(2747), 391-435.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2019b). *İlk Yerli Zekâ Ölçeği Asis ile En Kapsamlı Yetenek Taraması*. Şubat 4, 2021 tarihinde <https://www.meb.gov.tr/ilk-yerli-zeka-olcegi-asis-ile-en-kapsamli-yetenek-taramasi/haber/19081/tr> adresinden alındı.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2020a). *Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği*. Mart 5, 2020 tarihinde http://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_06/24163215_ozel_egitim_yonetmeliği_son_hali.pdf adresinden alındı.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2020b). *Özel Yetenekli Çocuğum Var*, (Ed.) Oktay Kılıç, Ankara: MEB Yayınları.
- Nacaroglu, O., & Arslan, M. (2019). Bilim ve Sanat Merkezlerinde Yürütülen Proje Çalışmalarına İlişkin Öğrenci Görüşlerinin Değerlendirilmesi. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 15(3), 220-236.
- Nar, B. (2017). *Üstün/Özel Yetenekli Öğrencilere Yönelik Destek Eğitim Odası Uygulaması: Sınıf Öğretmenlerinin Öz Yeterlilikleri ve Görüşleri*. İstanbul: İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özan, S. (2019). *Sınıf Öğretmenleri ve Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Öğretmenlerinin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Sürecine İlişkin Deneyimleri*. Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi.
- Özbey, F. (2018). Özel Yeteneklilerde Bireyselleştirilmiş Eğitim Planı Geliştirilmesi. F. Şahin (Ed.), *Özel Yetenekli Öğrenciler ve Eğitimleri* içinde (s. 342-367). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Özer, A. (Ed.). (1996). *Gerekçeli ve 1961 Anayasası İle Mukayeseli 1982 Anayasası (Son Değişiklikleriyle)*. Ankara: Lazer OFSET.

- Özkan, H. H. (2008). Çoklu Zekâ Kuramı ve Eğitim Programı Öğeleri İlişkisi. *E-Journal of New World Sciences Academy Social Sciences*, 3(2), Article Number: C0060, ISSN:1306-3111.
- Pak, M.D., & ve Attepe Özden, S. (2018). Üstün Yetenekli Çocukların Eğitim Hakkı. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 1-24.
- Pemik, K. (2017). *Özel Yetenekli Öğrencilere Destek Odasında Verilen Eğitime İlişkin Okul Yöneticilerinin ve Öğretmenlerin Görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Pemik, K., & Levent, F. (2019). Üstün Yetenekli Öğrencilere Destek Odasında Verilen Eğitime İlişkin Okul Yöneticilerinin ve Öğretmenlerin. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 20(2), 313-338. DOI: 10.21565/ozelegitimdergisi.446598
- Sak, U. (2011). Üstün Yetenekliler Eğitim Programları Modeli (ÜYEP) ve Sosyal Geçerliliği. *Eğitim ve Bilim*, 36(161), 214-229.
- Sak, U. (2014). *Üstün Zekâlılar: Özellikleri, Tanımlanmaları, Eğitimleri*. Ankara: Vize Yayıncılık.
- Sak, U., Sezerel, B.B., Bahadır Ayas, M., Tokmak, F., Özdemir, N.N., Demirel Gürbüz, Ş., & Öpengin, E. (2016). *Anadolu Sak Zekâ Ölçeği (ASIS) Uygulayıcı Kitabı*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, ÜYEP Merkezi.
- Sak, U. (2020). Üstün Zekalı Öğrencilerin Eğitimi. İ.H. Diken (Ed.), *Özel Eğitim Gereksinimi Olan Öğrenciler ve Özel Eğitim* içinde (s.523-565). Ankara: Pegem Akademi.
- Sak, U. Ve Kirişçi, N. (2020). Özel Yetenek Tanımı Sınıflamaları ve Kuramları. M.A. Melekoğlu ve U. Sak (Ed.), *Öğrenme Güçlüğü ve Özel Yetenek* içinde (s. 136-158). Ankara: Pegem Akademi.
- Savaşan, G. (2006). *Kaufman Kısa Zekâ Testi (Kaufman Brief Intelligence Test – K-BIT) 9-10 Yaş Çocukları Üzerinde Geçerlik, Güvenirlik ve Ön Norm Çalışmaları*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Seggie, F.N. ve Bayburt, Y. (2015). Giriş. F.N. Seggie ve Y. Bayburt (Ed.), *Nitel Araştırma Yöntem, Teknik, Analiz ve Yaklaşımları* içinde (s.1-9). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sönmez, V., & Alacapınar, F.G. (2016). *Örneklendirilmiş Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Süel, E. (2018). Özel Yetenekli Öğrenciler İçin Destek Eğitim Odası. M.Z., Leana Taşçılar (Ed.), *Özel Yetenekli Çocukların Psikolojisi* içinde (s. 329-362). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

- Şahin, F. (2012). *Sınıf Öğretmenlerinin Üstün Yetenekli Öğrenciler ve Özellikleri Hakkında Bilgi Düzeylerini Artırmaya Yönelik Eğitim Programının Etkililiği*. Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Şahin, F., & Kargın, T. (2013). Sınıf Öğretmenlerine Üstün Yetenekli Öğrencilerin Belirlenmesi Konusunda Verilen Bir Eğitimin Öğretmenlerin Bilgi Düzeyine Etkisi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 14(2), 1-23.
- Şahin, F. (2015a). Üstün Zekalı ve Üstün Yetenekli Öğrencilerin Eğitimi. F. Şahin (Ed.), *Üstün Zekalı Öğrencilerin Eğitimine Yönelik Eğitsel Stratejiler* içinde (s. 1-15). Ankara: Pegem Akademi.
- Şahin, F. (2015b). Üstün Zekalı Öğrencilerin Öğretmenlerinin Eğitimi. F. Şahin (Ed.), *Üstün Zekalı ve Üstün Yetenekli Öğrencilerin Eğitimi* içinde (s.231-235). Ankara: Pegem Akademi.
- Sütçü, Z. (2007). *Yasal Düzenlemeler Açısından Rehber Öğretmenlerin/Psikolojik Danışmanların Özel Eğitimle İlgili Görevlerini Uygulamaya Yönelik Görüşlerinin Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tan, S. (2018). Özel Yetenekli Öğrencileri Tanılama. F. Şahin (Ed.), *Özel Yetenekli Öğrenciler ve Eğitimleri* içinde (s. 23-42). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi [TBMM]. (2020). *İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi*. Kasım 11, 2020 tarihinde <https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/pdf01/203-208.pdf> adresinden alındı.
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Bilgi Sistemi (1929). *Ecnebi Memleketlere Gönderilecek Talebe Hakkında Kanun*. Kasım 10, 2020 tarihinde <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=1416&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=3> adresinden alındı.
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Bilgi Sistemi (1997). *Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname*. Kasım 15, 2021 tarihinde <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=573&MevzuatTur=4&MevzuatTertip=5> adresinden alındı.
- Türk Dil Kurumu [TDK]. (2020). *Türk Dil Kurumu Sözlükleri*. Mart 5, 2020 tarihinde <https://sozluk.gov.tr/> adresinden alındı.
- Tekgül, E., & Şentürk, N. (2020). Özel Yetenekli Öğrencilerle Yürütülen Müzik Öğretim Programlarında Zenginleştirme Örneklerinin İncelenmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 40(3), 1243-1267.
- Tekin Ersan, D., & Ata, S. (2017). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Hazırlanmasına İlişkin Görüşleri. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(1), 162-177.

- Toper, Ö. (2020). Özel Gereksinimi Olan Öğrenciler İçin Öğretimi Planlama. İ. Diken (Ed.), *Özel Eğitim ve Kaynaştırma* içinde (s.173-199). Ankara: Pegem Akademi.
- Toprak, Ö.F. (2018). *Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Hazırlama Sürecine İlişkin Ekip Üyelerinin Deneyimleri: Bir Ortaokul Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi.
- Tunçdemir, İ. (2004). Çoksesli Müzikte Üstün Bir Yetenek: Fazıl Say. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*. Şubat 5, 2021 tarihinde <https://www.j-humansciences.com/ojs/index.php/IJHS/article/view/111/109> adresinden alındı.
- Tüm Üstün Zekalılar Derneği [TÜZDER]. (2021). *BBTS St. Binet*. Şubat 3, 2021 tarihinde <https://tuzder.org/bbt/binet/> adresinden alındı.
- Uzunboylu, H. (Ed.). (2015). *Üstün Zekalılarda Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Üstün Zekalılar Enstitüsü [ÜZE]. (2016a). *Zeka Nedir? Üstün Zeka Nedir? Üstün Yetenek Nedir?*. Haziran 10, 2020 tarihinde <https://ustunzekalilar.org/tr/Makaleler/Icerik/1255-Zeka-Nedir-Ustun-Zeka-Nedir-Ustun-Yetenek-Nedir> adresinden alındı.
- Üstün Zekalılar Enstitüsü [ÜZE]. (2016b). *Üstün Zeka ve Üstün Yetenek*. Şubat 2, 2021 tarihinde <https://ustunzekalilar.org/tr/Makaleler/Icerik/162-Ustun-Zeka-ve-Ustun-Yetenek> adresinden alındı.
- Üstün Zekalılar Enstitüsü [ÜZE]. (2021). *Renzulli Üçlü Çember Modeli*. Ocak 29, 2021 tarihinde <https://ustunzekalilar.org/tr/Makaleler/Icerik/134-Renzullinin-Uclu-Cember-Modeli> adresinden alındı.
- Van der Meulen, R. T., van der Bruggen, C. O., Spilt, J. L., Verouden, J., Berkhout, M., & Bögels, S. M. (2014). The pullout program day a week school for gifted children: effects on social-emotional and academic functioning. *Child & Youth Care Forum*, 43(3), 287-314.

EKLER

Ek 1: Görüşme Yapılan Kişiler

OKUL YÖNETİCİLERİ GÖRÜŞMELERİ

(OYE1) Okul Müdür Yardımcısı. Erkek. 41 yılında. Sınıf Öğretmenliği bölümü lisans mezunu. Okul yöneticiliğindeki kıdemi 4 yıl, öğretmenlikteki kıdemi 15 yıl. Bulunduğu okulda 2 yıldır görev yapıyor. BEP ve özel yetenekli çocuklarla ilgili hizmet içi eğitim aldı.

(OYE2) Okul Müdürü. Erkek. 41 yılında. Sınıf Öğretmenliği bölümü lisans mezunu. Okul yöneticiliğindeki kıdemi 16 yıl, öğretmenlikteki kıdemi 16 yıl. Bulunduğu okulda 6 yıldır görev yapıyor. BEP ve özel yetenekli çocuklarla ilgili hizmet içi eğitim almadı.

(OYE3) Okul Müdür Yardımcısı. Erkek. 35 yılında. Sınıf Öğretmenliği bölümü yüksek lisans mezunu. Okul yöneticiliğindeki kıdemi 13 yıl, öğretmenlikteki kıdemi 13 yıl. Bulunduğu okulda 3 yıldır görev yapıyor. BEP ve özel yetenekli çocuklarla ilgili hizmet içi eğitim aldı.

(OYE4) Okul Müdürü. Erkek. 42 yılında. Biyoloji bölümü yüksek lisans mezunu. Okul yöneticiliğindeki kıdemi 16 yıl, öğretmenlikteki kıdemi 19 yıl. Bulunduğu okulda 1 yıldır görev yapıyor. BEP ve özel yetenekli çocuklarla ilgili hizmet içi eğitim aldı.

(OYE5) Okul Müdür Yardımcısı. Erkek. 48 yılında. Sınıf Öğretmenliği bölümü lisans mezunu. Okul yöneticiliğindeki kıdemi 15 yıl, öğretmenlikteki kıdemi 25 yıl. Bulunduğu okulda 8 yıldır görev yapıyor. BEP ve özel yetenekli çocuklarla ilgili hizmet içi eğitim aldı.

(OYE6) Okul Müdür Yardımcısı. Erkek. 41 yılında. Sınıf Öğretmenliği bölümü lisans mezunu. Okul yöneticiliğindeki kıdemi 1 yıl, öğretmenlikteki kıdemi 19 yıl. Bulunduğu okulda 1 yıldır görev yapıyor. BEP ve özel yetenekli çocuklarla ilgili hizmet içi eğitim almadı.

(OYE7) Okul Müdür Yardımcısı. Erkek. 37 yalında. Sınıf Öğretmenliğı bölümü lisans mezunu. Okul yöneticiliğindeki kıdemi 7 yıl, öğretmenlikteki kıdemi 10 yıl. Bulunduğı okulda 8 aydır görev yapıyor. BEP ve özel yetenekli çocuklarla ilgili hizmet içi eğitim aldı.

(OYE8) Okul Müdürü. Erkek. 44 yalında. Sınıf Öğretmenliğı bölümü yüksek lisans mezunu. Okul yöneticiliğindeki kıdemi 15 yıl, öğretmenlikteki kıdemi 24 yıl. Bulunduğı okulda 2 yıldır görev yapıyor. BEP ve özel yetenekli çocuklarla ilgili hizmet içi eğitim almadı.

(OYE9) Okul Müdür Yardımcısı. Erkek. 51 yalında. Su Ürünleri Fakültesi lisans mezunu. Okul yöneticiliğindeki kıdemi 11 yıl, öğretmenlikteki kıdemi 24 yıl. Bulunduğı okulda 1 yıldır görev yapıyor. BEP ve özel yetenekli çocuklarla ilgili hizmet içi eğitim almadı.

SINIF ÖĞRETMENLERİ GÖRÜŞMELERİ

(SÖK1) Sınıf Öğretmeni. Kadın. 41 yaşında. Sınıf Öğretmenliğı bölümü lisans mezunu. Meslekteki kıdemi 19 yıl. Bulunduğı okulda 8 yıldır görev yapıyor. BEP ve özel yetenekli çocuklarla ilgili hizmet içi eğitim aldı.

(SÖK2) Sınıf Öğretmeni. Kadın. 39 yaşında. Sınıf Öğretmenliğı bölümü lisans mezunu. Meslekteki kıdemi 18 yıl. Bulunduğı okulda 3 yıldır görev yapıyor. BEP ve özel yetenekli çocuklarla ilgili hizmet içi eğitim almadı.

(SÖK3) Sınıf Öğretmeni. Kadın. 41 yaşında. Sınıf Öğretmenliğı bölümü yüksek lisans mezunu. Meslekteki kıdemi 19 yıl. Bulunduğı okulda 6 yıldır görev yapıyor. BEP ve özel yetenekli çocuklarla ilgili hizmet içi eğitim aldı.

(SÖK4) Sınıf Öğretmeni. Kadın. 53 yaşında. Maliye bölümü lisans mezunu. Meslekteki kıdemi 25 yıl. Bulunduğı okulda 15 yıldır görev yapıyor. BEP ve özel yetenekli çocuklarla ilgili hizmet içi eğitim aldı.

(SÖK5) Sınıf Öğretmeni. Kadın. 41 yaşında. Sınıf Öğretmenliğı bölümü lisans mezunu. Meslekteki kıdemi 30 yıl. Bulunduğı okulda 8 yıldır görev yapıyor. BEP ve özel yetenekli çocuklarla ilgili hizmet içi eğitim aldı.

(SÖE6) Sınıf Öğretmeni. Erkek. 49 yaşında. Kamu Yönetimi bölümü lisans mezunu. Meslekteki kıdemi 24 yıl. Bulunduğu okulda 4 yıldır görev yapıyor. BEP ve özel yetenekli çocuklarla ilgili hizmet içi eğitim aldı.

(SÖK7) Sınıf Öğretmeni. Kadın. 49 yaşında. Fen-Edebiyat Fakültesi lisans mezunu. Meslekteki kıdemi 23 yıl. Bulunduğu okulda 6 yıldır görev yapıyor. BEP ve özel yetenekli çocuklarla ilgili hizmet içi eğitim aldı.

(SÖK8) Sınıf Öğretmeni. Kadın. 50 yaşında. Sınıf Öğretmenliği bölümü lisans mezunu. Meslekteki kıdemi 27 yıl. Bulunduğu okulda 17 yıldır görev yapıyor. BEP ve özel yetenekli çocuklarla ilgili hizmet içi eğitim almadı.

(SÖK9) Sınıf Öğretmeni. Kadın. 49 yaşında. Sınıf Öğretmenliği bölümü lisans mezunu. Meslekteki kıdemi 28 yıl. Bulunduğu okulda 17 yıldır görev yapıyor. BEP ve özel yetenekli çocuklarla ilgili hizmet içi eğitim aldı.

PSİKOLOJİK DANIŞMAN/REHBER ÖĞRETMEN GÖRÜŞMELERİ

(PDRK1) Psikolojik Danışman/Rehber Öğretmen. Kadın. 40 yaşında. Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik bölümü lisans mezunu. Meslekteki kıdemi 19 yıl. Bulunduğu okulda 5 yıldır görev yapıyor. BEP ve özel yetenekli çocuklarla ilgili hizmet içi eğitim aldı.

(PDRK2) Psikolojik Danışman/Rehber Öğretmen. Kadın. 35 yaşında. Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik bölümü lisans mezunu. Meslekteki kıdemi 12 yıl. Bulunduğu okulda 2 aydır görev yapıyor. BEP ve özel yetenekli çocuklarla ilgili hizmet içi eğitim aldı.

(PDRK3) Psikolojik Danışman/Rehber Öğretmen. Kadın. 51 yaşında. Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik bölümü lisans mezunu. Meslekteki kıdemi 28 yıl. Bulunduğu okulda 7 aydır görev yapıyor. BEP ve özel yetenekli çocuklarla ilgili hizmet içi eğitim almadı.

(PDRK4) Psikolojik Danışman/Rehber Öğretmen. Kadın. 30 yaşında. Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik bölümü lisans mezunu. Meslekteki kıdemi 8 yıl. Bulunduğu okulda 2 yıldır görev yapıyor. BEP ve özel yetenekli çocuklarla ilgili hizmet içi eğitim almadı.

(PDRK5) Psikolojik Danışman/Rehber Öğretmen. Kadın. 35 yaşında. Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik bölümü yüksek lisans mezunu. Meslekteki kıdemi 12 yıl. Bulunduğu okulda 7 yıldır görev yapıyor. BEP ve özel yetenekli çocuklarla ilgili hizmet içi eğitim aldı.

(PDRK6) Psikolojik Danışman/Rehber Öğretmen. Kadın. 32 yaşında. Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik bölümü lisans mezunu. Meslekteki kıdemi 10 yıl. Bulunduğu okulda 5 yıldır görev yapıyor. BEP ve özel yetenekli çocuklarla ilgili hizmet içi eğitim aldı.

(PDRK7) Psikolojik Danışman/Rehber Öğretmen. Kadın. 42 yaşında. Psikoloji bölümü lisans mezunu. Meslekteki kıdemi 20 yıl. Bulunduğu okulda 10 yıldır görev yapıyor. BEP ve özel yetenekli çocuklarla ilgili hizmet içi eğitim aldı.

(PDRE8) Psikolojik Danışman/Rehber Öğretmen. Erkek. 54 yaşında. Eğitim Programları bölümü lisans mezunu. Meslekteki kıdemi 26 yıl. Bulunduğu okulda 7 yıldır görev yapıyor. BEP ve özel yetenekli çocuklarla ilgili hizmet içi eğitim aldı.

Ek 2: Görüşme Formu (Okul Yöneticileri)

GÖRÜŞME FORMU (Okul Yöneticileri)			
Görüşme Tarihi	Görüşme Saati-Toplam Süre	Katılımcı Kodu:	İmza

Kişisel Bilgiler

Cinsiyetiniz	☐ Kadın ☐ Erkek		
Yaşınız			
Öğretmenlikteki/Okul yöneticiliğindeki kıdeminiz	Öğretmenlikteki Kıdeminiz	Okul Yöneticiliğindeki Kıdeminiz	
Bu okulda kaç yıldır görev yapıyorsunuz			
Mezun olduğunuz üniversite			
Mezun olduğunuz fakülte/branş			
Son mezuniyet kademeniz	☐ Lisans ☐ Yüksek Lisans ☐ Doktora		
Okulunuzdaki özel yetenekli ve özel gereksinimli öğrenci sayısı	Özel Yetenekli Öğrenci	Özel Gereksinimli Öğrenci	
Okulunuzdaki toplam öğrenci sayısı			
BEP ve özel yetenekli çocuklarla ilgili hizmet içi eğitim aldınız mı? Aldıysanız eğitimin konusunu belirtin.	☐ Evet ☐ Hayır	Konusu	
Okulunuzda aktif bir destek eğitim odası var mı?	☐ Evet ☐ Hayır		

Değerli katılımcılar,

Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Ereğli Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Eğitim Yönetimi Anabilim Dalı'nda Dr. Öğr. Üyesi Birgül Ulutaş'ın danışmanlığında yürütülen "Özel Yetenekli Öğrencilere Yönelik Bireyselleştirilmiş Eğitim Planının Geliştirilmesi ve Uygulanması Hakkında Okul Bileşenlerinin Görüşleri (Kdz. Ereğli Örneği)" başlıklı yüksek lisans tez çalışması için sizlerden edindiğimiz bilgi ve görüşlerden yararlanmayı planlamaktayız. Burada verdiğiniz bilgi ve görüşler yalnızca araştırmada kullanılacak, üçüncü şahıs ve kurumlarca paylaşılmayacaktır. Görüşme tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır, istediğiniz zaman görüşmeden çekilebilirsiniz. Desteğiniz için teşekkür ederiz.

Dr. Birgül ULUTAŞ
Zonguldak Bülent Ecevit Ü.
Ereğli Eğitim Fak.

Aysun KALINCI
Psk.Dan./Rehber Öğretmen

Görüşme Soruları

Kendinizi tanıtır mısınız? (eğitime bakışı, mesleki yaşamı, ilgi alanları, uğraşları vs.)

1. Bugüne kadar özel yetenekli bireylerle gerek özel yaşamınızda, gerekse eğitimciliğinizde herhangi bir bağınız oldu mu? Bundan söz eder misiniz?
2. Özel yetenekli öğrencileri nasıl tanırsınız? Sizce özel yetenekli öğrencileri normal gelişim gösteren öğrencilerden ayıran bilişsel, davranışsal ve sosyal-duygusal özellikler nelerdir?
3. Özel yetenekli öğrencilerin kişisel, sosyal, akademik ve duygusal gelişimleri açısından hangi destek mekanizmalarına gereksinim bulunmaktadır?
4. Bireyselleştirilmiş eğitim planlarını tanımlar mısınız? Okulunuzda BEP kimlere yönelik hazırlanmaktadır?
5. Eğitimcilik yaşamınızda hiç özel yetenekli öğrenciler için bireyselleştirilmiş eğitim planları ile ilişkili bir deneyiminiz oldu mu? Bahseder misiniz?
 - Özel yetenekli öğrenciler için hazırlanan bireyselleştirilmiş eğitim planlarında hangi yollar izlenmektedir? Kimlerden ne şekilde destek alınır? Bu konudaki gözlemlerinizi bizimle paylaşır mısınız?
6. Özel yetenekli öğrencilere yönelik bireyselleştirilmiş eğitim planlarının hazırlanmasında ve sınıf çalışmalarına entegre edilmesinde öğretmen ve öğrencilere ne gibi olanaklar sağlıyorsunuz? Bu konuda olumlu ve olumsuz deneyimlerinizi bizimle paylaşır mısınız?
7. BEP süreçlerinin özel yetenekli öğrenciler için yeterliliğini değerlendirir misiniz?
8. Destek eğitim odalarını tanımlar mısınız? Destek eğitim odalarının işleyişiyle ilgili mevzuat ve uygulamaları değerlendirir misiniz?
9. Eğitimcilik yaşamınızda hiç özel yetenekli öğrenciler için destek eğitim odaları ile ilişkili bir deneyiminiz oldu mu? Bahseder misiniz? Sizce destek eğitim odalarının özel yetenekli öğrencilere olumlu ve olumsuz yansımaları nelerdir?
10. Özel yetenekli öğrencilerin okul içindeki eğitim olanaklarının çeşitlendirilmesi için, BEP ve destek eğitim odaları ile ilgili uygulamalar, sizde nasıl daha etkili hale getirilebilir?
11. Özel yetenekli öğrencilerin okul içindeki eğitim olanaklarının çeşitlendirilmesi için, BEP ve destek eğitim odaları dışındaki önerileriniz nelerdir?

Son olarak konuyla ilgili olabilecek, bizim dikkatimizden kaçan, eklemek istediğiniz herhangi bir şey var mı?

Ek 3: Görüşme Formu (Sınıf Öğretmenleri)

GÖRÜŞME FORMU (Sınıf Öğretmenleri)			
Görüşme Tarihi	Görüşme Saati-Toplam Süre	Katılımcı Kodu:	İmza
Kişisel Bilgiler			
Cinsiyetiniz	☐ Kadın ☐ Erkek		
Yaşınız			
Meslekteki kıdeminiz			
Bu okulda kaç yıldır görev yapıyorsunuz			
Mezun olduğunuz üniversite			
Mezun olduğunuz fakülte/branş			
Son mezuniyet kademeniz	☐ Lisans ☐ Yüksek Lisans ☐ Doktora		
Sınıfınızdaki özel yetenekli ve özel gereksinimli öğrenci sayısı	Özel Yetenekli Öğrenci		Özel Gereksinimli Öğrenci
Sınıfınızdaki toplam öğrenci sayısı			
BEP ve özel yetenekli çocuklarla ilgili hizmet içi eğitim aldınız mı? Aldıysanız eğitimin konusunu belirtin.	☐ Evet ☐ Hayır		Konusu
Okulunuzda aktif bir destek eğitim odası var mı?	☐ Evet ☐ Hayır		

Değerli katılımcılar,

Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Ereğli Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Eğitim Yönetimi Anabilim Dalı'nda Dr. Öğr. Üyesi Birgül Ulutaş'ın danışmanlığında yürütülen "Özel Yetenekli Öğrencilere Yönelik Bireyselleştirilmiş Eğitim Planının Geliştirilmesi ve Uygulanması Hakkında Okul Bileşenlerinin Görüşleri (Kdz. Ereğli Örneği)" başlıklı yüksek lisans tez çalışması için sizlerden edindiğimiz bilgi ve görüşlerden yararlanmayı planlamaktayız. Burada verdiğiniz bilgi ve görüşler yalnızca araştırmada kullanılacak, üçüncü şahıs ve kurumlarca paylaşılmayacaktır. Görüşme tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır, istediğiniz zaman görüşmeden çekilebilirsiniz. Desteğiniz için teşekkür ederiz.

Dr. Birgül ULUTAŞ
Zonguldak Bülent Ecevit Ü.
Ereğli Eğitim Fak.

Aysun KALINCI
Psk.Dan./Rehber Öğretmen

Görüşme Soruları

Kendinizi biraz tanıtır mısınız? (eğitime bakışı, mesleki yaşamı, ilgi alanları, uğraşları vs.)

1. Bugüne kadar herhangi bir özel yetenekli bireyle gerek özel yaşamınızda, gerekse eğitimciliğinizde herhangi bir bağınız oldu mu? Bundan söz edebilir misiniz?
2. Özel yetenekli öğrencileri nasıl tanırırsınız? Sizce özel yetenekli öğrencileri normal gelişim gösteren öğrencilerden ayıran bilişsel, davranışsal ve sosyal-duygusal özellikler nelerdir?
3. Özel yetenekli öğrencileri sınıf içi süreçlere katılımı bakımından değerlendirir misiniz? Sizce sınıf içi süreçlerde bu öğrencilerin kişisel, sosyal, akademik ve duygusal gelişimleri açısından hangi destek mekanizmalarına gereksinimleri bulunmaktadır?
4. Bireyselleştirilmiş eğitim planlarını tanımlar mısınız? Okulunuzda BEP kimlere yönelik hazırlanmaktadır?
5. Eğitimcilik yaşamınızda hiç özel yetenekli öğrenciler için bireyselleştirilmiş eğitim planı hazırladınız/uyguladınız mı? Bahseder misiniz?
 - Özel yetenekli öğrencilere yönelik bireyselleştirilmiş eğitim planlarında hangi yollar izlenmektedir? Kimlerden ne şekilde destek alınır? Bu konudaki gözlemlerinizi bizimle paylaşır mısınız?
6. Özel yetenekli öğrencilere yönelik bireyselleştirilmiş eğitim planlarının hazırlanmasında ve sınıf çalışmalarına entegre edilmesindeki deneyim ve gözlemlerinizi dikkate aldığınızda size düşen görev ve sorumluluklar nelerdir? Bu görev ve sorumluluklarınızı yerine getirirken karşılaştığınız destekler ve engeller nelerdir?
7. BEP süreçlerinin özel yetenekli öğrenciler için yeterliliğini değerlendirir misiniz?
8. Destek eğitim odalarını tanımlar mısınız? Destek eğitim odalarının işleyişiyle ilgili mevzuat ve uygulamaları değerlendirir misiniz?
9. Eğitimcilik yaşamınızda hiç özel yetenekli öğrenciler için destek eğitim odaları ile ilişkili bir deneyiminiz oldu mu? Bahseder misiniz? Sizce destek eğitim odalarının özel yetenekli öğrencilere olumlu ve olumsuz yansımaları nelerdir?
10. Özel yetenekli öğrencilerin okul içindeki eğitim olanaklarının çeşitlendirilmesi için, BEP ve destek eğitim odaları ile ilgili uygulamalar, sizde nasıl daha etkili hale getirilebilir?
11. Özel yetenekli öğrencilerin okul içindeki eğitim olanaklarının çeşitlendirilmesi için, BEP ve destek eğitim odaları dışındaki önerileriniz nelerdir?

Son olarak konuyla ilgili olabilecek, bizim dikkatimizden kaçan, eklemek istediğiniz herhangi bir şey var mı?

Ek 4: Görüşme Formu (Psikolojik Danışman/Rehber Öğretmenler)

GÖRÜŞME FORMU (Psikolojik Danışman/Rehber Öğretmenler)			
Görüşme Tarihi	Görüşme Saati-Toplam Süre	Katılımcı Kodu:	İmza

Kişisel Bilgiler

Cinsiyetiniz	☐ Kadın ☐ Erkek		
Yaşınız			
Meslekteki kıdeminiz			
Bu okulda kaç yıldır görev yapıyorsunuz			
Mezun olduğunuz üniversite			
Mezun olduğunuz fakülte/branş			
Son mezuniyet kademeniz	☐ Lisans ☐ Yüksek Lisans ☐ Doktora		
Sorumlu olduğunuz özel yetenekli ve özel gereksinimli öğrenci sayısı	Özel Yetenekli Öğrenci	Özel Gereksinimli Öğrenci	
Sorumlu olduğunuz toplam öğrenci sayısı			
BEP ve özel yetenekli çocuklarla ilgili hizmet içi eğitim aldınız mı? Aldıysanız eğitimin konusunu belirtin.	☐ Evet ☐ Hayır		Konusu
Okulunuzda aktif bir destek eğitim odası var mı?	☐ Evet ☐ Hayır		

Değerli katılımcılar,

Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Ereğli Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Eğitim Yönetimi Anabilim Dalı'nda Dr. Öğr. Üyesi Birgül Ulutaş'ın danışmanlığında yürütülen "Özel Yetenekli Öğrencilere Yönelik Bireyselleştirilmiş Eğitim Planının Geliştirilmesi ve Uygulanması Hakkında Okul Bileşenlerinin Görüşleri (Kdz. Ereğli Örneği)" başlıklı yüksek lisans tez çalışması için sizlerden edindiğimiz bilgi ve görüşlerden yararlanmayı planlamaktayız. Burada verdiğiniz bilgi ve görüşler yalnızca araştırmada kullanılacak, üçüncü şahıs ve kurumlarca paylaşılmayacaktır. Görüşme tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır, istediğiniz zaman görüşmeden çekilebilirsiniz. Desteğiniz için teşekkür ederiz.

Dr. Birgül ULUTAŞ
Zonguldak Bülent Ecevit Ü.
Ereğli Eğitim Fak.

Aysun KALINCI
Psk.Dan./Rehber Öğretmen

Görüşme Soruları

Kendinizi biraz tanıtır mısınız? (eğitime bakışı, mesleki yaşamı, ilgi alanları, uğraşları vs.)

1. Bugüne kadar özel yetenekli bireylerle gerek özel yaşamınızda, gerekse eğitimciliğinizde herhangi bir bağınız oldu mu? Bundan söz eder misiniz?
2. Özel yetenekli öğrencileri nasıl tanırırsınız? Sizce özel yetenekli öğrencileri normal gelişim gösteren öğrencilerden ayıran bilişsel, davranışsal ve sosyal-duygusal özellikler nelerdir?
3. Özel yetenekli öğrencilerin kişisel, sosyal, akademik ve duygusal gelişimleri açısından hangi destek mekanizmalarına gereksinim bulunmaktadır?
4. Bireyselleştirilmiş eğitim planlarını tanımlar mısınız? Okulunuzda BEP kimlere yönelik hazırlanmaktadır?
5. Eğitimcilik yaşamınızda hiç özel yetenekli öğrenciler için bireyselleştirilmiş eğitim planı hazırladınız/uyguladınız mı? Bahseder misiniz?
 - Özel yetenekli öğrenciler için hazırlanan bireyselleştirilmiş eğitim planlarında hangi yollar izlenmektedir? Kimlerden ne şekilde destek alınır? Bu konudaki gözlemlerinizi bizimle paylaşır mısınız?
6. Özel yetenekli öğrencilere yönelik bireyselleştirilmiş eğitim planlarının hazırlanmasında ve sınıf çalışmalarına entegre edilmesinde öğretmenler nasıl bir yönlendirmeye ihtiyaç duyuyorlar?
 - Bu süreçlerde deneyim ve gözlemlerinizi dikkate aldığınızda rehberlik servisinin öğretmenlere hangi konularda destek sağladığını; bu süreçlerdeki olumlu ve olumsuz deneyimlerinizi bizimle paylaşır mısınız?
7. BEP süreçlerinin özel yetenekli öğrenciler için yeterliliğini değerlendirir misiniz?
8. Destek eğitim odalarını tanımlar mısınız? Destek eğitim odalarının işleyişiyle ilgili mevzuat ve uygulamaları değerlendirir misiniz?
9. Eğitimcilik yaşamınızda hiç özel yetenekli öğrenciler için destek eğitim odaları ile ilişkili bir deneyiminiz oldu mu? Bahseder misiniz? Sizce destek eğitim odalarının özel yetenekli öğrencilere olumlu ve olumsuz yansımaları nelerdir?
10. Özel yetenekli öğrencilerin okul içindeki eğitim olanaklarının çeşitlendirilmesi için, BEP ve destek eğitim odaları ile ilgili uygulamalar, sizde nasıl daha etkili hale getirilebilir?
11. Özel yetenekli öğrencilerin okul içindeki eğitim olanaklarının çeşitlendirilmesi için, BEP ve destek eğitim odaları dışındaki önerileriniz nelerdir?

Son olarak konuyla ilgili olabilecek, bizim dikkatimizden kaçan, eklemek istediğiniz herhangi bir şey var mı?

Ek 5: Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Etik Kurulu İzni

Kayıt Tarihi: 25.01.2021

Protokol No: 35

29.01.2021

T.C

ZONGULDAK BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ İNSAN ARAŞTIRMALARI ETİK KURULU KARARI

ÇALIŞMANIN TÜRÜ:	Anket
BAŞLIK:	Özel Yetenekli Öğrencilere Yönelik Bireyselleştirilmiş Eğitim Planının Geliştirilmesi ve Uygulanması Hakkında Okul Bileşenlerinin Görüşleri (Kdz. Ereğli Örneği)
SORUMLU ARAŞTIRMACI:	Dr. Öğr. Üyesi Birgül ULUTAŞ
KARAR:	UYGUN

ETİK KURUL ÜYELERİ

İMZA

1-Prof. Dr. Ertuğrul YILDIRIM (Başkan)

2- Prof. Dr. Ali ARSLAN

3- Prof. Dr. Ahmet Ferda ÇAKMAK

4- Prof. Dr. Mehmet Ali KURÇER

5- Prof. Dr. Ahmet EFİLOĞLU

6- Doç. Dr. Ahmet Erkan KOCA

7- Doç. Dr. Elif KARAHAN

29.05.2014 tarih ve 2014/08-13 sayılı Senato Kararı ile kabul edilmiştir.

Ek 6: Tez Çalışma İzin Belgesi

Evrak Tarih ve Sayısı: 29.03.2021-26952

T.C.
ZONGULDAK BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Sayı :E-45732937-100-26952
Konu : Tez Çalışma İzni-Aysun KALINCI

EĞİTİM YÖNETİMİ ENSTİTÜ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞINA

Üniversitemiz Öğrenci İşleri Daire Başkanlığının "Tez Çalışma İzni-Aysun KALINCI" ile ilgili 25.03.2021 tarih ve 26733 sayılı yazısı ilişikte sunulmuştur.

Söz konusu yazı hakkında öğrenci ve danışmanın bilgilendirilmesi hususunda bilgilerini ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Ertuğrul YILDIRIM
Enstitü Müdürü

Ek:Yazı Örneği (9 Sayfa)

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

T.C.
ZONGULDAK BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

Sayı : E-46148110-302.08.01-26733
Konu : Tez Çalışma İzni-Aysun KALINCI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 16.03.2021 tarihli ve 45732937- 100- 23308 sayılı yazınız.

Zonguldak Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğünden alınan 25.03.2021 tarih, 23037201 sayılı ve "Tez Çalışma İzni-Aysun KALINCI" konulu yazı ilişiktir.
Bilgilerini ve gereğini arz ederim.

Saniye YAYALAR
Daire Başkanı

Ek:1- Yazı Örneği (8 Sayfa)

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

T.C.
ZONGULDAK VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-45865702-605.01-23037201
Konu : Tez Çalışması İzni (Aysun KALINCI)

25.03.2021

BÜLENT ECEVİT ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi : 16/03/2021 tarihli ve E-46148110-302.08.01-23456 sayılı yazınız.

Üniversitenizin Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Yönetimi Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Aysun KALINCI'nın "**Özel Yetenekli Öğrencilere Yönelik Bireyselleştirilmiş Eğitim Planının Geliştirilmesi ve Uygulanması Hakkında Okul Bileşenlerinin Görüşleri (Kdz. Ereğli Örneği)**" konulu tez çalışmasına veri sağlamak amacıyla İlimiz Ereğli İlçesindeki ekli listede isimleri bulunan ilkokullarda görev yapmakta olan yönetici ve öğretmenlere 2020 - 2021 eğitim - öğretim yılı içerisinde COVID-19 pandemi dönemi sürecinin ilerleyişine göre yüzyüze veya dijital ortamda Araştırma Çalışmasını uygulamak istediği ilgi yazınız ile Müdürlüğümüze bildirilmiş olup, Valilik Makamından alınan 23/03/2021 tarihli ve E-45865702-605.01-22886774 sayılı Olur ekte gönderilmiştir. Bilgilerinizi ve ilgililere bilgi verilmesi hususunda gereğini arz ederim.

Ali TOSUN
İl Millî Eğitim Müdürü

Ek :

- 1- Valilik Oluru (1 sayfa)

T.C.
ZONGULDAK VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-45865702-605.01-22886774
Konu : Tez Çalışması İzni (Aysun KALINCI)

23/03/2021

VALİLİK MAKAMINA

Bülent Ecevit Üniversitesi Rektörlüğü Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı'nın 16/03/2021 tarihli ve E-46148110-302.08.01-23456 sayılı yazısı ile Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Yönetimi Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Aysun KALINCI'nın "**Özel Yetenekli Öğrencilere Yönelik Bireyselleştirilmiş Eğitim Planının Geliştirilmesi ve Uygulanması Hakkında Okul Bileşenlerinin Görüşleri (Kdz. Ereğli Örneği)**" konulu tez çalışmasına veri sağlamak amacıyla İlimiz Ereğli İlçesindeki ekli listede isimleri bulunan ilkokullarda görev yapmakta olan yönetici ve öğretmenlere 2020 - 2021 eğitim - öğretim yılı içerisinde COVID-19 pandemi dönemi sürecinin ilerleyişine göre yüzyüze veya dijital ortamda Araştırma Çalışmasını uygulamak istediği Müdürlüğümüze bildirilmiştir.

Millî Eğitim Müdürlüğünde toplanan komisyonumuzca Bülent Ecevit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Yönetimi Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Aysun KALINCI'nın "**Özel Yetenekli Öğrencilere Yönelik Bireyselleştirilmiş Eğitim Planının Geliştirilmesi ve Uygulanması Hakkında Okul Bileşenlerinin Görüşleri (Kdz. Ereğli Örneği)**" konulu tez çalışmasına veri sağlamak amacıyla İlimiz Ereğli İlçesindeki ekli listede isimleri bulunan ilkokullarda görev yapmakta olan yönetici ve öğretmenlere 2020 - 2021 eğitim - öğretim yılı içerisinde COVID-19 pandemi dönemi sürecinin ilerleyişine göre yüzyüze veya dijital ortamda Araştırma Çalışmasının uygulanmasında sakınca olmadığına karar verilmiş olup, söz konusu çalışmanın "21/01/2020 tarihli ve 1563890 sayılı "Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama (2020/2 nolu) Genelgesi doğrultusunda" Okul Müdürlükleri'nin uygun gördüğü tarih ve saatlerde, Okul Müdürlükleri'nin Koordinesinde ve gönüllülük esasına göre yapılması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde Olur'larınıza arz ederim.

Ali TOSUN
İl Millî Eğitim Müdürü

OLUR

Turgut SUBAŞI
Vali a.
Vali Yardımcısı

25.03.2021 : 26652
Evrak Tarih ve Sayısı: 15.03.2021-23177

GÖRÜŞME FORMU (Okul Yöneticileri)			
Görüşme Tarihi	Görüşme Saati-Toplam Süre	Katılımcı Kodu:	İmza

Kişisel Bilgiler

Cinsiyetiniz	☐ Kadın ☐ Erkek		
Yaşınız			
Öğretmenlikteki/Okul yöneticiliğindeki kıdeminiz	Öğretmenlikteki Kıdeminiz	Okul Yöneticiliğindeki Kıdeminiz	
Bu okulda kaç yıldır görev yapıyorsunuz			
Mezun olduğunuz üniversite			
Mezun olduğunuz fakülte/branş			
Son mezuniyet kademeniz	☐ Lisans ☐ Yüksek Lisans ☐ Doktora		
Okulunuzdaki özel yetenekli ve özel gereksinimli öğrenci sayısı	Özel Yetenekli Öğrenci	Özel Gereksinimli Öğrenci	
Okulunuzdaki toplam öğrenci sayısı			
BEP ve özel yetenekli çocuklarla ilgili hizmet içi eğitim aldınız mı? Aldıysanız eğitimin konusunu belirtin.	☐ Evet ☐ Hayır	Konusu	
Okulunuzda aktif bir destek eğitim odası var mı?	☐ Evet ☐ Hayır		

Değerli katılımcılar,

Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Ereğli Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Eğitim Yönetimi Anabilim Dalı'nda Dr. Öğr. Üyesi Birgül Ulutaş'ın danışmanlığında yürütülen "Özel Yetenekli Öğrencilere Yönelik Bireyselleştirilmiş Eğitim Planının Geliştirilmesi ve Uygulanması Hakkında Okul Bileşenlerinin Görüşleri (Kdz. Ereğli Örneği)" başlıklı yüksek lisans tez çalışması için sizlerden edindiğimiz bilgi ve görüşlerden yararlanmayı planlamaktayız. Burada verdiğiniz bilgi ve görüşler yalnızca araştırmada kullanılacak, üçüncü şahıs ve kurumlarca paylaşılmayacaktır. Görüşme tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır, istediğiniz zaman görüşmeden çekilebilirsiniz. Destüğünüz için teşekkür ederiz.

Dr. Birgül ULUTAŞ
Zonguldak Bülent Ecevit Ü.
Ereğli Eğitim Fak.

Aysun KALINCI
Psk.Dan./Rehber Öğretmen

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır

Görüşme Soruları

Kendinizi tanıtır mısınız? (eğitime bakışı, mesleki yaşamı, ilgi alanları, uğraşları vs.)

1. Bugüne kadar özel yetenekli bireylerle gerek özel yaşamınızda, gerekse eğitimciliğinizde herhangi bir bağınız oldu mu? Bundan söz eder misiniz?
2. Özel yetenekli öğrencileri nasıl tanırırsınız? Sizce özel yetenekli öğrencileri normal gelişim gösteren öğrencilerden ayıran bilişsel, davranışsal ve sosyal-duygusal özellikler nelerdir?
3. Özel yetenekli öğrencilerin kişisel, sosyal, akademik ve duygusal gelişimleri açısından hangi destek mekanizmalarına gereksinim bulunmaktadır?
4. Bireyselleştirilmiş eğitim planlarını tanımlar mısınız? Okulunuzda BEP kimlere yönelik hazırlanmaktadır?
5. Eğitimcilik yaşamınızda hiç özel yetenekli öğrenciler için bireyselleştirilmiş eğitim planları ile ilişkili bir deneyiminiz oldu mu? Bahseder misiniz?
 - Özel yetenekli öğrenciler için hazırlanan bireyselleştirilmiş eğitim planlarında hangi yollar izlenmektedir? Kimlerden ne şekilde destek alınır? Bu konudaki gözlemlerinizi bizimle paylaşır mısınız?
6. Özel yetenekli öğrencilere yönelik bireyselleştirilmiş eğitim planlarının hazırlanmasında ve sınıf çalışmalarına entegre edilmesinde öğretmen ve öğrencilere ne gibi olanaklar sağlıyorsunuz? Bu konuda olumlu ve olumsuz deneyimlerinizi bizimle paylaşır mısınız?
7. BEP süreçlerinin özel yetenekli öğrenciler için yeterliliğini değerlendirir misiniz?
8. Destek eğitim odalarını tanımlar mısınız? Destek eğitim odalarının işleyişiyle ilgili mevzuat ve uygulamaları değerlendirir misiniz?
9. Eğitimcilik yaşamınızda hiç özel yetenekli öğrenciler için destek eğitim odaları ile ilişkili bir deneyiminiz oldu mu? Bahseder misiniz? Sizce destek eğitim odalarının özel yetenekli öğrencilere olumlu ve olumsuz yansımaları nelerdir?
10. Özel yetenekli öğrencilerin okul içindeki eğitim olanaklarının çeşitlendirilmesi için, BEP ve destek eğitim odaları ile ilgili uygulamalar, sizde nasıl daha etkili hale getirilebilir?
11. Özel yetenekli öğrencilerin okul içindeki eğitim olanaklarının çeşitlendirilmesi için, BEP ve destek eğitim odaları dışındaki önerileriniz nelerdir?

Son olarak konuyla ilgili olabilecek, bizim dikkatimizden kaçan, eklemek istediğiniz herhangi bir şey var mı?

25.03.2021 : 26652
Evrak Tarih ve Sayısı: 15.03.2021-23177

GÖRÜŞME FORMU (Sınıf Öğretmenleri)			
Görüşme Tarihi	Görüşme Saati-Toplam Süre	Katılımcı Kodu:	İmza

Kişisel Bilgiler

Cinsiyetiniz	☐ Kadın ☐ Erkek
Yaşınız	
Meslekteki kıdeminiz	
Bu okulda kaç yıldır görev yapıyorsunuz	
Mezun olduğunuz üniversite	
Mezun olduğunuz fakülte/branş	
Son mezuniyet kademeniz	☐ Lisans ☐ Yüksek Lisans ☐ Doktora
Sınıfınızdaki özel yetenekli ve özel gereksinimli öğrenci sayısı	Özel Yetenekli Öğrenci Özel Gereksinimli Öğrenci
Sınıfınızdaki toplam öğrenci sayısı	
BEP ve özel yetenekli çocuklarla ilgili hizmet içi eğitim aldınız mı? Aldıysanız eğitimin konusunu belirtin.	☐ Evet ☐ Hayır Konusu
Okulunuzda aktif bir destek eğitim odası var mı?	☐ Evet ☐ Hayır

Değerli katılımcılar,

Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Ereğli Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Eğitim Yönetimi Anabilim Dalı'nda Dr. Öğr. Üyesi Birgül Ulutaş'ın danışmanlığında yürütülen "Özel Yetenekli Öğrencilere Yönelik Bireyselleştirilmiş Eğitim Planının Geliştirilmesi ve Uygulanması Hakkında Okul Bileşenlerinin Görüşleri (Kdz. Ereğli Örneği)" başlıklı yüksek lisans tez çalışması için sizlerden edindiğimiz bilgi ve görüşlerden yararlanmayı planlamaktayız. Burada verdiğiniz bilgi ve görüşler yalnızca araştırmada kullanılacak, üçüncü şahıs ve kurumlarca paylaşılmayacaktır. Görüşme tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır, istediğiniz zaman görüşmeden çekilebilirsiniz. Desteginiz için teşekkür ederiz.

Dr. Birgül ULUTAŞ
Zonguldak Bülent Ecevit Ü.
Ereğli Eğitim Fak.

Aysun KALINCI
Psk.Dan./Rehber Öğretmen

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Görüşme Soruları

Kendinizi biraz tanıtır mısınız? (eğitime bakışı, mesleki yaşamı, ilgi alanları, uğraşları vs.)

1. Bugüne kadar herhangi bir özel yetenekli bireyle gerek özel yaşamınızda, gerekse eğitimciliğinizde herhangi bir bağınız oldu mu? Bundan söz edebilir misiniz?
2. Özel yetenekli öğrencileri nasıl tanırırsınız? Sizce özel yetenekli öğrencileri normal gelişim gösteren öğrencilerden ayıran bilişsel, davranışsal ve sosyal-duygusal özellikler nelerdir?
3. Özel yetenekli öğrencileri sınıf içi süreçlere katılımı bakımından değerlendirir misiniz? Sizce sınıf içi süreçlerde bu öğrencilerin kişisel, sosyal, akademik ve duygusal gelişimleri açısından hangi destek mekanizmalarına gereksinimleri bulunmaktadır?
4. Bireyselleştirilmiş eğitim planlarını tanımlar mısınız? Okulunuzda BEP kimlere yönelik hazırlanmaktadır?
5. Eğitimcilik yaşamınızda hiç özel yetenekli öğrenciler için bireyselleştirilmiş eğitim planı hazırladınız/uyguladınız mı? Bahseder misiniz?
 - Özel yetenekli öğrencilere yönelik bireyselleştirilmiş eğitim planlarında hangi yollar izlenmektedir? Kimlerden ne şekilde destek alınır? Bu konudaki gözlemlerinizi bizimle paylaşır mısınız?
6. Özel yetenekli öğrencilere yönelik bireyselleştirilmiş eğitim planlarının hazırlanmasında ve sınıf çalışmalarına entegre edilmesindeki deneyim ve gözlemlerinizi dikkate aldığınızda size düşen görev ve sorumluluklar nelerdir? Bu görev ve sorumluluklarınızı yerine getirirken karşılaştığınız destekler ve engeller nelerdir?
7. BEP süreçlerinin özel yetenekli öğrenciler için yeterliliğini değerlendirir misiniz?
8. Destek eğitim odalarını tanımlar mısınız? Destek eğitim odalarının işleyişiyle ilgili mevzuat ve uygulamaları değerlendirir misiniz?
9. Eğitimcilik yaşamınızda hiç özel yetenekli öğrenciler için destek eğitim odaları ile ilişkili bir deneyiminiz oldu mu? Bahseder misiniz? Sizce destek eğitim odalarının özel yetenekli öğrencilere olumlu ve olumsuz yansımaları nelerdir?
10. Özel yetenekli öğrencilerin okul içindeki eğitim olanaklarının çeşitlendirilmesi için, BEP ve destek eğitim odaları ile ilgili uygulamalar, sizde nasıl daha etkili hale getirilebilir?
11. Özel yetenekli öğrencilerin okul içindeki eğitim olanaklarının çeşitlendirilmesi için, BEP ve destek eğitim odaları dışındaki önerileriniz nelerdir?

Son olarak konuyla ilgili olabilecek, bizim dikkatimizden kaçan, eklemek istediğiniz herhangi bir şey var mı?

25.03.2021 : 26652
Evrak Tarih ve Sayısı: 15.03.2021-23177

GÖRÜŞME FORMU (Psikolojik Danışman/Rehber Öğretmenler)			
Görüşme Tarihi	Görüşme Saati-Toplam Süre	Katılımcı Kodu:	İmza

Kişisel Bilgiler

Cinsiyetiniz	☐ Kadın ☐ Erkek
Yaşınız	
Meslekteki kıdeminiz	
Bu okulda kaç yıldır görev yapıyorsunuz	
Mezun olduğunuz üniversite	
Mezun olduğunuz fakülte/branş	
Son mezuniyet kademeniz	☐ Lisans ☐ Yüksek Lisans ☐ Doktora
Sorumlu olduğunuz özel yetenekli ve özel gereksinimli öğrenci sayısı	Özel Yetenekli Öğrenci Özel Gereksinimli Öğrenci
Sorumlu olduğunuz toplam öğrenci sayısı	
BEP ve özel yetenekli çocuklarla ilgili hizmet içi eğitim aldınız mı? Aldıysanız eğitimin konusunu belirtin.	☐ Evet ☐ Hayır Konusu
Okulunuzda aktif bir destek eğitim odası var mı?	☐ Evet ☐ Hayır

Değerli katılımcılar,

Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Ereğli Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Eğitim Yönetimi Anabilim Dalı'nda Dr. Öğr. Üyesi Birgül Ulutaş'ın danışmanlığında yürütülen "Özel Yetenekli Öğrencilere Yönelik Bireyselleştirilmiş Eğitim Planının Geliştirilmesi ve Uygulanması Hakkında Okul Bileşenlerinin Görüşleri (Kdz. Ereğli Örneği)" başlıklı yüksek lisans tez çalışması için sizlerden edindiğimiz bilgi ve görüşlerden yararlanmayı planlamaktayız. Burada verdiğiniz bilgi ve görüşler yalnızca araştırmada kullanılacak, üçüncü şahıs ve kurumlarca paylaşılmayacaktır. Görüşme tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır, istediğiniz zaman görüşmeden çekilebilirsiniz. Desteğiniz için teşekkür ederiz.

Dr. Birgül ULUTAŞ
Zonguldak Bülent Ecevit Ü.
Ereğli Eğitim Fak.

Aysun KALINCI
Psk.Dan./Rehber Öğretmen

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır

Görüşme Soruları

Kendinizi biraz tanıtır mısınız? (eğitime bakışı, mesleki yaşamı, ilgi alanları, uğraşları vs.)

1. Bugüne kadar özel yetenekli bireylerle gerek özel yaşamınızda, gerekse eğitimciliğinizde herhangi bir bağınız oldu mu? Bundan söz eder misiniz?
2. Özel yetenekli öğrencileri nasıl tanırırsınız? Sizce özel yetenekli öğrencileri normal gelişim gösteren öğrencilerden ayıran bilişsel, davranışsal ve sosyal-duygusal özellikler nelerdir?
3. Özel yetenekli öğrencilerin kişisel, sosyal, akademik ve duygusal gelişimleri açısından hangi destek mekanizmalarına gereksinim bulunmaktadır?
4. Bireyselleştirilmiş eğitim planlarını tanımlar mısınız? Okulunuzda BEP kimlere yönelik hazırlanmaktadır?
5. Eğitimcilik yaşamınızda hiç özel yetenekli öğrenciler için bireyselleştirilmiş eğitim planı hazırladınız/uyguladınız mı? Bahseder misiniz?
 - Özel yetenekli öğrenciler için hazırlanan bireyselleştirilmiş eğitim planlarında hangi yollar izlenmektedir? Kimlerden ne şekilde destek alınır? Bu konudaki gözlemlerinizi bizimle paylaşır mısınız?
6. Özel yetenekli öğrencilere yönelik bireyselleştirilmiş eğitim planlarının hazırlanmasında ve sınıf çalışmalarına entegre edilmesinde öğretmenler nasıl bir yönlendirmeye ihtiyaç duyuyorlar?
 - Bu süreçlerde deneyim ve gözlemlerinizi dikkate aldığınızda rehberlik servisinin öğretmenlere hangi konularda destek sağladığını; bu süreçlerdeki olumlu ve olumsuz deneyimlerinizi bizimle paylaşır mısınız?
7. BEP süreçlerinin özel yetenekli öğrenciler için yeterliliğini değerlendirir misiniz?
8. Destek eğitim odalarını tanımlar mısınız? Destek eğitim odalarının işleyişiyle ilgili mevzuat ve uygulamaları değerlendirir misiniz?
9. Eğitimcilik yaşamınızda hiç özel yetenekli öğrenciler için destek eğitim odaları ile ilişkili bir deneyiminiz oldu mu? Bahseder misiniz? Sizce destek eğitim odalarının özel yetenekli öğrencilere olumlu ve olumsuz yansımaları nelerdir?
10. Özel yetenekli öğrencilerin okul içindeki eğitim olanaklarının çeşitlendirilmesi için, BEP ve destek eğitim odaları ile ilgili uygulamalar, sizde nasıl daha etkili hale getirilebilir?
11. Özel yetenekli öğrencilerin okul içindeki eğitim olanaklarının çeşitlendirilmesi için, BEP ve destek eğitim odaları dışındaki önerileriniz nelerdir?

Son olarak konuyla ilgili olabilecek, bizim dikkatimizden kaçan, eklemek istediğiniz herhangi bir şey var mı?

ÖZ GEÇMİŞ

Adı ve Soyadı : Aysun KALINCI

Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

Aldığı Sertifikalar :

Uzmanlık Alanı :

Derece	Bölüm/Program	Üniversite	Yıl
Lisans	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık	Ankara Üniversitesi	2010
Y. Lisans	Eğitim Yönetimi Anabilim Dalı		2019

Görevler:

Görev Unvanı	Görev Yeri	Yıl
Öğretmen	MEB	2010-Halen

Eserler:

A. Uluslararası hakemlik dergilerde yayımlanan makaleler:

B. Uluslararası bilimsel toplantılarda sunulan ve bildiri kitaplarında (proceedings) basılan bildiriler:

Kalıncı, A. (2021). Özel Yetenekli Öğrencilere Yönelik Bireyselleştirilmiş Eğitim Planının Geliştirilmesi ve Uygulanması Hakkında Okul Bileşenlerinin Görüşleri: (Karadeniz Ereğli Örneği). *4. Uluslararası Felsefe Eğitim Sanat ve Bilim Tarihi Sempozyumu*. Muğla: Muğla Sıktı Koçman Üniversitesi.

C. Yazılan ulusal/uluslararası kitaplar veya kitaplardaki bölümler:

C1. Yazılan ulusal /uluslararası kitaplar:

C2. Yazılan ulusal /uluslararası kitaplardaki bölümler: